

SLOVAK | BUSINESS | AGENCY

PODNIKANIE V REGIÓNOCH: ANALÝZA PODMIENOK, BARIÉR A PRÍLEŽITOSTÍ PRE MSP

BRATISLAVA, 2026

Vydavateľ:
Slovak Business Agency

© SBA, Bratislava, 2025

Všetky práva vyhradené.
Údaje, ktoré sú obsahom tejto publikácie, je možné použiť len s uvedením zdroja.

Neprešlo jazykovou úpravou.

Obsah

Zoznam grafov.....	6
Zoznam máp	7
Zoznam rámciekov	8
Zoznam skratiek	9
Manažérske zhrnutie.....	13
Úvod	16
1 Štruktúra podnikania v regiónoch a jej diverzita a odolnosť	18
1.1 Podiel MSP podľa sektorov v jednotlivých krajoch.....	18
1.2 Miera závislosti regiónu na jednom sektore	21
1.3 Diverzita a vyššia odolnosť pri krízach.....	29
1.4 Regionálne stratégie ekonomickej diverzifikácie a podpory robustnosti regionálnych ekonomík.....	48
2 Analýza podnikateľskej infraštruktúry v regiónoch	52
2.1 Porovnanie dostupnosti infraštruktúrnej vybavenosti	52
2.2 Najkritickejšie nedostatky infraštruktúrnej vyspelosti	59
3 Nákladovosť podnikania z pohľadu miestnych daní a poplatkov	61
3.1 Porovnanie výšky a zaťaženia miestnymi daňami na úrovni okresov	62
3.1.1 Daň z nehnuteľností	62
3.1.2 Daň za ubytovanie.....	63
3.1.3 Daň za užívanie verejného priestranstva.....	64
3.1.4 Miestny poplatok za komunálne odpady.....	66
3.1.5 Miestny poplatok za rozvoj.....	67
3.1.6 Daň z príjmov fyzických osôb	68
3.1.7 Poplatky za predaj výrobkov, tovarov a služieb.....	70
3.2 Modelové príklady zaťaženia podnikateľských subjektov v krajinách V4	74
3.3 Zhrňujúce poznámky	76
4 Populačný potenciál regiónov a dochádzka za prácou.....	77
4.1 Počet obyvateľov a jeho zmena: Identifikácia rastúcich a klesajúcich regiónov.....	77
4.2 Prognóza populačného vývoja: Kde budú rásť trhy?	79
4.3 Index starnutia: Nástup „striebovej ekonomiky“	82
4.4 Index ekonomického zaťaženia: Tlak na produktivitu	83
4.5 Mobilita za prácou a „mzdový lievik“ ekonomických centier	85
4.6 Dopravná dostupnosť: Faktor rozhodovania pre zamestnancov.....	87
5 Prepojenie vzdelávania a trhu práce	91
5.1 Stredné školy	91
5.2 Vysoké školy	104
5.3 Nesúlad medzi dopytom a ponukou na trhu práce.....	107
5.4 Nová legislatíva pre oblasť vzdelávania dospelých a rola stredných škôl.....	109
5.5 Zhrňujúce poznámky	112

6 Efektivita verejnej podpory	113
6.1 Východiská politiky regionálnej podpory pre MSP	113
6.2 Verejná podpora MSP na národnej úrovni a jej efektívnosť	117
6.3 Regionálne a miestne politiky	118
6.4 Porovnanie podporených projektov na úrovni krajov	121
6.5 Príklady dobrej praxe	126
6.6 Príklady slabej praxe	129
6.7 Zahraničné inšpirácie podpory MSP na celonárodnej úrovni.....	129
6.8 Zahraničné inšpirácie podpory MSP na subnárodnej úrovni.....	131
6.9 Zhrňujúce poznámky	136
7 Kvalitatívny prieskum	138
7.1 Metodika prieskumu.....	138
7.2 Vyhodnotenie kvalitatívneho prieskumu.....	139
7.3 Zhrňujúce poznámky	156
8 Návrh odporúčaní	159
8.1 Štruktúra podnikania v regiónoch a jej diverzita a odolnosť	159
8.2 Analýza podnikateľskej infraštruktúry v regiónoch	160
8.3 Nákladovosť podnikania z pohľadu miestnych daní a poplatkov.....	161
8.4 Populačný potenciál regiónov a dochádzka za prácou	162
8.5 Prepojenie vzdelávania a trhu práce	163
8.6 Efektivita verejnej podpory	164
Zoznam použitých zdrojov a literatúry.....	165

Zoznam tabuliek

Tab. č. 2: Koncentrácia regionálnych ekonomík v krajocho.....	22
Tab. č. 3: Sektory najviac prispievajúce ku koncentrácii ekonomiky SR a v krajocho	22
Tab. č. 4: Veľmi vysoká koncentrácia ekonomiky okresov a tri sektory najviac prispievajúce ku koncentrácii lokálnej ekonomiky	24
Tab. č. 5: Vysoká koncentrácia ekonomiky okresov a tri sektory najviac prispievajúce ku koncentrácii lokálnej ekonomiky	25
Tab. č. 6: Stredná koncentrácia ekonomiky okresov a tri sektory najviac prispievajúce ku koncentrácii lokálnej ekonomiky	26
Tab. č. 7: Nízka koncentrácia ekonomiky okresov a tri sektory najviac prispievajúce ku koncentrácii lokálnej ekonomiky	27
Tab. č. 8: Veľmi nízka koncentrácia ekonomiky okresov a tri sektory najviac prispievajúce ku koncentrácii lokálnej ekonomiky	27
Tab. č. 9: Veľké podniky, ktorých kreditné skóre naznačuje finančné ťažkosti a vysoké riziko bankrotu.....	31
Tab. č. 10: 10 najhoršie vychádzajúcich okresov: MSP podniky, ktorých kreditné skóre naznačuje rizikovosť alebo finančné ťažkosti a vysoké riziko bankrotu a ich celkový podiel na zamestnanosti	36
Tab. č. 11: 10 najlepšie vychádzajúcich okresov: MSP podniky, ktorých kreditné skóre naznačuje rizikovosť alebo finančné ťažkosti a vysoké riziko bankrotu a ich celkový podiel na zamestnanosti	37
Tab. č. 12: Index celkovej odolnosti MSP – najodolnejšie vs. najmenej odolné okresy.....	47
Tab. č. 13: Okresy s veľmi vysokou mierou koncentrácie a hodnota normalizovaného indexu makroekonomickej odolnosti a celkovej odolnosti.....	49
Tab. č. 14: Úroveň infraštruktúrnej vyspelosti okresov SR v zmysle hodnotiacich kritérií – desať najlepších okresov	55
Tab. č. 15: Úroveň infraštruktúrnej vyspelosti okresov SR v zmysle hodnotiacich kritérií – desať najhorších okresov	55
Tab. č. 16: Hodnotenie priemyselných parkov Slovenska podporených z verejných zdrojov (štátna pomoc)	58
Tab. č. 17: Desať okresov s najvyšším a najnižším daňovým zaťažením na stavbu v roku 2024.....	63
Tab. č. 18: Porovnanie sadzieb dane z nehnuteľností (stavby na podnikanie vs. domácnosti) v krajských mestách (v %, rok 2025).....	63
Tab. č. 19: Desať okresov s najvyšším a najnižším daňovým zaťažením dane za ubytovanie (ako % tržieb, rok 2024).....	64
Tab. č. 20: Desať okresov s najvyšším výnosom dane za užívanie verejného priestranstva v roku 2024	65
Tab. č. 21: Desať okresov s najvyšším a najnižším zaťažením miestnym poplatkom za komunálne odpady v prepočte na stavbu (2024).....	66
Tab. č. 22: Desať okresov s najvyšším a najnižším pokrytím výdavkov na likvidáciu odpadu príjmom z miestneho poplatku za komunálne odpady v roku 2024	67
Tab. č. 23: Desať okresov s najvyšším a najnižším asignovaným výnosom DPFO určeným obciam v prepočte na stavbu v okrese (rok 2024).....	69
Tab. č. 24: Desať okresov s najvyšším a najnižším daňovým a poplatkovým zaťažením v prepočte na stavbu v okrese (rok 2024).....	71
Tab. č. 25: Desať okresov s najvyšším a najnižším nárastom daňových výnosov medzi rokmi 2005 až 2024 ...	72
Tab. č. 26: Pätnásť okresov s najvyšším indexom odolnosti MSP a celkovým daňovým a poplatkovým zaťažením v prepočte na stavbu v okrese (rok 2024)	74
Tab. č. 27: Ekvivalentné miestne dane a poplatky v krajinách V4 v porovnaní so Slovenskom	74
Tab. č. 28: Modelové prepočty zaťaženia hotela miestnymi daňami a poplatkami (v eur ročne).....	75
Tab. č. 29: Kľúčové trhové príležitosti v rámci striebornej ekonomiky	83
Tab. č. 30: Počet škôl podľa zriaďovateľov a podľa typu strednej školy škôl (2024/2025)	96
Tab. č. 31: Počet žiakov podľa zriaďovateľa a podľa typu škôl (2024/2025).....	97
Tab. č. 32: Podiel žiakov v skupine odborov v kraji podľa stupňa vzdelania	99
Tab. č. 33: Počet FO – podnikateľov v krajocho SR	114

Tab. č. 34: Počet MSP – PO v krajocho SR.....	114
Tab. č. 35: Počet vzniknutých MSP v krajocho SR	115
Tab. č. 36: Počet zaniknutých MSP v krajocho SR.....	115
Tab. č. 37: Podiel podnikajúcich FO na obyvateľa v produktívnom veku (%).....	116
Tab. č. 38: Počet podnikov na tisíc obyvateľov	116
Tab. č. 39: Regionálne politiky VÚC v programoch hospodárskeho a sociálneho rozvoja krajov	119
Tab. č. 40: Regionálne politiky krajských miest v programoch hospodárskeho a sociálneho rozvoja	120
Tab. č. 41: Počet podporných projektov v jednotlivých krajocho.....	121
Tab. č. 42: Silné a slabé stránky podporných centier	122
Tab. č. 43: Prínos k ekosystému MSP (2023–2025)	122
Tab. č. 44: Počet podporných projektov v jednotlivých okresoch	123
Tab. č. 45: Objem zazmluvnených eurofondov do okresov s najnižšou odolnosťou MSP na Slovensku za roky 2014 až 2025.....	125
Tab. č. 46: Počet zapojených firiem do prieskumu	138
Tab. č. 47: Témy a ich frekvencia v odpovediach.....	142
Tab. č. 48: Témy a ich frekvencia v odpovediach.....	144
Tab. č. 49: Témy a ich frekvencia v odpovediach.....	146
Tab. č. 50: Témy a ich frekvencia v odpovediach.....	148
Tab. č. 51: Témy a ich frekvencia v odpovediach.....	150
Tab. č. 52: Témy a ich frekvencia v odpovediach.....	151
Tab. č. 53: Témy a ich frekvencia v odpovediach.....	152
Tab. č. 54: Témy a ich frekvencia v odpovediach.....	154
Tab. č. 55: Témy a ich frekvencia v odpovediach.....	155
Tab. č. 56: Témy a ich frekvencia v odpovediach.....	156

Zoznam grafov

Graf. č. 1: Početnosť MSP podľa sektorov v krajocho	19
Graf. č. 2: Podiel MSP na tržbách podľa sektorov v krajocho.....	19
Graf. č. 3: Podiel MSP na tvorbe pridanej hodnoty podľa sektorov v krajocho	20
Graf. č. 4: Podiel MSP na odhadovanej tvorbe zamestnanosti podľa sektorov v krajocho.....	21
Graf. č. 5: Odhadovaný objem zamestnanosti v MSP v ťažkostiach podľa odvetví (v %).....	32
Graf. č. 6: Odhadovaný objem zamestnanosti v MSP v riziku podľa odvetví (v %)	33
Graf. č. 7: Nárast daňových príjmov obcí z miestnych daní medzi rokmi 2005 až 2025	73
Graf. č. 8: Podiel populácie s minimálne stredoškolským vzdelaním (25-64 rokov), 2024	92
Graf. č. 9: Výsledky meraní kompetencií dospelých PIAAC, čitateľská gramotnosť, 2022	92
Graf. č. 10: Podiel žiakov v jednotlivých druhoch stredných škôl (2024/25), n = 222 068.....	93
Graf. č. 11: Podiel žiakov v typoch stredných odborných škôl (2024/25), n = 135 574.....	93
Graf. č. 12: Podiel OVP na stredných školách.....	93
Graf. č. 13: Vývoj vo vekovej kategórii 15-19 rokov v tis.	93
Graf. č. 14: Podiel všeobecného a odborného vzdelávania v krajocho (2024/2025), n = 222 068	95
Graf. č. 15: Podiel stredných škôl a žiakov v zriaďovateľskej pôsobnosti VÚC (2024/2025)	98
Graf. č. 16: Podiel žiakov podľa stupňov vzdelania v SOŠ mimo gymnázií, konzervatórií, ŠUP a ŠŠ (2024/2025), n = 135 574	98
Graf. č. 17: Podiel žiakov SOŠ v rôznych formách praktického vyučovania, 2024/2025	102
Graf. č. 18: Zastúpenie foriem praktického vyučovania podľa stupňov vzdelania, 2024/2025	102
Graf. č. 19: Počet a podiel žiakov v duálnom vzdelávaní v krajocho pre SOŠ, 2024/2025, n = 135 574.....	102
Graf. č. 20: Absolventi maturitných odborov SOŠ podľa postavenia na trhu práce v krajocho (12 mesiacov po ukončení štúdia) v roku 2023/2024	104
Graf. č. 21: Vysokoškolskí študenti	104

Graf. č. 22: Vysoké školy, skupiny odborov podľa podielu študujúcich v akademickom roku 2024/2025 (SR – prvý graf, n=116 998, cudzinci – druhý graf, n=25 815).....	106
Graf. č. 23: Účasť na vzdelávaní dospelých, 25-64 rokov.....	110

Zoznam máp

Mapa č. 1: Koncentrácia regionálnych ekonomík v krajocho.....	22
Mapa č. 2: Koncentrácia okresných ekonomík v krajocho.....	23
Mapa č. 3: Krugmanov index špecializácie krajských ekonomík.....	28
Mapa č. 4: Krugmanov index špecializácie okresných ekonomík.....	28
Mapa č. 5: Percentuálny objem tržieb spoločností v riziku podľa krajov.....	29
Mapa č. 6: Percentuálny objem tržieb spoločností ťažkostiach podľa krajov.....	30
Mapa č. 7: Percentuálny objem zamestnanosti v spoločnostiach v riziku podľa krajov.....	29
Mapa č. 8: Percentuálny objem zamestnanosti v spoločnostiach v ťažkostiach podľa krajov.....	30
Mapa č. 9: Nezamestnanosť podľa okresov za rok 2022.....	34
Mapa č. 10: Bodový odhad nezamestnanosti pri prepustení všetkých zamestnancov podnikov v ťažkostiach.....	34
Mapa č. 11: Bodový odhad prírastku nezamestnanosti pri prepustení všetkých zamestnancov podnikov v ťažkostiach.....	34
Mapa č. 12: Bodový odhad nezamestnanosti pri prepustení všetkých zamestnancov podnikov v ťažkostiach a riziku.....	35
Mapa č. 13: Bodový odhad prírastku nezamestnanosti pri prepustení všetkých zamestnancov podnikov v ťažkostiach a riziku.....	35
Mapa č. 14: Podiel zamestnancov v MSP v ťažkostiach (v % za okres).....	35
Mapa č. 15: Podiel zamestnancov v MSP v riziku (v % za okres).....	36
Mapa č. 16: V modrých okresoch k rastu nezamestnanosti prispievajú veľké podniky a v čerých MSP, podniky v riziku.....	37
Mapa č. 17: V modrých okresoch k rastu nezamestnanosti prispievajú veľké podniky a v čerých MSP, podniky v ťažkostiach.....	37
Mapa č. 18: Index miery podnikavosti na Slovensku podľa okresov.....	38
Mapa č. 19: Index celkovej exportnej závislosti podľa okresov.....	39
Mapa č. 20: Index celkovej exportnej závislosti regiónov Slovenska podľa okresov (automobilový priemysel).....	39
Mapa č. 21: Index celkovej exportnej závislosti regiónov Slovenska podľa okresov (elektrotechnika).....	39
Mapa č. 22: Index celkovej exportnej závislosti regiónov Slovenska podľa okresov (strojárstvo).....	39
Mapa č. 23: Index celkovej exportnej závislosti regiónov Slovenska podľa okresov (kovovýroba a hutníctvo).....	39
Mapa č. 24: Index celkovej exportnej závislosti regiónov Slovenska podľa okresov (chémia a plasty).....	40
Mapa č. 25: Index celkovej exportnej závislosti regiónov Slovenska podľa okresov (ostatné odvetvia).....	40
Mapa č. 26: Index celkovej subdodávateľskej závislosti podľa okresov.....	40
Mapa č. 27: Index celkovej subdodávateľskej závislosti podľa okresov – bez automobilového priemyslu.....	41
Mapa č. 28: Index celkovej spotrebnej závislosti podľa okresov.....	41
Mapa č. 29: Index energetickej závislosti na fosílnych palivách a ich produktoch podľa okresov.....	42
Mapa č. 30: Index energetickej závislosti na elektrickej energii a plyne podľa okresov.....	42
Mapa č. 31: Index celkovej makroekonomickej odolnosti podľa okresov.....	43
Mapa č. 32: Index celkovej zraniteľnosti (všetky podniky) podľa okresov.....	44
Mapa č. 33: Index celkovej zraniteľnosti MSP podľa okresov.....	44
Mapa č. 34: Index celkovej zraniteľnosti (všetky podniky) – rozdelenie Slovenska vzhľadom na zraniteľnosť okresných ekonomík.....	45
Mapa č. 35: Index celkovej zraniteľnosti MSP – rozdelenie Slovenska vzhľadom na zraniteľnosť okresných ekonomík.....	45
Mapa č. 36: Index celkovej odolnosti (všetky podniky) podľa okresov.....	45
Mapa č. 37: Index celkovej odolnosti regiónov MSP podľa okresov.....	46
Mapa č. 38: Úroveň infraštruktúrnej vybavenosti okresov SR v zmysle hodnotiacich kritérií.....	54

Mapa č. 39: Daňové výnosy podľa okresov dane z nehnuteľností za rok 2024.....	62
Mapa č. 40: Daňové zaťaženie na stavbu podľa okresov dane z nehnuteľností za rok 2024.....	62
Mapa č. 41: Daňové výnosy dane za ubytovanie podľa okresov za rok 2024	64
Mapa č. 42: Daňové zaťaženie dane za ubytovanie ako % z tržieb ubytovacích zariadení za rok 2024	64
Mapa č. 43: Daňové výnosy z dane za užívanie verejného priestranstva podľa okresov za rok 2024.....	65
Mapa č. 44: Výnosy miestneho poplatku za komunálne odpady podľa okresov za rok 2024	66
Mapa č. 45: Miestny poplatok za komunálne odpady v prepočte na stavbu podľa okresov za rok 2024	66
Mapa č. 46: Pokrytie nákladov na odpadové hospodárstvo výnosom z miestneho poplatku za komunálne odpady podľa okresov za rok 2024	67
Mapa č. 47: Výnos z miestneho poplatku za rozvoj podľa okresov za rok 2024.....	68
Mapa č. 48: Asignovaný nominálny výnos DPFO určený obciam podľa okresov za rok 2024.....	69
Mapa č. 49: Asignovaný výnos DPFO určený obciam podľa okresov, prepočítaný na stavby v okrese, za rok 2024	69
Mapa č. 50: Výnos poplatkov za predaj výrobkov, tovarov a služieb, ktorými obce zaťažujú domácnosti a MSP podľa okresov za rok 2024.....	70
Mapa č. 51: Miera zaťaženia poplatkami za predaj výrobkov, tovarov a služieb podľa okresov (1=najnižšia, 5=najvyššia, rok 2024).....	70
Mapa č. 52: Výnos z ostatných miestnych daní podľa okresov za rok 2024	70
Mapa č. 53: Celkové daňové zaťaženie miestnymi daňami a poplatkami za rok 2024	70
Mapa č. 54: Celkové daňové zaťaženie miestnymi daňami a poplatkami v prepočte na stavbu v okrese za rok 2024	71
Mapa č. 55: Nárast daňových výnosov z miestnych daní v okresoch (v %, roky 2024 vs. 2005)	72
Mapa č. 56: Prognóza počtu obyvateľov v okresoch SR (rok 2025)	78
Mapa č. 57: Prognóza počtu obyvateľov v okresoch SR (rok 2050)	78
Mapa č. 58: Prognóza počtu obyvateľov v okresoch SR (zmena za obdobie 2023 až 2050, v p. b.)	78
Mapa č. 59: Populačný potenciál okresov SR (prognóza pre rok 2040).....	80
Mapa č. 60: Prognóza indexu starnutia v okresoch SR (rok 2025).....	82
Mapa č. 61: Prognóza indexu starnutia v okresoch SR (rok 2050).....	82
Mapa č. 62: Prognóza indexu starnutia v okresoch SR (zmena za obdobie 2023 až 2050, v p. b.).....	82
Mapa č. 63: Prognóza indexu ekonomického zaťaženia v okresoch SR (rok 2025).....	84
Mapa č. 64: Prognóza indexu ekonomického zaťaženia v okresoch SR (rok 2050).....	84
Mapa č. 65: Prognóza indexu ekonomického zaťaženia v okresoch SR (zmena za obdobie 2023 až 2050, v p. b.)	84
Mapa č. 66: Zmena objemu miezd v okrese pri hypotetickom zastavení dochádzky za prácou (v %, rok 2021) 87	
Mapa č. 67: Podiel využívania osobného automobilu (IAD) v medziobecnej dochádzke (2021)	89
Mapa č. 68: Objem zazmluvnených eurofondov podľa okresov za roky 2014 až 2025	124
Mapa č. 69: Počet podporených projektov z eurofondov podľa okresov za roky 2014 až 2025	125
Mapa č. 70: Inovační lídri na úrovni krajov (The Regional Innovation Scoreboard)	133

Zoznam rámciek

Rámček č. 1: Stredné odborné školy a stupne vzdelania	94
Rámček č. 2: Kvalifikačný a odborový nesúlad	108

Zoznam skratiek

5G	Piata generácia mobilných sietí
BBSK	Banskobystrický samosprávny kraj
BIC	Business Innovation Centre, resp. Podnikateľské inovačné centrum
BMWE	Bundesministerium für Wirtschaft und Energie, teda nemecké Spolkové ministerstvo hospodárstva a energetiky
BSK	Bratislavský samosprávny kraj
CEIT	Centrum eko-informácií a terminológie
CEPIT	Central European Park for Innovative Technologies
Corr	korelácia
CTT	Centrum transferu technológií
CVTI SR	Centrum vedecko-technických informácií Slovenskej republiky
DESI	Digital Economy and Society Index, čiže Index digitálnej ekonomiky a spoločnosti
DPH	daň z pridanej hodnoty
DSL	Digital Subscriber Line (digitálna účastnícka prípojka)
EER	European Entrepreneurial Region, slovensky Európsky podnikateľský región roka
EIFO	Export and Investment Fund of Denmark, dánsky exportný a investičný fond
EIS	European Innovation Scoreboard, teda Európska tabuľka hodnotenia inovácií
ESCO	Európska klasifikácia zručností, kvalifikácií a povolání (European Skills, Competences, Qualifications and Occupations)
EÚ	Európska únia
FDI	Foreign direct investments (priame zahraničné investície)
FMO	funkčná mestská oblasť
FO	fyzické osoby
GRW	Gemeinschaftsaufgabe Verbesserung der regionalen Wirtschaftsstruktur, čo predstavuje nemeckú spoločnú úlohu na zlepšenie regionálnej hospodárskej štruktúry
GZA	Greater Zurich Area AG, marketingová agentúra oblasti Zürichu
HDP	hrubý domáci produkt
HHI	Herfindahl-Hirschman index
HPC	High-Performance Computing (vysokovýkonné výpočty)
IAD	Individuálna automobilová doprava

ICE	InterCity-Express
ID	identifikátor
IDA	Industrial Development Agency (agentúra pre priemyselný rozvoj)
IFP	Inštitút finančnej politiky
IIA	Israel Innovation Authority, izraelský inovačný úrad
IO-tabuľky	Input – Output tabuľky
IoT	Internet of Things (internet vecí)
ISP	Inštitút sociálnych politík
ITMS	Informačný a monitorovací systém pre štrukturálne fondy
IUS	Integrovaná územná stratégia
IVP	Inštitút vzdelávacej politiky
IVÚ	Individuálne vzdelávacie účty
KGI	Krugmanov index špecializácie regiónu
KIRA	Krajská inovačná rozvojová agentúra Trnavského samosprávneho kraja
KPI	Key Performance Indicators, teda kľúčové výkonnostné ukazovatele
KSK	Košický samosprávny kraj
LEADER	Linky akcií pre rozvoj vidieckej ekonomiky, program na podporu vidieka
MAS	Miestna akčná skupina
MH SR	Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky
MHD	mestská hromadná doprava
MIRRI SR	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky
MPSVaR SR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
MŠVVaM SR	Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky
MSP	malé a stredné podniky
NKÚ SR	Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky
NP	národný projekt
NPC	Národné podnikateľské centrum
NSK	Nitriansky samosprávny kraj
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development)
Okres SP	Okres súčasného pobytu
Okres ZAM	Okres práce
OVP	Odborné vzdelávanie a príprava
p. b.	percentuálne body

PHSR	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja
PIAAC	Medzinárodné meranie kompetencií dospelých (Programme for the International Assessment of Adult Competencies)
PO	Právnické osoby
PSK	Prešovský samosprávny kraj
PU	Prešovská univerzita v Prešove
RC SE	Regionálne centrum sociálnej ekonomiky
RIS	Regional Innovation Scoreboard, regionálna tabuľka hodnotenia inovácií
RIS3	Regionálna inovačná stratégia pre inteligentnú špecializáciu (Stratégia inteligentnej špecializácie SR)
RPIC	Regionálne poradenské a informačné centrum
RRA	Regionálna rozvojová agentúra
SARIO	Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu
SAV	Slovenská akadémia vied
SBA	Slovak Business Agency
SDV	Systém duálneho vzdelávania
SH entropia	Shannonova entropia
SHR	Samostatne hospodáriaci roľníci
SKKR	Slovenský kvalifikačný rámec
SME	Small and Medium Enterprises, anglický ekvivalent pre malé a stredné podniky
SODB	Sčítanie obyvateľov, domov a bytov
SOŠ	Stredná odborná škola
SPU	Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
SR	Slovenská republika
STU	Slovenská technická univerzita v Bratislave
ŠIOV	Štátny inštitút odborného vzdelávania
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
ŠUP	Škola umeleckého priemyslu
ŠVVP	Špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby
TGV	Train à Grande Vitesse
TnUAD	Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne
TSK	Trenčiansky samosprávny kraj
TUKE	Technická univerzita v Košiciach
TTSK	Trnavský samosprávny kraj

UCM	Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave
ÚHP	Útvar hodnoty za peniaze
UK	Univerzita Komenského v Bratislave
UMR	Udržateľný mestský rozvoj
UNIZA	Žilinská univerzita v Žiline
UPJŠ	Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
ÚPSVaR	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny
USA	Spojené štáty americké
UZ	ubytovacie zariadenia
V4	Vyšehradská štvorka
VaV	výskum a vývoj
VRT	vysokorýchlostná trať
VŠ	vysoká škola
VTP	Vedecko-technologický park
VÚC	vyšší územný celok (samosprávny kraj)
VZN	všeobecne záväzné nariadenie
WKO	Wirtschaftskammer Österreich, Rakúska hospodárska komora
Z-skóre	modifikovaná hodnota Altmanovho Z-skóre
ŽSK	Žilinský samosprávny kraj

Manažérske zhrnutie

Dve tváre slovenskej ekonomiky a línia zraniteľnosti

Analýza odhaľuje zásadný naratív slovenskej ekonomiky: existenciu dvoch odlišných ekonomických realít, ktoré definujú nielen úroveň bohatstva, ale predovšetkým štrukturálnu odolnosť¹ a systémové riziká. Slovensko je geograficky a ekonomicky rozdelené na odolnejší a diverzifikovanejší "severozápad" (formujúci trojuholník Trnava-Nitra-Žilina) a štrukturálne zraniteľnejší "juhovýchod". Táto pomyselná línia zraniteľnosti prechádza cez mestá Nové Zámky, Levice, Banská Štiavnica, Zvolen, Brezno, Poprad, Kežmarok a Stará Ľubovňa. Regióny na juh a východ od tejto línie čelia nielen nižšej miere podnikavosti a slabšej infraštruktúre, ale predovšetkým vyššej zraniteľnosti voči externým šokom, čo prehlbuje regionálne disparity a obmedzuje ich rozvojový potenciál.

Analýza štrukturálnej zraniteľnosti a skrytých rizík

Zraniteľnosť regiónov je definovaná súhrou viacerých faktorov, ktoré vytvárajú systémové riziká pre lokálne ekonomiky a zamestnanosť.

Vysoká koncentrácia a závislosť:

Mnohé regióny sú nebezpečne závislé od jedného dominantného sektora. Príkladom je dominancia automobilového priemyslu v Nitrianskom, Trnavskom a Žilinskom kraji a kovovýroby v Košickom a Banskobystrickom kraji. Najvyššiu mieru koncentrácie vykazuje Žilinský (HHI 832,4) a Trenčiansky kraj (HHI 808,4), čo robí ich regionálnu prosperitu nebezpečne závislou od osudu niekoľkých kľúčových odvetví. Analýza však odhaľuje dôležitú nuansu: napriek vysokej koncentrácii patria tieto dva kraje k najstabilnejším, a to vďaka robustnej základni finančne zdravých malých a stredných podnikov (ďalej len MSP), ktorá funguje ako stabilizačný vankúš.

Finančné zdravie podnikov a paradox Bratislavy:

Analýza kreditného rizika (Z-skóre) odhalila kľúčový paradox. Zatiaľ čo malé a stredné podniky sú v priemere finančne zdravšie, ťažisko systémového rizika spočíva vo veľkých, často štátom vlastnených podnikoch (napr. Železnice SR). Tieto subjekty sú v mnohých prípadoch v "ťažkostiach" a ich fungovanie je závislé od sanácie z verejných zdrojov. Táto skutočnosť prispieva k prekvapivému zisteniu: Bratislava, napriek svojej ekonomickej sile, nepatrí k najodolnejším regiónom. Kombinácia sídla rizikových štátnych podnikov a vysokej koncentrácie služieb ju robí zraniteľnou voči špecifickým typom šokov. Celkovo je na Slovensku v ťažkostiach 27 veľkých podnikov a takmer 20 000 MSP, čo priamo ohrozuje približne 120 000 pracovných miest.

Potenciálny dopad na nezamestnanosť:

Toto riziko sa dá preložiť do dvoch konkrétnych scenárov. V prípade krízy, ktorá by viedla k zlyhaniu len firiem v "ťažkostiach", by miera nezamestnanosti na Slovensku mohla vzrásť na 9,8 %. V extrémnom, no nie vylúčenom scenári, kde by zlyhali firmy v "ťažkostiach" aj "v riziku", by nezamestnanosť mohla teoreticky vystreliť až na 21,4 %.²

¹ Pojem odolnosť používame ako schopnosť regiónu odolať hospodárskemu šoku a zachovať čo najväčšiu mieru ekonomickej stability. V analytickej rovine je odolnosť v tejto štúdii aproximovaná diverzifikáciou ekonomických väzieb a štruktúry regiónu, pričom jej nižšia úroveň sa spravidla spája s vyššou koncentráciou a vyšším podielom finančne rizikových podnikov

² Viac kapitola 1.3

Najviac by boli zasiahnuté okresy ako Poltár, Krupina a Gelnica, ktoré sú obzvlášť zraniteľné z dôvodu vysokej koncentrácie zamestnanosti v rizikových malých a stredných podnikoch.

Tieto vnútorné štrukturálne riziká však neexistujú vo vákuu; sú priamo prehlbované hmatateľnými bariérami v podnikateľskom prostredí, najmä v oblasti infraštruktúry a daňového zaťaženia.

Bariéry rastu: Deficit infraštruktúry a vysoké lokálne zaťaženie

Strategické infraštruktúrne deficity a neprimerané lokálne daňové zaťaženie predstavujú dve najväčšie brzdy, ktoré aktívne podkopávajú rastový potenciál MSP a prehĺbujú líniu zraniteľnosti naprieč Slovenskom.

Kritické infraštruktúrne medzery:

Slovensko dlhodobo zápasí so zásadnými deficitmi, ktoré obmedzujú mobilitu, logistiku a inovačný potenciál regiónov. Medzi najväčšie nedostatky patria: Úplná absencia vysokorýchlostnej železnice, nedokončené diaľničné prepojenie východ-západ (najmä strategický južný ťah), riedka sieť moderných logistických intermodálnych terminálov, koncentrácia inovačných centier a startup hubov takmer výlučne vo veľkých mestách (Bratislava, Košice).

Neefektivita priemyselných parkov:

Systém priemyselných parkov trpí nerealistickým plánovaním. Podľa zistení NKÚ SR dochádza k výraznému predražovaniu (príklad Valaliky s navýšením ceny o vyše 100 %). Parky dosahujú po 10 rokoch v priemere len 38,4 %³ obsadenosť a sú zamerané primárne na veľké podniky, pričom nedostatočne reflektujú potreby domácich MSP.

Daňové a poplatkové zaťaženie:

Miestne dane a poplatky, stanovené "na jednotku" (napr. na m²), relatívne viac zaťažujú menšie firmy. Regionálne rozdiely sú extrémne – daňové zaťaženie na stavbu v Bratislave (až 1 226 €) je viac ako päťnásobné v porovnaní s najmenej zaťaženým okresom Poltár (232 €).⁴ Toto vysoké lokálne zaťaženie, v kombinácii so systémovými rizikami veľkých štátnych podnikov sídlacích v hlavnom meste, prispieva k paradoxu, že bratislavské MSP, napriek najvyššej kúpnej sile v okolí, nepatria k najodolnejším na Slovensku.

Tieto bariéry priamo ovplyvňujú nielen náklady na podnikanie, ale aj dostupnosť kľúčového faktora pre rast – ľudského kapitálu.

Ľudský kapitál: Demografická výzva a nesúlad vo vzdelávaní

Budúcnosť regionálnych trhov práce je formovaná nepriaznivými demografickými trendmi a pretrvávajúcim nesúladom medzi vzdelávacím systémom a potrebami zamestnávateľov, čo ďalej upevňuje líniu zraniteľnosti.

Demografická prognóza:

Slovensko do roku 2040/2050 čaká celkový pokles populácie, výrazné starnutie a prehĺbovanie regionálnych rozdielov. Zatiaľ čo okolie Bratislavy a Košíc bude vďaka suburbanizácii rásť, najväčšiemu úbytku obyvateľstva budú čeliť regióny na juhu stredného a západného Slovenska (napr. okresy Komárno, Myjava).

³ Viac kapitola 2.1

⁴ Viac kapitola 3.1

Mobilita pracovnej sily:

Ekonomické centrá fungujú ako "mzdový lievik", ktorý vysáva talent z juhovýchodu a koncentruje ho na severozápade, čím ďalej oslabuje rozvojový potenciál zraniteľnejších regiónov. Do Bratislavy denne dochádza viac ako 120 000 ľudí a v okrese Senec až 72 % pracujúcich odchádza za prácou mimo okres⁵. Hlavným motivátorom zostáva výrazne vyššia mzdová úroveň.

Nesúlad vzdelávania a trhu práce:

Slovenský vzdelávací systém čelí paradoxu: napriek vysokému podielu stredoškôľakov v odbornom vzdelávaní značná časť z nich pokračuje na vysoké školy namiesto vstupu na trh práce. Absolventi stredných odborných škôl (SOŠ) majú zároveň nižšiu šancu úspešne dokončiť VŠ. Kľúčový nástroj prepojenia s praxou, systém duálneho vzdelávania, má nízke zapojenie (len 7,6 % žiakov SOŠ)⁶ a odborová štruktúra často nereflektuje reálne potreby regionálnych zamestnávateľov.

Strategické odporúčania

Na základe zistení analýzy boli sformulované nasledujúce strategické odporúčania zamerané na posilnenie odolnosti a konkurencieschopnosti regionálnych ekonomík. Riešenie týchto komplexných a vzájomne prepojených problémov si vyžaduje cielené, koordinované a dlhodobé strategické kroky. Na základe zistení analýzy odporúčame najmä:

- podporiť ekonomickú diverzifikáciu regiónov s vysokou sektorovou koncentráciou
- urýchliť dobudovanie strategickej dopravnej, logistickej a digitálnej infraštruktúry, najmä v periférnych regiónoch
- reformovať systém priemyselných parkov a viac ho orientovať na potreby domácich MSP
- zvýšiť predvídateľnosť a primeranosť miestnych daní a poplatkov vo vzťahu k MSP
- reagovať na demografický pokles a odliv pracovnej sily podporou pracovných príležitostí v regiónoch
- silnejšie prepojiť vzdelávací systém s regionálnym dopytom po zručnostiach
- preorientovať verejnú podporu z plošných a administratívne náročných schém na opatrenia s merateľným dopadom na produktivitu a inovácie.

⁵ Viac kapitola 4.1

⁶ Viac kapitola 5.1

Úvod

Slovenská ekonomika, ktorej chrbtovú kosť tvoria MSP, prešla v posledných rokoch sériou bezprecedentných výziev. Nedávne ekonomické šoky, predovšetkým pandemické obmedzenia a následná energetická kríza, nielenže preverili odolnosť podnikateľského sektora, ale zároveň odhalili hlbšie štrukturálne slabiny a zvýraznili kritickú dôležitosť regionálnej ekonomickej stability. Práve v tomto kontexte sa ukazuje, že agregovaný pohľad na národné hospodárstvo je nedostatočný. Pre tvorbu efektívnych hospodárskych politík a pre strategické rozhodovanie samotných podnikov je nevyhnutná hĺbková analýza regionálnych podmienok, bariér a príležitostí. Pochopenie špecifik jednotlivých regiónov, ich priemyselnej štruktúry, finančného zdravia, infraštruktúrnych limitov a demografického potenciálu, je základným predpokladom pre posilnenie konkurencieschopnosti a dlhodobej udržateľnosti celej slovenskej ekonomiky.

Hlavným cieľom tejto štúdie je poskytnúť komplexný a dátami podložený pohľad na podnikateľské prostredie v regiónoch Slovenska. Analýza sa zameriava na identifikáciu systémových rizík a bariér, ktoré brzdia rozvoj MSP, a zároveň poukazuje na nevyužitý potenciál, ktorý môže byť kľúčom k regionálnemu rastu. V snahe poskytnúť jasné a strategicky relevantné odpovede sa štúdia zameriava na nasledujúce kľúčové výskumné otázky:

- Ako sa líši štruktúra, diverzita a odolnosť regionálnych ekonomík naprieč Slovenskom a ktoré regióny sú najviac zraniteľné voči externým šokom?
- Aké sú najväčšie systémové riziká pre podnikateľské prostredie, vrátane finančného zdravia firiem a závislosti od dominantných sektorov?
- Ktoré infraštruktúrne, daňové a demografické bariéry najviac obmedzujú potenciál rastu MSP v jednotlivých regiónoch?
- Do akej miery zodpovedá vzdelávací systém potrebám regionálnych trhov práce a kde vznikajú najväčšie nesúlady?
- Je verejná podpora MSP zo strany územnej samosprávy vôbec účinná?

Pre zabezpečenie robustnosti a validity zistení je analytický prístup štúdie postavený na kombinácii mikroekonomických firemných dát a makroekonomických regionálnych ukazovateľov. Základ tvorí rozsiahla databáza viac ako 285 000 podnikov, pre ktoré sú za ne dostupné finančné dáta za roky 2023, 2024 alebo 2025 (údaje z Finstatu), ktorá umožňuje detailnú analýzu finančného zdravia a štruktúry podnikateľského sektora. Tieto dáta sú doplnené o makroekonomické a demografické údaje zo Štatistického úradu SR, vrátane kľúčových Input-Output matíc slovenskej ekonomiky.

V rámci analýzy boli využité štandardizované a overené analytické nástroje, ktoré umožnili kvantifikovať komplexné ekonomické javy:

- **Herfindahl-Hirschman index (HHI)** bol použitý na presné meranie miery koncentrácie a závislosti regionálnych ekonomík od dominantných sektorov a vypočítaný na základe tržieb.
- **Modifikované Altmanovo Z-skóre** slúžilo na hodnotenie kreditného rizika a finančného zdravia podnikov, čo umožnilo identifikovať firmy v "riziku" a v "ťažkostiach".
- **Shannonova entropia** bola aplikovaná na dáta z Input-Output tabuliek na posúdenie makroekonomickej odolnosti regiónov voči externým šokom na základe diverzifikácie ich ekonomických väzieb (export, domáca spotreba, medzispotreba).

Táto štúdia je štruktúrovaná tak, aby čitateľa systematicky previedla od diagnostiky súčasného stavu až po konkrétne strategické odporúčania. Analytické kapitoly sú zamerané na kľúčové aspekty podnikateľského prostredia:

- **Analýza štruktúry a odolnosti regionálnych ekonomík:** Hodnotí diverzitu, koncentráciu a systémové riziká v jednotlivých krajoch a okresoch.
- **Hodnotenie podnikateľskej infraštruktúry a jej nedostatkov:** Skúma dostupnosť a kvalitu dopravnej, digitálnej a inovačnej infraštruktúry.
- **Analýza zaťaženia miestnymi daňami a poplatkami:** Porovnáva daňové zaťaženie podnikov naprieč regiónmi a identifikuje najväčšie disparity.
- **Skúmanie demografického potenciálu a mobility pracovnej sily:** Analyzuje demografické prognózy, starnutie populácie a faktory ovplyvňujúce dochádzku za prácou.
- **Posúdenie prepojenia vzdelávacieho systému a potrieb trhu práce:** Identifikuje nesúlad medzi ponukou absolventov a dopytom zamestnávateľov.
- **Zhodnotenie efektivity verejnej podpory pre MSP:** Skúmané sú dopady národných a regionálnych programov a navrhuje sa transformácia smerom k budovaniu komplexných inovačných ekosystémov.
- **Realizácia kvalitatívneho prieskumu medzi podnikateľmi:** Zhromažďuje priamu spätnú väzbu od zástupcov malých a stredných podnikov o bariérach rastu, kvalite inštitucionálneho prostredia a praktických skúsenostiach s fungovaním samospráv.

Záverečným poslaním tejto práce nie je len diagnostika súčasného stavu, ale aj **návrh systémových odporúčaní**. Tie smerujú k transformácii regiónov z pasívnych prijímateľov pomoci na aktívnych hýbateľov vlastného rozvoja prostredníctvom municipálnej reformy, debyrokratizácie a podpory inovačných ekosystémov. Štúdia zdôrazňuje, že stabilita slovenskej ekonomiky stojí na pleciach zdravých MSP, ktoré však potrebujú predvídateľné prostredie a férové podmienky na to, aby dokázali čeliť výzvam technologického pokroku a „kreatívnej deštrukcii“ trhu.

1 Štruktúra podnikania v regiónoch a jej diverzita a odolnosť

Regionálna ekonomika Slovenska sa výrazne líši nielen výkonom, ale aj tým, z akých sektorov sa skladá podnikateľská základňa a aký podiel v nej majú MSP, ktoré početnosťou, zamestnanosťou aj príspevkom k tvorbe HDP prevládajú v takmer všetkých okresoch Slovenska.

V regiónoch, kde je podnikanie rozložené do viacerých odvetví, býva zamestnanosť aj príjmy stabilnejšie a šoky sa „rozlejú“ do viacerých častí ekonomiky, ak zároveň platí, že je táto diverzifikácia aj na úrovni agregátneho dopytu. Naopak, úzka špecializácia na jeden dominantný sektor zvyšuje citlivosť na krízové či sektorové udalosti, ako boli pandemické obmedzenia či energetická kríza. Ak je však daný sektor ekonomiky dobre diverzifikovaný vzhľadom na dopyt, môže byť stabilný voči šokom.

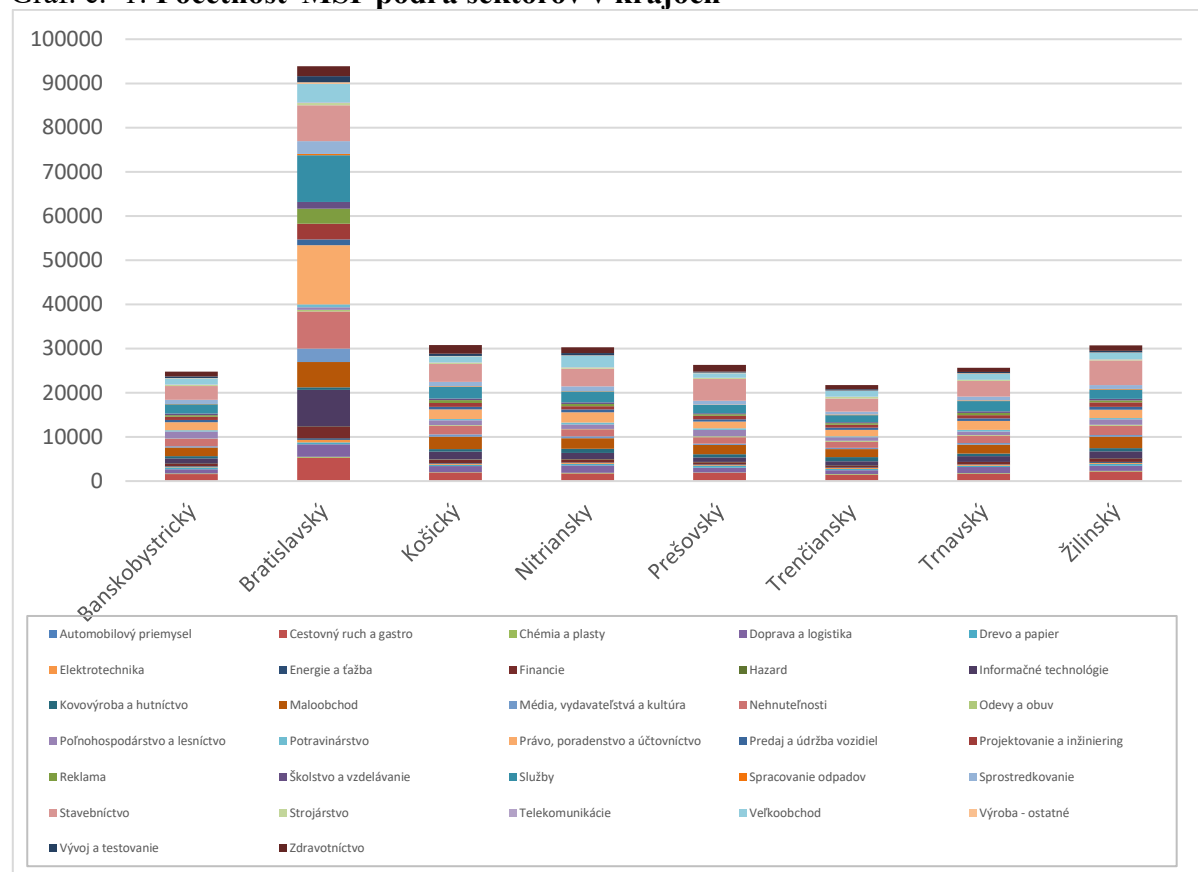
V nasledujúcom texte preto najprv analyzujeme sektorové rozloženie ekonomiky Slovenska a následne z neho odvodíme mieru závislosti regiónov, mieru rizikovosti a argumenty pre cielenú ekonomickú diverzifikáciu. Vo všeobecnosti platí, že analýza je postavená na databáze 285 027 podnikov, z ktorých MSP tvoria 284 059 podnikov⁷, ktoré nie sú v konkurze či likvidácii, a sú za ne dostupné finančné dáta za roky 2023, 2024 alebo 2025. Ako doplnkové dáta sú použité Input – Output matice slovenskej ekonomiky z roku 2020 (ostatné aktuálne dostupné), či iné dáta Štatistického úradu SR.

1.1 Podiel MSP podľa sektorov v jednotlivých krajoch

Základom hodnotenia diverzity je prehľad o tom, v akých sektoroch MSP v jednotlivých krajoch a okresoch reálne pôsobia a akú časť regionálnej ekonomiky reprezentujú. Svojou početnosťou MSP dominujú, veľké podniky sú koncentrované predovšetkým v Bratislave a iných krajských mestách. Existuje 7 okresov, kde MSP tvoria celú ekonomickú bázu: Gelnica, Košice III, Medzilaborce, Poltár, Sabinov, Stará Ľubovňa a Veľký Krtíš.

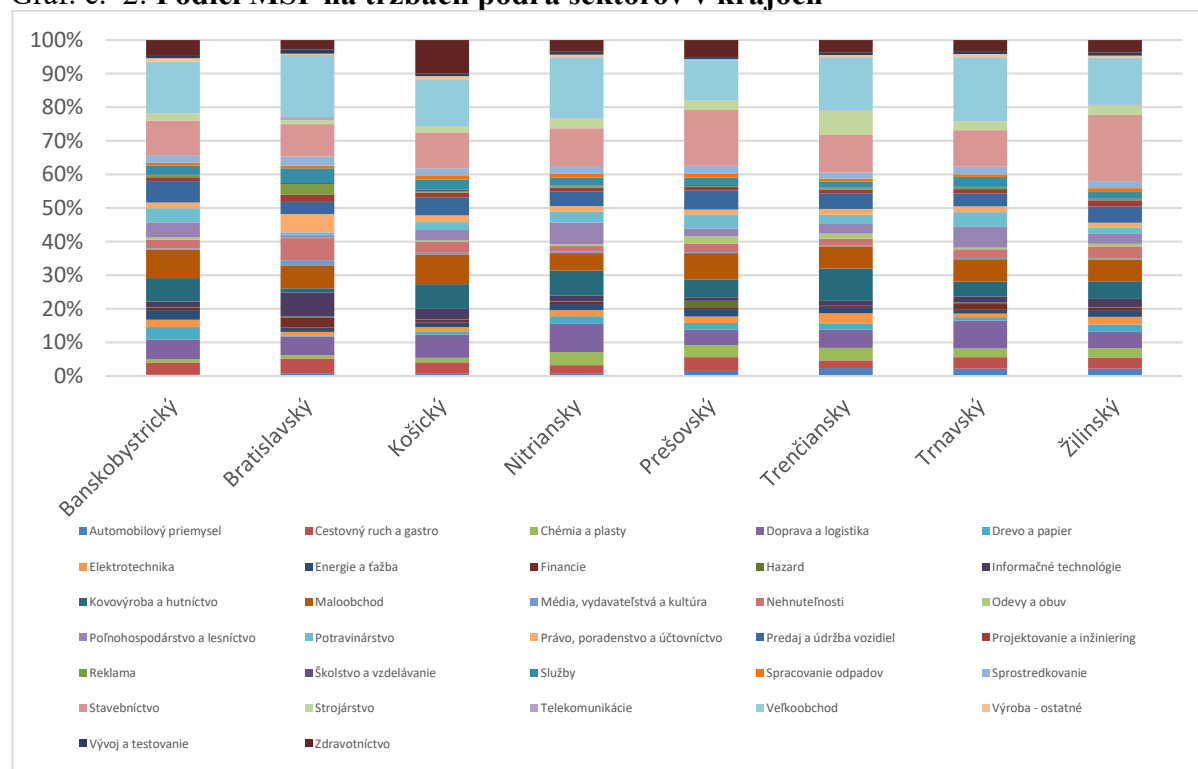
⁷ Zdroj databázy je finstat.sk

Graf. č. 1: Početnosť MSP podľa sektorov v krajoch

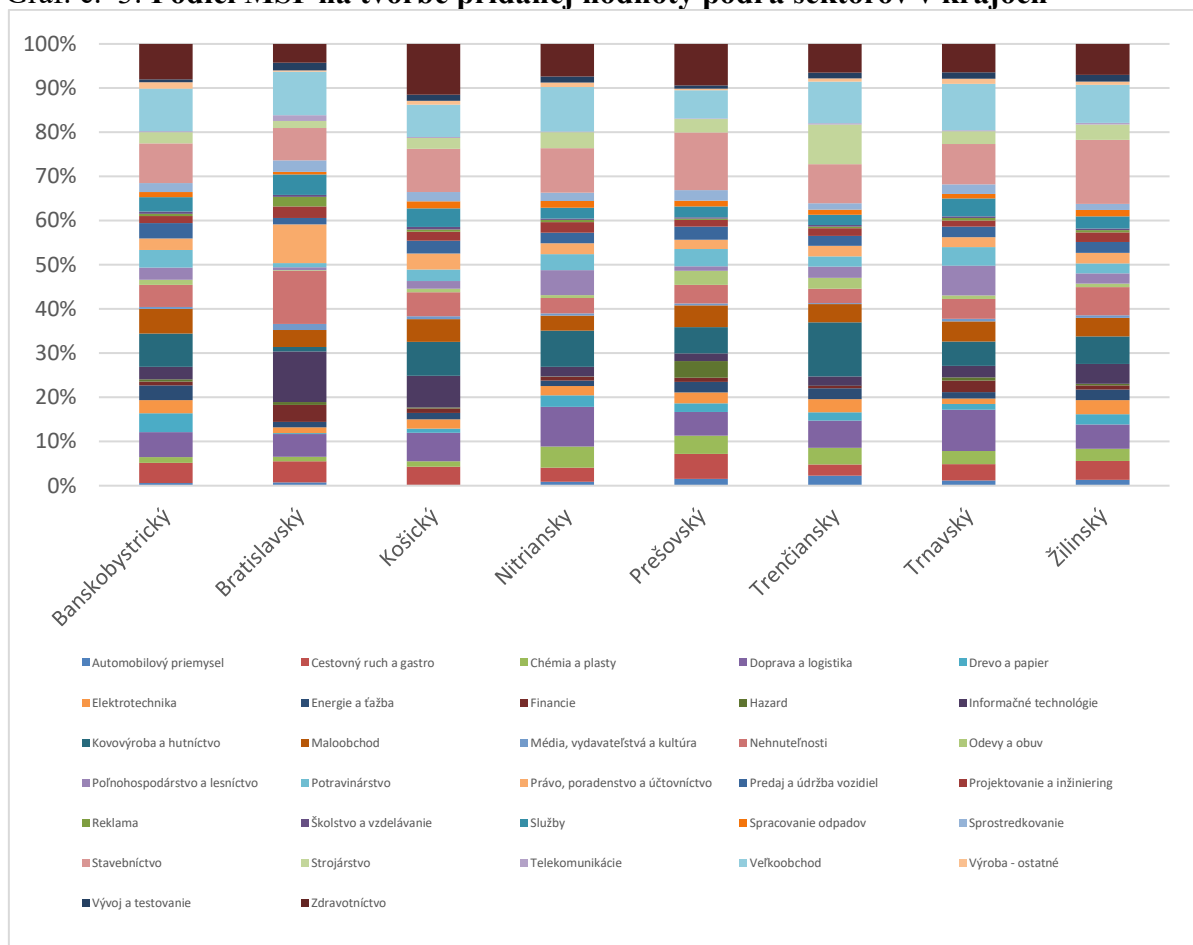
Zdroj: Finstat, vlastné spracovanie

Graf. č. 2: Podiel MSP na tržbách podľa sektorov v krajoch

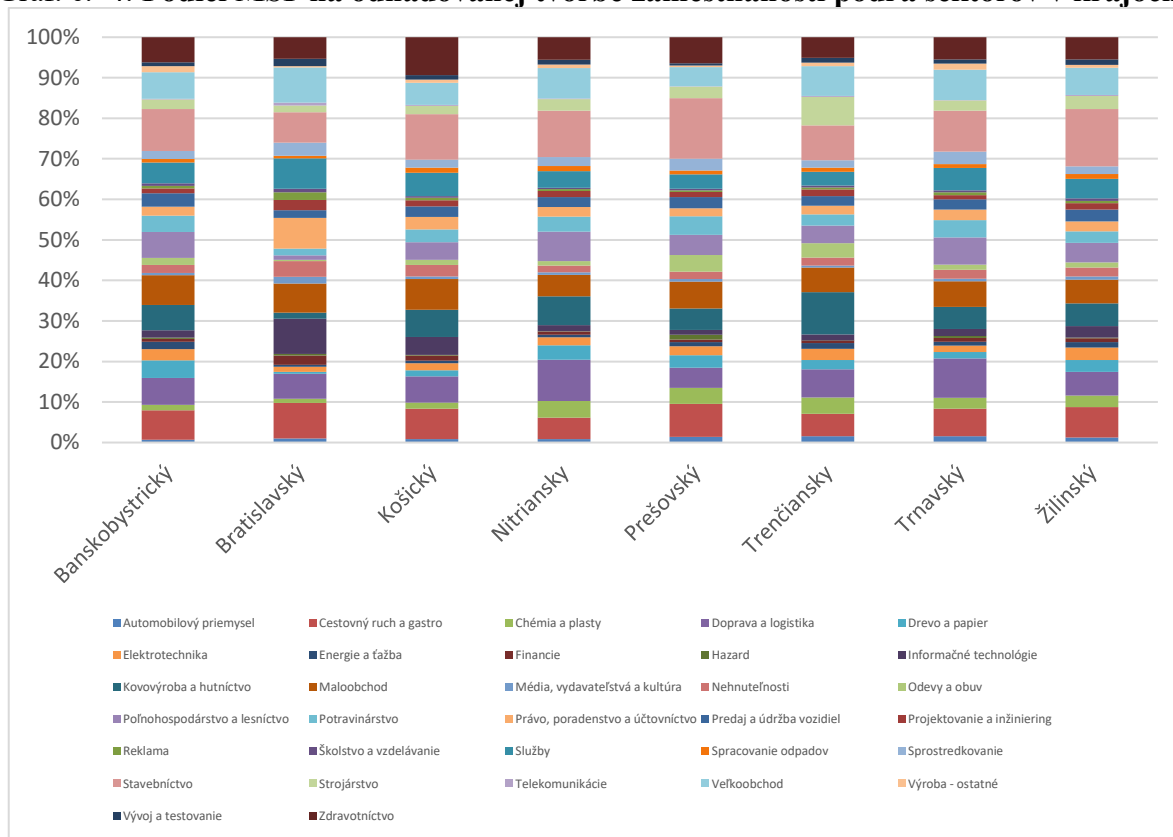
Zdroj: Finstat, vlastné spracovanie

Graf. č. 3: Podiel MSP na tvorbe pridanej hodnoty podľa sektorov v krajoch

Zdroj: Finstat, vlastné spracovanie

Graf. č. 4: Podiel MSP na odhadovanej tvorbe zamestnanosti podľa sektorov v krajoch

Zdroj: Finstat, vlastné spracovanie

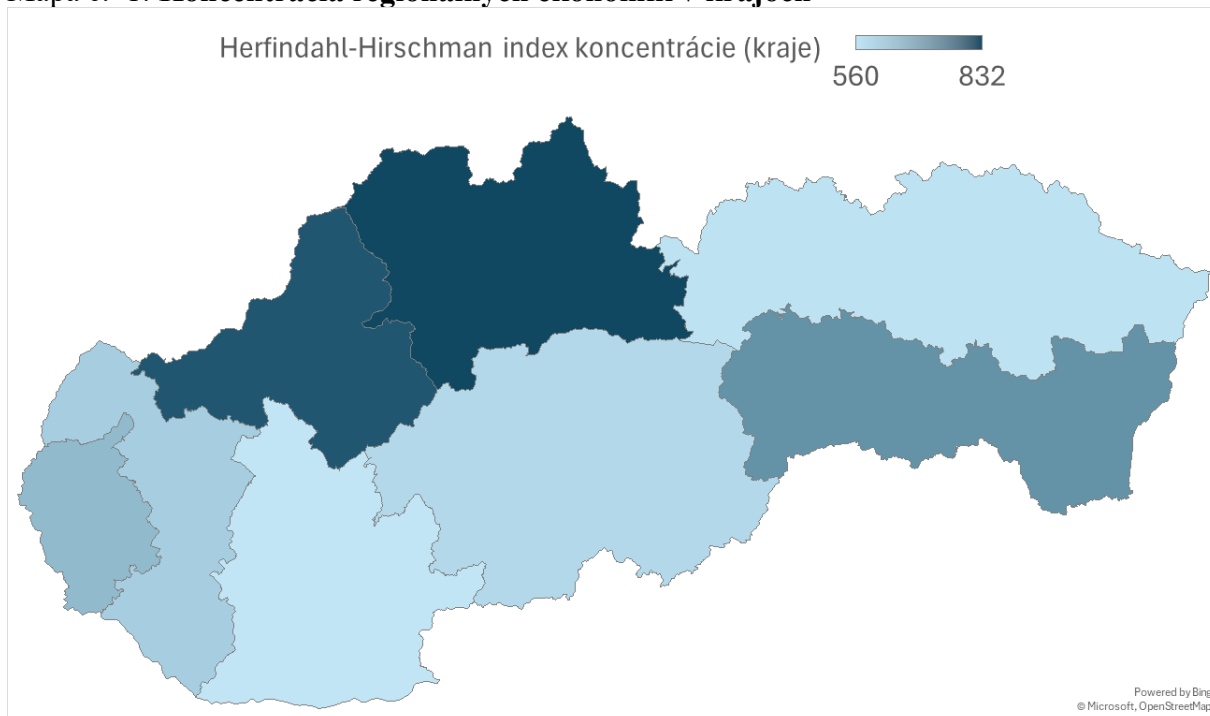
Samotné sektorové podiely, či už na tržbách, pridanej hodnote, alebo zamestnanosti, však ešte nepovedia, či je región zraniteľný. Dôležité je, či sa významná časť aktivít nekonzcentruje do jediného odvetvia, alebo niekoľkých veľkých zamestnávateľov. Preto ďalej poukážeme na koncentráciu a závislosti regiónu od dominantného sektora, ktoré umožní porovnať „diverzifikované“ a „úzko profilované“ regióny. Nasledujúca podkapitola tak premostí od opisnej štruktúry k rizikovosti regionálnej ekonomiky.

1.2 Miera závislosti regiónu na jednom sektore

Sektorové rozloženie MSP⁸ nám odhalilo, čo región tvorí. Miera závislosti ukazuje, ako veľmi je región odkázaný na jednu ekonomickú „nohu“. Závislosť je možné kvantifikovať napríklad podielom najväčšieho sektora na zamestnanosti, tržbách alebo pridanej hodnote prostredníctvom indexu koncentrácie. Pre tieto účely použijeme Herfindahl-Hirschman index (HHI), pričom meranie koncentrácie realizujeme tak na krajskej, ako aj na okresnej úrovni. Jednotlivé kraje a okresy analyzujeme aj normalizovaným indexom Krugmanovej špecializácie regiónu (KGI), ktorý poukazuje, do akej miery je daný región špecializovaný oproti priemeru slovenskej ekonomiky ako celku.

Už na úrovni krajov sú pozorovateľné zásadné rozdiely medzi koncentráciou regionálnych ekonomík, pričom najviac koncentrované sú Žilinský a Trenčiansky kraj. Najmenej koncentrovanú ekonomiku majú Nitriansky a Prešovský kraj.

⁸ MSP boli primárne vybrané na základe kritéria tržieb a sekundárne počtu zamestnancov. Kritérium objemu aktív nebolo zohľadnené.

Mapa č. 1: **Koncentrácia regionálnych ekonomík v krajo****Zdroj:** Finstat, vlastné spracovanieTab. č. 1: **Koncentrácia regionálnych ekonomík v krajo**

Kraj	Herfindahl-Hirschman index (kraje)
Banskobystrický	581,8
Bratislavský	634,4
Košický	702,8
Nitriansky	559,8
Prešovský	565,6
Trenčiansky	808,4
Trnavský	599,5
Žilinský	832,4

Zdroj: Finstat, vlastné spracovanieTab. č. 2: **Sektory najviac prispievajúce ku koncentrácii ekonomiky SR a v krajo**

Územie	Odvetvia		
	1.	2.	3.
Slovenská republika	Automobilový priemysel	Energie a ťažba	Maloobchod
Banskobystrický samosprávny kraj	Kovovýroba a hutníctvo	Doprava a logistika	Zdravotníctvo
Bratislavský samosprávny kraj	Energie a ťažba	Maloobchod	Informačné technológie
Košický samosprávny kraj	Kovovýroba a hutníctvo	Zdravotníctvo	Informačné technológie

Nitriansky samosprávny kraj	Automobilový priemysel	Veľkoobchod	Chémia a plasty
Prešovský samosprávny kraj	Zdravotníctvo	Stavebníctvo	Strojárstvo
Trenčiansky samosprávny kraj	Chémia a plasty	Kovovýroba a hutníctvo	Elektrotechnika
Trnavský samosprávny kraj	Automobilový priemysel	Kovovýroba a hutníctvo	Doprava a logistika
Žilinský samosprávny kraj	Automobilový priemysel	Stavebníctvo	Strojárstvo

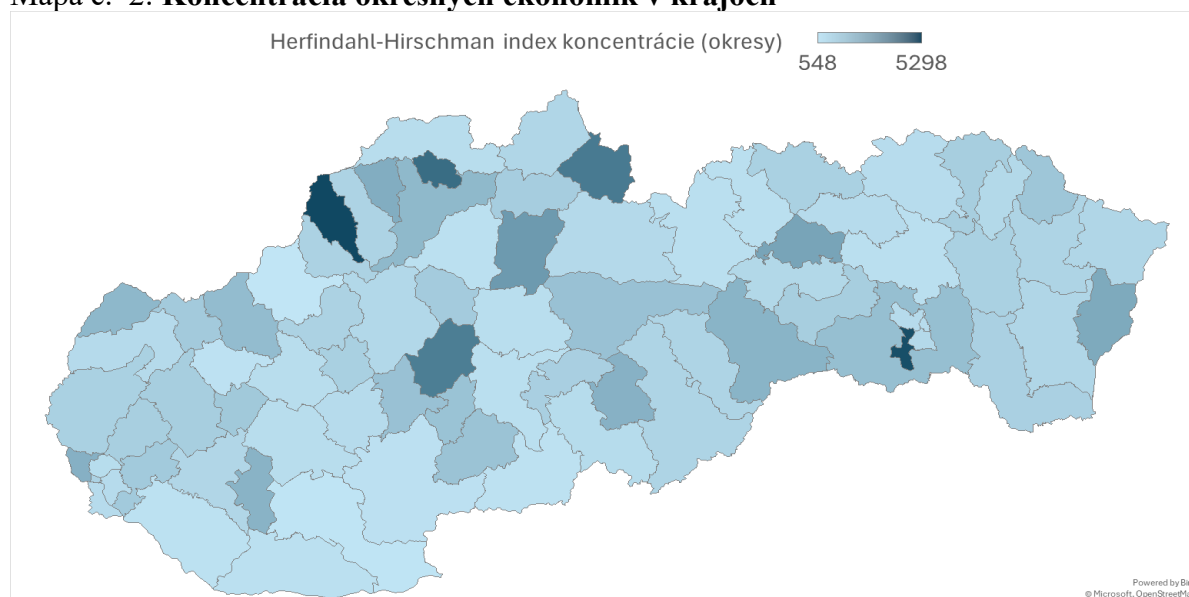
Zdroj: Finstat, vlastné spracovanie

Nie je prekvapujúce, že na úrovni SR dominuje automobilový priemysel, a rovnako je to v Nitrianskom, Trnavskom a Žilinskom kraji. Napriek tomu, že v Bratislavskom kraji sídli spoločnosť Volkswagen Slovensko, a zároveň v tomto kraji má aj najväčšie výrobné kapacity, ku koncentrácii viac prispievajú podniky sektora energie a ťažba, predovšetkým vďaka tomu, že sídlia v Bratislave, aj keď mnohé majú celoslovenskú pôsobnosť alebo pôsobia naraz vo viacerých krajoch.

Kovovýroba a hutníctvo dominujú v Košickom a Banskobystrickom kraji, v Trenčianskom je to najmä sektor chémie a plasty a v Prešovskom kraji v štatistikách dominuje zdravotníctvo. Za slovenskú ekonomiku dosahuje index koncentrácie hodnotu 486 desiatich, pričom kraje majú vyššiu koncentráciu od 15,2 % (Nitriansky kraj) po 71,2 % (Žilinský kraj). Vo všeobecnosti sa dá povedať, že slovenská ekonomika je koncentrovaná v priemere viac ako iné ekonomiky EU, ale pre malú otvorenú ekonomiku to je prirodzené.

Na úrovni okresov sú lokálne ekonomiky v niektorých prípadoch až extrémne koncentrované. Nasledujúca mapa zobrazuje koncentráciu okresných ekonomík meranú Herfindahl-Hirschman indexom.

Mapa č. 2: Koncentrácia okresných ekonomík v krajoch

Zdroj: Finstat, vlastné spracovanie

Okresné ekonomiky sú výrazne koncentrované predovšetkým tam, kde v okrese sídli jeden veľký producent s vysokým podielom na lokálnej ekonomike. Z hľadiska koncentrácie delíme okresné ekonomiky na okresy, kde je „veľmi vysoká koncentrácia“ (viacnásobne vyššia v porovnaní so SR ako celkom), „vysoká koncentrácia“ (násobne presahujúca krajský alebo celoslovenský priemer), „stredná koncentrácia“ (na úrovni krajských priemerov), „nízka koncentrácia“ (blížiaca sa k úrovni celoslovenského priemeru) a „veľmi nízka koncentrácia“ lokálnej ekonomiky (koncentrácia je na úrovni alebo dokonca nižšia ako celoslovenský priemer). V nasledujúcich tabuľkách sú koncentrácie okresných ekonomík zoradené vždy od najvyššej hodnoty HHI indexu po najnižšiu v danej kategórii koncentrácie a troch sektorov, ktoré prispievajú najviac ku koncentrácii.

Tab. č. 3: Veľmi vysoká koncentrácia ekonomiky okresov a tri sektory najviac prispievajúce ku koncentrácii lokálnej ekonomiky

Okres	Odvetvie 1	Odvetvie 2	Odvetvie 3
Púchov	Chémia a plasty	Doprava a logistika	Kovovýroba a hutníctvo
Košice II	Kovovýroba a hutníctvo	Zdravotníctvo	Nehnutelnosti
Kysucké Nové Mesto	Strojárstvo	Stavebníctvo	Kovovýroba a hutníctvo
Tvrdošín	Elektrotechnika	Maloobchod	Doprava a logistika
Žiar nad Hronom	Kovovýroba a hutníctvo	Stavebníctvo	Doprava a logistika
Ružomberok	Drevo a papier	Stavebníctvo	Kovovýroba a hutníctvo
Levoča	Zdravotníctvo	Stavebníctvo	Kovovýroba a hutníctvo
Sobrance	Veľkoobchod	Doprava a logistika	Zdravotníctvo
Bytča	Automobilový priemysel	Strojárstvo	Kovovýroba a hutníctvo
Bratislava IV	Automobilový priemysel	Energie a ťažba	Doprava a logistika
Šaľa	Chémia a plasty	Stavebníctvo	Doprava a logistika
Poltár	Výroba - ostatné	Informačné technológie	Poľnohospodárstvo a lesníctvo
Rožňava	Výroba - ostatné	Zdravotníctvo	Veľkoobchod
Skalica	Strojárstvo	Kovovýroba a hutníctvo	Automobilový priemysel
Žilina	Automobilový priemysel	Energie a ťažba	Hazard
Nové Mesto nad Váhom	Elektrotechnika	Strojárstvo	Veľkoobchod
Košice-okolie	Automobilový priemysel	Kovovýroba a hutníctvo	Stavebníctvo

Zdroj: Finstat, vlastné spracovanie

Tab. č. 4: Vysoká koncentrácia ekonomiky okresov a tri sektory najviac prispievajúce ku koncentrácii lokálnej ekonomiky

Okres	Odvetvie 1	Odvetvie 2	Odvetvie 3
Brezno	Kovovýroba a hutníctvo	Drevo a papier	Maloobchod
Žarnovica	Výroba - ostatné	Kovovýroba a hutníctvo	Automobilový priemysel
Banská Štiavnica	Zdravotníctvo	Stavebníctvo	Maloobchod
Medzilaborce	Kovovýroba a hutníctvo	Zdravotníctvo	Drevo a papier
Hlohovec	Kovovýroba a hutníctvo	Chémia a plasty	Energie a ťažba
Krupina	Maloobchod	Drevo a papier	Strojárstvo
Senec	Doprava a logistika	Veľkoobchod	Strojárstvo
Myjava	Kovovýroba a hutníctvo	Chémia a plasty	Automobilový priemysel
Turčianske Teplice	Potravinárstvo	Maloobchod	Zdravotníctvo
Svidník	Zdravotníctvo	Sprostredkovanie	Stavebníctvo
Dolný Kubín	Strojárstvo	Kovovýroba a hutníctvo	Elektrotechnika
Trnava	Automobilový priemysel	Veľkoobchod	Stavebníctvo
Pezinok	Zdravotníctvo	Veľkoobchod	Maloobchod
Gelnica	Kovovýroba a hutníctvo	Zdravotníctvo	Stavebníctvo
Partizánske	Odevy a obuv	Chémia a plasty	Výroba - ostatné
Detva	Strojárstvo	Elektrotechnika	Potravinárstvo
Trebišov	Zdravotníctvo	Doprava a logistika	Veľkoobchod
Malacky	Automobilový priemysel	Stavebníctvo	Doprava a logistika
Stará Ľubovňa	Stavebníctvo	Zdravotníctvo	Kovovýroba a hutníctvo
Bánovce nad Bebravou	Automobilový priemysel	Odevy a obuv	Zdravotníctvo

Zdroj: Finstat, vlastné spracovanie

Tab. č. 5: Stredná koncentrácia ekonomiky okresov a tri sektory najviac prispievajúce ku koncentrácii lokálnej ekonomiky

Okres	Odvetvie 1	Odvetvie 2	Odvetvie 3
Považská Bystrica	Strojárstvo	Kovovýroba a hutníctvo	Veľkoobchod
Rimavská Sobota	Potravinárstvo	Automobilový priemysel	Zdravotníctvo
Bratislava I	Energie a ťažba	Právo, poradenstvo a účtovníctvo	Telekomunikácie
Vranov nad Topľou	Doprava a logistika	Zdravotníctvo	Stavebníctvo
Revúca	Energie a ťažba	Sprostredkovanie	Strojárstvo
Námestovo	Stavebníctvo	Elektrotechnika	Maloobchod
Michalovce	Zdravotníctvo	Elektrotechnika	Potravinárstvo
Ilava	Sprostredkovanie	Strojárstvo	Kovovýroba a hutníctvo
Humenné	Potravinárstvo	Zdravotníctvo	Odevy a obuv
Spišská Nová Ves	Strojárstvo	Zdravotníctvo	Stavebníctvo
Snina	Zdravotníctvo	Kovovýroba a hutníctvo	Chémia a plasty
Galanta	Elektrotechnika	Doprava a logistika	Potravinárstvo
Liptovský Mikuláš	Cestovný ruch a gastro	Stavebníctvo	Veľkoobchod
Prievidza	Kovovýroba a hutníctvo	Chémia a plasty	Automobilový priemysel
Košice IV	Stavebníctvo	Elektrotechnika	Kovovýroba a hutníctvo
Senica	Maloobchod	Kovovýroba a hutníctvo	Doprava a logistika
Bratislava V	Maloobchod	Informačné technológie	Právo, poradenstvo a účtovníctvo

Zdroj: Finstat, vlastné spracovanie

Tab. č. 6: **Nízka koncentrácia ekonomiky okresov a tri sektory najviac prispievajúce ku koncentrácii lokálnej ekonomiky**

Okres	Odvetvie 1	Odvetvie 2	Odvetvie 3
Sabinov	Stavebníctvo	Strojárstvo	Chémia a plasty
Zlaté Moravce	Strojárstvo	Elektrotechnika	Stavebníctvo
Košice I	Informačné technológie	Zdravotníctvo	Energie a ťažba
Stropkov	Automobilový priemysel	Kovovýroba a hutníctvo	Zdravotníctvo
Nitra	Automobilový priemysel	Veľkoobchod	Doprava a logistika
Bardejov	Stavebníctvo	Zdravotníctvo	Maloobchod
Lučenec	Drevo a papier	Zdravotníctvo	Maloobchod
Bratislava III	Maloobchod	Veľkoobchod	Právo, poradenstvo a účtovníctvo
Bratislava II	Maloobchod	Doprava a logistika	Informačné technológie
Čadca	Stavebníctvo	Maloobchod	Kovovýroba a hutníctvo
Topoľčany	Elektrotechnika	Potravinárstvo	Drevo a papier
Banská Bystrica	Doprava a logistika	Poľnohospodárstvo a lesníctvo	Veľkoobchod

Zdroj: Finstat, vlastné spracovanie

Tab. č. 7: **Veľmi nízka koncentrácia ekonomiky okresov a tri sektory najviac prispievajúce ku koncentrácii lokálnej ekonomiky**

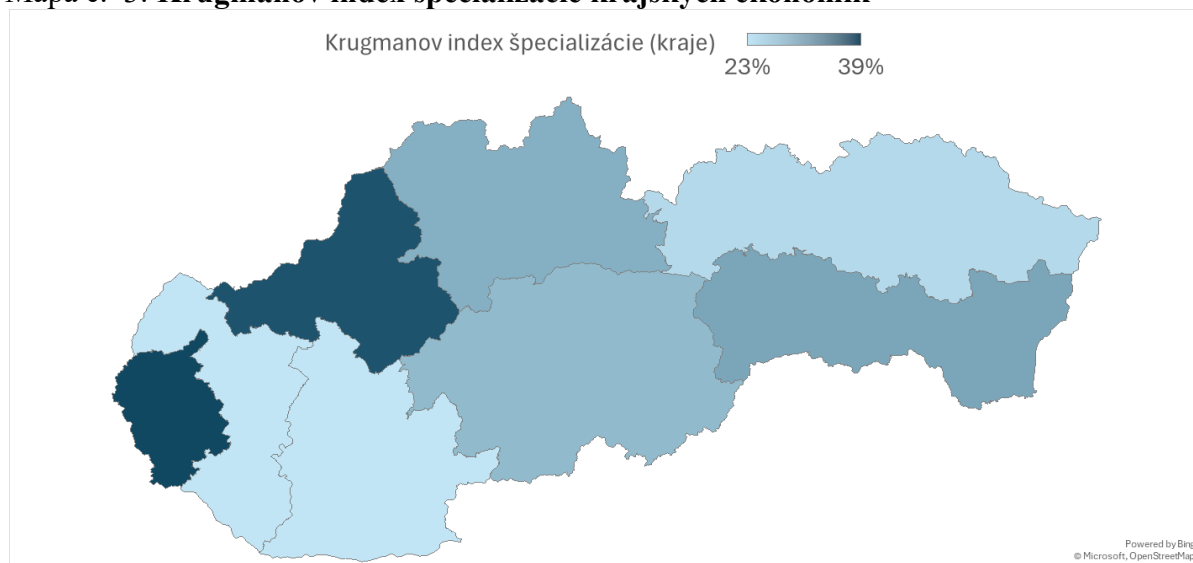
Okres	Odvetvie 1	Odvetvie 2	Odvetvie 3
Prešov	Automobilový priemysel	Maloobchod	Potravinárstvo
Poprad	Strojárstvo	Zdravotníctvo	Veľkoobchod
Zvolen	Automobilový priemysel	Veľkoobchod	Zdravotníctvo
Košice III	Stavebníctvo	Zdravotníctvo	Nehnuteľnosti
Martin	Veľkoobchod	Zdravotníctvo	Strojárstvo
Komárno	Zdravotníctvo	Veľkoobchod	Potravinárstvo
Kežmarok	Potravinárstvo	Strojárstvo	Automobilový priemysel
Piešťany	Zdravotníctvo	Veľkoobchod	Elektrotechnika
Levice	Kovovýroba a hutníctvo	Chémia a plasty	Zdravotníctvo
Dunajská Streda	Doprava a logistika	Maloobchod	Potravinárstvo
Veľký Krtíš	Elektrotechnika	Potravinárstvo	Stavebníctvo
Trenčín	Veľkoobchod	Stavebníctvo	Zdravotníctvo
Nové Zámky	Elektrotechnika	Maloobchod	Doprava a logistika

Zdroj: Finstat, vlastné spracovanie

Krugmanov index špecializácie predstavuje ďalší pohľad na ekonomickú štruktúru lokálnej ekonomiky. Jeho základná interpretácia je percentuálne vyjadrenie odklonu od

priemeru za celkovú ekonomiku krajiny, teda koľko percent lokálnej ekonomiky by sa muselo zmeniť, aby kopírovala celoslovenský priemer. Tu najvyšší odklon dosahujú Bratislavský a Trenčiansky kraj a najnižší Nitriansky a Trnavský kraj.

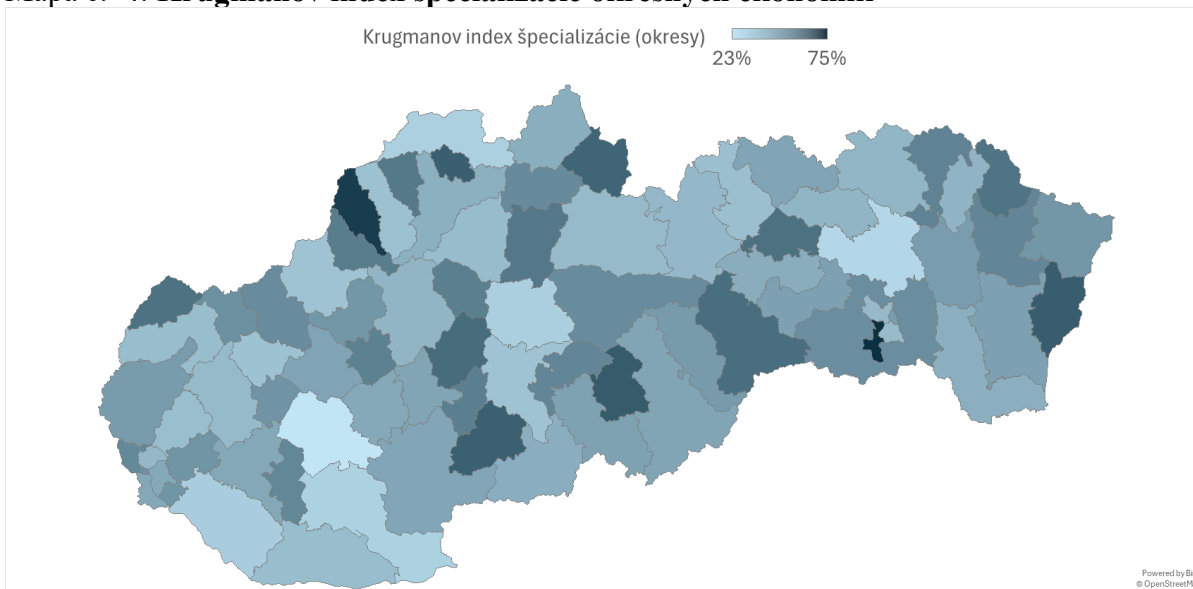
Mapa č. 3: **Krugmanov index špecializácie krajských ekonomík**

Zdroj: Finstat, vlastné spracovanie

Na úrovni okresov sú rozdiely oproti priemeru slovenskej ekonomiky vyššie. Krugmanov index špecializácie dosahuje najvyššiu hodnotu v okresoch Košice II, Púchov a Poltár a najnižšie v okresoch Nové Zámky, Prešov a Nitra.

Mapa č. 4: **Krugmanov index špecializácie okresných ekonomík**

Zdroj: Finstat, vlastné spracovanie

Výsledky koncentrácie sú dôležité najmä preto, že z nej priamo vyplýva, ako rýchlo sa externý šok premietne do zamestnanosti a poklesu ekonomickej aktivity. Regióny s vysokou závislosťou často rastú rýchlo v dobrých časoch, no pri kríze čelia prudším prepadom, lebo alternatívne odvetvia nedokážu včas absorbovať uvoľnenú pracovnú silu. V ďalšom texte

preto ukážeme súvis medzi koncentráciou, diverzitou, odolnosťou a rizikovosťou regionálnych ekonomík.

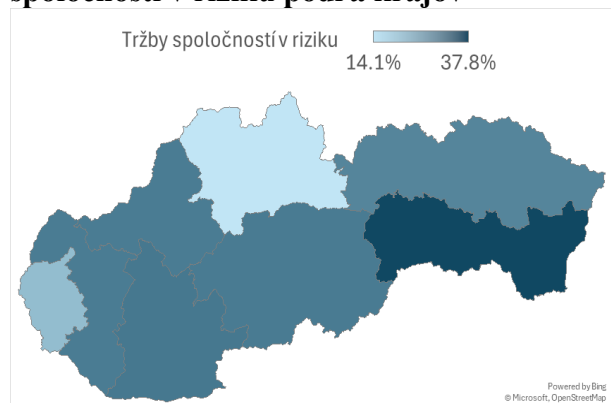
1.3 Diverzita a vyššia odolnosť pri krízach

Slovenská ekonomika prešla v ostatných rokoch viacerými šokmi, ktorých prejavy posilnila aj nepripravenosť štátnej správy na takéto situácie. Pandémia a uzatváranie ekonomiky doma, ale aj rôzne obmedzenia v medzinárodnom obchode, viedli k významnej ekonomickej nestabilite a nízkej predvídavosti ďalších politík. Následný útok Ruskej federácie na Ukrajinu viedol k energetickému odpútaniu prevažnej väčšiny krajín EÚ od dovozu ruských energetických komodít. Cenou bol krach a rekapitalizácia viacerých nielen nemeckých spoločností. Extrémny cenový nárast cien energií za relatívne krátke obdobie však následne poklesol a dnes sú ceny energií v rámci EÚ stabilizované na úrovniach pred šokom z roku 2022. Hospodárska politika Slovenska si však zaslúži kritický pohľad a nevedie k nižším cenám energií, a to tak pre podniky, ako i pre domácnosti, a nevedie ani k dostatočnej diverzifikácii zdrojov energie.

Pre lepšie pochopenie, ako tieto šoky dopadajú na ekonomiku, v akom je dnes stave a aká je miera ohrozených firiem s veľmi vysokou alebo vysokou či strednou mierou pravdepodobnosti bankrotu, budeme ďalej analyzovať rizikovosť slovenských firiem ako aj rezistentnosť na úrovni krajov a najmä okresov. Základnou metrikou rizikovosti a pravdepodobnosti bankrotu konkrétnej spoločnosti je modifikovaná hodnota Altmanovho Z-skóre konkrétnej firmy, rátané na základe modelu určeného pre neverejne obchodované spoločnosti a s rozlíšením priemyselných podnikov a podnikov poskytujúcich služby. Porovnáme tiež súbor všetkých spoločností a podsúbor MSP.

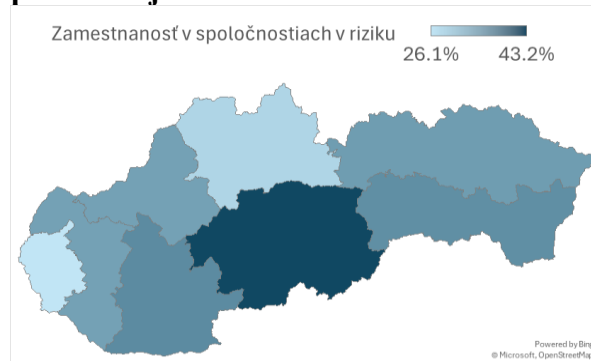
Nasledujúce mapy znázorňujú „spoločnosti v riziku“, teda tie, kde kreditné skóre nepotvrdilo kreditnú zdravosť spoločnosti, ale ani možný úpadok. Ďalšie mapy ukazujú „spoločnosti v ťažkostiach“, teda tie, ktorých kreditné skóre indikuje značné finančné ťažkosti a vysokú pravdepodobnosť bankrotu v najbližších rokoch. Mapy znázorňujú objem tržieb a odhadovanej zamestnanosti spoločností v riziku a ťažkostiach ako percento v danom kraji.

Mapa č. 5: Percentuálny objem tržieb spoločností v riziku podľa krajov

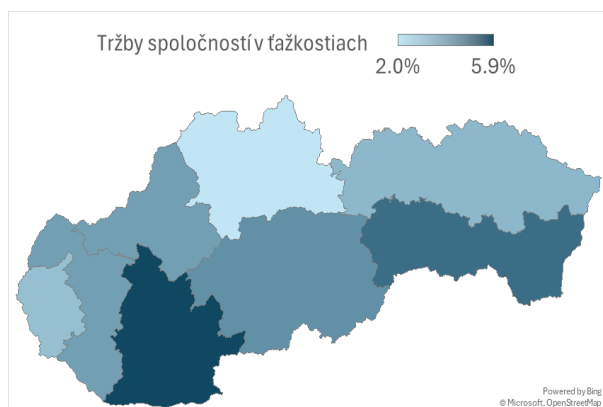
Zdroj: Finstat, vlastné prepočty

Mapa č. 7: Percentuálny objem zamestnanosti v spoločnostiach v riziku podľa krajov

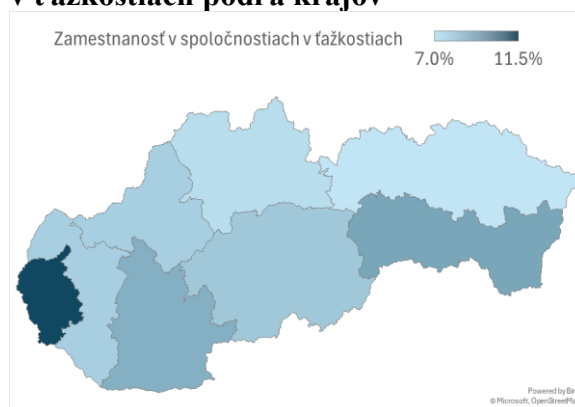
Zdroj: Finstat, vlastné prepočty

Mapa č. 6: **Percentuálny objem tržieb spoločností v ťažkostiach podľa krajov**

Zdroj: Finstat, vlastné prepočty

Mapa č. 8: **Percentuálny objem zamestnanosti v spoločnostiach v ťažkostiach podľa krajov**

Zdroj: Finstat, vlastné prepočty

Ak by slovenská ekonomika vstúpila z akéhokoľvek dôvodu do recesie, najpravdepodobnejšie by išli do úpadku najskôr spoločnosti v „ťažkostiach.“ Pri hlbkej kríze je pravdepodobné, že aj spoločnosti, ktoré sú v riziku, by sa nevyhli vážnym problémom a museli by kvôli výpadkom tržieb prepúšťať alebo by boli nútené reštrukturalizovať sa alebo vyhlásiť ochranu pred veriteľmi.

Z hľadiska porovnania krajov v riziku a ťažkostiach rizikovejšie sú Nitriansky, Banskobystrický, Košický a Prešovský kraj, pričom Bratislavský kraj paradoxne vyskočí v rámci indikátora zamestnanosti v spoločnostiach v ťažkostiach predovšetkým kvôli sídlu mnohých celoštátne pôsobiach štátnych a verejných spoločností v Bratislave. Zараdenie podnikov do kategórií „v riziku“ a „v ťažkostiach“ vychádza z modifikovaného Altmanovho Z-skóre vypočítaného z dostupných účtovných údajov za roky 2023 až 2025. Pri interpretácii výsledkov treba zohľadniť, že ide o orientačný indikátor kreditného rizika, nie o priamu predikciu úpadku.

Tab. č. 8: Veľké podniky, ktorých kreditné skóre naznačuje finančné ťažkosti a vysoké riziko bankrotu⁹

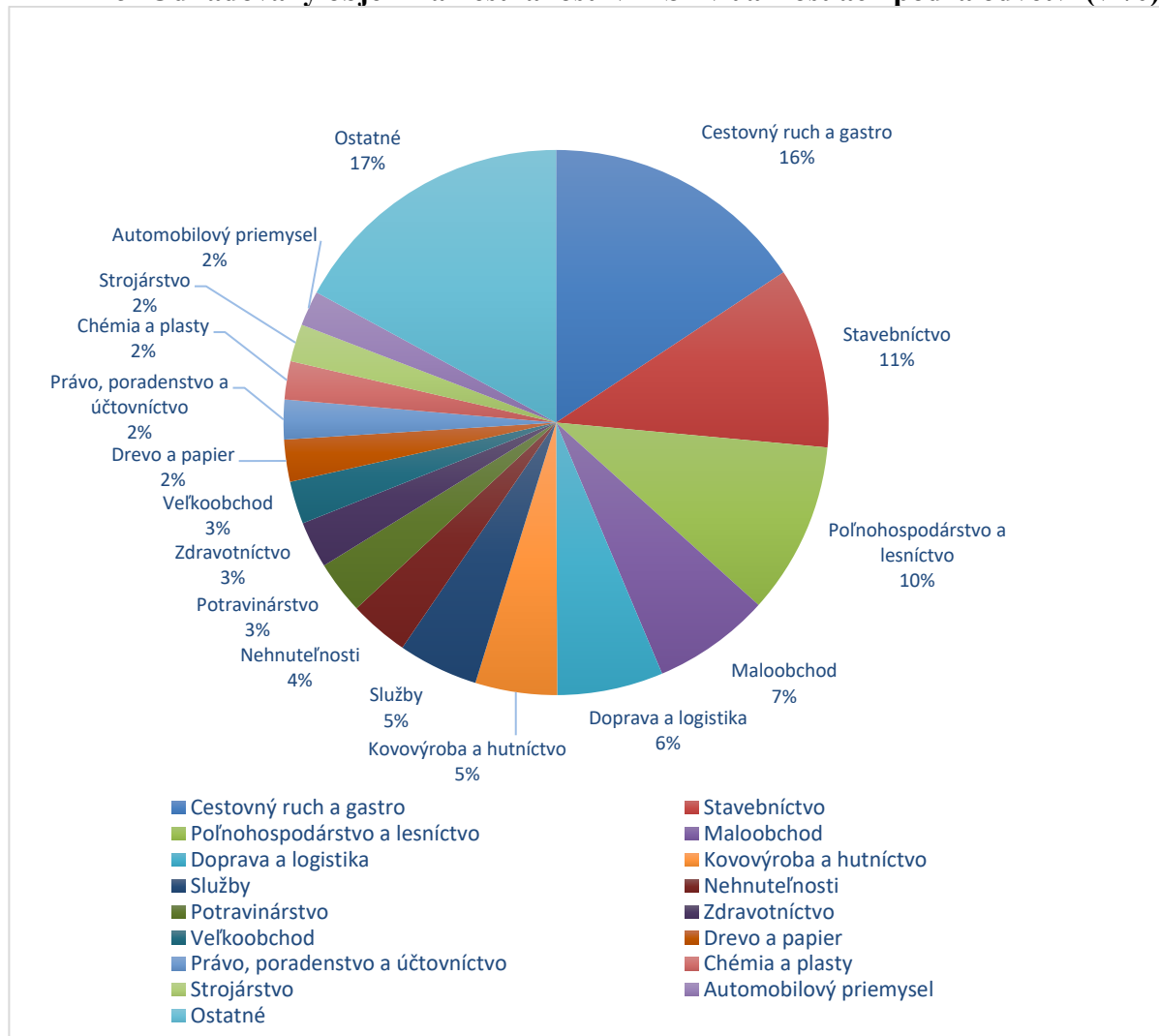
Názov spoločnosti	Odvetvie	Sídlo
Železnice Slovenskej republiky	Doprava a logistika	Bratislava I
Železničná spoločnosť Slovensko, a. s.	Doprava a logistika	Bratislava I
Železničná spoločnosť Cargo Slovakia, a. s.	Doprava a logistika	Bratislava II
Dopravný podnik Bratislava, akciová spoločnosť	Doprava a logistika	Bratislava I
ZKW Slovakia s.r.o.	Elektrotechnika	Topoľčany
IKEA Industry Slovakia s. r. o.	Drevo a papier	Malacky
Západoslovenská distribučná, a. s.	Energie a ťažba	Bratislava I
Východoslovenská distribučná, a. s.	Energie a ťažba	Košice I
Nemocnica BORY, a. s.	Zdravotníctvo	Bratislava V
Dopravný podnik mesta Košice, akciová spoločnosť	Doprava a logistika	Košice I
Jadrová a vyrábacia spoločnosť, a. s.	Spracovanie odpadov	Trnava
Slovenská autobusová doprava Zvolen, akciová spoločnosť	Doprava a logistika	Zvolen
Veolia Energia Slovensko, a. s.	Energie a ťažba	Bratislava V
Dopravný podnik mesta Žiliny s. r. o.	Doprava a logistika	Žilina
Slovenská autobusová doprava Lučenec, akciová spoločnosť	Doprava a logistika	Lučenec
Slovenská autobusová doprava Žilina , akciová spoločnosť	Doprava a logistika	Žilina
HOVAL, s. r. o.	Strojárstvo	Dolný Kubín
BUKOCEL, a. s.	Drevo a papier	Vranov nad Topľou
ARRIVA Nové Zámky, akciová spoločnosť	Doprava a logistika	Nové Zámky
Greotech Mechatronics (Slovakia) s. r. o.	Strojárstvo	Nové Mesto nad Váhom
SMRC Automotive Solutions Slovakia s. r. o.	Chémia a plasty	Nitra
Edscha Velky Meder s. r. o.	Automobilový priemysel	Dunajská Streda
GPV Slovakia s.r.o.	Elektrotechnika	Hlohovec
ARRIVA Mobility Solutions, s.r.o.	Doprava a logistika	Bratislava II
TSC Cleaning, s.r.o.	Služby	Banská Bystrica
TD Transport s. r. o.	Doprava a logistika	Nitra
VAILLANT GROUP Heat Pump Production s.r.o.	Strojárstvo	Skalica

Zdroj: Finstat, vlastné spracovanie

⁹ Zoznam identifikuje podniky so zvýšeným finančným rizikom podľa použitej metodiky Z-skóre; nejde o konštatovanie nevyhnutného bankrotu ani o právne posúdenie stavu podniku. Pri regulovaných, verejných a štátom vlastnených podnikoch môžu byť výsledky skreslené charakterom ich financovania a externými zásahmi verejnej moci. Z dôvodu konzistentnosti štúdie a previazania veľkých podnikov a MSP považujeme za dôležité upozorniť na tieto potencionálne rizikové podniky.

V mnohých prípadoch ide o štátne alebo verejne vlastnené podniky, kde finančné ťažkosti podniku sanuje štát alebo územná samospráva zmluvami o výkone vo verejnom záujme a inými výpomocami a finančnými zdrojmi (napr. eurofondy). Obdobie ekonomických kríz, ale aj konsolidácie verejných financií, vedú zväčša k obmedzeniu finančnej výpomoci zo strany štátu či verejnej správy. V menšej miere ide o súkromne vlastnené podniky. Celkovo sme identifikovali 27 veľkých podnikov v ťažkostiach a 19 865 MSP v ťažkostiach. V riziku je ďalších 189 veľkých podnikov a 18 814 MSP. Celkovo bolo vyhodnotených 13,58 % všetkých podnikov v datasete ako rizikové podniky, pričom 22,31 % veľkých podnikov je v riziku a 2,79 % v ťažkostiach a 13,62 % MSP v riziku a 6,99 % v ťažkostiach. Z hľadiska odhadovanej zamestnanosti pri MPS v ťažkostiach je štruktúra podľa odvetví identifikovaná v nasledovnom grafe.

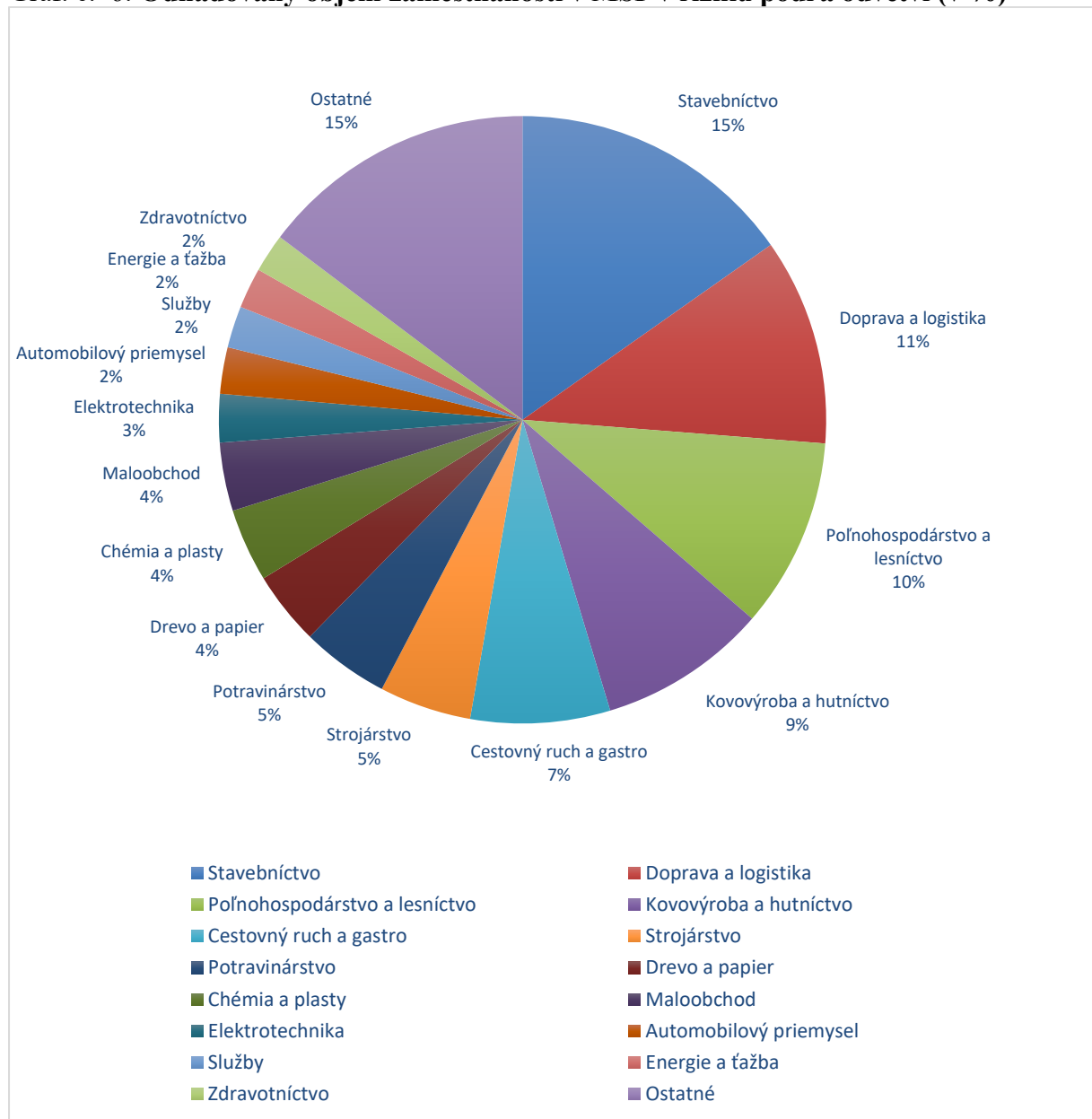
Graf. č. 5: Odhadovaný objem zamestnanosti v MSP v ťažkostiach podľa odvetví (v %)

Zdroj: Finstat, vlastné prepočty

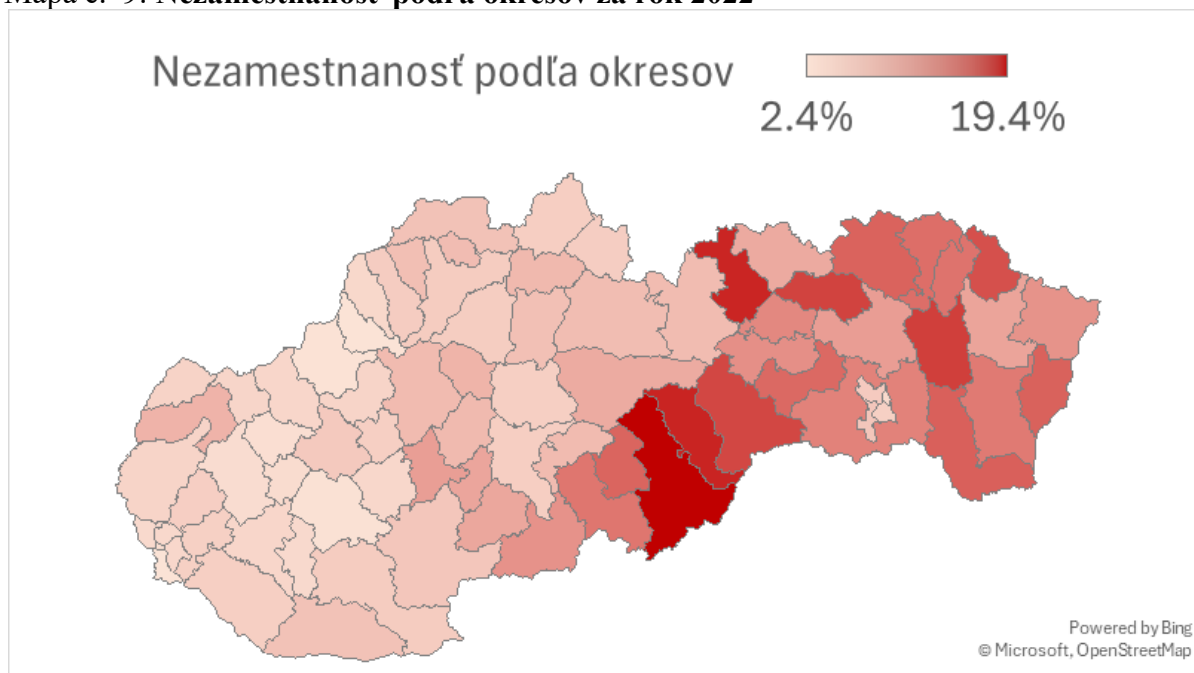
Pri zohľadnení podnikov v riziku je odhadovaná zamestnanosť pri MPS v riziku v štruktúre podľa odvetví identifikovaná v nasledovnom grafe.

Graf. č. 6: Odhadovaný objem zamestnanosti v MSP v riziku podľa odvetví (v %)

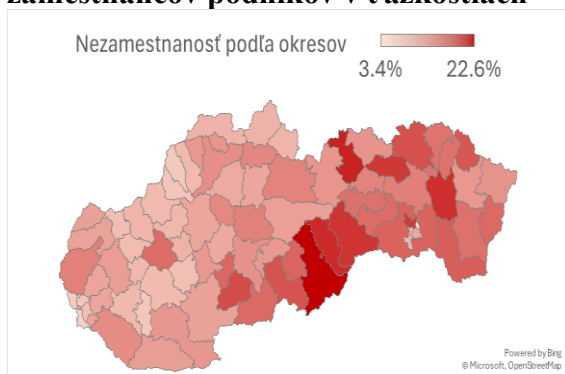
Zdroj: Finstat, vlastné prepočty

Základná otázka je, čo by sa stalo so nezamestnanosťou na Slovensku, ak by všetky podniky, ktoré sú v ťažkostiach alebo v riziku, vyhlásili bankrot a prepustili všetkých zamestnancov. Bodový odhad bez dynamických dopadov sa dá vierohodne vypočítať z existujúcich a dostupných dát v datasete. Štatistický úrad SR naposledy publikoval okresnú nezamestnanosť za rok 2022, každopádne tá sa veľmi zásadne nezmenila, keďže celková nezamestnanosť v rokoch 2023 – 2025 bola stabilná. Všetky podniky, ktoré majú nízke kreditné skóre a sú v ťažkostiach, podľa nášho odhadu zamestnávajú celkovo 120 tis. zamestnancov. Podniky, ktoré nie sú v ťažkostiach, ale v riziku, zamestnávajú ďalších 318 tis. zamestnancov. Celkovo odhadujeme, že spoločnosti v ťažkostiach a riziku zamestnávajú spolu 438 tis. zamestnancov.

Mapa č. 9: Nezamestnanosť podľa okresov za rok 2022¹⁰

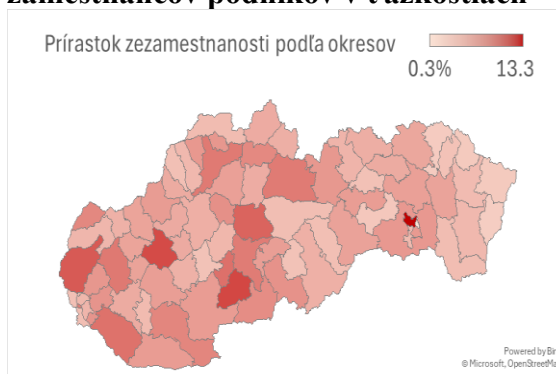
Zdroj: ŠÚ SR

Mapa č. 10: Bodový odhad nezamestnanosti pri prepustení všetkých zamestnancov podnikov v ťažkostiach

Zdroj: vlastný prepočet

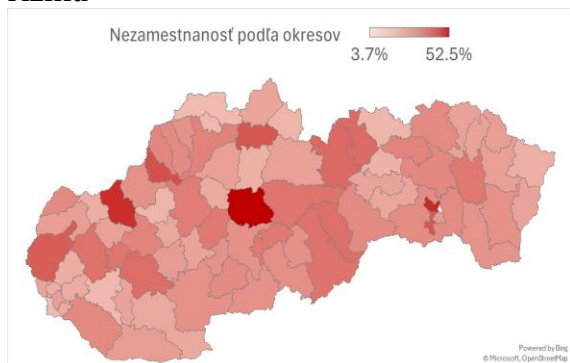
Mapa č. 11: Bodový odhad prírastku nezamestnanosti pri prepustení všetkých zamestnancov podnikov v ťažkostiach

Zdroj: vlastný prepočet

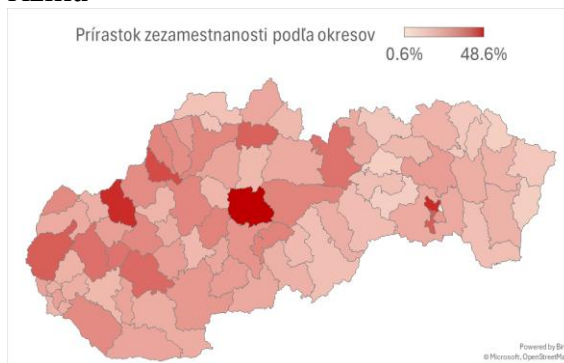
¹⁰ Mapa č. 9 pracuje s posledným dostupným okresným údajom Štatistického úradu SR za rok 2022. Keďže novší údaj v rovnakej územnej štruktúre nebol v čase spracovania analýzy dostupný, slúži rok 2022 ako referenčná báza pre modelové scenáre. Výsledky následných prepočtov preto treba interpretovať ako orientačné a nie ako presný odhad aktuálneho stavu nezamestnanosti v jednotlivých okresoch.

Mapa č. 12: **Bodový odhad nezamestnanosti pri prepustení všetkých zamestnancov podnikov v ťažkostiach a riziku**

Zdroj: vlastný prepočet

Mapa č. 13: **Bodový odhad prírastku nezamestnanosti pri prepustení všetkých zamestnancov podnikov v ťažkostiach a riziku**

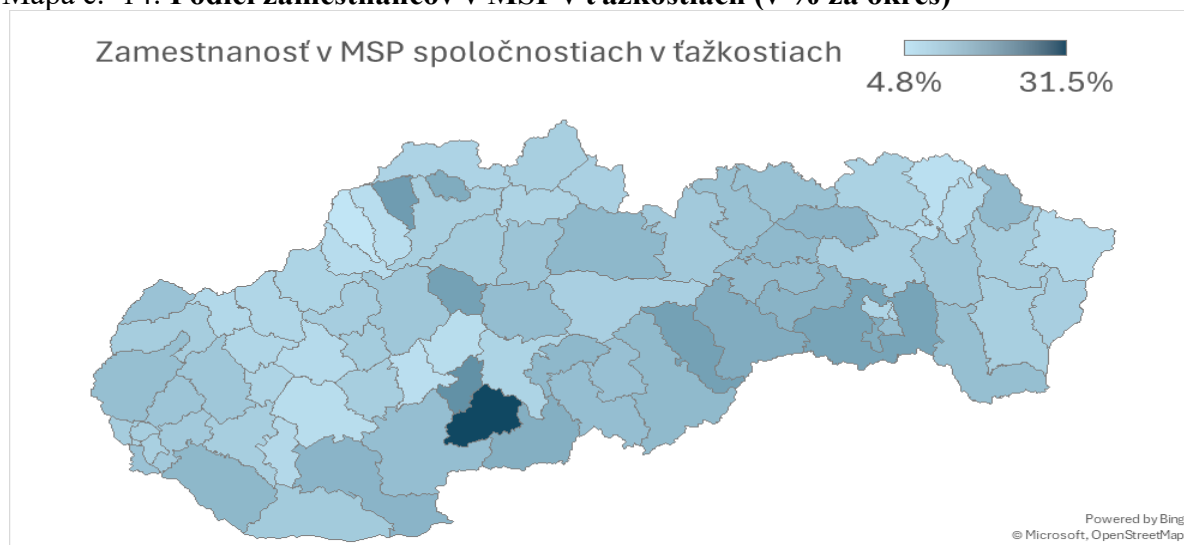
Zdroj: vlastný prepočet

Bodový odhad znázorňuje nárast nezamestnanosti na Slovensku na 9,8 % pri prepustení všetkých zamestnancov zo spoločností v ťažkostiach a nárast až na 21,4 % pri prepustení všetkých zamestnancov spoločností v riziku v okresnej štruktúre. Tieto scenáre, samozrejme, predstavujú hraničné možnosti a po zohľadnení dynamických efektov by nárast nezamestnanosti bol nižší a ide o ilustratívny odhad hraničných nárastov nezamestnanosti.

Štruktúra na úrovni okresov sa ťažko odhaduje vzhľadom k tomu, že mnohí zamestnanci dochádzajú za prácou mimo okresu, kde bývajú (trvalý či súčasný pobyt). Zároveň však migrácia obyvateľstva za prácou a interná migrácia jednoznačne zvýšila rizikovosť a pravdepodobnosť nárastu nezamestnanosti v Bratislavskom, Trnavskom, Nitrianskom, Trenčianskom a Žilinskom kraji oproti Prešovskému, Košickému a Banskobystrickému kraju, odkiaľ vnútornou migráciou časti populácie migrovali do západnejších krajov Slovenska.

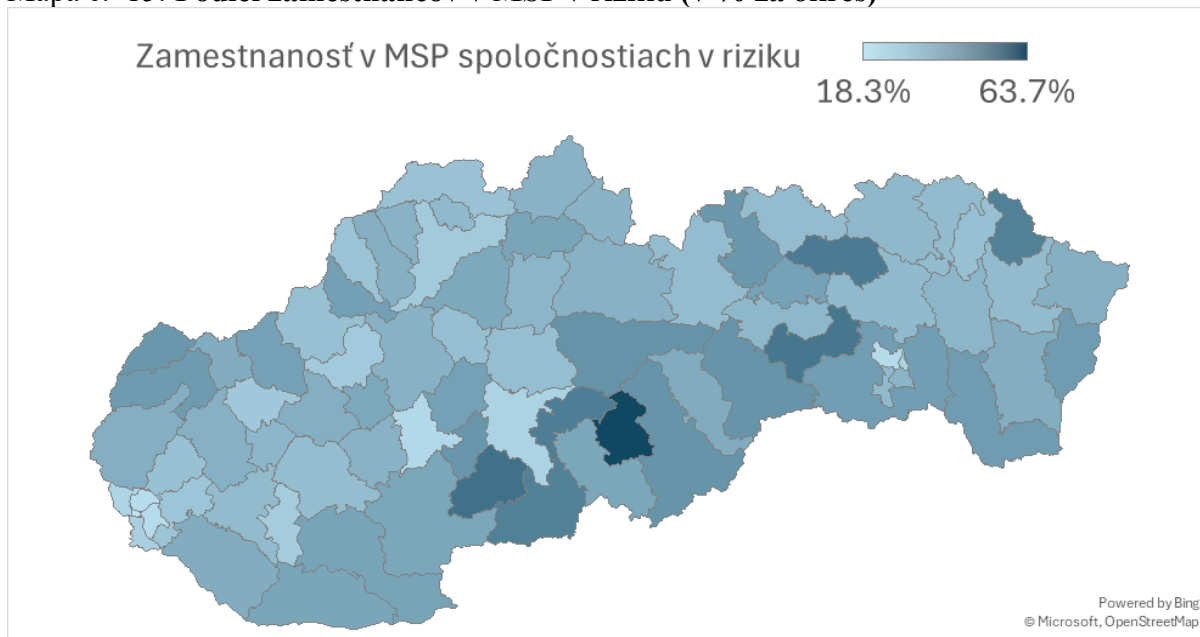
Kľúčová je tiež zamestnanosť v MSP a jej dopady na jednotlivé okresy. Tie okresy, kde dominujú MSP ako najväčší zamestnávatelia a tvorcovia pridanej hodnoty, sú ohrozené práve MSP v ťažkostiach alebo v riziku.

Mapa č. 14: **Podiel zamestnancov v MSP v ťažkostiach (v % za okres)**

Zdroj: Finstat, vlastný prepočet

Mapa č. 15: Podiel zamestnancov v MSP v riziku (v % za okres)

Zdroj: Finstat, vlastný prepočet

Tab. č. 9: 10 najhoršie vychádzajúcich okresov: MSP podniky, ktorých kreditné skóre naznačuje rizikovosť alebo finančné ťažkosti a vysoké riziko bankrotu a ich celkový podiel na zamestnanosti

Okres	Zamestnanosť v MSP v riziku (% z okresu)	Okres	Zamestnanosť v MSP v ťažkostiach (% z okresu)
Poltár	63,7%	Krupina	31,5%
Krupina	51,7%	Banská Štiavnica	19,1%
Gelnica	50,2%	Bytča	17,2%
Sabinov	48,8%	Turčianske Teplice	16,4%
Detva	47,9%	Revúca	16,4%
Veľký Krtíš	47,3%	Košice-okolie	15,9%
Medzilaborce	47,2%	Košice II	14,6%
Brezno	41,8%	Kysucké Nové Mesto	14,5%
Rimavská Sobota	41,6%	Rožňava	14,5%
Rožňava	41,6%	Veľký Krtíš	14,1%

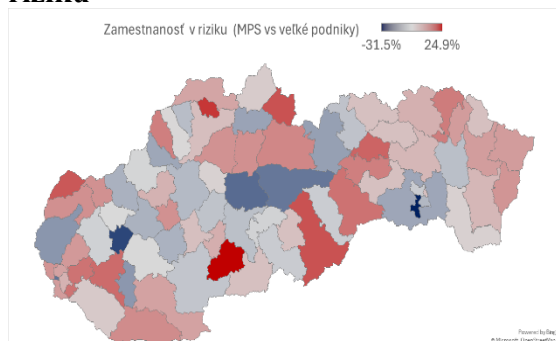
Zdroj: Finstat, vlastné prepočty

Tab. č. 10: 10 najlepšie vychádzajúcich okresov: MSP podniky, ktorých kreditné skóre naznačuje rizikovosť alebo finančné ťažkosti a vysoké riziko bankrotu a ich celkový podiel na zamestnanosti

Okres	Zamestnanosť v MSP v riziku (% z okresu)	Okres	Zamestnanosť v MSP v ťažkostiach (% z okresu)
Šaľa	25,6%	Snina	6,8%
Bratislava V	24,6%	Stropkov	6,7%
Košice III	23,7%	Topoľčany	6,6%
Zvolen	23,6%	Ilava	6,3%
Bratislava IV	23,2%	Žiar nad Hronom	6,2%
Žarnovica	22,1%	Nitra	6,2%
Košice I	21,3%	Považská Bystrica	6,1%
Bratislava II	21,2%	Žarnovica	5,9%
Bratislava III	20,8%	Svidník	5,8%
Bratislava I	18,3%	Púchov	4,8%

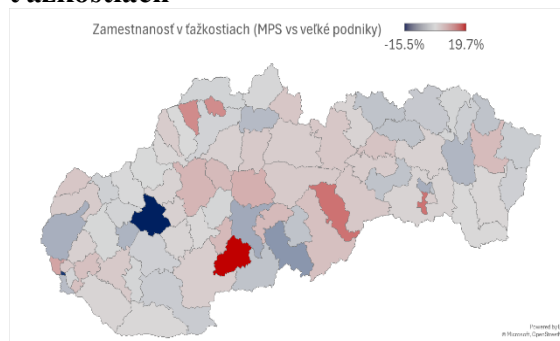
Zdroj: Finstat, vlastné prepočty

Mapa č. 16: V modrých okresoch k rastu nezamestnanosti prispievajú veľké podniky a v červených MSP, podniky v riziku

Zdroj: Finstat, vlastný prepočet

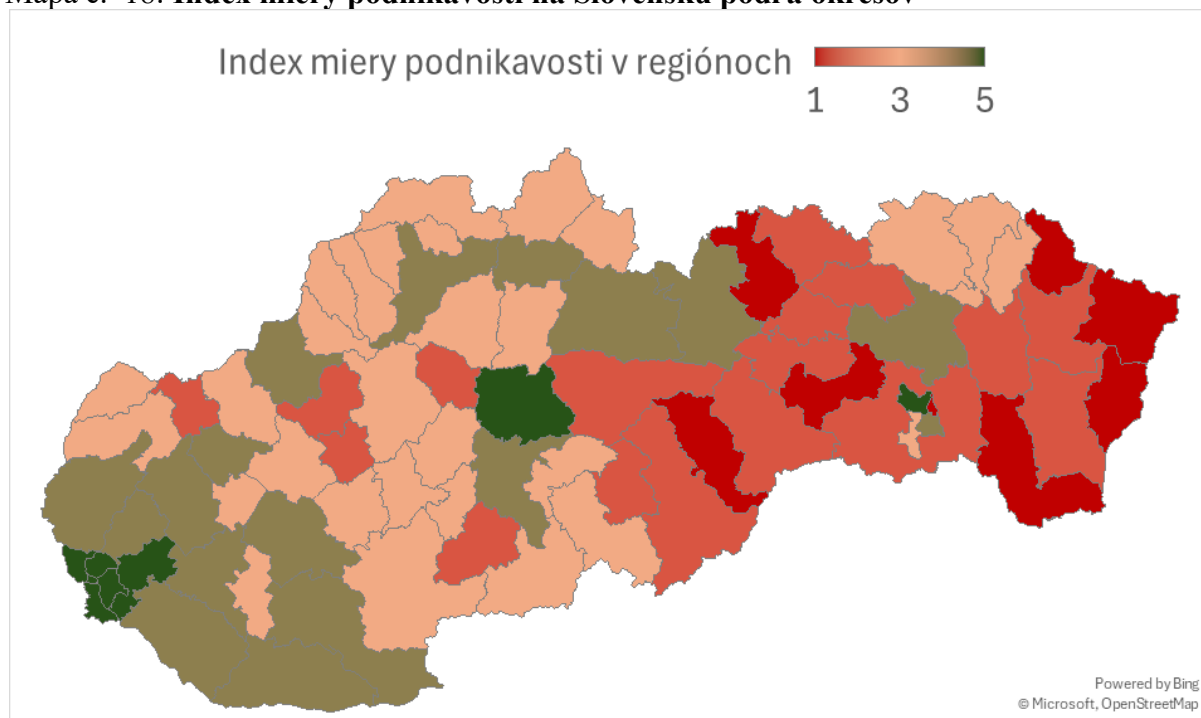
Mapa č. 17: V modrých okresoch k rastu nezamestnanosti prispievajú veľké podniky a v červených MSP, podniky v ťažkostiach

Zdroj: Finstat, vlastný prepočet

Veľmi podstatná je aj miera podnikavosti v regiónoch meraná ako počet právnických osôb na tisíc obyvateľov. Tu dominuje Bratislava a jej okresy vzhľadom na to, že tu majú svoje sídla mnohé firmy s celoslovenskou pôsobnosťou. Regióny sú rozdelené v škále od 1 po 5, kde jednotka reprezentuje regióny s najnižšou mierou podnikavosti a 5 s najvyššou. V štúdiu používame pojem podnikavosť v užšom význame ako počet aktívnych právnických osôb na 1 000 obyvateľov v okrese. Zvolený ukazovateľ zachytáva len právnické osoby, pretože pre ne máme k dispozícii porovnateľné finančné údaje a územné priradenie.

Mapa č. 18: Index miery podnikavosti na Slovensku podľa okresov

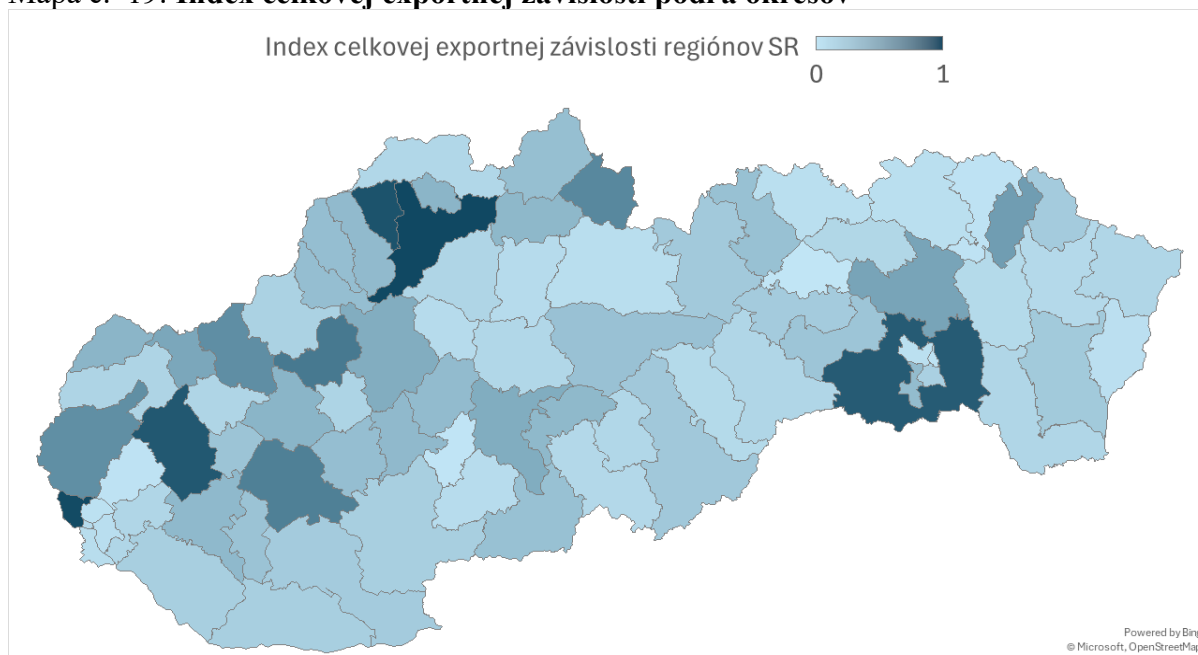
Zdroj: vlastný prepočet

Regióny s najvyššou mierou podnikavosti sú Bratislava, Senec, Košice (predovšetkým Košice I) a Banská Bystrica. V týchto okresoch pripadá viac ako 70 podnikateľských jednotiek na tisíc obyvateľov. Nasledujú krajské mestá a mnohé okresy Považia a Nitrianskeho kraja, hlavne vďaka MSP a mikropodnikateľským jednotkám. Okresy s najnižšou mierou podnikavosti sú Trebišov, Sobrance, Snina, Revúca, Medzilaborce, Kežmarok, Gelnica a Košice III (kde reálne nesídlia takmer žiadne podniky, keďže ide o primárne rezidenčnú časť Košíc). V týchto okresoch pripadá menej ako 23 podnikateľských jednotiek na tisíc obyvateľov.

Makroekonomická odolnosť Slovenskej ekonomiky je ďalší dôležitý faktor, rovnako ako mikroekonomická analýza na úrovni samotných spoločností. Pre ďalšiu analýzu použijeme Input – Output tabuľky (IO-tabuľky) slovenskej ekonomiky ako makroekonomický pohľad. Ostatné dostupné IO-tabuľky sú z roku 2020, publikované v 2023. Štatistický úrad ich má povinnosť zostavovať v päť ročnom cykle vždy do troch rokov. Nové IO-tabuľky za rok 2025 budú dostupné až v roku 2028. Keďže slovenská ekonomika je malá a výrazne otvorená, zameriame sa na exportnú závislosť v sektorovej štruktúre na úrovni okresov, na závislosť od subdodávateľských vzťahoch, domácej spotreby, celkovej odolnosti a zraniteľnosti ekonomiky, MSP a makroeconomickej odolnosti.

V exportnej závislosti dominujú nasledovné odvetvia: automobilový priemysel, elektrotechnika, strojárstvo, kovovýroba a hutníctvo, chémia a plasty. Exportná závislosť bez týchto piatich najvýznamnejších odvetví je následne tiež znázornená na mape č. 19. Index exportnej závislosti je normalizovaný od najmenej závislého regiónu (0) po najviac závislý región (1).

Mapa č. 19: Index celkovej exportnej závislosti podľa okresov

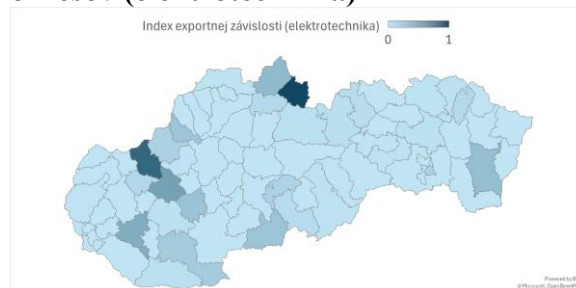
Zdroj: IO-tabuľky, HII koncentrácie, vlastný prepočet

Mapa č. 20: Index celkovej exportnej závislosti regiónov Slovenska podľa okresov (automobilový priemysel)

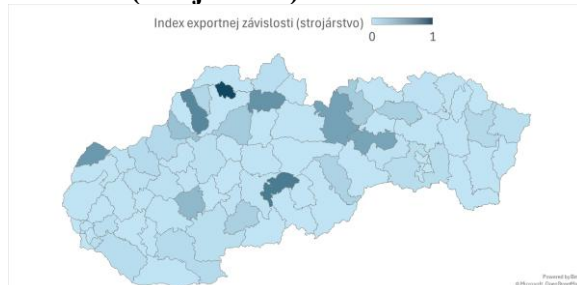
Zdroj: IO-tabuľky, HII koncentrácie, vlastný prepočet

Mapa č. 21: Index celkovej exportnej závislosti regiónov Slovenska podľa okresov (elektrotechnika)

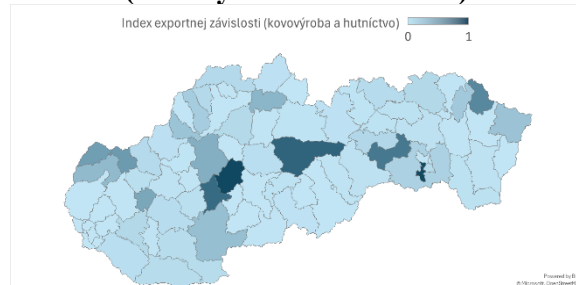
Zdroj: IO-tabuľky, HII koncentrácie, vlastný prepočet

Mapa č. 22: Index celkovej exportnej závislosti regiónov Slovenska podľa okresov (strojárstvo)

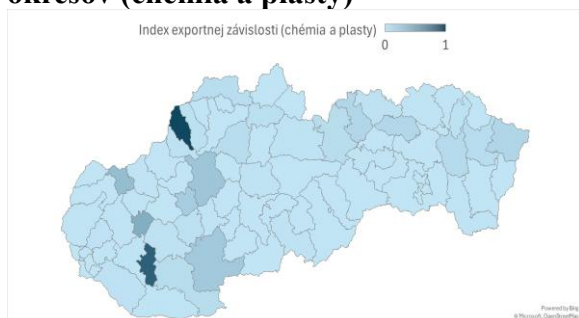
Zdroj: IO-tabuľky, HII koncentrácie, vlastný prepočet

Mapa č. 23: Index celkovej exportnej závislosti regiónov Slovenska podľa okresov (kovovýroba a hutníctvo)

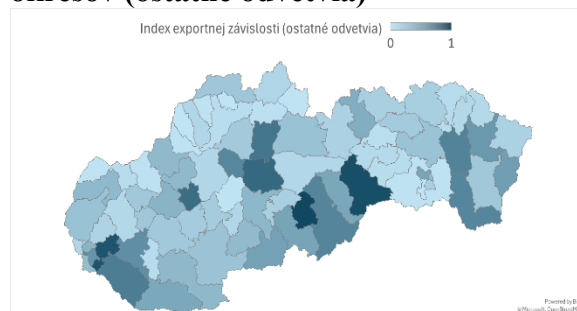
Zdroj: IO-tabuľky, HII koncentrácie, vlastný prepočet

Mapa č. 24: Index celkovej exportnej závislosti regiónov Slovenska podľa okresov (chémia a plasty)

Zdroj: IO-tabuľky, HII koncentrácie, vlastný prepočet

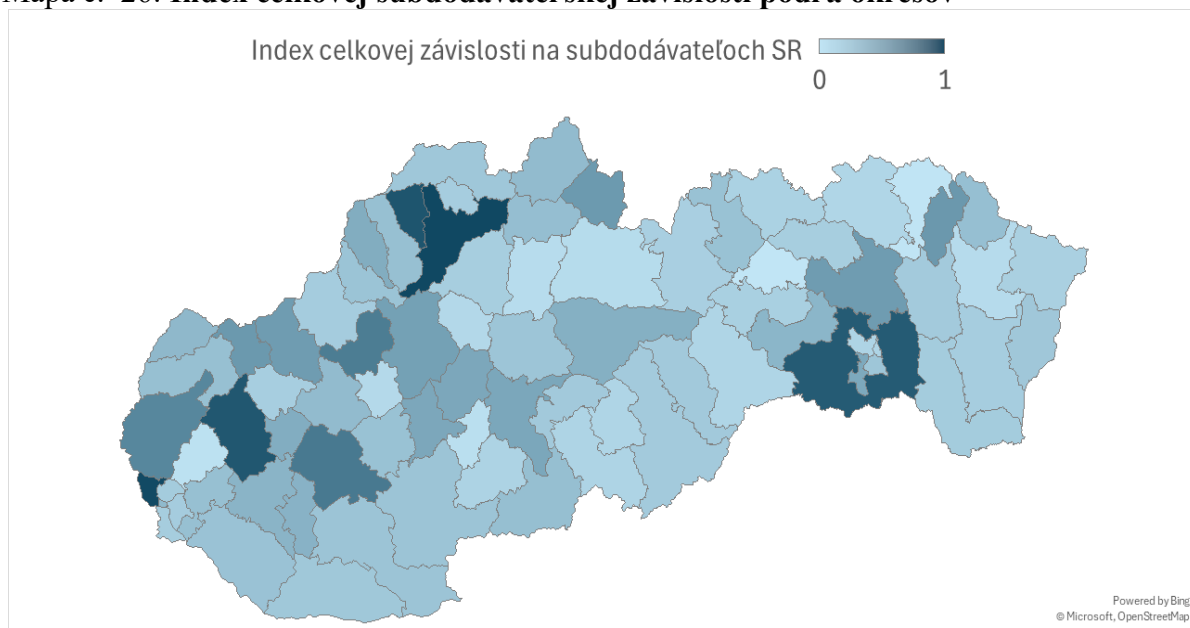
Mapa č. 25: Index celkovej exportnej závislosti regiónov Slovenska podľa okresov (ostatné odvetvia)¹¹

Zdroj: IO-tabuľky, HII koncentrácie, vlastný prepočet

Obdobne ako pri exporte, dá sa analyzovať aj vnútorná závislosť regiónov na subdodávateľov z rôznych odvetví ekonomiky. Keďže automobilový priemysel je dominantný aj v týchto vzťahoch, táto závislosť je zobrazená ako celková (s automobilovým priemyslom) a bez neho. Analyzované sú len dodávky v rámci medzispotreby medzi jednotlivými odvetviami. Index subdodávateľskej závislosti je normalizovaný od najmenej závislého regiónu (0) po najviac závislý región (1).

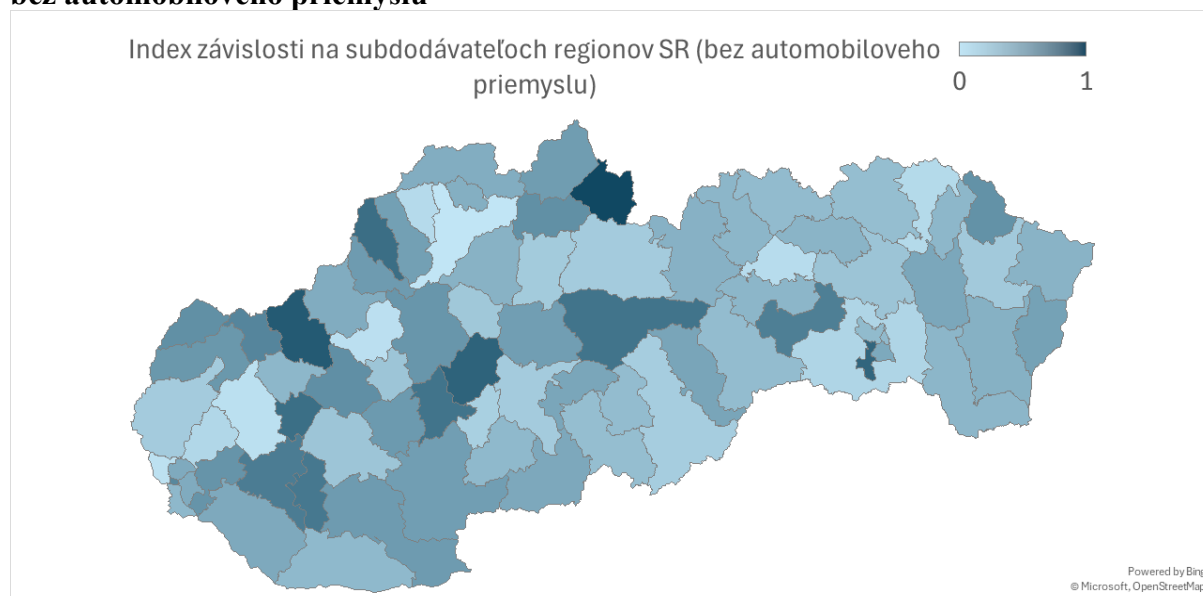
Mapa č. 26: Index celkovej subdodávateľskej závislosti podľa okresov

Zdroj: IO-tabuľky, HII koncentrácie, vlastný prepočet

¹¹ V rámci ostatných odvetví dominujú: doprava a logistika, výroba – ostatné, odevy a obuv, potravinárstvo, drevo a papier a energie a ťažba.

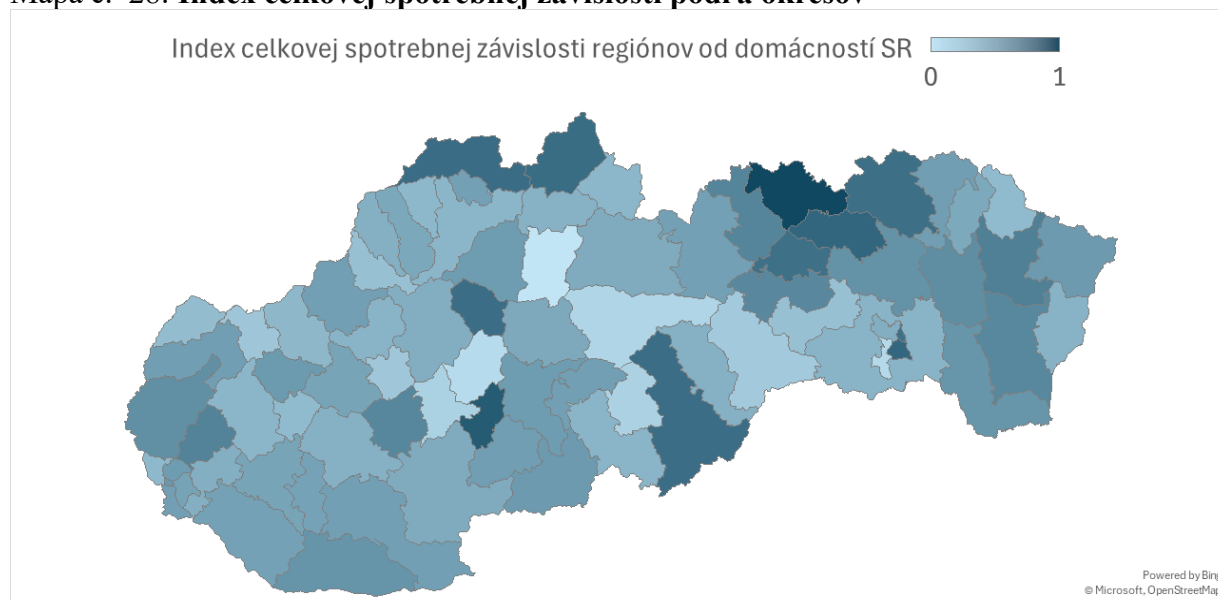
Mapa č. 27: **Index celkovej subdodávateľskej závislosti podľa okresov – bez automobilového priemyslu**

Zdroj: IO-tabuľky, HII koncentrácie, vlastný prepočet

Rovnako dôležité je aj porovnanie regiónov, ktoré sú viac či menej závislé od spotreby domácností. Index celkovej spotrebnej závislosti je normalizovaný od najmenej závislého regiónu (0) po najviac závislý región (1). Je zjavné, že v regiónoch, ktoré nie sú závislé na exporte či subdodávateľských vzťahoch, viac dominuje závislosť na konečnej spotrebe domácností.

Mapa č. 28: **Index celkovej spotrebnej závislosti podľa okresov**

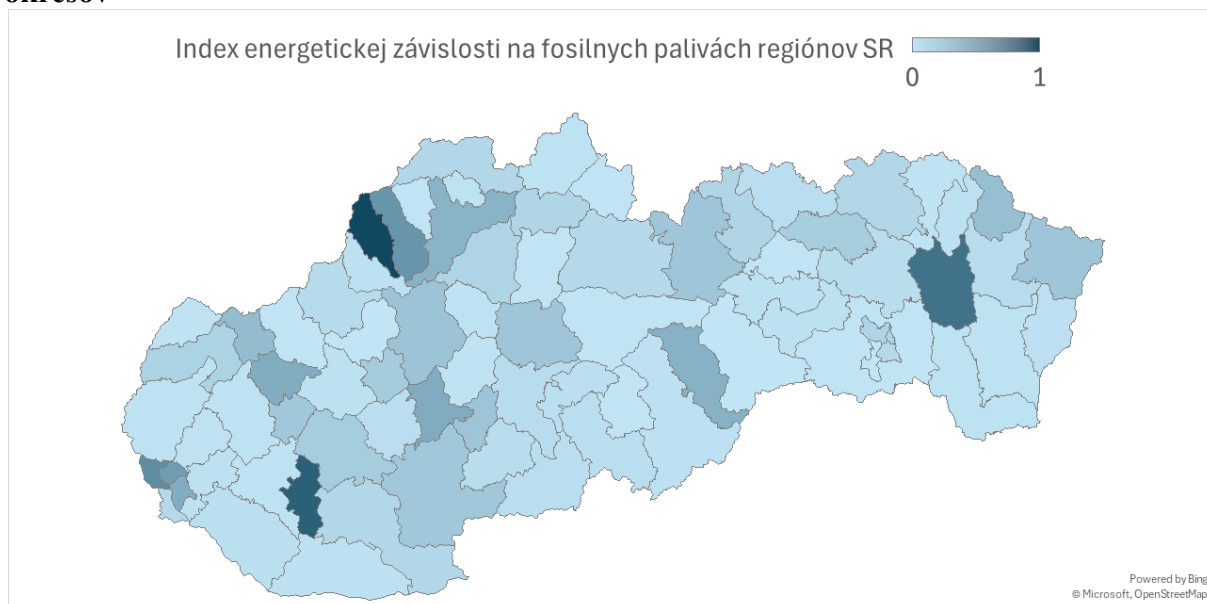

Zdroj: IO-tabuľky, HII koncentrácie, vlastný prepočet

Porovnanie regiónov, ktoré sú závislé od spotreby fosílnych palív a ich produktov, elektrickej energie a plyne poukazuje na regionálnu závislosť na energetických komoditách. Index energetických závislostí je normalizovaný od najmenej závislého regiónu (0) po najviac závislý región (1). Je zjavné, že v regiónoch, ktoré sú závislé od ťažkého,

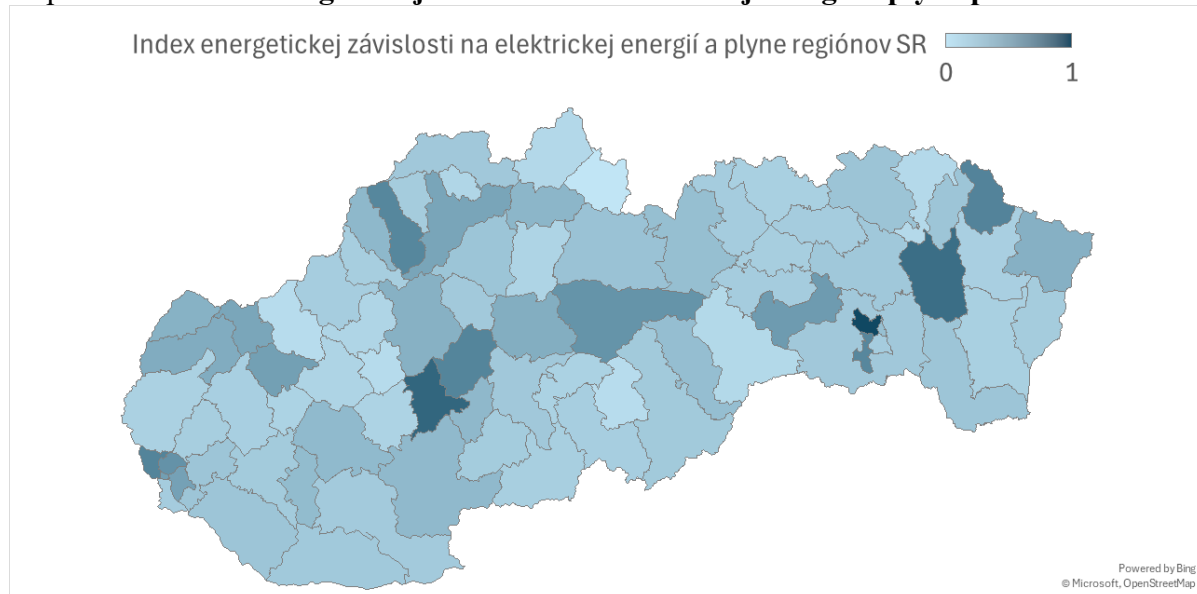
petrochemického, či chemického priemyslu a automobilového a strojárenského priemyslu je energetická závislosť v porovnaní s inými okresmi Slovenska dominantná.

Mapa č. 29: **Index energetickej závislosti na fosílnych palivách a ich produktoch podľa okresov**

Zdroj: IO-tabuľky, HII koncentrácie, vlastný prepočet

Mapa č. 30: **Index energetickej závislosti na elektrickej energii a plyne podľa okresov**

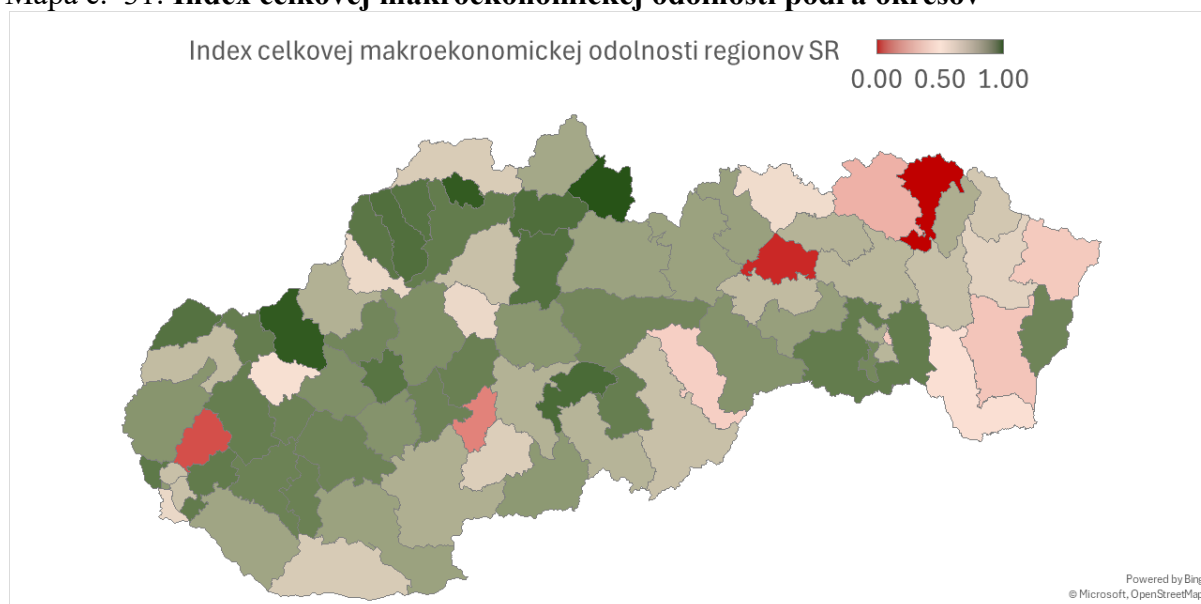
Zdroj: IO-tabuľky, HII koncentrácie, vlastný prepočet

Na výpočet celkovej makroekonomickej odolnosti regiónov používame normalizovanú Shannonovu entropiu (SH entropia), ktorá meria vzdialenosť daného odvetvia od rovnomerného rozdelenia výstupov daného odvetvia pre jednotlivé typy použitia. Pri jej výpočte zohľadňujeme aj závislosť odvetvia na dovoze tovarov a služieb, export tovarov a služieb, medzispotrebu a závislosť na konečnej spotrebe.

Ak je nejaký sektor primárne závislý na jednom sektore ekonomiky, napríklad exporte, tak normalizovaná SH entropia klesá od 1 smerom k 0, kde 0 reprezentuje absolútnu závislosť na jednom sektore ekonomiky. Ak by rozdelenie bolo dokonale rovnomerné (25 % import / 25 % medzispotreba / 25 % domáca spotreba / 25 % export), SH entropia index by sa rovnal 1. Najvyššiu normalizovanú SH entropiu majú odvetvia ako je výroba textílií (0,995), počítačov, elektronických a optických zariadení (0,994) či nábytku (0,992), kde import aj použitie je takmer rovnomerné. Naopak sektory extrémne závislé na jednom sektore ekonomiky sú budovy a výstavba budov (takmer 0) – teda stavebníctvo, ktoré je extrémne závislé od domáceho dopytu, alebo ropa a zemný plyn (0,035) extrémne závislé od dovozu, či tabakové výrobky (0,12) závislé takmer výhradne od domácej spotreby.

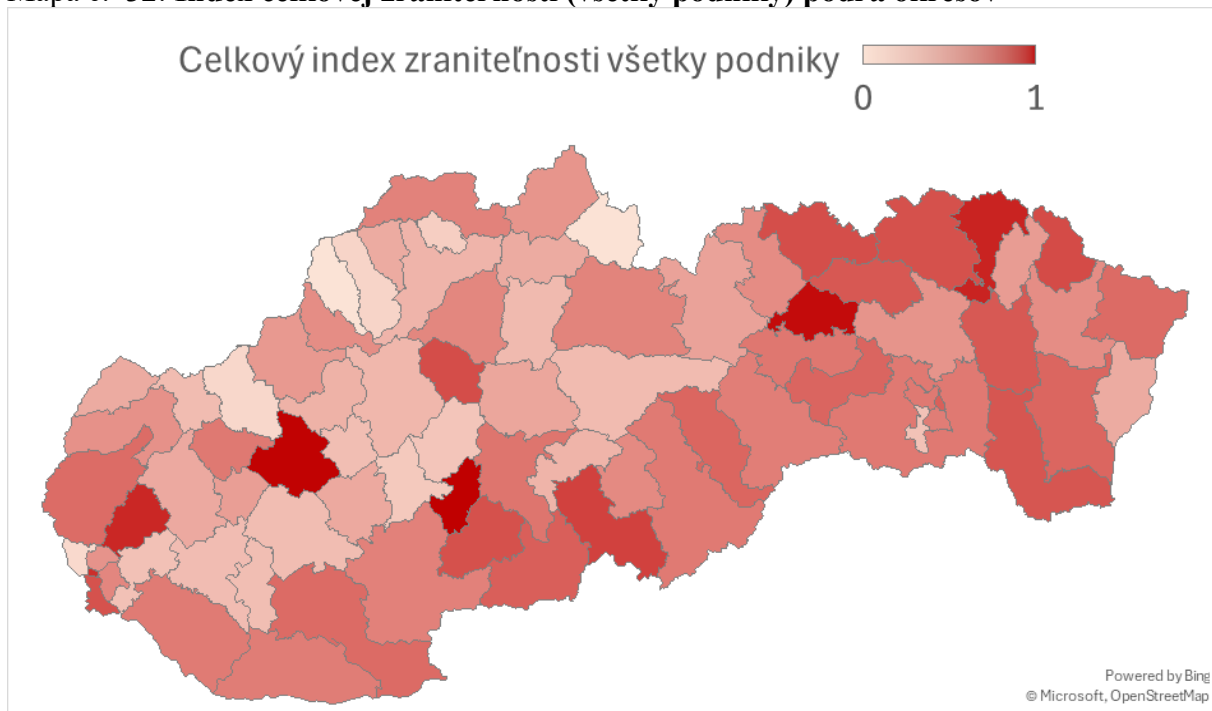
Pomocou normalizovanej Shannonovej entropie sa tak dá následne odvodiť celková makroekonomická odolnosť okresov Slovenska v kombinácii s koncentráciou odvetví v kraji meranou HII. Celková makroekonomická odolnosť regiónov Slovenska na úrovni okresov je normalizovaná od 0 po 1, kde 0 reprezentuje región najmenej odolný a 1 najviac odolný.

Mapa č. 31: **Index celkovej makroekonomickej odolnosti podľa okresov**

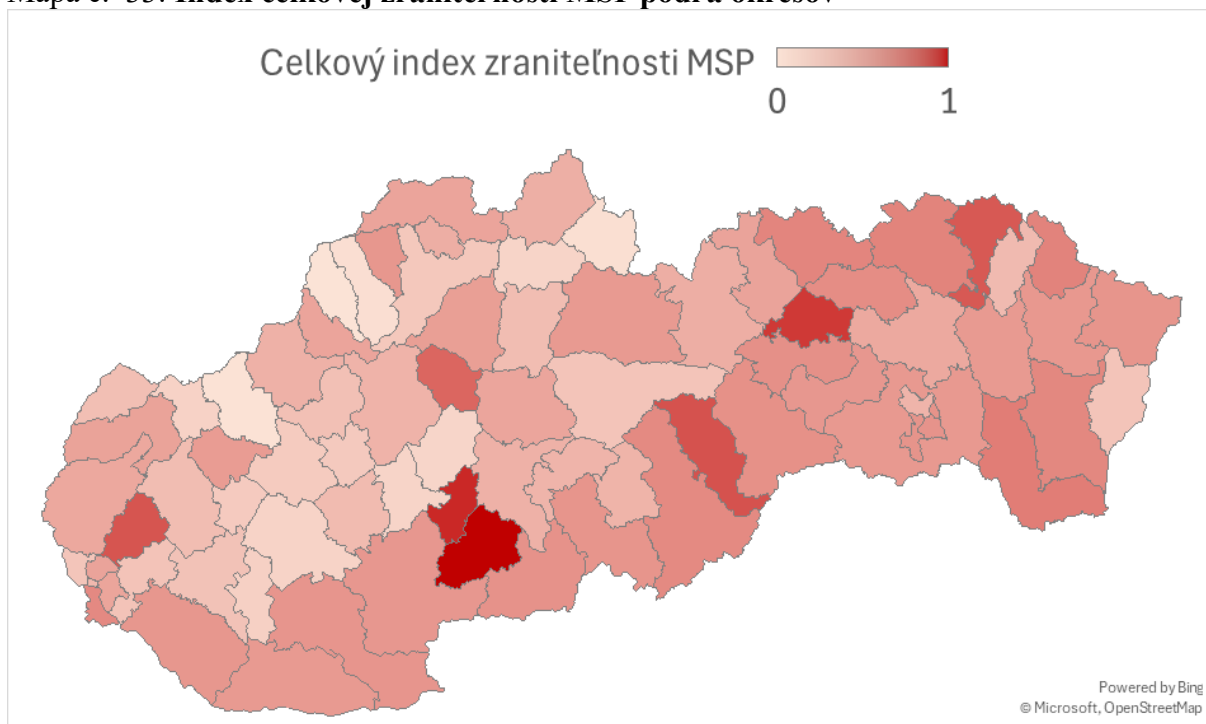

Zdroj: IO-tabuľky, HII koncentrácie, SH entropia, vlastný prepočet

Finálny ukazovateľ je celkový index zraniteľnosti (odolnosti), ktorý kombinuje Index celkovej makroekonomickej odolnosti regiónov a mikroekonomického rizika odhadnutého na úrovni jednotlivých podnikov meraný na základe kreditného Z-skóre. Porovnaný je súbor všetkých spoločností ako aj MSP. Opäť je normalizovaný na hodnoty od 0 do 1, kde 0 reprezentuje najmenej zraniteľný región a 1 najviac zraniteľný región.

Mapa č. 32: **Index celkovej zraniteľnosti (všetky podniky) podľa okresov**

Zdroj: IO-tabuľky, HII koncentrácie, SH entropia, Z-skóre, vlastný prepočet

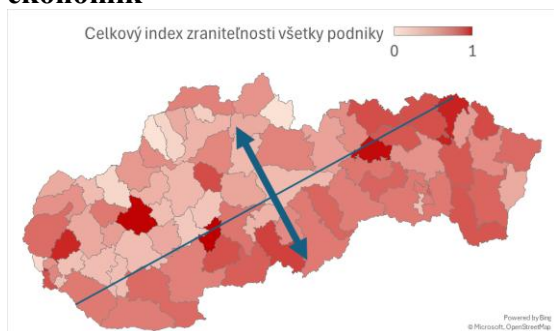
Mapa č. 33: **Index celkovej zraniteľnosti MSP podľa okresov**

Zdroj: IO-tabuľky, HII koncentrácie, SH entropia, Z-skóre, vlastný prepočet

V oboch prípadoch je zrejmé a prítomné rozdelenie Slovenska na severozápadné a juhovýchodné. Regióny hraničiace s Maďarskom a Ukrajinou vykazujú v priemere vyššiu mieru zraniteľnosti ako regióny v susedstve Rakúska, Česka a Poľska. Toto rozdelenie je spôsobené mnohými faktormi. Ide nielen o odlišnú mieru podnikavosti, ale aj faktory, ktorým sa budeme venovať v ďalších častiach analýzy. Toto rozdelenie sa dá nasledovne

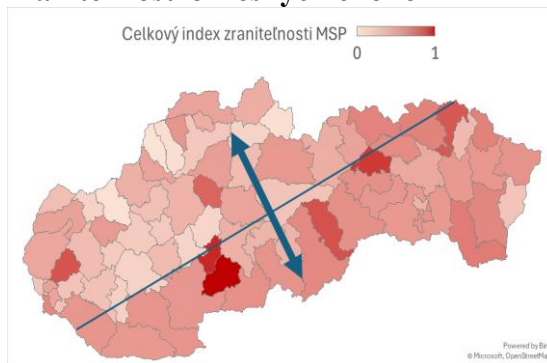
znázorniť, a doplácajú naň rovnako veľké podniky ako aj MSP podnikajúce v týchto regiónoch Slovenska.

Mapa č. 34: **Index celkovej zraniteľnosti (všetky podniky) – rozdelenie Slovenska vzhľadom na zraniteľnosť okresných ekonomík**

Zdroj: vlastný prepočet

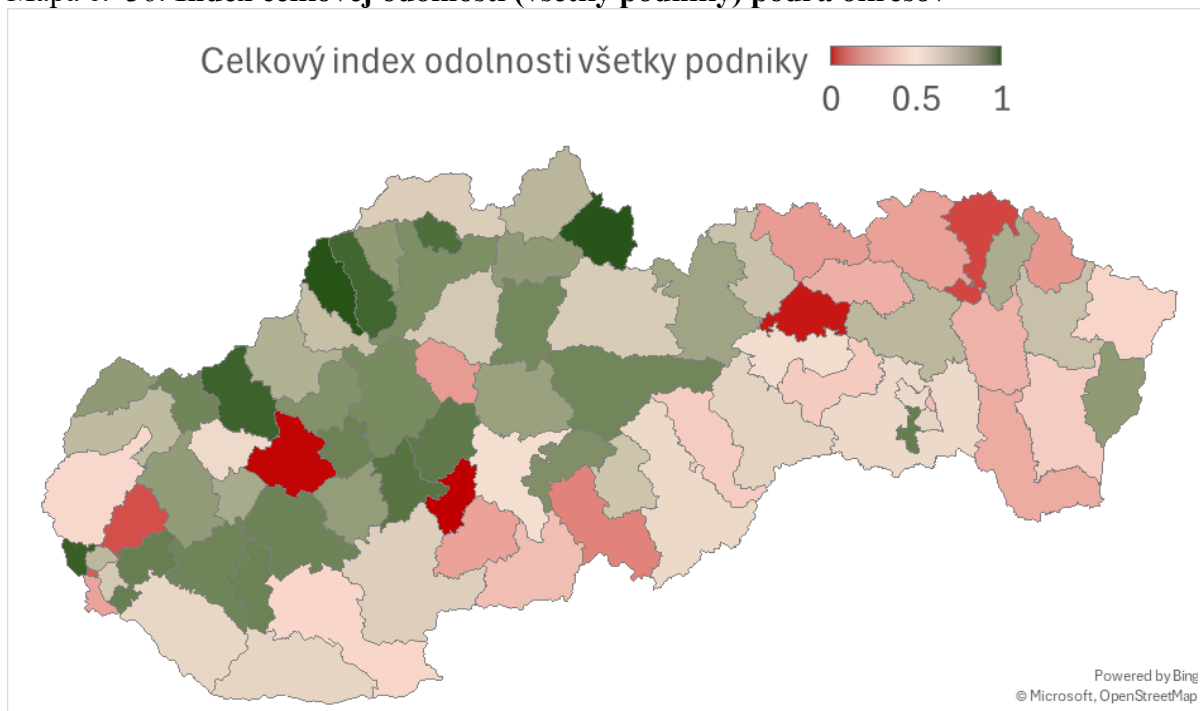
Mapa č. 35: **Index celkovej zraniteľnosti MSP – rozdelenie Slovenska vzhľadom na zraniteľnosť okresných ekonomík**

Zdroj: vlastný prepočet

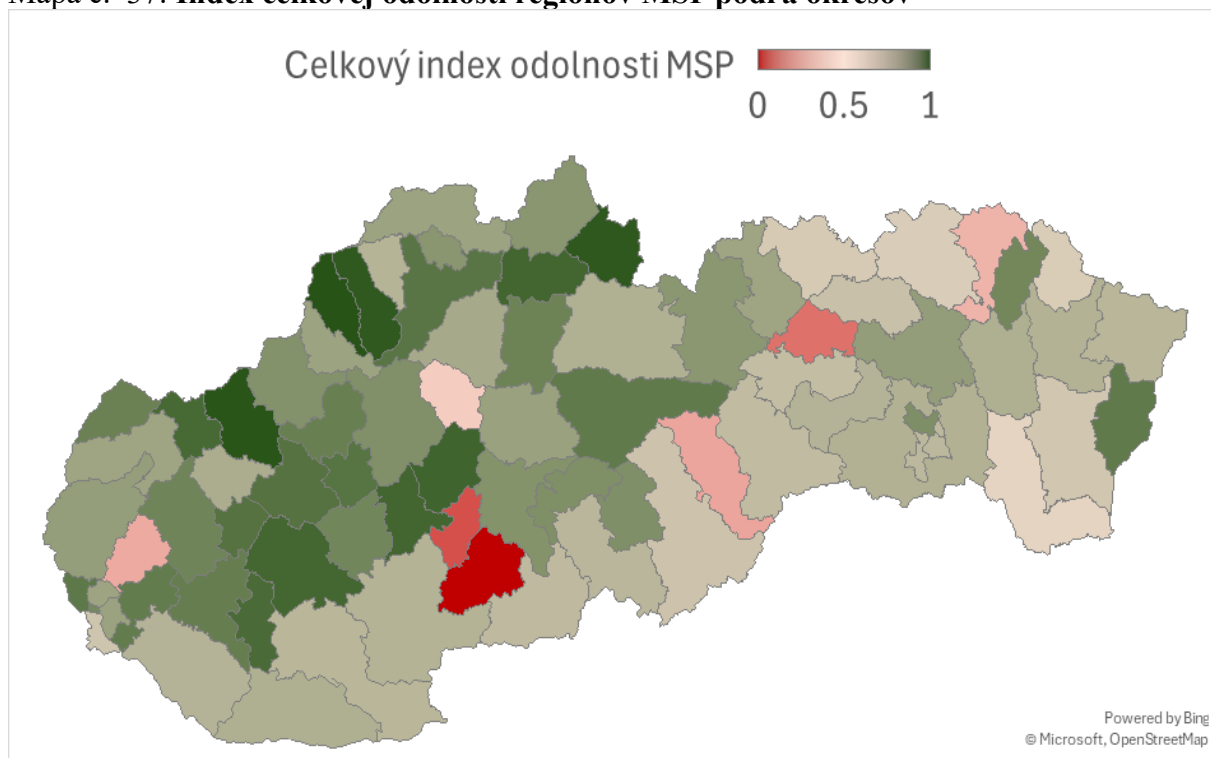
Obrátená hodnota indexu zraniteľnosti, teda index odolnosti, naznačuje, že slovenská ekonomika je odolná a to predovšetkým vďaka MSP. Veľké podniky, ktoré sú často koncentrované v pár okresoch a mnohé sídlia v Bratislave, značne deformujú ekonomické prostredie na Slovensku. Mnohé z týchto podnikov, ktoré sú v štátnych rukách, sú v riziku alebo majú finančné ťažkosti, merané kreditným Z-skóre. Mapa Slovenska zobrazujúca odolnosť okresných ekonomík poukazuje na to, že aj na regionálnej úrovni je ekonomika odolná šokom. Extrémny ekonomický šok spôsobený externým prostredím alebo interne, však povedie k nárastu nezamestnanosti a poklesu ekonomickej aktivity, ktorá sa odrazí na celkovom stave Slovenskej ekonomiky.

Mapa č. 36: **Index celkovej odolnosti (všetky podniky) podľa okresov**

Zdroj: vlastný prepočet

Mapa č. 37: Index celkovej odolnosti regiónov MSP podľa okresov

Zdroj: vlastný prepočet

Tab. č. 11: **Index celkovej odolnosti MSP – najodolnejšie vs. najmenej odolné okresy**

Pätnásť najodolnejších okresov (od najviac odolného)	Pätnásť najmenej odolných okresov (od najmenej odolného)
Púchov	Sabinov
Nové Mesto nad Váhom	Rimavská Sobota
Tvrdošín	Bratislava V
Považská Bystrica	Michalovce
Žiar nad Hronom	Stará Ľubovňa
Dolný Kubín	Bardejov
Žarnovica	Medzilaborce
Nitra	Trebišov
Myjava	Turčianske Teplice
Šaľa	Svidník
Topoľčany	Pezinok
Hlohovec	Revúca
Partizánske	Levoča
Žilina	Banská Štiavnica
Bratislava IV	Krupina

Zdroj: vlastné prepočty

V analýze sme poukázali na koncentráciu regionálnych ekonomík pomocou HII indexu, ďalej sme pomocou KGI indexu ukázali, aké množstvo lokálnej ekonomiky by sa muselo zmeniť, aby sa priblížila k priemeru SR, makroekonomické dopady sme analyzovali na základe I-O matíc a SH entropie, rizikovosť okresov a zároveň tie, ktoré sú v ťažkostiach, sme identifikovali mikroekonomickým posúdením kreditnej kvality spoločností cez Z-skóre v jednotlivých okresoch.

Celkový obraz ekonomiky rozhodne nie je zlý, predovšetkým MSP majú v priemere lepšie a zdravšie parametre. Ťažisko slovenskej ekonomiky a jej náchylnosti ku krízam ostáva predovšetkým na pleciach veľkých podnikov, predovšetkým vlastnených štátom či územnou samosprávou. Mnohé by bez štátnej podpory zbankrotovali relatívne v krátkom čase. Cenou tejto štátnej podpory je nesmierne daňové, odvodové a poplatkové zaťaženie súkromných spoločností, ktoré často sanujú delikventne hospodáriace štátne a verejné spoločnosti. Daňovému zaťaženiu na lokálnej úrovni sa budeme venovať v tejto analýze na inom mieste.

Kľúčové je, že diverzita nepôsobí len ako „poistka“, ale aj ako platforma pre rýchlejšie prispôbenie – presuny pracovnej sily, subdodávok a investícií sú jednoduchšie, ak existuje viac kompatibilných sektorov. Paradoxne, Bratislava sa dnes stala príliš veľká a koncentrovaná pre vlastné dobro. Jednotlivé okresy Bratislavy nevychádzajú odolnejšie voči krízam. Je to práve vďaka sídlu mnohých firiem pôsobiacich celoslovensky, mikroekonomickému posúdeniu rizikovosti bratislavských spoločností, ale aj z pohľadu makroúrovne. Bratislavský región nepatrí k najodolnejším. Trojuholník Trnava → Nitra → Žilina a susedné okresy dnes patria k ekonomicky najstabilnejšej a najodolnejšej časti Slovenska. Historicky naratív „bohatý západ a chudobný východ“ sa po vstupe do EÚ zmenil

na „bohatší severozápad a chudobnejší juhovýchod“. Priamka prechádzajúca cez mestá Nové Zámky → Levice → Banská Štiavnica → Zvolen → Brezno → Poprad → Kežmarok → Stará Ľubovňa dnes rozdeľuje Slovensko na dva regióny – bohatšiu považskú a pohronskú oblasť a chudobnejšiu oblasť juhu a východu. Úzko to súvisí aj s mierou podnikavosti v regiónoch, keď okresy s najnižšou mierou podnikavosti sa nachádzajú za touto deliacou čiarou.

Zároveň platí, že diverzifikácia nie je automatická. V regiónoch s historicky silným dominantným odvetvím sa bez cieľenej podpory často diverzifikácia neposúva dostatočne rýchlo. Preto v ďalšom texte prejdeme od diagnostiky k argumentom, prečo sú potrebné regionálne stratégie ekonomickej diverzifikácie najmä tam, kde koncentrácia vytvára systémové riziko a absencia možností odsudzuje regióny k dlhodobej stagnácii.

1.4 Regionálne stratégie ekonomickej diverzifikácie a podpory robustnosti regionálnych ekonomík

MSP sú považované za motor hospodárskeho rastu a zamestnanosti. V krajinách OECD tvoria až 99 % podnikateľských subjektov a zamestnávajú značnú časť pracovnej sily. Inak to nie je ani na Slovensku, kde MSP tvoria 99,6 % všetkých podnikateľských subjektov (na základe databázy použitej v analýze)¹², pričom sme identifikovali aj regióny, kde MSP tvoria 100 % podnikateľských subjektov, a teda aj zamestnanosti, produkcie a pridanej hodnoty. Nie nutne na Slovensku platí, že regióny s vysokou koncentráciou meranou HII indexom sú zároveň aj makroekonomicky nestabilné. Ak sa však veľký zamestnávateľ v danom regióne dostane do problémov, jeho prípadný bankrot môže destabilizovať celý okres či kraj.

Trenčiansky a Žilinský samosprávny kraj sú najviac ekonomicky koncentrované kraje, ale zároveň patria k najstabilnejším. Je to aj tým, že za koncentráciou nie sú rovnaké odvetvia. Zároveň majú robustnú základňu MSP, ktoré patria k najzdravším na Slovensku, merané kreditným Z-skóre.

¹² Zdroj databázy: finstat.sk

Tab. č. 12: Okresy s veľmi vysokou mierou koncentrácie a hodnota normalizovaného indexu makroekonomickej odolnosti a celkovej odolnosti

Okres	Dominantné odvetvie	Index celkovej makroekonomickej odolnosti okresu	Celkový index odolnosti okresu
Púchov	Chémia a plasty	0,8774	1,0000
Košice II	Kovovýroba a hutníctvo	0,8163	0,8529
Kysucké Nové Mesto	Strojárstvo	0,9725	0,9074
Tvrdošín	Elektrotechnika	1,0000	0,9951
Žiar nad Hronom	Kovovýroba a hutníctvo	0,8424	0,8675
Ružomberok	Drevo a papier	0,8960	0,8176
Levoča	Zdravotníctvo	0,0887	0,0500
Sobrance	Veľkoobchod	0,8297	0,7514
Bytča	Automobilový priemysel	0,8859	0,7533
Bratislava IV	Automobilový priemysel	0,8693	0,9576
Šaľa	Chémia a plasty	0,8395	0,8382
Poltár	Výroba - ostatné	0,8503	0,6093
Rožňava	Výroba - ostatné	0,7774	0,5570
Skalica	Strojárstvo	0,8907	0,7529
Žilina	Automobilový priemysel	0,8583	0,7948
Nové Mesto nad Váhom	Elektrotechnika	0,9761	0,9470
Košice-okolie	Automobilový priemysel	0,8585	0,5342

Zdroj: vlastné prepočty

Z okresov s veľmi vysokou mierou koncentrácie len okres Levoča vychádza vo všetkých parametroch na chvoste, teda je veľmi vysoko koncentrovaný, hrozí mu nestabilita rovnako z makroekonomických tak mikroekonomických dôvodov. Mierne rizikové, či menej odolné sú ešte okresy Rožňava, Poltár či Košice-okolie.

Najmenej odolné a rizikové regióny často nemajú koncentrovanú ekonomiku a ich stav súvisí viac s dlhodobou stagnáciou týchto regiónov, nízkou mierou podnikavosti, migráciou obyvateľstva z regiónu či okresu. Demografickým aspektom sa venujeme podrobnejšie na inom mieste v tejto analýze.

Rovnako možnosti školstva determinujú, či v danom regióne je dostatok absolventov pre podporu rastu miestnej ekonomiky a či ich štruktúra aj zodpovedá potrebám regiónu. Tejto analýze sa budeme venovať v texte v jednej z ďalších kapitol. Zároveň je veľmi dôležitá aj podpora na regionálnej úrovni ktorej sa venujeme v časti venovanej efektívnosti verejnej podpory.

Základné návrhy na posilnenie odolnosti regiónov by sa dali zhrnúť nasledovne – aby vôbec bola možná regionálna podpora MSP a posilnenie možností územnej samosprávy na miestnej úrovni, je nutné vykonať municipálnu reformu na Slovensku. Dnes je podpora centrálne riadená zo strany ministerstiev a miestna (obce a mestá) či regionálna územná samospráva (samosprávne kraje) nemajú veľa efektívnych nástrojov podpory rozvoja MSP. Jedným zo silných nástrojov, ktorý majú v rukách, je územné plánovanie, ale aj tu ide o prenesenú kompetenciu štátu, ktorá nie je roky dostatočne financovaná. Územné plány obcí a VÚC sú neraz zastaralé a neaktualizované.

Programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce či VÚC sú často pripravované formálne a hlavne s cieľom naplňať obligatórne povinnosti samospráv a nie ako programy na podporu vzniku a rozvoja MSP. Obce a VÚC nemajú často ani voľné zdroje, ktorými by vedeli rozvoj MSP podporiť. Miestne dane nerozlišujú či je daňovník mikropodnik, malý alebo stredný podnik, alebo veľký podnik. Zátťaž miestnymi daňami je rovnaká bez ohľadu na veľkosť daňovníka, podnikateľa a daňová zátťaž zásadným spôsobom posledné roky narástla.

Ekonomické nástroje politiky podpory MSP je možné zhrnúť do nasledovných kategórií:

- Daňové nástroje: Patria sem daňové úľavy, znížené sadzby dane pre malé firmy, zvýhodnené odpisy či kredit na výskum a vývoj. Cieľom je znížiť daňové zaťaženie a motivovať investície MSP. Napríklad Singapur dlhodobo udržuje konkurenčné nízke dane a jasné pravidlá, čo prispieva k tomu, že je jednotkou na svete v jednoduchosti podnikania¹³. Viaceré krajiny (nielen Írsko či Estónsko) zaviedli aj jednoduché paušálne dane alebo odklady zdanenia reinvestovaného zisku, čo podľa OECD napomáha rastu malých firiem tým, že im zostáva viac kapitálu na rozvoj.
- Legislatívne a regulačné nástroje: Sem spadá zjednodušenie právnych predpisov, debyrokratizácia, rýchlejšie procesy (napr. jednotné kontaktné miesta na vybavenie formalít) a odstraňovanie zastaraných regulácií. Cieľom je znížiť transakčné náklady podnikania. Lokálne regulačné prostredie zásadne ovplyvňuje úspech malých firiem – čím jednoduchšie a rýchlejšie vedia podnikatelia začať či rozšíriť biznis, tým viac prosperujú.
- Ekonomický liberalizmus a hospodárska súťaž: Liberálne ekonomické prístupy zdôrazňujú minimálne zásahy štátu – napríklad odstraňovanie prekážok vstupu do odvetví, rušenie zbytočných licencií a koncesíí či obmedzenie dotácií pre neefektívne veľké firmy. Cieľom je vytvoriť rovnaké podmienky na trhu (level playing field), kde môžu malé firmy konkurovať veľkým. Napríklad viaceré mestá v USA prijali nariadenia obmedzujúce expanziu reťazcov (“formula business” ordinances), aby chránili miestne obchody pred vytlačením veľkými korporáciami. Tiež reorientácia investičných stimulov – namiesto lákania veľkých investorov daňovými prázdninami nasmerovať zdroje k domácim MSP – sa ukazuje ako efektívnejšia pre lokálny rozvoj. Rovné dane a zníženie odvodov motivujú k podnikavosti. Niektoré postkomunistické krajiny, vrátane Slovenska, zavedením rovnej dane zaznamenali nárast podnikateľskej aktivity najmä u mikrofiriem. V európskom prostredí sa ochrana MSP pred veľkými korporáciami spravidla nerieši zákazom konkurencie, ale kombináciou územného plánovania, pravidiel proti

¹³ Pozri Business-Friendly Environment & Transparent Tax Regime | Singapore EDB:
<https://www.edb.gov.sg/en/why-singapore/business-friendly-environment.html#:~:text=1>

zneužitíu trhovej sily a cielených sektorových obmedzení. Tallinn napríklad vo svojej stratégii do roku 2035 stavia rozvoj mesta na „sieti centier“ a princípe 15-minútového mesta, čo podporuje lokálne obchodné a servisné uzly namiesto jednostrannej koncentrácie aktivít do veľkých periférnych lokalít. Na úrovni EÚ túto logiku vo vzťahoch medzi firmami predstavuje smernica o nekalých obchodných praktikách v potravinovom reťazci, ktorá vychádza z toho, že menší dodávatelia sú voči veľkým odberateľom zraniteľnejší a preto potrebujú minimálny štandard ochrany.

- *Finančné nástroje (inštitúcie, úvery či záruky):* Zvýhodnené úvery z verejných zdrojov a úverové záruky znižujú riziko bánk pri požičiavaní MSP, čím zlepšujú prístup k kapitálu. OECD uvádza, že systémy záruk pre malé podniky preukázateľne zvyšujú dostupnosť úverov a znižujú ich cenu pre MSP. Mnohé štáty (napr. Južná Kórea, Japonsko, Nemecko) prevádzkujú národné rozvojové banky alebo fondy, ktoré ročne zaručujú či investujú miliardy do zvýhodnených úverov pre MSP – čo vedie k rastu tržieb a zamestnanosti v tomto sektore. Slovensko pred 1948 malo takýto systém v podobe vzájomných pokladníc a úverových družstiev už z čias Rakúsko-Uhorska, ktoré diverzifikovali rizikovosť MSP a mikropodnikov pri ich financovaní. Obdobné schémy dodnes v EÚ existujú, aj keď prešli počas dekád reformami (nielen Rakúsko a Holandsko) a majú aj legislatívnu podporu v podobe zníženej kapitálovej náročnosti na založenie úverového družstva v smerniciach EÚ regulujúcich bankový sektor. Na Slovensku pred rokom 1948 existovalo 78 vzájomných pokladníc a viac ako 900 úverových družstiev.¹⁴

Regionálna diverzifikácia má najväčší zmysel tam, kde dominantné odvetvie vytvára vysokú závislosť a zároveň existujú znaky zraniteľnosti pri šokoch – či už v podobe prudkých výkyvov nezamestnanosti, odlivu pracovnej sily alebo nárastu zánikov MSP. Z pohľadu verejných politík to znamená vytvoriť liberálne ekonomické prostredie pre MSP, prepojiť investičné stimuly, rozvoj zručností a podporu inovácií tak, aby vznikali nové podnikateľské „nohy“ a znižovalo sa systémové riziko koncentrácie a podporila sa podnikavosť v regiónoch s dlhodobou stagnáciou a nízkou mierou podnikavosti.

Veľké podniky, ktoré na Slovensku mnohé vznikli pred dekadami, sú vystavané hlavne riziku technologického pokroku, kde inovácia môže v priebehu krátkeho času urobiť veľký podnik nekonkurenčný, pričom flexibilnejšie MSP ho nahradia. Preto krajina musí byť pripravená na „kreatívnu deštrukciu“ a k tomu musí prispôbiť celý ekosystém verejných politík od daňových zákonov cez zákonník práce, až po zákony o konkurze a vyrovnaní. Rigidný systém síce zabezpečí dočasnú stabilitu, ale jeho cenou je prepád ekonomickej výkonnosti, ktorý je dnes na Slovensku alarmujúci a nakoniec kolaps, nielen ekonomický, ale systému ako celku.

¹⁴ BIATEC NBS, december 1994

2 Analýza podnikateľskej infraštruktúry v regiónoch

Táto kapitola prináša prehľad stavu podnikateľskej infraštruktúry v jednotlivých regiónoch a porovnáva, do akej miery vytvára praktické podmienky pre vznik a rozvoj podnikania, predovšetkým MSP. Zameriava sa na dostupnosť základných typov infraštruktúry ako aj IoT (Internet of Things (internet vecí)) a iných nadstavieb rozvoja podnikania, na prístup VÚC a krajských miest k investíciám.

Z hľadiska analýzy budeme hodnotiť nasledovné infraštruktúrne a iné vybavenie na rozvoj podnikania v regiónoch a aj vyhodnotíme jednotlivé regióny podľa dostupnosti infraštruktúry. Mesto Bratislava a Košice budú hodnotené ako celok, nie podľa jednotlivých okresov. Hodnotenie bude zobrazené na okresnej úrovni, pričom poukážeme na okresy s najhoršou a najlepšou vybavenosťou. Zhrnieme tiež základné a zásadné nedostatky, ktoré sa týkajú podstatnej časti celého územia Slovenska.

2.1 Porovnanie dostupnosti infraštruktúrnej vybavenosti

Porovnanie regiónov je postavené na identifikovaní dostupnosti infraštruktúry, ktorá sa dnes považuje za podstatnú pre rozvoj podnikateľského prostredia a predovšetkým MSP. Jednotlivé kategórie sú postavené na analýze nasledovných faktorov¹⁵:

- Dopravná a logistická infraštruktúra (cestná sieť, železničná, vodná doprava, letecká a logistické centrá)
- Priemyselné parky v územných plánoch
- Kancelárske priestory a coworking priestory
- Digitálna infraštruktúra
- Inovačné centrá a inkubátory

Pod dopravnou a logistickou infraštruktúrou sa rozumie či daný okres má dostupnú (celkovo max. 16 bodov) diaľnicu, cesty I. triedy, II. triedy či iba nižšej; medzinárodné letisko alebo iba letisko lokálneho významu; železničnú infraštruktúru pre osobnú a nákladnú dopravu; napojenie na európsku sieť rýchlостných vlakov; riečnu/lodnú dopravu; logistické služby s medzinárodným napojením.

Priemyselné parky v územných plánoch (max. 4 body) sú hodnotené ako dedikované priemyselné zóny, ktoré boli developované s cieľom rozvoja danej lokality. Priemyselné zóny ukotvené s územných plánoch nutne nespĺňajú definíciu priemyselného parku a tak nie sú hodnotené, alebo nemajú plný počet v hodnotení.

Kancelárske priestory a coworking priestory (max. 3 body) znamenajú moderné kancelárske priestory napojené na digitálnu infraštruktúru, prípadne IoT s kapacitami

¹⁵ Metodika hodnotenia vychádza z bodového posúdenia piatich oblastí infraštruktúrnej a inovačnej pripravenosti okresu, pričom maximálny počet bodov je 31 a vyššie skóre vyjadruje lepšie predpoklady územia pre podnikanie, investície a rozvoj MSP. Najvyššiu váhu má dopravná a logistická infraštruktúra (max. 16 bodov), pretože rozhodujúcim spôsobom ovplyvňuje fyzickú dostupnosť územia, napojenie na trhy, mobilitu pracovnej sily aj prepravné náklady podnikov. Strednú váhu majú digitálna infraštruktúra, inovačné centrá a inkubátory a priemyselné parky (spolu max. 12 bodov), keďže výrazne podporujú konkurencieschopnosť, technologickú pripravenosť a investičnú atraktivitu okresu, no ich význam je spravidla podmienený základnou dopravnou dostupnosťou. Najnižšiu váhu majú kancelárske a coworkingové priestory (max. 3 body), pretože ide o doplnkový faktor, ktorý zvyšuje kvalitu podnikateľského prostredia, avšak sám osebe neurčuje celkový rozvojový potenciál územia.

niekoľko stoviek pracovísk na prenájom a využitie. Bežné administratívne budovy nie sú hodnotené alebo s nižším počtom bodov v danom okrese.

Digitálna infraštruktúra (max. 4 body) predstavuje dostupnosť kvalitného vysokorýchlostného internetového pripojenia a mobilných sietí v okrese, ktoré sú dnes nevyhnutné pre moderné podniky. Digitálnu pripravenosť sme hodnotili štyrmi subkategóriami: dostupnosť optickej siete, pokrytie 5G sieťou, dostupnosť širokopásmového pripojenia (DSL) a prítomnosť verejných Wi-Fi (napr. mestské Wi-Fi zóny) spojenou s možnosťou využitia dátových centier a inej IT infraštruktúry.

Inovačné centrá a inkubátory (max. 4 body) predstavujú kategóriu, kde hodnotíme inovačný ekosystém a podporu pre MSP v okrese. Zahrnuli sme sem prítomnosť vedecko-technologických parkov, inovačných centier, startupových hubov, podnikateľských inkubátorov či výrazných programov podpory. Moderná infraštruktúra podporuje vznik inovačných hubov a inkubátorov a poskytuje zdroje pre startupy a podnikateľov.

Celkovo tak región môže získať maximum 31 bodov, ak by v každej kategórii dosiahol plný počet bodov. Takýto počet však nedosahuje žiaden okres. Celoslovenským nedostatkom je neexistencia a napojenie na vysokorýchlostnú železniciu. V súčasnosti na Slovensku neexistuje žiadna pravá vysokorýchlostná železničná trať (t. j. pre rýchlosti nad 200 km/h) pre osobnú dopravu. Maximá na modernizovaných úsekoch hlavných tratí dosahujú 160 km/h, čo však zaostáva za štandardmi TGV/ICE. Jediným dotyk s európskou sieťou je spojenie Railjet z Bratislavy do Viedne (rýchlosť do 230 km/h na rakúskom úseku).

Dostupnosť medzinárodného letiska je tiež problematická. Na Slovensku funguje len pár medzinárodných letísk a viaceré z nich sú regionálne s obmedzenou prevádzkou. Hlavné pravidelné linky ponúkajú letiská Bratislava a Košice. Menšie regionálne letiská, ako sú Poprad-Tatry, Piešťany, Sliač a Žilina – majú len charterové alebo sporadické lety. Ďalšie letiská (Trenčín, Nitra) slúžia skôr športovým či vojenským účelom a nemajú pravidelné civilné linky.

Logistické a intermodálne terminály, prekladiská kombinujúce železničnú a cestnú (prípadne vodnú) dopravu sú na Slovensku len v obmedzenom počte. V súčasnosti existujú najmä súkromné intermodálne terminály pre kontajnery: veľký terminál METRANS v Dunajskej Strede a prekladiská pri hraniciach s Ukrajinou (Dobrá v okrese Trebišov). Menšie kontajnerové prekladiská sú historicky v Bratislave (ústredná nákladná stanica a prístav), v Košiciach, Žiline a Sládkovičove, no väčšina z nich technicky nevyhovuje moderným normám (krátke koľaje, zastaraná technika). Štátne plány vybudovať sieť verejných terminálov (Bratislava, Leopoldov, Žilina, Košice) sa zatiaľ realizovali minimálne, alebo nere realizovali.

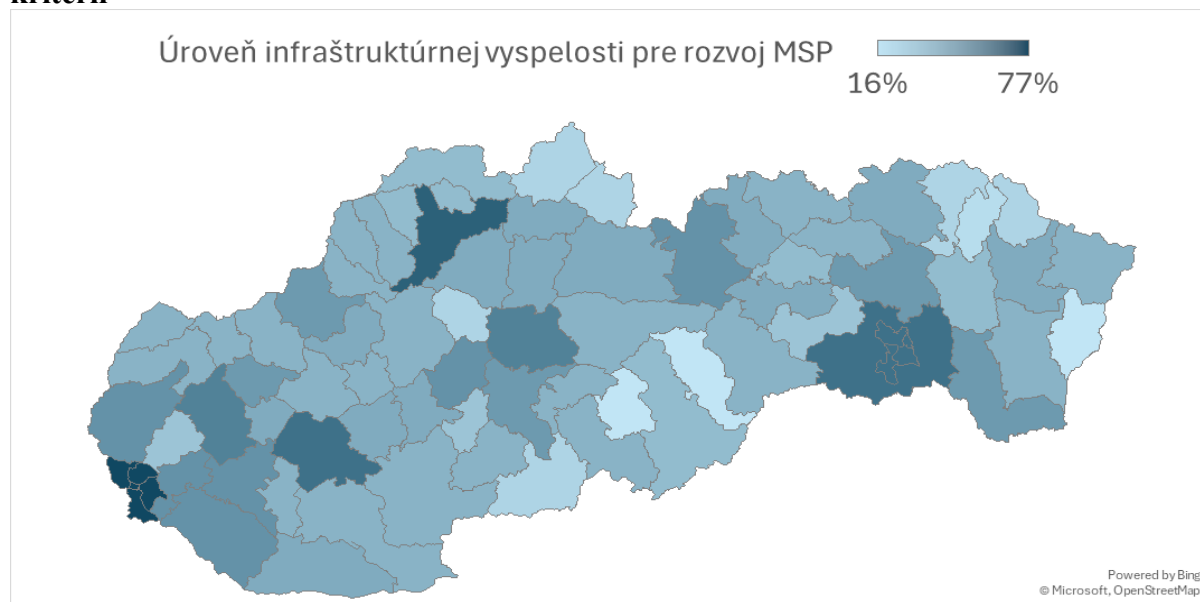
Vedecké a technologické parky (VTP) sú inovačné centrá pre výskum, vývoj a spoluprácu firiem s akadémiou. Na Slovensku vzniklo len zopár takýchto parkov, spravidla naviazaných na univerzity a s podporou fondov EÚ. Medzi najvýznamnejšie patria VTP Žilina (prepojený so Žilinskou univerzitou), Univerzitný vedecký park TECHNICOM v Košiciach (TU KE) a MediPark Košice (UPJŠ, zameraný na biomedicínu). V Bratislave vznikli univerzitné parky pri STU a UK (napr. Science City), a plánoval sa veľký park CEPIT vo Vajnoroch, no s obmedzenými výsledkami. Celkovo sú tieto parky málo rozšírené a ich dopad na MSP zatiaľ limitovaný.

Moderná digitálna ekonomika vyžaduje spoľahlivé dátové centrá (cloudové úložiská, servery) a výkonnú výpočtovú infraštruktúru (HPC). Na Slovensku prevádzkuje štát centrálnu DataCentrum v Bratislave a záložné datacentrum v Tajove (okres Banská Bystrica) pre vládny cloud. Akademická sféra využíva superpočítače ako Aurel (SAV Bratislava) a Devín/Perún (TU Košice) – TU KE napr. rozšírila dátové centrum pre nový superpočítač. Komerčné cloudy veľkých spoločností (Amazon, Google, Microsoft) v SR datacentrá nemajú – firmy využívajú zahraničné uzly (Poľsko, Nemecko, iné). Domáce telekomunikačné spoločnosti prevádzkujú menšie centrá pre svoje služby.

V posledných rokoch sa dostupnosť rýchleho internetu (vysokokvalitná digitálna infraštruktúra – optika, 5G) zlepšuje, stále však pretrvávajú digitálna priepasť medzi mestami a vidiekom. Optické siete sú vybudované vo väčšine miest a obcí nad tisíc obyvateľov, no mnohé malé obce (alebo okrajové časti miest) majú len DSL alebo bezdrôtové pripojenie. Mobilné siete 4G pokrývajú takmer celé územie, pričom 5G sieť rýchlo expanduje – do konca 2025 dosiahla 5G sieť približne 70-87 % populácie podľa operátora. Napriek tomu v odľahlých oblastiach (hory, riedko osídlené pohraničie) môže byť signál slabý a optika nedostupná.

Startupová scéna sa koncentruje najmä v Bratislave a Košiciach, kde pôsobí viacero coworkingových centier, inkubátorov a akceleratorov (napr. bratislavský Campus, HubHub, či košický Startup Centre TUKE a EastCube). V posledných rokoch vznikajú huby aj v ďalších mestách, často s podporou štátu či EÚ projektov (napr. Národné podnikateľské centrá SBA v Banskej Bystrici a Košiciach). Napriek tomu sieť týchto zariadení nie je rovnomerne rozvinutá – množstvo okresných miest nemá žiadny coworking s podporou startupov.

Mapa č. 38: Úroveň infraštruktúrnej vybavenosti okresov SR v zmysle hodnotiacich kritérií

Zdroj: vlastná analýza

Tab. č. 13: Úroveň infraštruktúrnej vyspelosti okresov SR v zmysle hodnotiacich kritérií – desať najlepších okresov

Okres	Úroveň infraštruktúrnej vyspelosti pre rozvoj MSP	Dopravná a logistická infraštruktúra	Priemyselné parky	Kancelárske priestory + coworking	Digitálna infraštruktúra	Inovačné centrá a inkubátory
Bratislava	77%	13	2	2	3	4
Žilina	71%	12	4	1	3	2
Košice	65%	11	2	1	3	3
Nitra	61%	10	4	0	3	2
Banská Bystrica	55%	10	3	0	2	2
Trnava	55%	10	2	0	3	2
Dunajská Streda	48%	10	2	0	3	0
Galanta	48%	10	2	0	3	0
Malacky	48%	10	2	0	3	0
Poprad	48%	9	2	0	3	1

Zdroj: vlastná analýza

Tab. č. 14: Úroveň infraštruktúrnej vyspelosti okresov SR v zmysle hodnotiacich kritérií – desať najhorších okresov

Okres	Úroveň infraštruktúrnej vyspelosti pre rozvoj MSP	Dopravná a logistická infraštruktúra	Priemyselné parky	Kancelárske priestory + coworking	Digitálna infraštruktúra	Inovačné centrá a inkubátory
Medzilaborce	23%	5	0	0	2	0
Námestovo	23%	4	0	0	3	0
Svidník	23%	4	0	0	3	0
Turčianske Teplice	23%	5	0	0	2	0
Tvrdošín	23%	5	0	0	2	0
Veľký Krtíš	23%	4	0	0	3	0
Stropkov	23%	3	1	0	3	0
Poltár	19%	3	1	0	2	0
Revúca	19%	3	1	0	2	0
Sobrance	16%	3	0	0	2	0

Zdroj: vlastná analýza

Pri porovnaní úrovne infraštruktúrnej vyspelosti okresov SR, v zmysle hodnotiacich kritérií s celkovou odolnosťou regiónov a MSP (merané indexom celkovej odolnosti MSP), existuje predovšetkým pri okresoch s vysokou úrovňou infraštruktúrnej vyspelosti vysoká pozitívna korelácia s odolnosťou MSP voči krízam ($\text{Corr} = 0,6$). Táto korelácia sa však vytráca s klesajúcou úrovňou infraštruktúrnej vyspelosti a pri desiatich najhoršie

infraštruktúrne vyspelých okresoch v podstate neexistuje, dokonca je mierne negatívna (Corr = -0,1). To sa dá interpretovať ako nelineárny prahový vzťah, kde infraštruktúra je nutná podmienka na vytvorenie odolnosti ekonomiky.

Vysoká infraštruktúrna vyspelosť sa pravdepodobne prejavuje tak, že infraštruktúra umožňuje diverzifikáciu, produktivitu, logistiku, rýchle preskupenie dodávateľov – teda zvyšuje odolnosť. Naopak, kde je infraštruktúrna vyspelosť nízka, môže byť infraštruktúra tak limitujúca, že rozdiely „trochu lepšie a trochu horšie“ už nevysvetľujú odolnosť. Tá sa tam tvorí inými mechanizmami, napríklad dominantným veľkým podnikom, čo platí pri 6 z 10 okresov s najnižšou úrovňou infraštruktúrnej vyspelosti, v ktorých pôsobia popri MSP dominantné veľké podniky.

Celkovo bolo na Slovensku podporených a vzniklo viac ako 70 priemyselných parkov ktoré mali zásadne prispieť k nárastu zamestnanosti, rozvoju MSP a aj veľkých podnikov. Podľa dostupných dát¹⁶ vyplýva, že tieto parky mali prispieť k vzniku viac ako 97-tisíc pracovných miest. Realita je taká, že aktuálne majú približne 65,18 % zastavanosť a vytvorilo sa v nich iba 58,8 % z plánovaným pracovných miest. To je pomerne nízka efektívnosť. Sú priemyselné parky, ktoré dosiahli viac ako plánované kapacity zamestnanosti, ale zároveň je pomerne veľké množstvo, ktoré nedosiahlo ani 20 % z pôvodných plánov. Napríklad írsky štátna agentúra IDA Ireland dosiahla 154 % pri tvorbe plánovaných pracovných miest, oproti plánu 50 000 miest vytvorila 76 790¹⁷. Celkovo IDA pritiahla 973 investícií do krajiny, väčšinou šlo o MSP. Táto agentúra má za cieľ pritiahnuť zahraničných investorov a zahraničné investície do krajiny.

Analýza ministerstva hospodárstva¹⁸ uvádza, že priemyselný park po 5 rokoch od vzniku dosahuje obsadenosť v priemere iba 21,5 % a po desiatich rokoch 38,4 %. To sú pomerne nízke hodnoty a nad 50 % sa dostáva park až medzi trinástym a pätnástym rokom. Podiel nových pracovných miest obsadených zamestnancami z iných zamestnaní dlhodobo osciluje okolo 50 % medzi rokmi 2013 a 2023.

Správa NKÚ SR venujúca sa príprave a realizácii priemyselných parkov v Rimavskej Sobote a Valalikoch z roku 2024¹⁹ konštatuje nasledovné: „Kontrolou investičného projektu NKÚ zistil, že *míľniky projektu, ktoré boli stanovené v investičnej zmluve, neboli dodržané. Je zrejme, že harmonogram projektu bol postavený nerealisticky, nezohľadňoval národnú legislatívu a časovú náročnosť procesov nevyhnutných pre absolvovanie stavebných a povoľovacích konaní, majetkovoprávneho vysporiadania pozemkov, verejného obstarávania a podobne. Nutne tak dochádzalo k zmenám a posunom termínov, ktoré boli obsiahnuté v dodatkoch k zmluve. Jednotlivými dodatkami sa menili termíny, zmenené je aj riešenie odvodnenia územia a zmenil sa aj harmonogram odovzdania jednotlivých fáz hrubých terénnych úprav.*

Vážnym dopadom týchto skutočností teda je, že zmluvne dohodnutá čiastka s dodávateľom vo výške 45 892 665,07 eur bez DPH, bola k 15. 7. 2024 navýšená prostredníctvom piatich dodatkov na sumu 79 362 877,53 eur bez DPH, čo je viac oproti zmluvnej cene o 72,93 %. Podľa informácií v Centrálnom registri zmlúv, k 15. 10. 2024 boli

¹⁶ MH Invest II (2025): Aktualizovaný prehľad Priemyselných zón a parkov: <https://www.priemyselneparkyslovenska.sk>

¹⁷ IDA Ireland (2025): Annual Report 2024: <https://www.idaireland.com/annual-reports/annual-report-2024>

¹⁸ IHA MH SR (2023). Metodika hodnotenia investícií pre výstavbu priemyselných parkov: <https://www.economy.gov.sk/uploads/files/OrPbbiSo.pdf>

¹⁹ NKÚ SR (2024). Príprava a realizácia priemyselných parkov v Rimavskej Sobote a Valalikoch: <https://www.nku.gov.sk/-/vystavba-priemyselných-parkov-valaliky-a-rimavska-sobota-bola-zle-manazovana>

uzatvorené ďalšie dodatky k Zmluve o dielo č. 6., 7., 8., 9., čím sa celková čiastka vyšplhala na hodnotu 92 038 391,80 eur, čo predstavuje hodnotu vyše 100 % pôvodnej zmluvnej sumy.“

NKÚ SR preveril riadiacu a kontrolnú činnosť MH SR vo vzťahu ku kontrolovaným subjektom s cieľom preveriť proces prípravy, realizácie, kontroly a monitoringu projektov v oblasti budovania priemyselných parkov. Systém dohľadu a kontroly zo strany MH SR nebol funkčný a bol viac-menej formálny. Nefunkčnosť systému dohľadu sa prejavila v nevykonávaní kontrol zameraných na procesy v rámci prípravy a realizácie projektov priemyselných parkov a pôsobenia dozorných rád v kontrolovanom období, ktoré si dôkladne neplnili úlohy v súlade so zakladateľskou listinou obchodných spoločností.

Chýbajúca koncepcia rozvoja priemyselných parkov by mala analyzovať potreby investorov v oblasti priemyselných parkov v súčasnosti, ale aj v budúcnosti, no na druhej strane aj schopnosť SR tieto potreby uspokojiť v konkrétnom čase, a to aj s ohľadom na zabezpečenie regionálneho rozvoja. Cieľom by mala byť ponuka priemyselných parkov SR v takej štruktúre, kvalite a kvantite, aby dokázala uspokojiť potreby širokého spektra investorov a súčasne potreby SR a jej regiónov. Následne by mala koncepcia obsahovať konkrétne úlohy a gestorov s finančným krytím na jej realizáciu. Koncepcia je z pohľadu atraktivity a konkurencieschopnosti SR pre zahraničných investorov a etablovaných investorov veľmi významná.

Je teda zrejmé že MH SR nemá jasnú koncepciu rozvoja a tvorby priemyselných parkov, s tým súvisí nakoniec aj ich nízke využitie a plytvanie verejnými zdrojmi. Cieľom výstavby priemyselných parkov je príprava pozemkov do štádia, v ktorom môžu investori okamžite budovať svoje výrobné kapacity. Nedostatok takto pripravených pozemkov znižuje investičnú atraktivitu krajiny, keďže predlžuje obdobie medzi rozhodnutím o investícii a schopnosťou investora začať výrobu.

Akékoľvek predlžovanie realizácie výstavby priemyselných parkov, či už vo fáze prípravy alebo fyzickej realizácie projektu, je neprípustné, pretože neplnenie míľnikov projektov priemyselných parkov sa v budúcnosti môže premietnuť do finančných strát, napríklad pri uplatnení pokút zo strany investora, alebo sa prejaví nezáujmom iného veľkého investora, ktorý by mohol obsadiť voľné kapacity parku.

Problém je aj to, že priemyselné parky sa orientujú predovšetkým na veľké podniky, nie na MSP. Vzhľadom na metodické hodnotenie, aké navrhlo MH SR, ale aj iné metodológie, kde sa hodnotí efektívnosť tvorby priemyselných parkov,²⁰ sa dajú parky na Slovensku nasledovne ohodnotiť (tam, kde sú dostupné dáta) nasledovne:

²⁰ Arbolino, R., Lantz, T. L., & Napolitano, O. (2023). Assessing the impact of special economic zones on regional growth through a comparison among EU countries. *Regional Studies*, 57(6), 1069–1083: <https://doi.org/10.1080/00343404.2022.2069745>

Tab. č. 15: Hodnotenie priemyselných parkov Slovenska podporených z verejných zdrojov (štátna pomoc)

ID	Okres	Štátna pomoc (v eur)	Pomoc na pracovné miesto (v eur)	Zameranie	Skóre
25	Krupina	395,327.03	357.76	primárne veľké podniky	100.0
47	Rimavská Sobota	1,467,861.38	1,071.43	zmiešané (veľký + MSP)	96.6
74	Nitra	2,836,397.07	1,134.56	zmiešané (veľký + MSP)	96.2
54	Skalica	421,250.00	79.48	primárne veľké podniky	94.5
42	Piešťany	414,426.62	196.32	zmiešané (veľký + MSP)	90.9
34	Myjava	2,530,303.29	2,035.64	zmiešané (veľký + MSP)	89.4
44	Poprad	4,890,344.94	4,822.83	zmiešané (veľký + MSP)	86.7
45	Prešov	7,918,454.00	5,254.45	zmiešané (veľký + MSP)	86.1
35	Humenné	1,314,887.84	5,655.43	primárne veľké podniky	85.7
8	Dolný Kubín	330,253.76	653.97	zmiešané (veľký + MSP)	83.5
29	Sabinov	1,748,856.24	8,022.28	zmiešané (veľký + MSP)	83.4
14	Hlohovec	3,796,949.80	4,836.88	zmiešané (veľký + MSP)	82.3
39	Nitra	13,178,030.15	1,317.80	primárne veľké podniky	82.3
71	Detva	2,488,749.08	11,261.31	zmiešané (veľký + MSP)	81.1
61	Žilina	1,319,561.13	1,319.56	zmiešané (veľký + MSP)	81.1
5	Detva	6,649,853.92	11,853.57	primárne MSP	80.8
50	Senica	1,636,991.30	1,553.12	zmiešané (veľký + MSP)	78.8
38	Nitra	1,183,156.12	8,829.52	zmiešané (veľký + MSP)	77.5
72	Šala	427,911.00	1,426.37	primárne MSP	77.4
18	Gelnica	5,237,904.72	21,206.09	primárne veľké podniky	77.0
12	Galanta	8,509,187.52	21,930.90	primárne veľké podniky	76.7
57	Snina	3,145,518.10	22,959.99	primárne MSP	76.4
73	Trnava	46,692,691.00	23,346.35	zmiešané (veľký + MSP)	76.3
3	Nitra	851,625.48	532.27	zmiešané (veľký + MSP)	74.6
9	Lučenec	728,287.45	14,565.75	primárne veľké podniky	72.9
51	Galanta	1,648,037.49	1,831.15	primárne veľké podniky	71.6
56	Galanta	550,260.61	647.37	primárne veľké podniky	70.7
17	Komárno	416,383.45	1,685.76	zmiešané (veľký + MSP)	70.6
24	Spišská Nová Ves	6,605,840.89	54,593.73	primárne veľké podniky	70.4
16	Humenné	2,000,340.00	3,876.63	primárne veľké podniky	70.0
27	Levice	7,549,867.60	1,372.70	primárne veľké podniky	69.8
36	Žilina	2,473,346.11	29,098.19	primárne MSP	69.0
1	Banská Bystrica	250,000.00	520.83	zmiešané (veľký + MSP)	68.4

22	Dunajská Streda	1,489,144.60	633.68	zmiešané (veľký + MSP)	66.9
46	Prievidza	5,387,685.30	3,591.79	zmiešané (veľký + MSP)	60.9
20	Kežmarok	9,749,257.14	14,295.10	zmiešané (veľký + MSP)	60.4
40	Nové Zámky	4,900,902.50	16,899.66	primárne MSP	53.7
62	Stropkov	7,038,455.67	171,669.65	primárne MSP	51.8
37	Komárno	538,742.58	1,360.46	zmiešané (veľký + MSP)	50.6
69	Poltár	60,000.00	4,000.00	primárne MSP	50.4
67	Trenčín	31,768,370.00	39,710.46	zmiešané (veľký + MSP)	49.2
2	Bardejov	8,353,316.06	59,243.38	primárne MSP	48.0
59 a 60	Spišská Nová Ves	5,448,980.95	16,612.75	zmiešané (veľký + MSP)	47.4
7	Trnava	427,911.00	14,755.55	primárne MSP	45.0
19	Košice - okolie	5,270,584.89	1,464.05	zmiešané (veľký + MSP)	37.4
52	Galanta	4,500,000.00	3,629.03	primárne veľké podniky	32.6
48	Rožňava	7,000,477.34	140,009.55	primárne MSP	32.5
13	Gelnica	3,511,829.77	50,169.00	primárne veľké podniky	32.4
65	Revúca	9,934,335.87	92,844.26	primárne MSP	32.4
68	Trnava	6,933,485.13	34,667.43	zmiešané (veľký + MSP)	32.0
21	Gelnica	1,515,138.35	189,392.29	primárne MSP	27.8
6	Šaľa	1,833,809.56	48,258.15	primárne MSP	19.7
15	Rimavská Sobota	10,282,127.71	102,821.28	primárne MSP	18.6
30	Lučenec	4,070,772.75	2,035,386.38	primárne MSP	7.3
75	Vranov nad Topľou	3,716,636.80	123,887.89	primárne MSP	4.2
28	Levoča	15,397,500.92	1,283,125.08	primárne MSP	3.5

Zdroj: MH Invest II, vlastné spracovanie

Parky, ktoré dosahujú hodnotenie „skóre“ nad 80 (celkovo 16 parkov), sa dajú považovať za úspešné projekty. Tie parky, ktoré dosahujú hodnotenie medzi 50 a 80, sú buď obsadené ale drahé, alebo dostatočne neobsadené, ale lacné. Tie parky, ktoré majú skóre pod 50, sú slabé parky, teda nedosiahli ani obsadenosť a zároveň verejná investícia je vysoká až nenávratná. V priemere Slovensko na vytvorenie pracovného miesta v priemyselnom parku investovalo 5 163 eur na jedno miesto. Celková štátna pomoc hodnotených parkov bola 290 738 320 eur a 56 312 pracovných miest. Za zvyšné parky chýbajú údaje a tak sa nedajú hodnotiť. Ak v úspešných projektoch sú iba 3 parky zo 16 v okresoch s vysokou rizikovosťou a nízkou podnikavosťou tak medzi neúspešnými je to až 10 zo 16 parkov.

2.2 Najkritickejšie nedostatky infraštruktúrnej vyspelosti

Z vyššie uvedenej analýzy vyplýva, že najviac zaostávajúcimi infraštruktúrnymi prvkami na podporu podnikania v SR sú:

- **Vysokorýchlostná železnica – úplne chýba.**

Začať s postupnou integráciou do európskej VRT siete (napr. úsek Bratislava – hranice Česka/Rakúska/Maďarska), čo by prinieslo rýchle spojenie pre obchod

aj cestovný ruch. Následne prepojenie v rámci Slovenska západ-východ. Zahraničná skúsenosť (Francúzsko, Nemecko) ukazuje, že VRT výrazne posilňuje ekonomické väzby regiónov.

- **Diaľnice a rýchlostné cesty – čiastočné pokrytie.**

Chýba plné prepojenie ekonomických centier (východ-západ/sever-juh), zásadne chýba R7/R2 južný ťah. Prednostne postaviť rýchlostné cesty spájajúce Bratislavu s Košicami južným ťahom. Tento zásadný infraštruktúrny prvok pravdepodobne aj vysoko ovplyvňuje severo-západné a juho-východné rozdelenie Slovenska na regióny ekonomicky odolnejšie a regióny ekonomicky rizikové s nízkou mierou podnikavosti.

- **Logistické intermodálne terminály – veľmi riedka sieť.**

Vybudovať centrálny terminál (hub) v strategickej polohe (napr. Leopoldov) a podporiť vznik regionálnych terminálov v každom kraji v spolupráci so súkromnými firmami alebo ich motivovať vytvoriť terminálové HUB-y spolu s privatizáciou Železničnej spoločnosti Cargo Slovakia, a. s. V Rakúsku či Nemecku má takmer každý priemyselný región prístup ku kombinovanej preprave, čo znižuje náklady exportérov (MSP by tak mohli lacnejšie posielat' tovar po železnici).

- **Medzinárodná letecká dostupnosť – nereálne vzdialenosti v niektorých regiónoch.**

Oživiť regionálne letiská a zlepšiť napojenie na zahraničné letiská, spolu s privatizáciou letísk. Príklad Fínska – aj menšie mestá (Oulu, Tampere) majú letiská s pravidelnými spojmi, čo pomáha lokálnemu biznisu.

- **Vedecko-technologické parky a startup centrá – sú koncentrované len vo veľkých mestách.**

Vytvoriť regionálne inovačné centrá v kooperácii s VŠ v každom kraji (model Nemecka – Fraunhoferove aplikované výskumné centrá aj v menších mestách). Podporiť networking medzi existujúcimi parkami a MSP, aby inovácie neostávali len na akademickej pôde.

- **Dátové centrá a digitálna suverenita – nedostatok kapacít mimo Bratislavy.**

Vybudovať regionálne cloudové uzly (aspoň 2–3 nové datacentrá) pre verejný aj komerčný sektor v spolupráci so súkromnými investormi – podobne ako v Belgicku či Holandsku, kde štát podporil datacentrá kvôli kyberbezpečnosti a podpore startupov v cloude. Tiež sa zapojiť do európskych HPC iniciatív, aby slovenské firmy, predovšetkým MSP mali prístup k špičkovému výpočtovému výkonu doma.

Slovensko má v porovnaní so zahraničím výrazné infraštruktúrne rezervy v podpore podnikania. Prioritné investície by mali smerovať do dopravnej prepojenosti (VRT, cargo terminály) a do inovačného ekosystému v regiónoch (parky, huby, digitálne siete). Iba tak sa podarí vytvoriť podmienky, kde aj mimo bratislavského regiónu budú môcť MSP naplno rásť a konkurovať – podobne, ako je to bežné v rozvinutých ekonomikách Európy.

3 Nákladovosť podnikania z pohľadu miestnych daní a poplatkov

Regionálne podnikateľské prostredie vo veľkej miere formuje aj úroveň miestnych daní a poplatkov ako aj prípadne dotácie, ktoré môžu VÚC alebo obce podnikateľským subjektom poskytnúť. V tejto časti sa zameriame predovšetkým na nákladovosť, teda daňové a poplatkové zaťaženie. VÚC nemajú žiadne vlastné dane, ktoré by mali právo vyberať. Obce majú na základe zákona o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady vyberať tieto typy daní a poplatkov:

- daň z nehnuteľností, ktorá sa delí na:
 - daň z pozemkov;
 - daň zo stavieb;
 - daň z bytov a z nebytových priestorov v bytovom dome;
- daň za psa;
- daň za užívanie verejného priestranstva;
- daň za ubytovanie;
- daň za predajné automaty;
- daň za nevýherné hracie prístroje;
- daň za vjazd a zotrvanie motorového vozidla v historickej časti mesta;
- daň za jadrové zariadenie;
- miestny poplatok za komunálne odpady sa delí na:
 - činnosti nakladania so zmesovým komunálnym odpadom;
 - činnosti nakladania s biologicky rozložiteľným komunálnym odpadom, okrem biologicky rozložiteľného komunálneho odpadu zo záhrad a parkov;
 - triedený zber zložiek komunálneho odpadu;
 - náklady spôsobené nedôsledným triedením oddelene zbieraných zložiek komunálneho odpadu;
 - náklady presahujúce výšku obvyklých nákladov;
 - činnosti nakladania s drobným stavebným odpadom.

Tieto dane a poplatky sú ukladané ako obyvateľom obcí, tak podnikateľským subjektom. Obce ukladajú daňové a poplatkové povinnosti na základe zákona a schválením príslušného VZN. Pri ukladaní daní a poplatkov schvaľujú miestne zastupiteľstvá jednotkové dane (na m², na osobu, iná jednotka), pričom nerozlišujú, či podnikateľská jednotka je mikropodnikateľská jednotka, malá alebo stredná alebo veľký podnik. Súčasná úprava legislatívy takéto rozlíšenie ani neumožňuje, teda všetky typy podnikov sú rovnako zaťažené, bez ohľadu na veľkosť. Výšku daňových výnosov a zaťaženia budeme analyzovať na okresnej úrovni a poukážeme tiež na zaťaženie v krajských mestách s rôznymi špecifikami. Bratislava a Košice sú špeciálne prípady, kde v Bratislave sa väčšina miestnych daní delí medzi mesto a mestské časti, výnimku tvorí daň za ubytovanie, ktorá je príjmom mesta a iné drobné dane, ako daň za psa, ktorá je príjmom mestských častí. V Košiciach sú miestne dane príjmom mesta a nie je možné ich preto efektívne rozdeliť na okresnú štruktúru (teda sú vykázané v okrese sídla magistrátu mesta Košice).

Výstupy tejto kapitoly ukážu, v ktorých okresoch a krajoch je daňovo-poplatkové zaťaženie najvýraznejšie a kde je naopak priaznivejšie. Vo všeobecnosti platí, že daň za užívanie verejného priestranstva, daň za ubytovanie platia najmä MSP, keďže mikropodniky a malé či stredné podniky majú vyšší záujem využívať verejný priestor

v lokalite, kde pôsobia či prevádzkujú ubytovacie zariadenie (hotel, penzión). Stavebné firmy, ktoré sú častými platiteľmi dane za užívanie verejného priestranstva, sú tiež väčšinou malé a stredné podniky. Táto daň je predovšetkým vyrubovaná v historických centrách alebo širších centrách miest, pri rozložení staveniska na verejnom priestranstve.

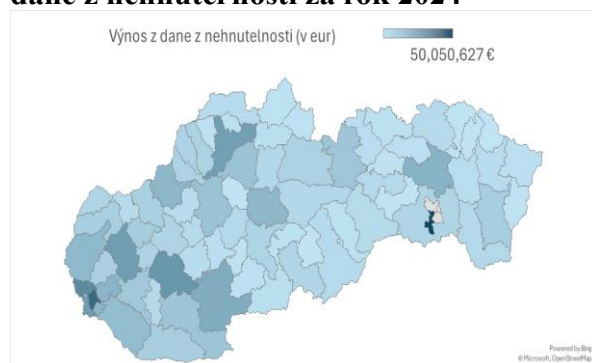
3.1 Porovnanie výšky a zaťaženia miestnymi daňami na úrovni okresov

Porovnanie daňovej záťaže budeme analyzovať na okresnej úrovni. Nemá význam robiť porovnania na krajskej úrovni, keďže VÚC nemajú v súčasnosti právomoc vyberať akúkoľvek daň. Obce sídlia v danom okrese a nimi vyberané dane sú agregované na okresnú úroveň. Zároveň, tam kde je to možné, porovnáme aj výšku daňového zaťaženia na percentuálnej báze. Vo všeobecnosti uvádzame výšku daňových výnosov v okrese v nominálnej hodnote resp. prepočítanú na počet budov (stavieb) v okrese podľa SODB2021. Prepočet na osobu alebo domácnosť by bol viac skresľujúci, keďže obce upravujú miestny poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady rôznymi spôsobmi – od objemu a počtu vývozov, rôznych typov nádob a frekvencie odvozu. Prítomné sú iné sadzby pre domácnosti, podnikateľov a aj typy odpadov. Prepočet na stavbu tak zobrazuje priemerné zaťaženie na stavebný objekt bez rozlíšenia typu a majiteľa.

3.1.1 Daň z nehnuteľností

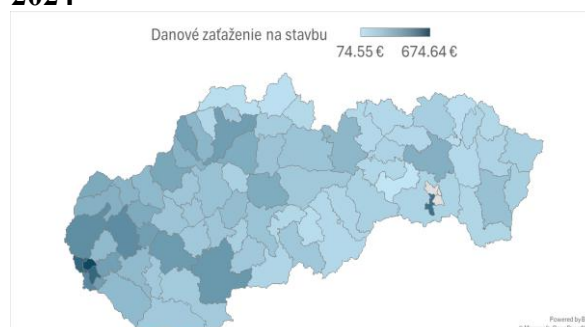
Je určená pri pozemkoch percentuálnou sadzbou z tabuľkovo určenej ceny pozemku a pri stavbách a bytoch sadzbou na meter štvorcový. Sadzby dane si určuje každá obec a tak daňové zaťaženie na Slovensku nie je rovnomerné. Predovšetkým krajské mestá a veľké mestá majú vysoké dane z nehnuteľností a zároveň sa viac zameriavajú na vyššie zdanenie komerčných a priemyselných nehnuteľností. Preto aj v Bratislave, napriek tomu, že sadzby dane sú v meste rovnaké, okres Bratislava III. dosahuje daňové zaťaženie na stavbu takmer 675 eur pričom Bratislava V 425 eur. Rozdiel robí štruktúra stavieb, kde v Bratislave V prevláda sídelná štruktúra bytových domov pričom v Bratislave III je ďaleko vyššie zastúpenie stavieb určených na podnikanie (polyfunkčné budovy a priemyselné stavby), ktoré sú násobne viac zaťažené daňou z nehnuteľností ako byty a rodinné domy.

Mapa č. 39: Daňové výnosy podľa okresov dane z nehnuteľností za rok 2024

Zdroj: Datacentrum, vlastné spracovanie

Mapa č. 40: Daňové zaťaženie na stavbu podľa okresov dane z nehnuteľností za rok 2024

Zdroj: Datacentrum, SODB2021, vlastné spracovanie

Tab. č. 16: Desať okresov s najvyšším a najnižším daňovým zaťažením na stavbu v roku 2024

Desať okresov s najvyšším a najnižším daňovým zaťažením na stavbu v roku 2024 (v eur)			
Bratislava I. - V.	425,24 – 674,63	Sabinov	122,37
Košice	516,38	Detva	122,06
Trnava	409,77	Medzilaborce	121,83
Malacky	405,03	Vranov nad Topľou	120,32
Levice	368,61	Tvrdošín	118,32
Nitra	358,85	Poltár	105,32
Žilina	346,04	Svidník	99,55
Hlohovec	343,23	Čadca	98,13
Senec	338,75	Námestovo	92,69
Púchov	333,30	Gelnica	74,55

Zdroj: Datacenterum, SODB2021, vlastné spracovanie

Tab. č. 17: Porovnanie sadzieb dane z nehnuteľností (stavby na podnikanie vs. domácnosti) v krajských mestách (v %, rok 2025)

	Rozdiel v sadzbe (za m ²) pre stavby na podnikanie oproti rodinným domom (v %)	Rozdiel v sadzbe (za m ²) pre stavby na podnikanie oproti rodinným bytom (v %)	Rozdiel v sadzbe (za m ²) pre ostatné stavby oproti rodinným domom (v %)	Rozdiel v sadzbe (za m ²) pre ostatné stavby oproti bytom (v %)
Bratislava	+ 789	+ 789	+ 344	+ 344
Trenčín	+ 532	+ 606	+ 532	+ 532
Trnava	+ 400	+ 400	+ 400	+ 400
Žilina	+ 400	+ 355	+ 400	+ 400
Nitra	+ 1233	+ 1233	+ 122	+ 122
Banská Bystrica	+ 823	+ 500	+ 823	+ 823
Prešov	+ 619	+ 619	+ 387	+ 387
Košice	+ 837	+ 837	+ 837	+ 837

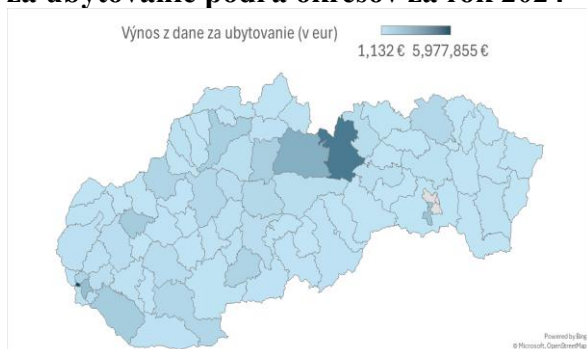
Zdroj: VZN porovnávaných miest

3.1.2 Daň za ubytovanie

Daň za ubytovanie je vyberaná formou nominálnej sadzby na ubytovanú osobu v ubytovacom zariadení. Sadzby daní sa hýbu na Slovensku od pár centov (15 centov na osobu v Medzilaborciach) až po niekoľko eur na osobu (3,50 eur na osobu v Bratislave, mestská časť Staré Mesto). Takmer výhradne v tomto segmente podnikajú MSP (výnimkou je spoločnosť Tatry mountain resorts, a.s.). Dá sa teda s veľkou mierou pravdepodobnosti konštatovať, že táto daň zaťažuje predovšetkým malé a stredné podniky. Obce sa zameriavajú na vysoké zdanenie tam, kde turizmus dominuje, a to tak vysokou sadzbou dane, ale aj hľadaním efektívnejších nástrojov ako daň vyberať, vrátane rozšírenia zaťaženia daňou za ubytovanie na prenajímateľov cez AirBnb alebo iné služby dočasného ubytovania. Tak sú zaťažené aj fyzické osoby touto daňou, ktoré majú aj povinnosť odvádzať 5 % DPH

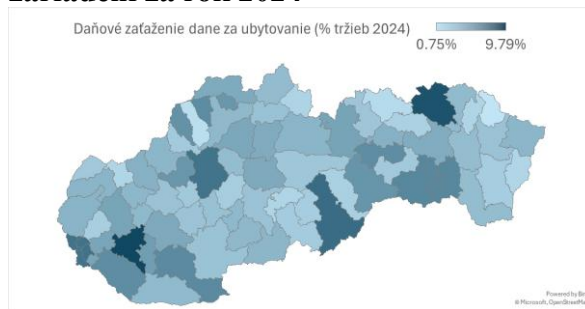
pri prekročení limitu na registráciu, ak ich príjem prekročí hranicu nad rámec bežného prenájmu. Celkovo je miera zdanenia MSP v tomto segmente vysoká a utlmuje tak podnikateľské aktivity. Priemerná obsadenosť ubytovacích kapacít na Slovensku je nízka a v roku 2024 dosiahla iba 32,4 % (merané čistým využitím izieb, ŠÚ SR, Návštevnosť, tržby a kapacity ubytovacích zariadení).

Mapa č. 41: Daňové výnosy dane za ubytovanie podľa okresov za rok 2024

Zdroj: Datacentrum, vlastné spracovanie

Mapa č. 42: Daňové zaťaženie dane za ubytovanie ako % z tržieb ubytovacích zariadení za rok 2024

Zdroj: Datacentrum, ŠÚ SR, vlastné spracovanie

Tab. č. 18: Desať okresov s najvyšším a najnižším daňovým zaťažením dane za ubytovanie (ako % tržieb, rok 2024)

Desať okresov s najvyšším a najnižším daňovým zaťažením dane za ubytovanie (ako % tržieb)			
Galanta	9,79 %	Revúca	1,90 %
Bardejov	9,15 %	Sabinov	1,89 %
Rimavská Sobota	7,65 %	Tvrdošín	1,74 %
Bratislava	7,30 %	Detva	1,66 %
Prievidza	7,26 %	Stropkov	1,65 %
Košice	6,09 %	Sobrance	1,63 %
Nové Zámky	5,93 %	Myjava	1,60 %
Bytča	5,85 %	Stará Ľubovňa	1,32 %
Spišská Nová Ves	5,76 %	Považská Bystrica	1,12 %
Dunajská Streda	5,75 %	Medzilaborce	0,75 %

Zdroj: Datacentrum, ŠÚ SR, vlastné spracovanie

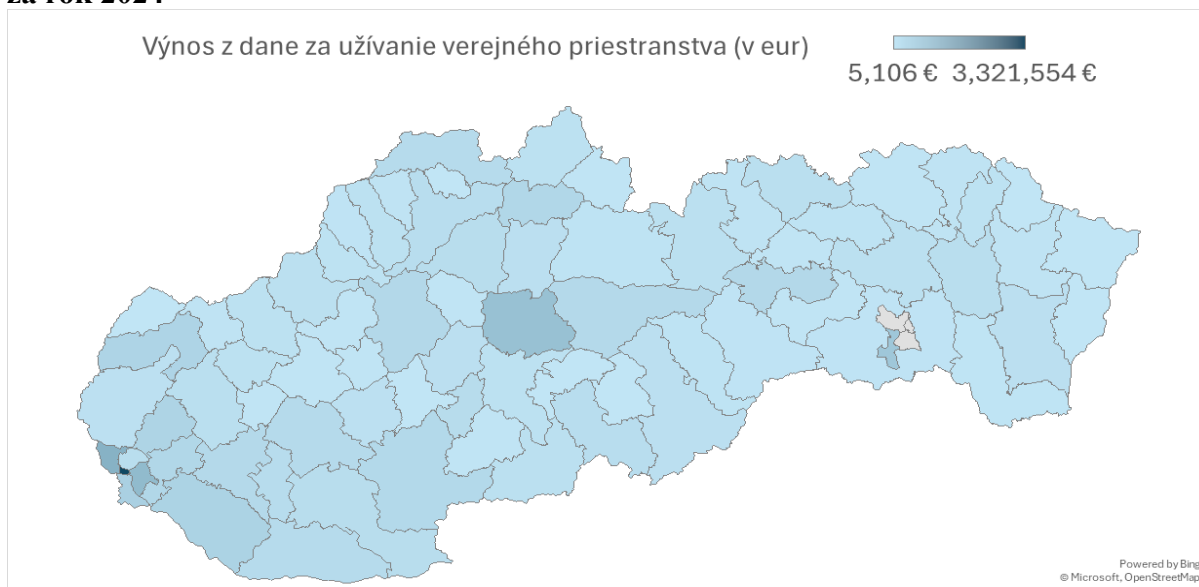
3.1.3 Daň za užívanie verejného priestranstva

Daň za užívanie verejného priestranstva je vyberaná formou záberu verejnej plochy. Daň na meter štvorcový sa hýbe aj podľa typu umiestneného predmetu vo verejnom priestranstve, či ide o obchodnú činnosť, reklamnú alebo kultúrnu akciu. V prípade kultúrnych podujatí, ak nevyberajú vstupné, býva takýto záber verejného priestranstva od dane oslobodený. Reštauračné zariadenia umiestňujú vonkajšie sedenie vo verejnom priestranstve, terasy a spoplatňované sú aj predajné stánky.

Samostatnou kategóriou sú stavebné zábery verejného priestranstva, kedy staviteľ zaberie chodník alebo iné verejné priestranstvo. Tu často býva určitú dobu oslobodený od dane (napríklad drobné opravy, ktoré trvajú niekoľko dní) ale pri dlhej rekonštrukcii stavieb býva

daň vyrubená aj za umiestnenie stavebného zariadenia (napr. žeriav). Celkovo tento typ dane zaťažuje predovšetkým MSP a často aj živnostníkov, ak majú umiestnený predajný stánok. Veľmi ťažko sa odhaduje miera zaťaženia, keďže nie sú dostupné žiadne údaje o zaberanej ploche alebo dôvodov verejného zabratia.

Mapa č. 43: **Daňové výnosy z dane za užívanie verejného priestranstva podľa okresov za rok 2024**

Zdroj: Datacentrum, vlastné spracovanie

Tento typ dane prevláda predovšetkým v urbanizovaných centrách veľkých miest a najviac zaťažuje MSP predovšetkým v Bratislave, ale aj v iných krajských mestách SR alebo mestách, ktoré pravidelne organizujú predajné a trhovú akcie či festivaly. Obce a okresy s vyššou mierou turizmu majú aj vyšší výnos tejto dane.

Tab. č. 19: **Desať okresov s najvyšším výnosom dane za užívanie verejného priestranstva v roku 2024**

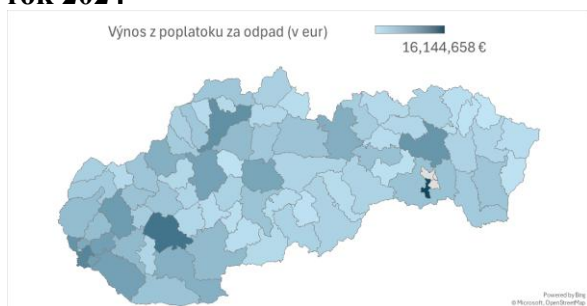
Desať okresov s najvyšším výnosom dane za užívanie verejného priestranstva v roku 2024 (v eur)	
Bratislava I	3 321 554
Bratislava IV	1 090 448
Bratislava II	899 208
Banská Bystrica	769 238
Košice	643 653
Bratislava V	441 433
Dunajská Streda	395 763
Pezinok	360 949
Senica	354 528
Dolný Kubín	307 757

Zdroj: Datacentrum, vlastné spracovanie

3.1.4 Miestny poplatok za komunálne odpady

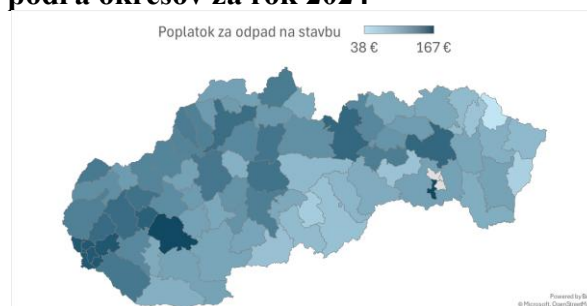
Poplatok slúži na krytie výdavkov obcí za odvoz a likvidáciu odpadov, ktoré vznikajú na území obcí, a to tak produkovaný domácnosťami, ako i podnikateľskými subjektmi, vrátane drobného stavebného odpadu. Nezahŕňa priemyselný odpad, ktorý vzniká vo výrobe, ktorý majú povinnosť likvidovať priemyselné podniky, iba komunálny odpad svojím zložením a štruktúrou obdobný odpadom domácností. **Poplatok by mal kompletne pokrývať náklady obce spojené s odvozom a likvidáciou odpadov. Napriek jeho neustálemu zvyšovaniu, poplatok v plnej miere tieto náklady zväčša nepokrýva.** Je to dané aj neustálym zvyšovaním nákladov, ako rastom miezd, energií ale aj cenou dlhodobých, infraštruktúrnych investícií súvisiacich s európskou reguláciou. Obce by mali podľa zákona dbať na to, aby sa náklady na odpadové hospodárstvo kryli s výnosom z miestneho poplatku za komunálne odpady.

Mapa č. 44: Výnosy miestneho poplatku za komunálne odpady podľa okresov za rok 2024

Zdroj: Datacentrum, vlastné spracovanie

Mapa č. 45: Miestny poplatok za komunálne odpady v prepočte na stavbu podľa okresov za rok 2024

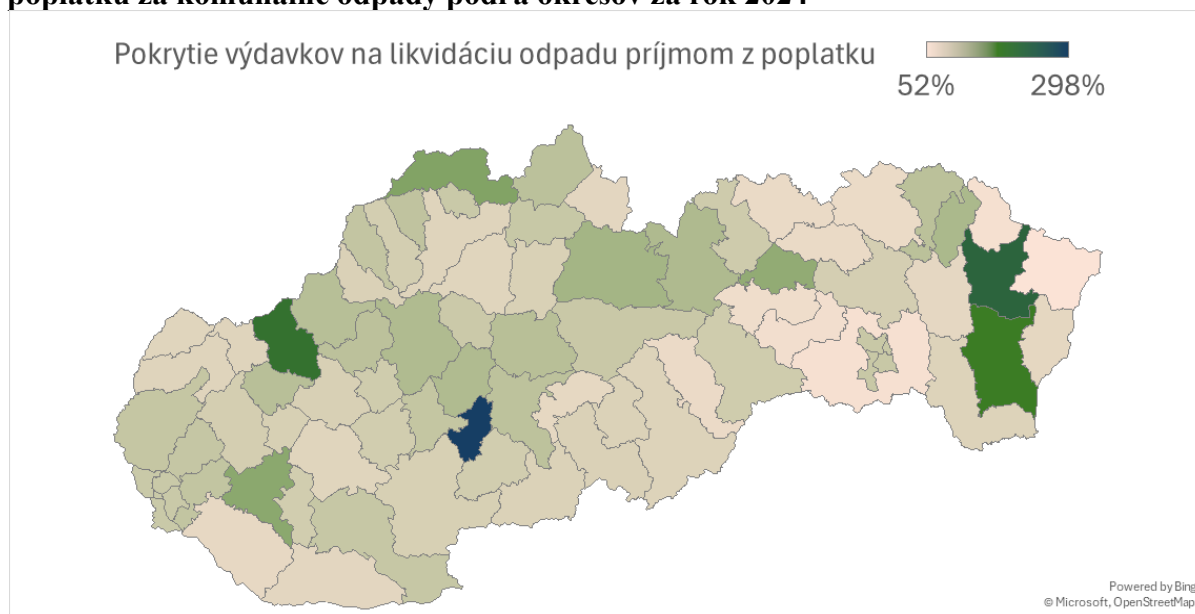
Zdroj: Datacentrum, SOBD2021, vlastné spracovanie

Tab. č. 20: Desať okresov s najvyšším a najnižším zaťažením miestnym poplatkom za komunálne odpady v prepočte na stavbu (2024)

Desať okresov s najvyšším a najnižším poplatkovým zaťažením v prepočte na stavbu (v eur)			
Košice	167	Brezno	74
Nitra	166	Svidník	72
Senec	154	Lučenec	72
Bratislava	153	Rimavská Sobota	68
Hlohovec	146	Veľký Krtíš	68
Prešov	140	Gelnica	66
Poprad	140	Stropkov	65
Pezinok	137	Poltár	58
Trnava	136	Sobrance	55
Žilina	135	Medzilaborce	38

Zdroj: Datacentrum, ŠÚ SR, vlastné spracovanie

Mapa č. 46: Pokrytie nákladov na odpadové hospodárstvo výnosom z miestneho poplatku za komunálne odpady podľa okresov za rok 2024

Zdroj: Datacentrum, vlastné spracovanie

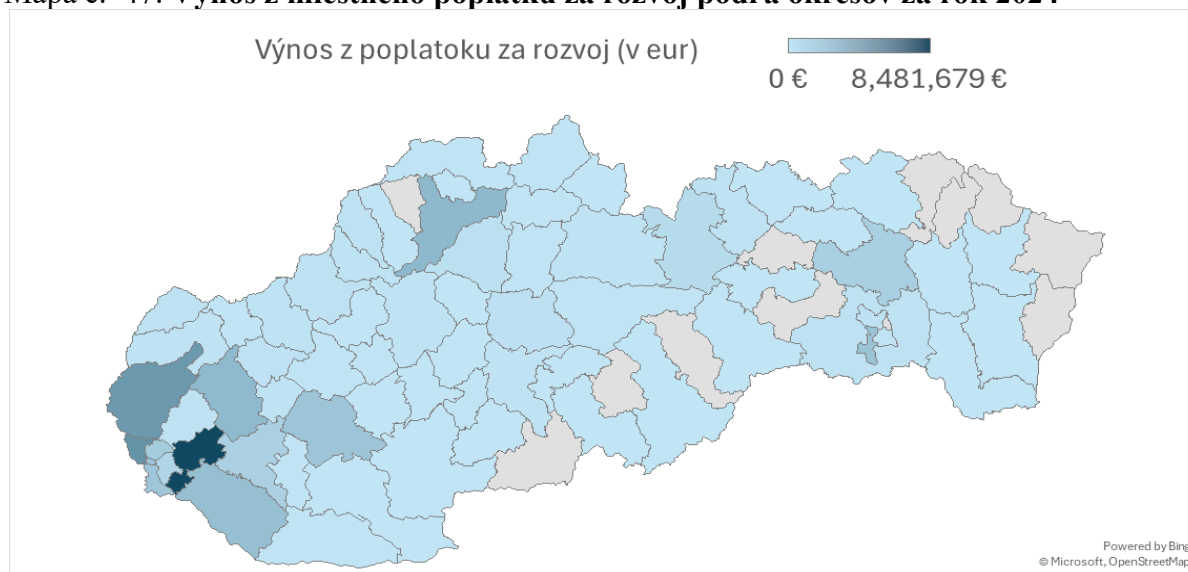
Tab. č. 21: Desať okresov s najvyšším a najnižším pokrytím výdavkov na likvidáciu odpadu príjmom z miestneho poplatku za komunálne odpady v roku 2024

Desať okresov s najvyšším a najnižším pokrytím výdavkov na likvidáciu odpadu z príjmom z poplatku v roku 2024 (v %)			
Banská Štiavnica	298	Dunajská Streda	65
Humenné	224	Stará Ľubovňa	63
Nové Mesto nad Váhom	198	Sabinov	63
Michalovce	176	Revúca	62
Čadca	129	Bardejov	62
Galanta	124	Spišská Nová Ves	60
Levoča	119	Gelnica	58
Liptovský Mikuláš	108	Medzilaborce	56
Stropkov	103	Košice-okolie	55
Poprad	101	Snina	52

Zdroj: Datacentrum, vlastné spracovanie

3.1.5 Miestny poplatok za rozvoj

Poplatok za rozvoj bol zavedený prijatím zákona č. 447/2015 Z. z. o miestnom poplatku za rozvoj. Cieľom bolo posilniť financie obcí, predovšetkým mimorozpočtové zdroje, slúžiace na investície do majetku obce. Poplatok však musí byť použitý na rozvoj zóny, kde bol vybratý, a mnohé obce ho ani nezavedli (lebo sa nerozvíjajú) a sú aj obce, ktoré poplatok vyberajú, ale nevedia ho efektívne použiť. Celkovo ide o nedomyslený koncept, ktorý ale výrazne zaťažuje MSP a najmä stavebné firmy pri stavebnej produkcii (nové stavby, dostavby). Najvyššiu záťaž poplatok robí v rozvojových územiach, predražuje bytovú výstavbu a predovšetkým stavbu objektov v logistike (ako skladové objekty).

Mapa č. 47: Výnos z miestneho poplatku za rozvoj podľa okresov za rok 2024²¹

Zdroj: Datacentrum, vlastné spracovanie

3.1.6 Daň z príjmov fyzických osôb

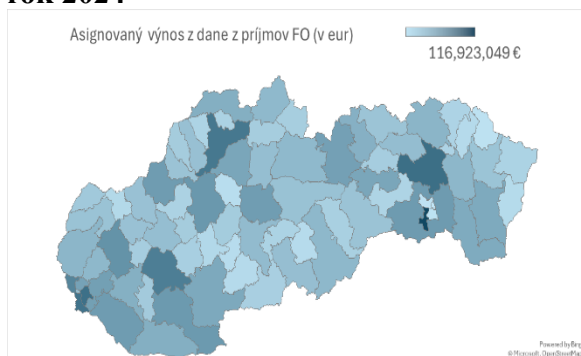
Výnos dane z príjmov fyzických osôb (DPFO) je realizáciou fiškálnej decentralizácie od roku 2005 zo štátneho rozpočtu poukázaný územnej samospráve (VÚC, obce), ale štát neustále zasahuje do rozdelenia tohto príjmu. Pred ostatnými zmenami zákona č. 564/2004 Z. z. o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samospráve bol výnos rozdeľovaný v pomere 30 % pre VÚC a 70 % pre obce, od 1. 1. 2026 je výnos delený v pomeroch:

- obce a mestá dostávajú podiel vo výške 53 %;
- VÚC (samosprávne kraje) dostávajú podiel vo výške 28,6 % z celkového výnosu dane;
- zvyšná časť výnosu, ktorá predstavuje približne 18,4 %, zostáva príjmom štátneho rozpočtu.

Výnos dane na úrovni obcí sa ďalej delí v zmysle nariadenia vlády č. 668/2004 Z. z. o rozdeľovaní výnosu dane z príjmov územnej samospráve podľa ďalších demografických parametrov, aktuálne sa pripravuje ich úprava. Obce, kde je výnos dane najvyšší, dotujú iné obce, kde je výnos dane nižší, alebo veľmi nízky. Výnos dane putuje do obcí (okresov), ktoré majú veľmi nízku podnikateľskú aktivitu, a tieto obce nie sú motivované vytvárať ekosystém, ktorý by naštartoval ich lokálne ekonomiky. Tento model finančného vyrovnávania si po dvoch dekádach od jeho zavedenia vyžaduje prehodnotenie.

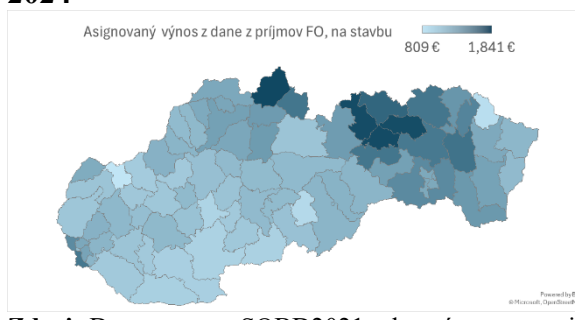
²¹ Okresy so šedou farbou nemajú obce ktoré by vyberali miestny poplatok za rozvoj (majú nulový výnos)

Mapa č. 48: **Asignovaný nominálny výnos DPFO určený obciam podľa okresov za rok 2024**

Zdroj: Datacentrum, vlastné spracovanie

Mapa č. 49: **Asignovaný výnos DPFO určený obciam podľa okresov, prepočítaný na stavby v okrese, za rok 2024²²**

Zdroj: Datacentrum, SOBD2021, vlastné spracovanie

Tab. č. 22: **Desať okresov s najvyšším a najnižším asignovaným výnosom DPFO určeným obciam v prepočte na stavbu v okrese (rok 2024)²³**

Desať okresov s najvyšším a najnižším asignovaným výnosom DPFO v prepočte na stavbu (v eur)			
Námestovo	1,841	Šaľa	990
Levoča	1,820	Nové Mesto nad Váhom	978
Kežmarok	1,813	Nové Zámky	951
Sabinov	1,811	Komárno	946
Stará Ľubovňa	1,641	Veľký Krtíš	939
Vranov nad Topľou	1,560	Levice	933
Tvrdošín	1,541	Žarnovica	920
Spišská Nová Ves	1,541	Poltár	888
Bardejov	1,539	Medzilaborce	854
Bratislava V	1,527	Myjava	809

Zdroj: Datacentrum, SOBD2021, vlastné spracovanie

Rozdiel medzi najvyšším a najnižším asignovaným výnosom DPFO určeným obciam v prepočte na stavbu v okrese v roku 2024 je viac ako 127 %, čo je ovplyvnené systémom rozdelenia výnosu na centrálnej úrovni, ale aj počtom stavieb v okresoch. Okres Námestovo má o 39,3 % viac stavieb na svojom území oproti okresu Myjava, čo znamená, že systému prerozdelenia zodpovedá 63,3 % rozdielu medzi okresmi.

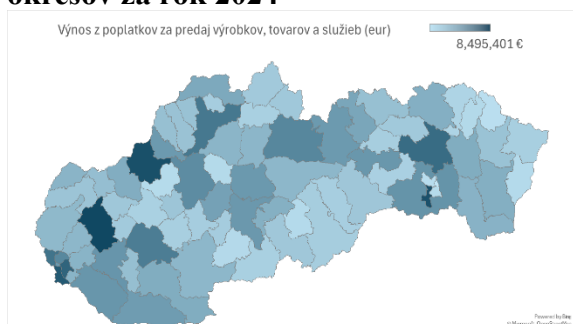
²² Najnovšie kompletne a územne porovnateľné údaje boli v čase spracovania dostupné za rok 2024; z tohto dôvodu mapa zatiaľ nebola aktualizovaná na rok 2025.

²³ Prepočet asignovaného výnosu DPFO na stavbu v okrese používame ako orientačný ukazovateľ rozpočtovej kapacity územia vzťahovanej k rozsahu zastavaného územia. Ukazovateľ teda nepredstavuje príjem viazaný na konkrétnu stavbu ani daňové zaťaženie jednej stavby, ale pomer medzi objemom zdrojov obcí a počtom stavieb evidovaných v okrese. Jeho výhodou je jednoduchá porovnateľnosť medzi okresmi; jeho limitom je, že nezohľadňuje druh stavieb, intenzitu podnikateľského využitia, dennú populačnú záťaž ani rozdiely v ekonomickej aktivite územia.

3.1.7 Poplatky za predaj výrobkov, tovarov a služieb

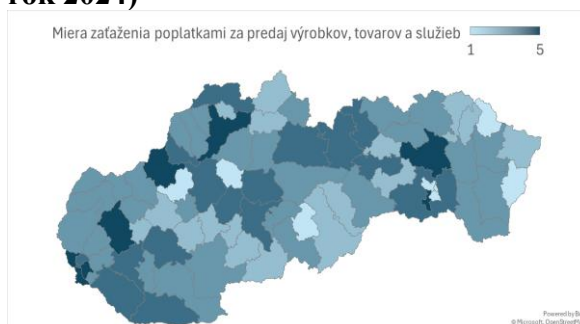
Okrem daní obce vyberajú rôzne poplatky za predaj výrobkov, tovarov a služieb. Tieto zaťažujú domácnosti, ale aj podnikateľské subjekty. Celkovo výnosy na týchto poplatkoch predstavovali 238,8 mil. eur za všetky obce na Slovensku v roku 2024. Ide o rôzne administratívne a špecificky určené poplatky, ktoré obce vyberajú na svojom území.

Mapa č. 50: Výnos poplatkov za predaj výrobkov, tovarov a služieb, ktorými obce zaťažujú domácnosti a MSP podľa okresov za rok 2024

Zdroj: Datacentrum, vlastné spracovanie

Mapa č. 51: Miera zaťaženia poplatkami za predaj výrobkov, tovarov a služieb podľa okresov (1=najnižšia, 5=najvyššia, rok 2024)

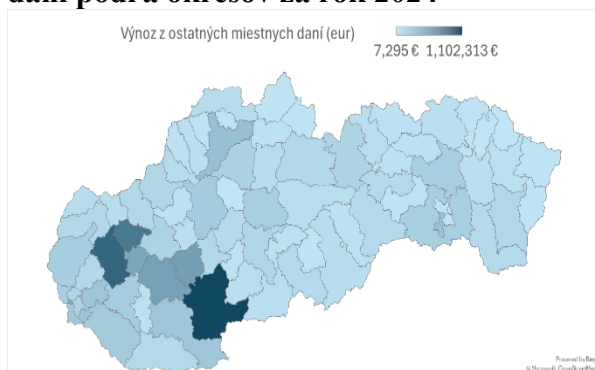

Zdroj: Datacentrum, SOBD2021, vlastné spracovanie

Celkové zaťaženie za špecifické služby a poplatky miestnymi daňami

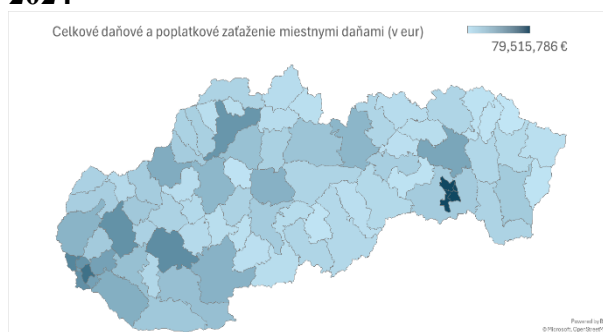
Obce svojim daňovým a poplatkovým mixom výrazne ovplyvňujú lokálne podnikateľské prostredie. Medzi poplatkami dominujú miestny poplatok za komunálne odpady a poplatky za predaj výrobkov, tovarov a služieb. Medzi miestnymi daňami je to predovšetkým daň z nehnuteľností. Ostatné miestne dane netvoria pre väčšinu obcí významný príjem a teda ani záťaž na MSP. Výnimkou je daň z predajných zariadení, a špecificky pre obce v blízkosti jadrových elektrární je to výnos dane z jadrových zariadení, prípadne vjazd do historického centra. Tieto dane a poplatky sa premietajú do cien tovarov a služieb na území danej obce a okresu.

Mapa č. 52: Výnos z ostatných miestnych daní podľa okresov za rok 2024

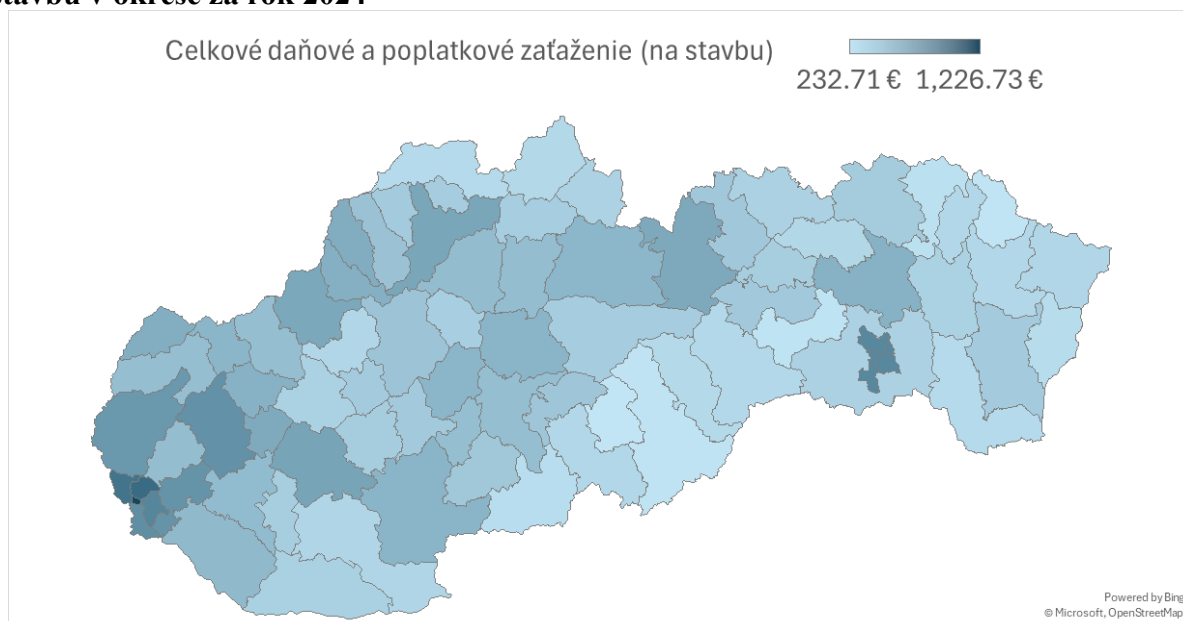
Zdroj: Datacentrum, vlastné spracovanie

Mapa č. 53: Celkové daňové zaťaženie miestnymi daňami a poplatkami za rok 2024

Zdroj: Datacentrum, SOBD2021, vlastné spracovanie

Mapa č. 54: Celkové daňové zaťaženie miestnymi daňami a poplatkami v prepočte na stavbu v okrese za rok 2024

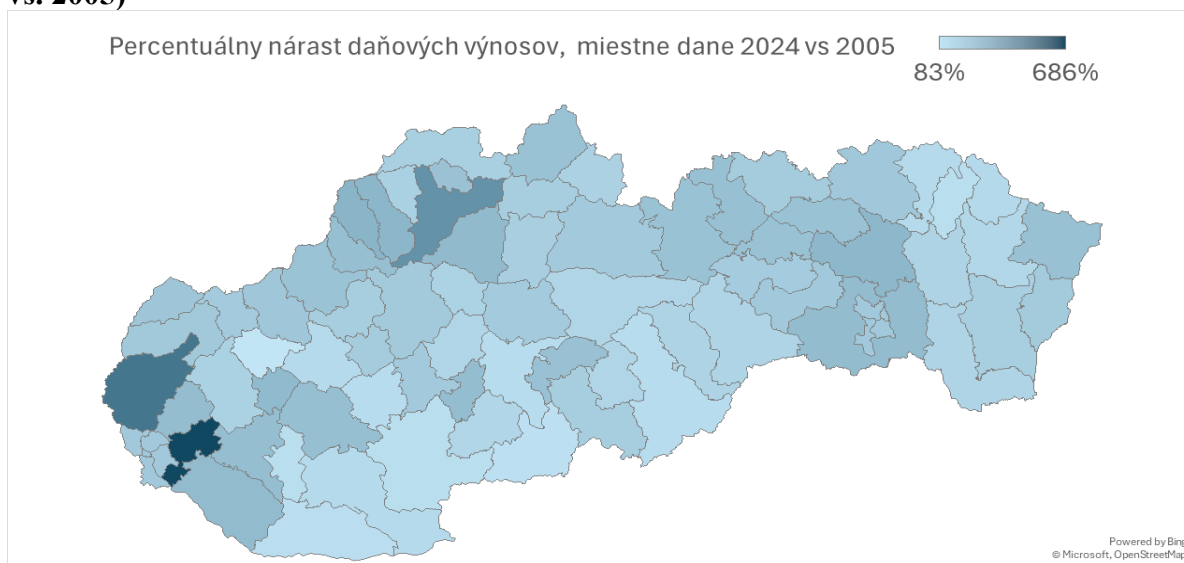
Zdroj: Datacentrum, SOBD2021, vlastné spracovanie

Tab. č. 23: Desať okresov s najvyšším a najnižším daňovým a poplatkovým zaťažením v prepočte na stavbu v okrese (rok 2024)

Desať okresov s najvyšším a najnižším daňovým a poplatkovým zaťažením v prepočte na stavbu (v eur)			
Bratislava	780.19 - 1,226.73	Revúca	305.14
Košice	820.38	Trebišov	299.72
Trnava	761.98	Čadca	299.47
Senec	748.34	Sobrance	290.67
Malacky	718.73	Veľký Krtíš	281.04
Nitra	644.21	Svidník	264.56
Žilina	628.69	Gelnica	247.49
Trenčín	617.82	Rimavská Sobota	243.47
Poprad	609.85	Medzilaborce	239.30
Hlohovec	605.84	Poltár	232.71

Zdroj: Datacentrum, SOBD2021, vlastné spracovanie

Mapa č. 55: **Nárast daňových výnosov z miestnych daní v okresoch (v %, roky 2024 vs. 2005)**

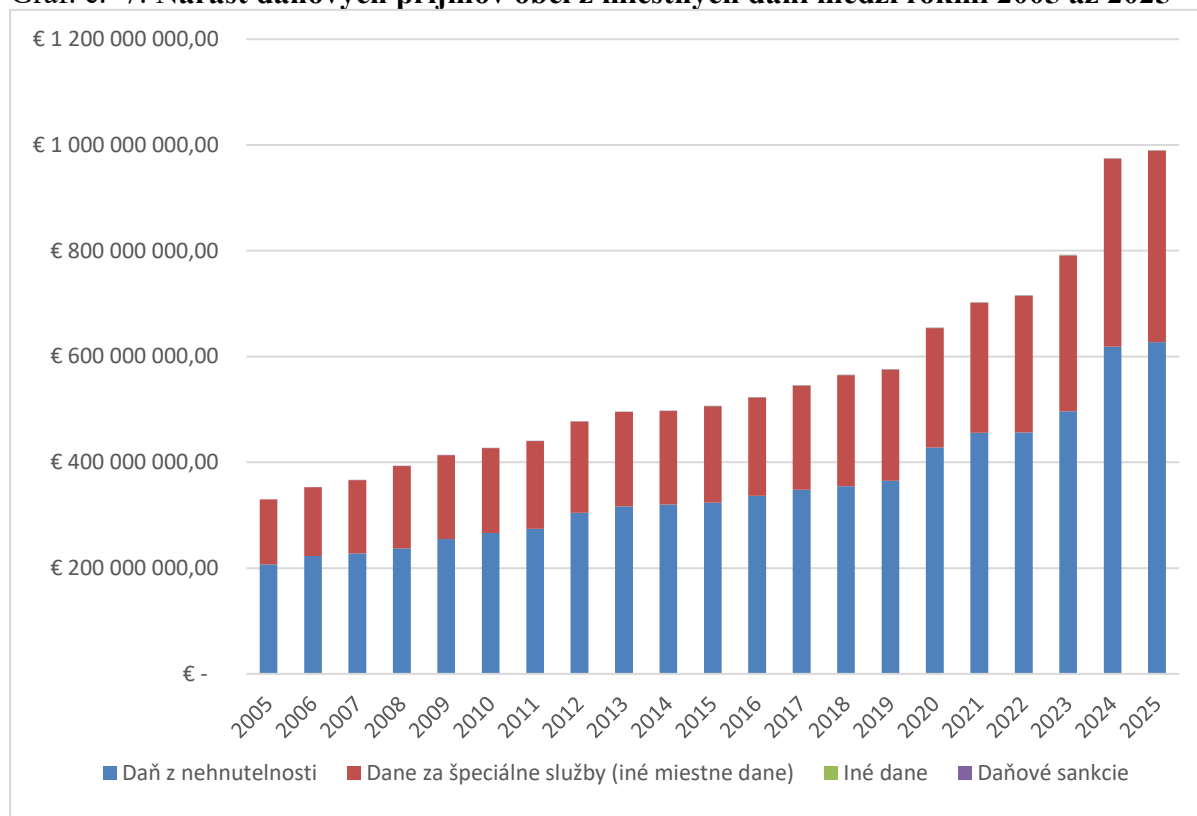
Zdroj: Datacentrum, SODB2021, vlastné spracovanie

Tab. č. 24: **Desať okresov s najvyšším a najnižším nárastom daňových výnosov medzi rokmi 2005 až 2024**

Desať okresov s najvyššou a najnižšou zmenou daňových výnosov (v %, rok 2024 vs. rok 2005)			
Senec	686	Nové Zámky	124
Malacky	508	Zvolen	117
Žilina	401	Rimavská Sobota	117
Púchov	271	Zlaté Moravce	116
Považská Bystrica	263	Šaľa	112
Prešov	261	Levice	111
Hlohovec	249	Stropkov	110
Martin	248	Komárno	109
Dunajská Streda	245	Veľký Krtíš	101
Košice - okolie	241	Piešťany	83

Zdroj: Datacentrum, SODB2021, vlastné spracovanie

Graf. č. 7: Nárast daňových príjmov obcí z miestnych daní medzi rokmi 2005 až 2025

Zdroj: Datacentrum, SODB2021, vlastné spracovanie, odhad za rok 2025

Porovnanie výšok jednotlivých daní a poplatkov na miestnej úrovni vytvára základ pre hodnotenie regionálnych rozdielov v celkovom zaťažení. Najvyššie daňové a poplatkové zaťaženie je v Bratislave a špecificky v mestskej časti Bratislava-Staré Mesto. Celkové zaťaženie je až 5,27 násobné, čo zásadným spôsobom ovplyvňuje lokálne podnikateľské prostredie. Je faktom, že MSP na území mestskej časti Bratislava-Staré Mesto (alebo Bratislavy ako takej) majú najväčšie príležitosti v podobe najsilnejšej kúpnej sily, dynamického turizmu či ako subdodávatelia veľkých podnikov. Na druhej strane, MSP sú tu aj najviac zdaňované, a keďže miestne dane a poplatky sú vyberané „na jednotku“ alebo úkon, musia ich platiť bez ohľadu na ich reálnu ekonomickú situáciu. Toto vysoké zaťaženie prispieva k tomu, že MSP v Bratislave nepatria k najodolnejším.

Tab. č. 25: Pätnást' okresov s najvyšším indexom odolnosti MSP a celkovým daňovým a poplatkovým zaťažením v prepočte na stavbu v okrese (rok 2024)

Okres	Celkový index odolnosti MSP	Celkové daňové a poplatkové zaťaženie (v prepočte na stavbu v eur)
Púchov	1,00	589,17
Nové Mesto nad Váhom	0,99	479,83
Tvrdošín	0,98	352,81
Považská Bystrica	0,98	454,04
Žiar nad Hronom	0,94	538,15
Dolný Kubín	0,94	376,13
Žarnovica	0,93	403,15
Nitra	0,93	644,21
Myjava	0,93	533,55
Šaľa	0,92	379,62
Topoľčany	0,89	355,18
Hlohovec	0,89	605,84
Partizánske	0,89	396,18
Žilina	0,88	628,69
Bratislava IV	0,87	943,87

Zdroj: Datacentrum, SODB2021, Finstat a iné, vlastné spracovanie

3.2 Modelové príklady zaťaženia podnikateľských subjektov v krajinách V4

Ako modelové príklady porovnáme hlavné mestá krajín V4, teda Bratislavu, Prahu, Budapešť a Varšavu, a tiež mestá z odľahlejších regiónov, teda Rožňavu, Jeseník, Sátoraljaújhely a Przemysl. Nasledujúca tabuľka porovnáva miestne dane a poplatky v krajinách V4 so Slovenskom. Daňové a poplatkové systémy sú si veľmi podobné, pričom Maďarsko zaviedlo špeciálnu daň HIPA z obratu (do 2 % zo základu dane, ktorý tvoria čisté tržby), čo je zásadný rozdiel oproti ostatným trom krajinám. Výnos tejto dane je príjmom obce, ktorá ju vyberá.

Tab. č. 26: Ekvivalentné miestne dane a poplatky v krajinách V4 v porovnaní so Slovenskom

	Česko	Poľsko	Maďarsko
Daň z nehnuteľností	✓ (daň z nehnuteľností; obecné koeficienty)	✓ (daň z nehnuteľností)	✓ (daň z nehnuteľností)
Daň za psa	✓ (poplatok za psa)	⚠ voliteľná (často neuplatňovaná vo veľkých mestách)	✗ nie ako štandardná miestna daň
Daň za užívanie verejného priestranstva	✓ (poplatok za užívanie verejného priestranstva)	✓ ekvivalent cez miestne poplatky + často „záber cestného pásma“	✓ ekvivalent (poplatok za používanie verejného priestranstva)

Daň za ubytovanie	✓ (poplatok z pobytu)	✓ (lokálne „pobytové“ poplatky v niektorých lokalitách)	✓ (turistická daň)
Daň za predajné automaty	✗	✗	✗
Daň za nevýherné hracie prístroje	✗	✗	✗
Daň za vjazd a zotrvanie motového vozidla v historickej časti mesta	✓ ekvivalent (poplatok za povolenie vjazdu do vybraných miest)	⚠ skôr cez parkovanie/povolenky a zábery (nie „daň“ rovnakého typu)	⚠ skôr cez parkovanie/povolenky (nie štandardná „daň“)
Daň za jadrové zariadenie	✗	✗	✗
Poplatky za odpad	✓ (miestny poplatok za odpadový systém)	✓ (poplatok za komunálny odpad)	✓ (poplatok za odpadové služby; po reforme viac „sektorové“ než obecná daň)
Poplatky za predaj výrobkov /tovarov/služieb	⚠ typicky cez verejné priestranstvo + trhový poriadok	✓ (trhové poplatky)	⚠ typicky cez verejný priestor/miestne trhové pravidlá

Zdroj: VZN miest a daňové zákony, vlastné spracovanie

Ďalej na príklade hotela s nasledovnou špecifikáciou – celková plocha=5000 m², 5 podlaží, 100 lôžok – modelujeme ročnú výšku zdanenia miestnymi daňami v krajinách V4.

Tab. č. 27: Modelové prepočty zaťaženia hotela miestnymi daňami a poplatkami (v eur ročne)

Mesto	Daň z nehnuteľností (v eur)	Daň z ubytovania / turizmu / HIPA (v eur)	Poplatok za odpad (v eur)	Celkovo (v eur)
Bratislava – Staré Mesto	10 404	70 000	6 252	86 656
Praha (Praha 1)	4 349	50 935	4 950	60 234
Budapešť	30 343	50 000	4 254	84 597
Varšava	40 242	35 295	7 162	82 699
Rožňava	4 275	22 800	3 432	30 507
Jeseník	976	40 748	5 370	47 094
Sátorajaujhely	4 621	37 245	2 744	44 610
Przemysł	40 242	0	4 880	45 122

Zdroj: VZN miest a daňové zákony, vlastné spracovanie

Modelový prepočet poskytuje praktický obraz o tom, ako sa rozdielne nastavenia premietajú do reálnych nákladov firiem, a ako sa slovenské mestá približujú alebo odlišujú od vybraných regiónov V4. Vo všeobecnosti platí, že hlavné mestá a populačne veľké (krajské) mestá zdaňujú MSP viac ako v prípade odľahlých regiónov. Bratislava (mestská časť Bratislava– Staré Mesto) vychádza v porovnaní s inými hlavnými mestami V4 najdrahšie, pričom štruktúra nákladov je rozdielna.

V Poľsku nemajú všetky mestá právo vyberať daň z turizmu, ubytovania – dnes je obmedzená predovšetkým na kúpeľné mestá a turistické („opłata miejscowa“ či „opłata klimatyczna“). V menej rozvinutých regiónoch vychádza slovenská Rožňava nákladovo z pohľadu miestnych daní lepšie v porovnaní s mestami v menej rozvinutých regiónoch ostatných krajín V4.

Formy zdanenia sú podobné, aj keď daňové a poplatkové zaťaženie je rozdielne. Poľsko má najvyššie dane z nehnuteľnosti, ale nie všetky mestá majú právo vyberať daň z ubytovania. Poplatky za odvoz a likvidáciu odpadu sú tiež rozdielne, aj keď nepredstavujú tak významné zaťaženie, ako iné typy daní a poplatkov.

3.3 Zhrňujúce poznámky

Miestne dane a poplatky sú pre firmy často tichý náklad, ktorý vie rozhodnúť o tom, či sa oplatí podnikáť v centre veľkého mesta.²⁴ Na Slovensku samosprávne kraje vlastné dane nemajú – hlavnú hru hrajú obce. Tie si cez svoje všeobecne záväzné nariadenia nadväzujú na rámce nastavené v zákonoch nastavujú dane a poplatky. Podstatné je, že sadzby sa rátajú „na jednotku“ na meter štvorcový, na osobu, na kus – a systém nerozlišuje, či ide o mikropodnik alebo veľkú firmu, takže malé a stredné podniky môžu niesť relatívne ťažšie bremeno.

Najväčšie rozdiely vidno pri dani z nehnuteľností: veľké a krajské mestá majú vyššie sadzby a často cielene viac zaťažujú komerčné a priemyselné stavby než bývanie, čo potom robí obrovské regionálne skoky v nákladoch. Ďalší zásah pre MSP predstavuje daň z ubytovania, ktorá dopadá prakticky priamo na menších hráčov v turizme a obce ju pritvrdzujú aj pri krátkodobých prenájmoch. K tomu sa pridáva daň za užívanie verejného priestranstva, typicky v historických centrách: terasy, stánky, reklama, ale aj stavebné zábery pri rekonštrukciách presné porovnania sa však realizujú ťažko, keďže chýbajú detailné údaje o plochách a dôvodoch záberov.

Poplatok za odpad má obciam pokrývať náklady, lenže tie rastú rýchlejšie než príjmy, takže tlak na zvyšovanie je trvalý. Špeciálnou kapitolou je poplatok za rozvoj: mal pomôcť investíciám obcí, no v praxi vie výrazne predražiť výstavbu a zasiahnuť najmä menších investorov a stavebné firmy.

Napokon, veľkou témou je aj prerozdelenie výnosu dane z príjmov fyzických osôb, do ktorého štát opakovane vstupuje, avšak systematická reforma fiškálnej decentralizácie platnej od roku 2005 nie je na obzore.

²⁴ Medzinárodné skúsenosti naznačujú, že miestne dane, poplatky a ďalšie náklady viazané na lokalitu môžu významne ovplyvňovať ekonomickú životaschopnosť podnikania v centrálnych mestských zónach. V nemeckej diskusii o budúcnosti centier miest sa upozorňuje, že nastavenie Grundsteuer a Gewerbesteuer môže neprímerane zaťažovať najmä stredné podniky pôsobiace v drahých mestských lokalitách, čím sa zvyšuje tlak na ich konkurencieschopnosť voči väčším alebo online hráčom. IHK Rhein-Neckar v tejto súvislosti výslovne zdôrazňuje potrebu vytvárať pre mestské podnikanie „level playing field“ a poukazuje na to, že najmä firmy s drahým prenajatými obchodnými priestormi vo veľkých mestách môžu niesť daňové zaťaženie „zo substance“. Podobnú logiku potvrdzuje aj príklad Prahy 1, kde patria poplatky za záber verejného priestoru v najvyťaženejších lokalitách medzi významné prevádzkové náklady a kde sa navyše k miestnemu poplatku pripočítava aj úhrada vlastníkovi komunikácie v rovnakej výške. Tieto príklady ukazujú, že miestne daňové a poplatkové nastavenie nie je pre podniky iba administratívnou položkou, ale môže sa stať rozhodujúcim faktorom pri posudzovaní, či sa podnikanie v centre veľkého mesta ešte ekonomicky oplatí.

4 Populačný potenciál regiónov a dochádzka za prácou

Strategický význam demografických a mobilitných trendov pre MSP na Slovensku je často podceňovaný. Pochopenie populačného vývoja, nezvratného procesu starnutia obyvateľstva a dynamiky mobility pracovných síl však nie je len akademickým cvičením, ale predstavuje kľúčový nástroj pre identifikáciu budúcich trhových príležitostí, efektívne plánovanie ľudských zdrojov a proaktívne riadenie rizík. V rýchlo sa meniacom ekonomickom prostredí, kde sú lokálne trhy priamo ovplyvňované demografiou, poskytuje táto analýza dátami podložené poznatky, ktoré transformujú komplexné prognózy na praktické a strategické usmernenia pre slovenské MSP.

Táto kapitola poskytuje základný pohľad na kľúčové demografické a mobilitné faktory formujúce podnikateľské prostredie na Slovensku.²⁵ Najprv analyzujeme prognózované zmeny v počte obyvateľov na úrovni okresov, čím identifikujeme budúce rastové póly a regióny čeliace depopulácii. Následne sa zameriame na populačný potenciál a kľúčovú úlohu migrácie. Poukážeme na vplyv starnutia obyvateľstva, ktorý na jednej strane vytvára tlak na trh práce, no na strane druhej otvára nové príležitosti v rámci „striebornej ekonomiky“. S tým súvisí aj analýza rastúceho ekonomického zaťaženia a jeho dopad na produktivitu. V záverečnej časti kapitoly sa venujeme mobilite za prácou, odhaľujeme jej hlavné hnacie sily, ako sú mzdové rozdiely a skúmame úlohu dopravnej dostupnosti, ako rozhodujúceho faktora pre zamestnancov.

4.1 Počet obyvateľov a jeho zmena: Identifikácia rastúcich a klesajúcich regiónov

Sledovanie prognózy počtu obyvateľov na úrovni okresov je základným kameňom pre strategické plánovanie nielen každého malého a stredného podniku. Tieto údaje nie sú len abstraktnými číslami, ale priamo definujú budúcu veľkosť lokálneho spotrebiteľského trhu a ovplyvňujú dlhodobú dostupnosť pracovnej sily. Pre MSP, ktorých úspech je často úzko spätý s miestnym prostredím, je pochopenie týchto trendov kľúčové pre rozhodovanie o investíciách, expanzii či úprave portfólia služieb.

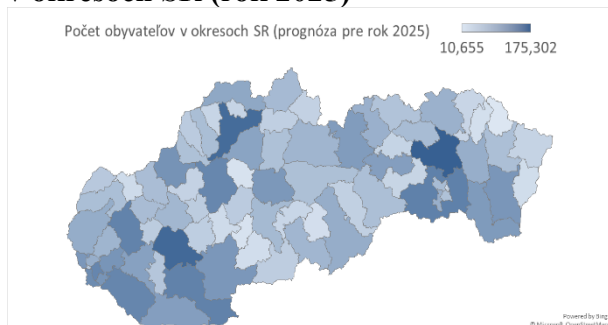
Podľa demografickej prognózy do roku 2040 bude celkový počet obyvateľov Slovenska klesať.²⁶ Tento celonárodný trend však maskuje výrazné regionálne rozdiely. Zatiaľ čo niektoré okresy budú čeliť výraznému úbytku obyvateľstva, iné zažijú dynamický

²⁵ Nová generácia dát zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2021 (SODB 2021) prináša prelom v kvalite analýz. Po prvýkrát je možné sledovať mobilitu nielen na základe úradne registrovaného trvalého pobytu (TP), ale aj podľa súčasného pobytu (SP), čo vernejšie odzrkadľuje realitu trhu práce. Pre MSP je tento rozdiel kritický: v SR žije až 837 327 obyvateľov na inej adrese, než na akej sú prihlásení, pričom v regióne Bratislavy je reálny počet obyvateľov o 18 % vyšší ako ten úradný.

²⁶ V tejto kapitole, ak nie je uvedené inak, ďalej vychádzame z práce Šprocha, B., Vaňo, B., Bleha, B. (2019). Kraje a okresy Slovenska v demografickej perspektíve: Populačná prognóza do roku 2040. INFOSTAT – Výskumné demografické centrum: http://www.humannageografia.sk/stiahnutie/Kraje_okresy_prognóza_2040_KNIHA.pdf a následných aktualizovaných prognóz publikovaných v prácach Vaňo, B., Pilinská, V., Šprocha, B., Bleha, B. (2024). Populačná prognóza krajov a okresov Slovenska (2023–2050). INFOSTAT – Výskumné demografické centrum: http://www.humannageografia.sk/stiahnutie/Populacna_prognóza_kraje_okresy_Slovenska.pdf a Šprocha, B., Bleha, B., Vaňo, B. (2024): Kmeňová populačná prognóza Slovenska (2022–2080). INFOSTAT – Výskumné demografické centrum: https://www.humannageografia.sk/stiahnutie/Kmenova_populacna_prognóza_Slovenska_2022-2080.pdf

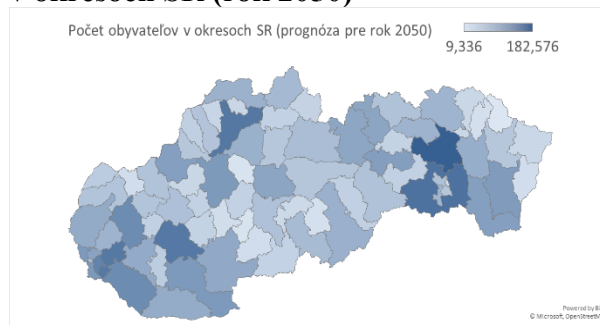
rast, čím sa vytvoria nové ekonomické centrá a príležitosti. Celkový počet obyvateľov SR začne podľa najpravdepodobnejšieho scenára klesať už v roku 2027. Tento pokles však bude v priestore rozložený extrémne nerovnomerne, čo vytvára pre MSP diametrálne odlišné podmienky v závislosti od ich lokality.

Mapa č. 56: Prognóza počtu obyvateľov v okresoch SR (rok 2025)

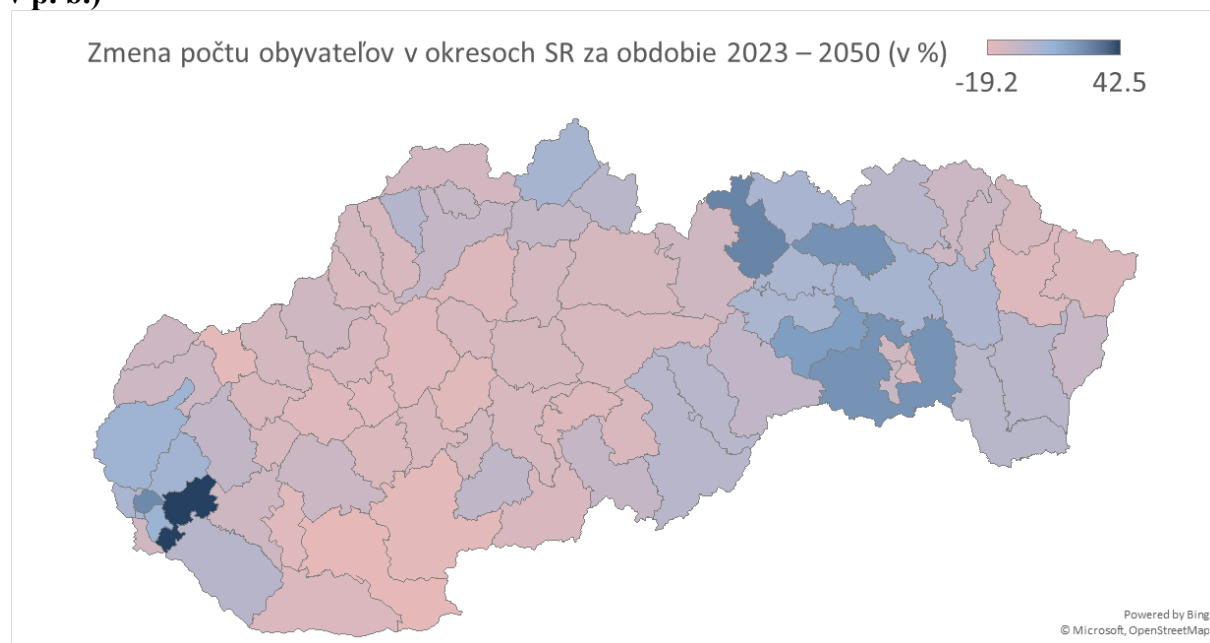
Zdroj: Vaňo et al., 2024, vlastné spracovanie

Mapa č. 57: Prognóza počtu obyvateľov v okresoch SR (rok 2050)

Zdroj: Vaňo et al., 2024, vlastné spracovanie

Mapa č. 58: Prognóza počtu obyvateľov v okresoch SR (zmena za obdobie 2023 až 2050, v p. b.)²⁷

Zdroj: Vaňo et al., 2024, vlastné spracovanie

Interpretácia dát potvrdzuje prehlbovanie regionálnych disparít a formovanie jasných rastových a úbytkových zón.

- **Kľúčové rastové póly:** Najväčší rast sa očakáva v zázemí dvoch najväčších miest, čo je dôsledkom procesu suburbanizácie. Absolútnym suburbanizačným lídrom je okres **Senec** nasledovaný okresom **Košice-okolie**. Významný rast zaznamenajú aj mestské okresy hlavného mesta – **Bratislava IV**, **Bratislava III**, **Bratislava II** a **Bratislava I** – ako aj ďalšie okresy v jeho zázemí: **Pezinok** a **Malacky**. Medzi regióny s rastovým potenciálom patria aj niektoré okresy na severe a východe

²⁷ Ku všetkým mapám, tabuľkám a odvodeným indexom v tejto podkapitole je pripojený samostatný dátový podklad a alebo ich obsahuje referenčná štúdia.

Slovenska, ako sú **Kežmarok**, **Námestovo** a **Sabinov**, kde rast podporuje vyššia miera plodnosti. Pre MSP tieto rastové póly nie sú len expandujúcimi trhmi. Sú to strategické signály, ktoré naznačujú, kde sa bude koncentrovať budúca kúpna sila a ponuka pracovnej sily.

- **Regióny s najväčším očakávaným úbytkom:** Na druhej strane spektra stoja okresy najmä na juhu stredného a západného Slovenska. Najvýraznejší pokles populácie sa predpokladá v okresoch **Komárno**, **Myjava**, **Medzilaborce**, **Veľký Krtíš** a **Levice**. Pre miestne podniky to predstavuje značné výzvy: zmenšujúci sa lokálny trh, klesajúci dopyt a potenciálny nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily.

Implikácie pre MSP:

- **Rastové regióny:** Predstavujú primárne trhy pre expanziu. Očakáva sa tu zvýšený dopyt po lokálnych službách, stavebníctve, maloobchode a službách spojených s bývaním a rodinným životom.
- **Úbytkové regióny:** Vyžadujú od podnikov zmenu stratégie. Dôraz musí byť kladený na udržanie existujúcich zákazníkov, diverzifikáciu ponuky, hľadanie nadregionálnych trhov alebo zameranie sa na špecifické trhové niky.

Samotný celkový počet obyvateľov však neodhaľuje celý príbeh. Pre hlbšie pochopenie budúcich trhov je nevyhnutné analyzovať aj dynamiku, ktorá za týmito zmenami stojí – teda populačný potenciál, ktorý určuje, či regióny obyvateľov priťahujú, alebo strácajú.

4.2 Prognóza populačného vývoja: Kde budú rásť trhy?

Koncept „populačného potenciálu“ je pre MSP strategicky dôležitejší ako len údaj o absolútnom počte obyvateľov. Odráža totiž dynamiku regiónu – či populáciu získava alebo stráca a aké sily za týmto pohybom stoja. Kľúčové je rozlíšiť, či rast poháňa prirodzený prírastok (viac narodených ako zomretých) alebo migrácia. Identifikácia regiónov, ktoré sa v budúcnosti stanú „magnetmi“ pre obyvateľov, umožňuje MSP presnejšie zacieliť svoje investície a marketingové aktivity.

Na základe demografických prognóz môžeme okresy rozdeliť do troch základných typov:

- **Typ 1: Regióny s vysokým rastovým potenciálom (poháňané migráciou).** Tieto regióny, predovšetkým v zázemí **Bratislavy (Senec, Pezinok, Malacky)** a **Košíc (Košice-okolie)**, sú najdynamickejšími oblasťami Slovenska. Ich rast je takmer výlučne poháňaný migráciou v rámci procesu suburbanizácie. Prichádza sem predovšetkým ekonomicky aktívne obyvateľstvo v produktívnom a reprodukčnom veku, čo vytvára silný dopyt po službách pre rodiny, voľnočasových aktivitách, maloobchode a v realitnom sektore. Pre MSP je to signál jasných trhových príležitostí a stabilného prísunu pracovnej sily aj zákazníkov.
- **Typ 2: Regióny s potenciálom udržania (vd'aka vyššej plodnosti).** Do tejto kategórie patria najmä okresy severného a východného Slovenska, ako sú **Námestovo**, **Kežmarok**, **Stará Ľubovňa** či **Sabinov**. Tieto regióny si dokážu udržať, prípadne mierne zvýšiť počet obyvateľov vd'aka pretrvávajúcej vyššej miere plodnosti a mladšej vekovej štruktúre. Predstavujú tak dôležitý trh zameraný na mladé rodiny, deti a súvisiace produkty a služby. Ich Achillovou pätou však môže byť odliv mladých ľudí za prácou do ekonomicky silnejších regiónov, čo predstavuje pre miestne MSP výzvu v oblasti udržania talentov.

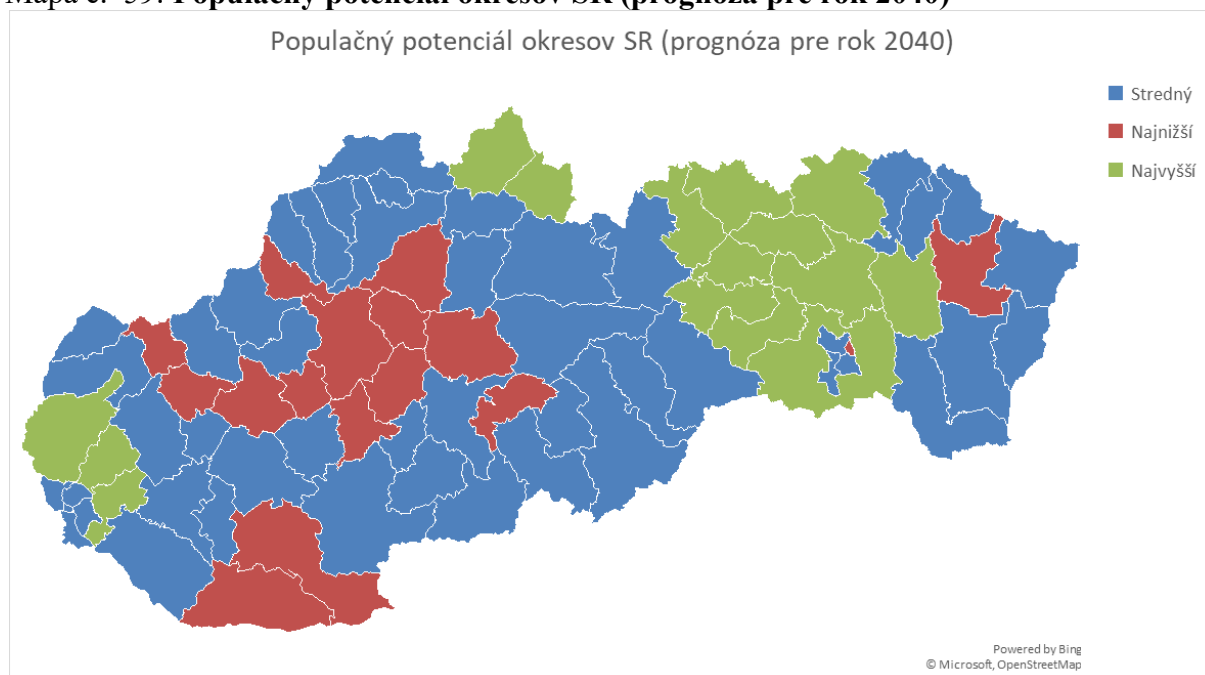
- **Typ 3: Regióny s rizikom výrazného poklesu (kombinácia nízkej plodnosti a migračnej straty).** Túto skupinu tvoria predovšetkým okresy na juhu stredného Slovenska (napr. **Veľký Krtíš, Poltár, Revúca**) a niektoré okresy Trenčianskeho a Nitrianskeho kraja (napr. **Myjava, Partizánske, Komárno**). V týchto oblastiach sa negatívne kombinuje nízka miera plodnosti s dlhodobou migračnou stratou, čo vedie k zrýchlenej depopulácii a starnutiu. Pre MSP je tu kľúčová stratégia zameraná na efektivitu, udržanie zákaznickej základne a hľadanie špecifických ník. Jednou z takýchto príležitostí môže byť zameranie sa na rastúcu seniorskú populáciu a rozvoj služieb v rámci tzv. „striebornej ekonomiky“.

Demografická prognóza jasne ukazuje, že **faktor migrácie sa pre väčšinu regiónov stane kľúčovým pre budúci vývoj počtu obyvateľov**. Migračné toky budú čoraz viac prehľbovať rozdiely medzi regiónmi, pričom úspešné budú tie, ktoré dokážu prilákať a udržať si obyvateľov.

Popri dynamike rastu a poklesu je však pre budúcnosť každého trhu zásadná aj jeho veková štruktúra. Práve tá prechádza na Slovensku najdramatickejšou zmenou, ktorá zásadne ovplyvní spotrebiteľské správanie aj dostupnosť pracovnej sily.

Populačné prognózy odhaľujú hlboké rozdiely v demografickej vitalite slovenských regiónov. Podľa autorov prognóz je populačný potenciál definovaný na základe dvoch faktorov: predpokladaného prírastku (resp. úbytku) obyvateľstva a pomalosti procesu populačného starnutia.

Mapa č. 59: **Populačný potenciál okresov SR (prognóza pre rok 2040)**

Zdroj: Šprocha et al., 2019, vlastné spracovanie

Populačný potenciál znázornený na mape č. 59 možno v základnom rámci interpretovať nasledovne:

1. Vysoký populačný potenciál (Demografické „motory“)

Okresy označené ako tie s vysokým potenciálom predstavujú oblasti, kde je demografický vývoj najpriaznivejší. Tieto oblasti sa sústreďujú do troch kľúčových zón:

- **Zázemie Bratislavy (Senec, Pezinok, Malacky):** Ich potenciál nie je primárne hnaný pôrodnosťou (tá je tu len priemerná), ale **extrémnym migračným prírastkom**. Prílev mladých pracujúcich do týchto okresov omladzuje vekovú štruktúru a zvyšuje počet narodených detí.
- **Orava (Námestovo, Tvrdošín):** Tu je vysoký potenciál výsledkom **dlhodobo vysokej plodnosti**.
- **Západná časť východného Slovenska (Kežmarok, Sabinov, Spišská Nová Ves, Košice-okolie):** Tieto okresy ťažia z kombinácie vysokej plodnosti a v prípade okresu Košice-okolie aj z relatívne vysokého migračného prírastku.

Implikácia pre MSP: Pre podniky tieto regióny predstavujú rastúce trhy s dostatkom pracovnej sily. V prípade východného Slovenska môže byť bariérou **vzdelanostná a profesijná štruktúra**, čo môže viesť k nezamestnanosti napriek demografickému rastu.

2. Nízky populačný potenciál (Regióny v útlme)

Okresy v tejto kategórii čelia podľa prognózy dvojitej hrozbe: **populačnému poklesu a intenzívnemu starnutiu**. Táto skupina okresov sa bude postupne zväčšovať.

- Najnižší potenciál vykazujú okresy na juhu západného a stredného Slovenska (napr. **Komárno, Nové Zámky**), priemyselné okresy v útlme (napr. **Partizánske, Žiar nad Hronom, Prievidza**) a vybrané mestské okresy (napr. **Košice III, Banská Bystrica**). V týchto regiónoch sa očakáva, že index starnutia do roku 2040 presiahne hranicu 300 (traja seniori na jedno dieťa).

Implikácia pre MSP: Podnikanie v týchto zónach bude čeliť **stagnácii trhu práce** na strane ponuky aj dopytu. Zároveň tu vzniká vysoký tlak na zdravotnú a sociálnu starostlivosť a služby pre seniorov („strieborná ekonomika“).

3. Stredný populačný potenciál (Zóny stability)

Okresy v tejto kategórii nevykazujú ani extrémny rast, ani kritický úpadok. Zdroje však konštatujú, že celkový trend na Slovensku je smerom k starnutiu, takže aj „stredný“ potenciál znamená, že prirodzený prírastok sa bude znižovať alebo sa úbytok bude prehľbovať.

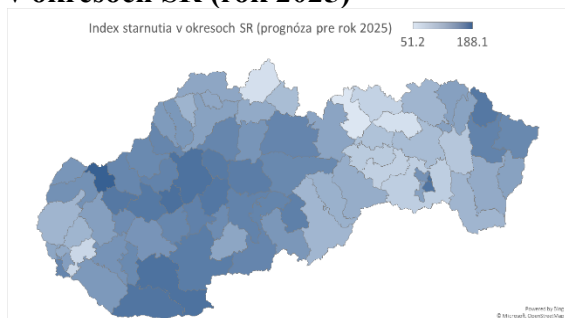
Je dôležité zdôrazniť, že mapa č. 59 zobrazuje **čisto demograficky vymedzený potenciál**. To znamená, že aj keď má okres (napr. Sabinov) vysoký demografický potenciál, jeho reálna ekonomická realizácia závisí od **vonkajších sociálno-ekonomických podmienok**. Vysoký populačný potenciál je ako plná batéria. Mapa nám ukazuje, kde je „energia“ (ľudia v produktívnom veku a deti) pripravená na použitie. Avšak to, či táto batéria dokáže poháňať motor lokálnej ekonomiky (MSP), závisí od toho, či sú v regióne vybudované „káble“ (infraštruktúra) a či má energia správne napätie (vzdelanie a zručnosti ľudí).

4.3 Index starnutia: Nástup „striebornej ekonomiky“

Fenomén starnutia populácie predstavuje jednu z najvýznamnejších spoločenských a ekonomických zmien 21. storočia a na malé a stredné podniky má dvojaký dopad. Na jednej strane prináša výzvy pre trh práce v podobe znižujúcej sa skupiny ekonomicky aktívnych obyvateľov. Na druhej strane však otvára nové a dynamicky rastúce trhové príležitosti v rámci tzv. „striebornej ekonomiky“ (silver economy). Tento pojem označuje všetky ekonomické aktivity, produkty a služby, ktoré sú navrhnuté a ciele na špecifické potreby a dopyt staršej generácie.

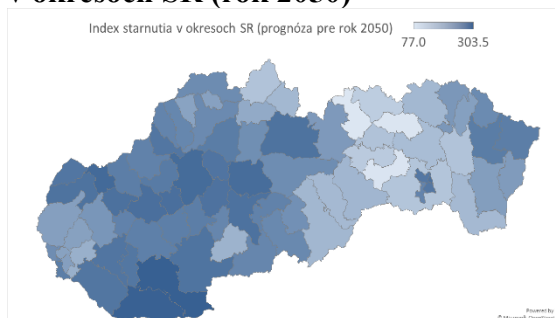
Prognóza demografického vývoja do roku 2040 (a jej aktualizácie do roku 2050 a 2080) je nekompromisná: Slovensko čaká výrazné a nezvratné starnutie. Podiel obyvateľov vo veku 65 a viac rokov dramaticky narastie vo všetkých regiónoch, hoci s rôznou intenzitou a v rôznom čase. Pre MSP to znamená nutnosť adaptovať sa na meniace sa potreby spotrebiteľov.

Mapa č. 60: Prognóza indexu starnutia v okresoch SR (rok 2025)

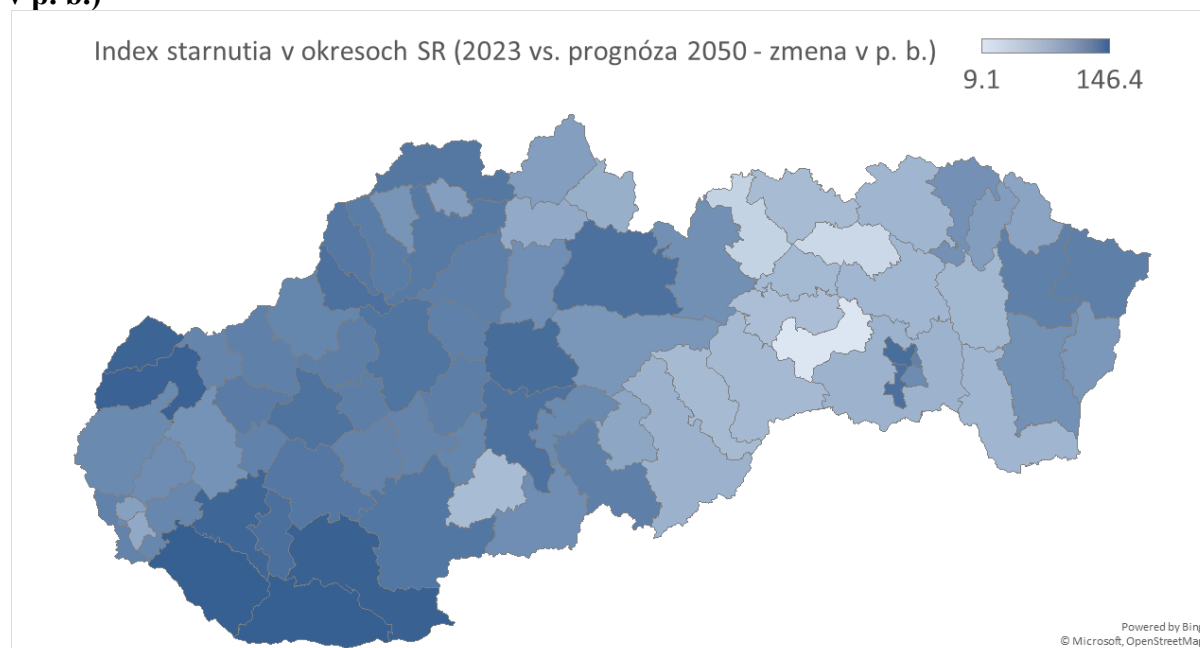
Zdroj: Vaňo et al., 2024, vlastné spracovanie

Mapa č. 61: Prognóza indexu starnutia v okresoch SR (rok 2050)

Zdroj: Vaňo et al., 2024, vlastné spracovanie

Mapa č. 62: Prognóza indexu starnutia v okresoch SR (zmena za obdobie 2023 až 2050, v p. b.)

Zdroj: Vaňo et al., 2024, vlastné spracovanie

Analýza regionálnych dát odhaľuje, kde bude tento trend najciteľnejší a kde sa budú koncentrovať príležitosti striebornej ekonomiky.

- **Epicentrá starnutia:** Najvyšší podiel seniorov (nad 30 %) sa už v roku 2040 očakáva v mestských okresoch ako **Bratislava I-IV, Košice I**, ale aj v stabilizovaných okresoch ako **Myjava a Piešťany**. Tieto regióny sa stanú hlavnými centrami dopytu po špecializovaných službách pre seniorov, od zdravotnej starostlivosti až po bezbariérové bývanie.
- **Transformácia dopytu:** Aj regióny, ktoré sú dnes charakteristické vysokým zastúpením detskej zložky (napr. **Kežmarok, Námestovo**), budú v horizonte nasledujúcich dvoch dekád čeliť výraznému starnutiu. Pre MSP to znamená, že trh, ktorý je dnes zameraný na mladé rodiny, sa bude postupne transformovať a bude vyžadovať nové produkty a služby prispôbené staršej klientele.

Pre lepšiu orientáciu MSP sme identifikovali kľúčové trhové príležitosti v rámci striebornej ekonomiky:

Tab. č. 28: **Kľúčové trhové príležitosti v rámci striebornej ekonomiky**²⁸

Sektor	Príležitosti pre MSP
Zdravotníctvo a starostlivosť	Služby domácej ošetrovateľskej starostlivosti, donáška liekov, špecializované rehabilitačné služby, ponuka zdravotníckych pomôcok.
Bývanie a služby pre domácnosť	Úpravy bývania pre bezbariérový prístup, upratovacie služby, donáška nákupov a jedál, smart home technológie pre seniorov.
Cestovný ruch a voľný čas	Kúpeľné a wellness pobyty, organizované zájazdy pre seniorov, kultúrne a vzdelávacie kurzy (napr. Univerzita tretieho veku).
Finančné a poradenské služby	Poradenstvo v oblasti správy majetku, plánovania dôchodku, poistenia.

Zdroj: vlastné spracovanie

Starnutie populácie však so sebou prináša aj ďalší dôležitý ekonomický dôsledok – rastúce zaťaženie produktívnej časti obyvateľstva, ktoré priamo ovplyvňuje kúpnu silu a budúcu produktivitu v regiónoch.

4.4 Index ekonomického zaťaženia: Tlak na produktivitu

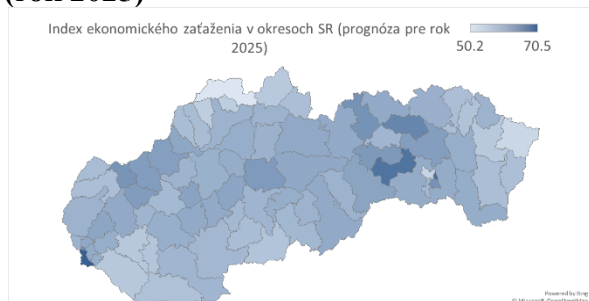
Index ekonomického zaťaženia (IEZ) je kľúčový ukazovateľ, ktorý meria pomer neproduktívneho obyvateľstva (deti a seniori) k produktívnej časti populácie (ľudia v aktívnom veku). Pre MSP má tento index zásadný význam. Jeho rast znamená, že menší počet pracujúcich musí svojou prácou generovať hodnoty na podporu rastúceho počtu detí a čo je v kontexte Slovenska kľúčové, najmä dôchodcov. Tento trend vytvára enormný tlak na zvyšovanie produktivity práce, ovplyvňuje daňové a odvodové zaťaženie a formuje celkovú ekonomickú vitalitu regiónu.

Demografická prognóza do roku 2040 ukazuje, že Slovensko čaká dramatický nárast indexu ekonomického zaťaženia vo všetkých okresoch. Tento vývoj je priamym a nevyhnutným dôsledkom starnutia populácie a poklesu počtu osôb v produktívnom veku. Kým v roku 2018 pripadalo na 100 osôb v produktívnom veku v priemere 50-60

²⁸ Vid'.: https://www.sbagency.sk/sites/default/files/strieborna_ekonomika_-_potencial_a_bariery_jej_rozvoja.pdf

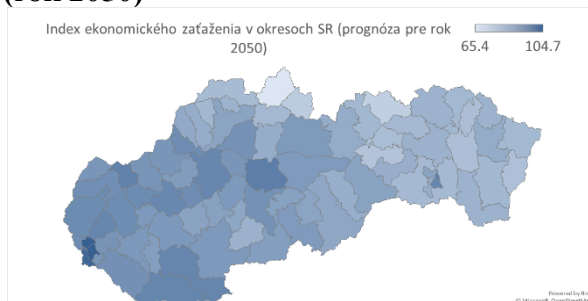
neproduktívnych osôb, v roku 2040 to bude vo viacerých okresoch viac ako 80. Do roku 2050 prekročí IEZ v okresoch Bratislava II, III a V hranicu 100 %, čo znamená, že jeden pracujúci bude musieť „utiahnuť“ viac ako jedného závislého človeka.

Mapa č. 63: **Prognóza indexu ekonomického zaťaženia v okresoch SR (rok 2025)**

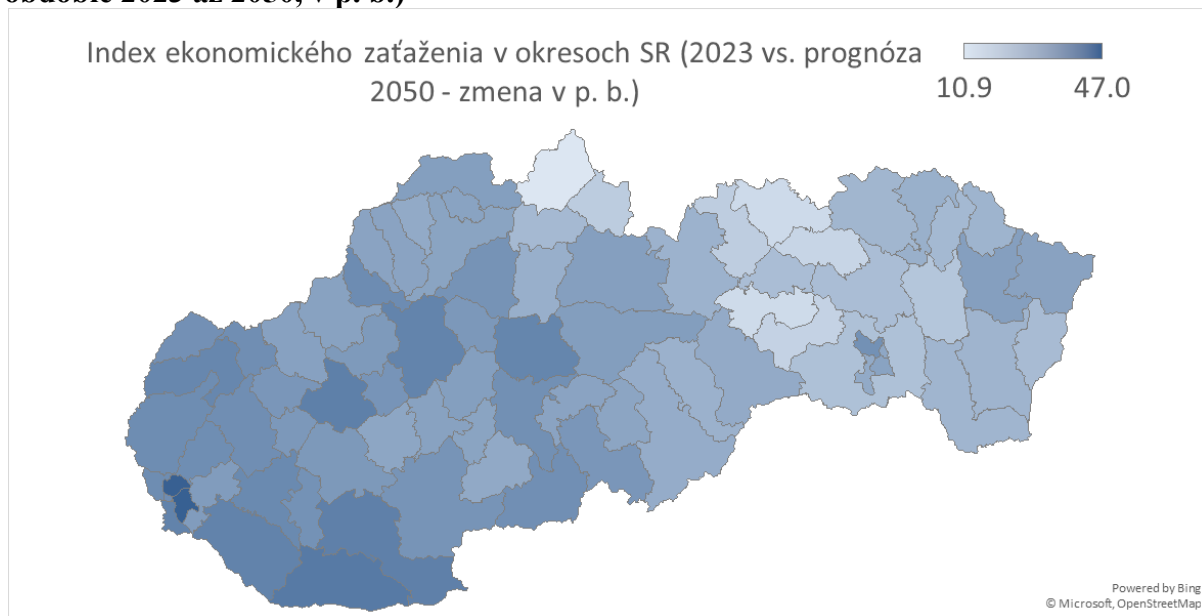
Zdroj: Vaňo et al., 2024, vlastné spracovanie

Mapa č. 64: **Prognóza indexu ekonomického zaťaženia v okresoch SR (rok 2050)**

Zdroj: Vaňo et al., 2024, vlastné spracovanie

Mapa č. 65: **Prognóza indexu ekonomického zaťaženia v okresoch SR (zmena za obdobie 2023 až 2050, v p. b.)**

Zdroj: Vaňo et al., 2024, vlastné spracovanie

Najväčšiemu tlaku budú čeliť okresy, kde sa očakáva najvyšší index ekonomického zaťaženia. V roku 2040 budú na čele tohto rebríčka okresy ako **Liptovský Mikuláš** (82,8), **Košice I** (82,7), **Bratislava IV** (82,6) a **Myjava** (82,2) a do roku 2050 sa dostane 22 okresov nad hodnotu 90 a nad hodnotou 100 budú okresy **Bratislava II** (104,6), **Bratislava III** (104,7), **Bratislava V** (103,1). Pre MSP v týchto regiónoch to znamená enormný tlak na zvyšovanie miezd a efektivity, aby si udržali zamestnancov v prostredí s vysokými nákladmi na sociálne systémy. MSP v okresoch s vysokým IEZ budú mať obmedzený priestor na investície, keďže ich mzdové náklady budú neustále rásť.

Dôsledky pre MSP v týchto regiónoch budú citeľné:

- **Zvyšujúci sa tlak na mzdy:** Firmy budú musieť intenzívnejšie súťažiť o znižujúci sa počet dostupných pracovníkov, čo prirodzene povedie k rastu mzdových nákladov.

- **Nevyhnutnosť investícií do automatizácie:** Aby si podniky udržali konkurencieschopnosť pri rastúcich mzdových nákladoch a nedostatku pracovnej sily, budú nútené investovať do technológií, automatizácie a digitalizácie procesov s cieľom zvýšiť produktivitu.
- **Zmena štruktúry dopytu:** V regiónoch s vysokým ekonomickým zaťažením budú významnú časť spotrebiteľov tvoriť dôchodcovia. To si vyžiada prispôsobenie produktov, služieb a marketingových stratégií tejto demografickej skupine.

Strategickou odpoveďou MSP na rastúce ekonomické zaťaženie musí byť proaktívna adaptácia. Podniky, ktoré dokážu inovovať svoje obchodné modely, investovať do efektivity a implementovať úspešné stratégie na prilákanie a udržanie talentovaných zamestnancov, budú v tomto náročnom prostredí prosperovať.

Vzhľadom na tento rastúci tlak na lokálne trhy práce sa schopnosť regiónu prilákať pracovníkov z iných oblastí stáva nie sekundárnym faktorom, ale primárnym motorom ekonomickej odolnosti. To nás privádza ku kritickej analýze mobility pracovných síl a síl, ktoré ju formujú.

4.5 Mobilita za prácou a „mzdový lievik“ ekonomických centier

Mobilita pracovných síl je priamou a racionálnou odpoveďou na regionálne ekonomické disparity. Pre malé a stredné podniky je kľúčové pochopiť, ktoré regióny pracovníkov priťahujú, ktoré ich naopak strácajú, a aké sú hlavné motivácie ľudí dochádzať za prácou často aj na veľké vzdialenosti. Tento proces môžeme opísať ako fungovanie „**mzdového lievika**“, kde ekonomické centrá s vyššími mzdami a lepšími pracovnými príležitosťami prirodzene priťahujú pracovnú silu zo širokého okolia.²⁹

Analýza dát jednoznačne potvrdzuje trojicu hlavných hnacích síl pracovnej mobility na Slovensku³⁰:

- **Ekonomická výkonnosť:** Až **77 % pracovne mobilných osôb** pracuje v okrese s vyššou ekonomickou výkonnosťou ako v okrese ich súčasného pobytu.
- **Pracovné príležitosti:** Viac ako **75 % pracovne mobilných osôb** dochádza do okresov s vyššou úrovňou pracovných príležitostí.
- **Mzdové ohodnotenie:** Mzda je absolútne kľúčovým faktorom. Až **74 % pracovne mobilných osôb** pracuje v okrese s vyššou mzdovou úrovňou. Suma diferencií v poberanej mzde a potenciálnej mzde v okrese bydliska za všetky mobilné osoby v SR predstavuje približne **70 miliónov eur mesačne**.

²⁹ Slovenská ekonomika prešla od roku 1989 zásadnou transformáciou, ktorá viedla k vzniku výrazného priestorového nesúladu medzi miestom bydliska a miestom práce (jobs-housing imbalance). Pre MSP sú tieto zmeny kľúčové, pretože priamo ovplyvňujú dve základné sféry ich fungovania: lokálnu kúpyschopnosť (dopyt) a dostupnosť pracovnej sily (ponuka).

³⁰ V tejto a nasledovnej subkapitole vychádzame najmä z dát zo SODB 2021 a súvisiacich analytických prác: Gábor, Š., Pregi, L. (2023), Gurová, P., Vanišová, L. (2023), Štatistický úrad SR. (2023a). Ekonomické determinanty medziregionálnej mobility (z údajov SODB 2021). Štatistický úrad SR v spolupráci s TREXIMA Bratislava a Štatistický úrad SR. (2023b). Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021: Národná analytická správa.

Tieto faktory vytvárajú na Slovensku jasné dochádzkové centrá a ich spádové oblasti:

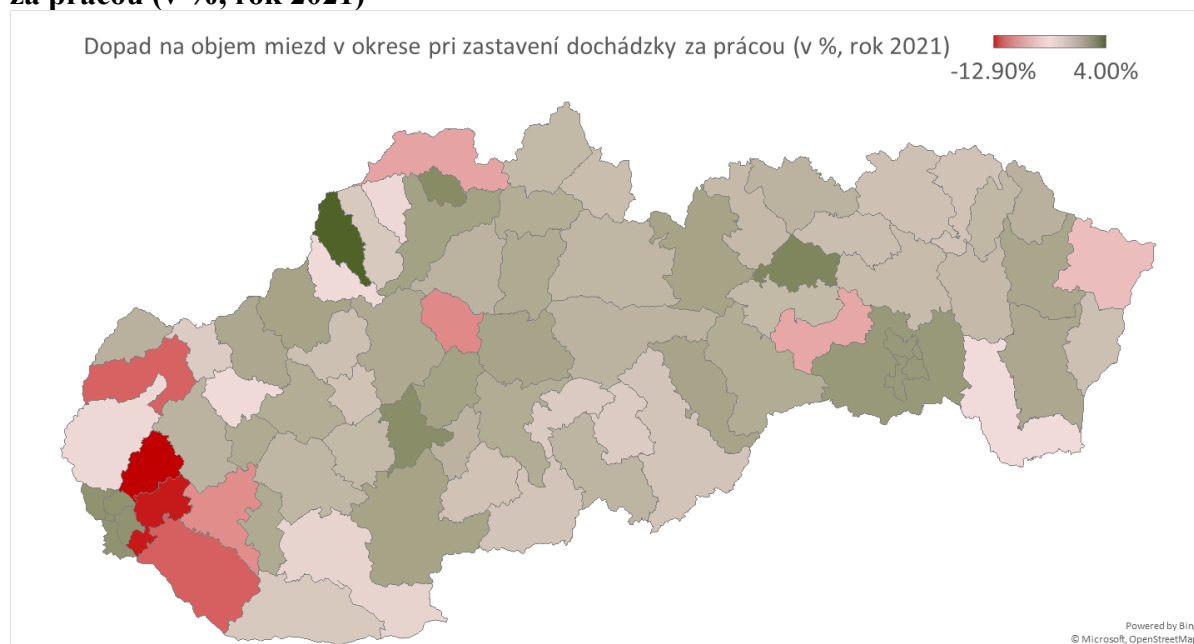
- **Bratislava a západné Slovensko:** Hlavné mesto pôsobí ako najsilnejší magnet, ktorý priťahuje pracovníkov nielen z Bratislavského a Trnavského kraja, ale aj zo vzdialenejších okresov Nitrianskeho a Trenčianskeho kraja. Pre MSP v Bratislave tento „lievik“ znamená prístup k rozsiahlemu talentu, ale aj intenzívnu mzdovú konkurenciu. Naopak, pre firmu v spádovom okrese ako Senec či Galanta to znamená neustále súťaženie s atraktivitou hlavného mesta, čo si vyžaduje stratégie presahujúce základný plat, napríklad lepšiu rovnováhu medzi pracovným a súkromným životom alebo silnú lokálnu firemnú kultúru.
- **Košice a východné Slovensko:** Košice zohrávajú podobnú, aj keď menej dominantnú rolu pre región východného Slovenska.
- **Ostatné krajské mestá:** Ďalšími dôležitými regionálnymi centrami dochádzky sú Žilina, Banská Bystrica a Prešov, ktoré priťahujú pracovnú silu zo svojho okolia.

Dáta nám umožňujú načrtnúť aj typický profil „pracovne mobilného“ zamestnanca:

- **Pohlavie a vek:** Muži sú vo všeobecnosti mobilnejší. Najvyššia šanca na dochádzanie je vo veku **do 29 rokov** a s pribúdajúcim vekom postupne klesá.
- **Vzdelanie:** Ochota dochádzať rastie so vzdelaním. Osoby s vysokoškolským vzdelaním majú o **46 % vyššiu šancu** dochádzať za prácou ako osoby so základným vzdelaním.
- **Rodinný stav:** Rodinný život má výrazne vyšší vplyv na mobilitu žien. Zatiaľ čo u mužov je miera mobility naprieč rodinným stavom pomerne konštantná, u žien sú najmobilnejšie slobodné ženy.
- **Dochádzanie mimo okres:** Najvyššia miera dochádzania za prácou mimo okres súčasného pobytu je v okresoch v okolí ekonomických centier, ako sú Senec (v ktorom až 72 % pracujúcich odchádza za prácou mimo okres), Pezinok a Malacky. Tieto okresy sú satelitmi Bratislavy, ktorá je najväčším dochádzkovým centrom, pričom do Bratislavy dochádza viac ako 120-tisíc pracujúcich.
- **Dochádzanie podľa vzdialenosti:** Až 1,2 milióna ciest je registrovaných ako denná dochádzka, pričom len 73 % dochádzajúcich cestuje do 20 km. So zvyšujúcou sa vzdialenosťou dochádzky klesá jej periodicita a rastie motivácia za lepšími ekonomickými podmienkami.

Rozhodnutie dochádzať za prácou je však komplexný proces, v ktorom okrem vidiny lepšieho uplatnenia zohrávajú kľúčovú úlohu aj náklady a dostupnosť dopravy, čo predstavuje ďalší dôležitý filter na trhu práce.

Mapa č. 66: Zmena objemu miezd v okrese pri hypotetickom zastavení dochádzky za prácou (v %, rok 2021)

Zdroj: ŠÚ SR, TREXIMA (2023)

Väčšina interregionálnej mobility v SR (nad 20 km) je hnaná ekonomickými motivátormi: 77 % mobilných osôb smeruje do okresu s vyššou ekonomickou výkonnosťou a 80 % za vyšším počtom pracovných príležitostí.

Mapa č. 66 vizualizuje „odliv“ finančnej a pracovnej kapacity z regiónu. Satelitné okresy v suburbánnej zóne hlavného mesta ako Senec, Pezinok a Malacky fungujú ako „nocľahárne“. Miestne MSP v týchto okresoch trpia akútnym nedostatkom kvalifikovanej sily, ktorá odchádza do Bratislavy. Hoci je kúpyschopnosť v mieste bydliska týchto osôb vysoká (vdďaka prineseným mzdám), miestne podniky (napr. gastro, lokálne služby) čelia obrovskej konkurencii v nábore.

Použitý ukazovateľ v mape č. 66 meria čistú ekonomickú závislosť okresu od centier práce. Tento ukazovateľ vizualizuje podiel pracujúcich, ktorí majú súčasný pobyt v danom okrese, ale za prácou odchádzajú do iného okresu. Podľa zistení štúdie existuje veľmi silná korelácia (-0,98) medzi počtom odchádzajúcich osôb a podielom mzdových príjmov, ktoré tieto osoby „odnášajú“ z okresu, resp. prinášajú doň z iných regiónov. Ak by ľudia prestali dochádzať, objem miezd by napr. v okrese Pezinok klesol o 12,9 % a v Senci o 11,9 %. Pre lokálne MSP to predstavuje priamu bariéru – ak chcú získať zamestnanca, ktorý uvažuje o dochádzke do Bratislavy, musia mu dorovnať mzdové zvýhodnenie, ktoré v priemere rastie o 1,13 eur na každý kilometer vzdialenosti.

4.6 Dopravná dostupnosť: Faktor rozhodovania pre zamestnancov

Dopravná dostupnosť je strategickým faktorom, ktorý priamo ovplyvňuje fungovanie trhu práce. Pre zamestnancov, a najmä pre tých s nižšími mzdami, predstavujú časové a finančné náklady na dopravu kľúčovú bariéru. Práve táto bariéra môže obmedziť ich ochotu prijať pracovnú ponuku mimo svojho bydliska, aj keď by bola finančne atraktívnejšia.

Pre MSP to v praxi znamená, že dostupnosť ich prevádzky verejnou alebo individuálnou dopravou priamo vplýva na schopnosť prilákať a udržať si zamestnancov zo širšieho okolia.

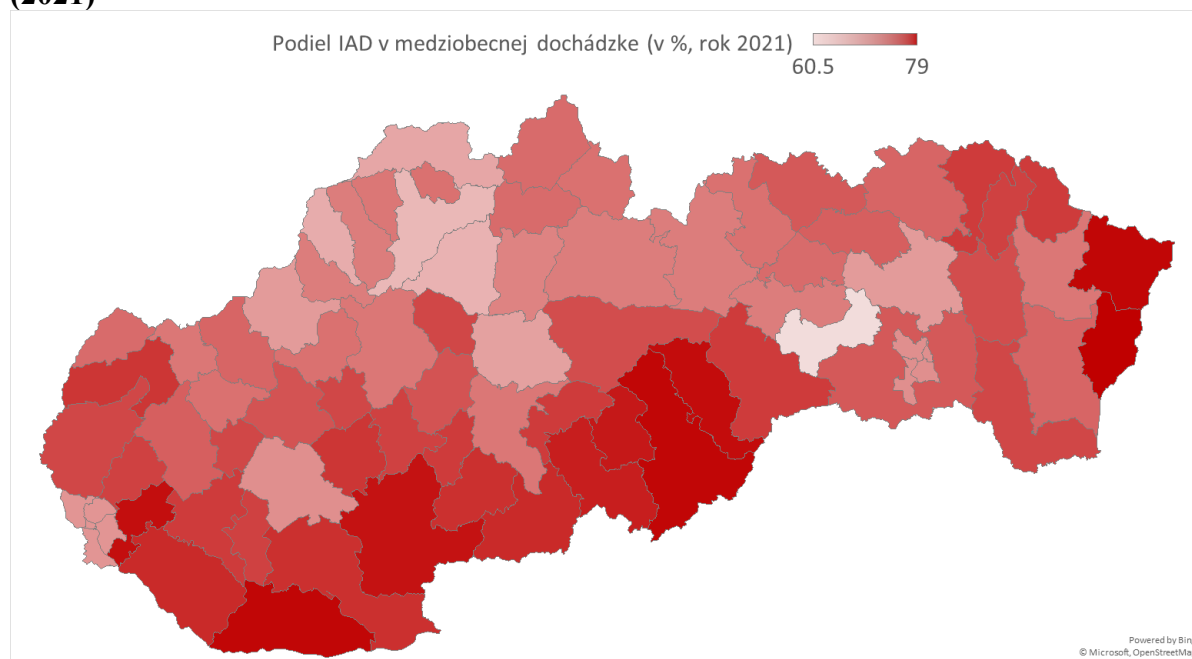
Analýza preferovaných spôsobov dopravy pri dochádzke za prácou odhaľuje niekoľko dôležitých trendov:

- **Dominancia osobného automobilu:** Osobný automobil je jednoznačne najčastejším dopravným prostriedkom pri všetkých vzdialenostných kategóriách nad 5 km. Jeho podiel rastie so vzdialenosťou a vrcholí pri dochádzke na približne 30 km.
- **Hranica ekonomickej a časovej únosnosti:** Pri dochádzke nad 30 km začína podiel automobilov postupne klesať a rastie význam vlakovej dopravy. To naznačuje, že dlhšia každodenná dochádzka autom sa pre pracujúcich stáva časovo, finančne a komfortne menej únosnou.
- **Úloha verejnej dopravy:** Autobusy a MHD zohrávajú dôležitú úlohu najmä pri kratších vzdialenostiach, zatiaľ čo vlaky sa stávajú kľúčovou alternatívou pri dlhšej dochádzke, najmä na hlavných dopravných koridoroch.

Dominantným spôsobom dopravy do miesta výkonu zamestnania je **osobný automobil**, ktorý využíva 57 % všetkých dochádzajúcich.

- **Intra-municipálna dochádzka (v rámci obce/mesta):** Hoci auto dominuje (42 %), **aktívne formy** (peši, bicykel/kolobežka) sú silne zastúpené (38 %). V regióne **Komárna** bol zaznamenaný najvyšší podiel dochádzajúcich bicyklom/kolobežkou v SR, čo súvisí s rovinatým terénom.
- **Inter-municipálna dochádzka (mimo obec/okres):** Pri dochádzke na dlhšie vzdialenosti mimo obec dominuje automobil (72 %), nasledovaný **verejnou dopravou** (takmer 25 %). Verejná doprava, najmä **železničná doprava**, sa stáva hlavnou alternatívou k autu na vzdialenostiach nad 50 km. Železničná doprava je najviac využívaná vo funkčných regiónoch na východnom Slovensku, ako sú **Gelnica, Košice a Humenné**.
- **Vplyv ekonomiky a infraštruktúry:** Vyšší podiel dopravy autom na dlhšie vzdialenosti bol zaznamenaný v periférnych a ekonomicky zaostávajúcich regiónoch južného a východného Slovenska, kde je pravdepodobne nedostatočná verejná doprava.

Mapa č. 67: Podiel využívania osobného automobilu (IAD) v medziobecnej dochádzke (2021)

Zdroj: ŠÚ SR, TREXIMA (2023)

Pri medziobecnej dochádzke dominuje v SR auto s podielom 71,4 %. Pasca mobility je identifikovateľná napr. v okresoch ako Sobrance (79 %), Komárno (78,5 %) či Rimavská Sobota (78,5 %), kde je auto pre zamestnanca nevyhnutnosťou kvôli slabej verejnej doprave. Vplyv dopravnej dostupnosti na regionálne trhy práce je nerovnomerný a prehľbuje existujúce disparity.

Problém okrajových regiónov: V okrajových a menej rozvinutých častiach Slovenska sú pozorované výraznejšie rozdiely v mobilite medzi mužmi a ženami. Tieto rozdiely možno vysvetliť kombináciou faktorov, ako sú nižšia životná úroveň, slabšia dostupnosť verejnej dopravy a obmedzené vlastníctvo automobilov v domácnostiach, čo limituje pracovné možnosti najmä pre ženy.

Podľa analýzy „Odporúčania pre tvorbu novej súdnej mapy“ (2020)³¹ vyšla dostupnosť krajských súdov, teda krajských miest, verejnou dopravou prevažne viac ako hodinu. Niektoré regióny mali dostupnosť 3 hodiny a viac, do príslušného krajského súdu a najnižšia dostupnosť bola vyčíslená na 4 hod. 28 min. Neprekvapuje preto, že v prípade domácností dominuje pri medziobecnej dochádzke do práce IAD (ak si ju môžu dovoliť).

Nejde len o otázku nákladov cestovania, ale aj slabého pokrytia Slovenska verejnou dopravou, čo je rozhodujúcim faktorom pre mnohé domácnosti pri mobilite za prácou. Dokonca aj dostupnosť okresného súdu verejnou dopravou v niektorých prípadoch viedla k najnižšej dostupnosti 2 hod. (prevažná väčšina bola dostupná do 1 hodiny).

Rodiny s deťmi sa nevedia spoľahnúť na verejnú dopravu, ak dochádzajú za prácou medzi okresmi či na väčšie vzdialenosti, keďže cesta do a z práce a pracovná doba často

³¹ Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, Analytické centrum. (2020). Odporúčania pre tvorbu novej súdnej mapy [PDF]. http://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2020/sudna_mapa/nova_sudna_mapa_3_0_final.pdf

nekorešpondujú s časovou dostupnosťou ponúkaných verejných služieb, ako sú zariadenia starostlivosti o deti do troch rokov, materská škola, či základná škola so školským klubom.

Implikácie pre MSP:

- Firmy situované v lokalitách so zlou dopravnou dostupnosťou čelia prirodzene menšiemu okruhu potenciálnych zamestnancov a sú viac závislé od lokálnej pracovnej sily.
- Blízkosť vlakovej alebo autobusovej stanice, prípadne dobré napojenie na hlavné cestné ťahy, výrazne zvyšuje atraktivitu firmy ako zamestnávateľa.
- Ponuka benefitov, ako je príspevok na dopravu alebo zabezpečenie firemnej zvozovej dopravy, sa môže stať kľúčovou konkurenčnou výhodou pri náboře nových zamestnancov.
- Náklady na IAD sa stávajú „vstupným mýtom“ do zamestnania. Ak MSP v týchto chudobnejších okresoch neponúkne mzdu, ktorá pokryje aj náklady na palivo, obyvateľ zostáva radšej nezamestnaný alebo odchádza za prácou do zahranič

5 Prepojenie vzdelávania a trhu práce

Dostupnosť kvalifikovanej pracovnej sily v regiónoch je kľúčovým faktorom pre plynulé fungovanie a budúci rozvoj podnikov v konkurenčnom prostredí. Zároveň platí, že úroveň zručností v populácii je výsledkom nielen spolupráce rôznych aktérov v rámci vzdelávacieho systému, ale tiež spolupráce s podnikovou sférou. Z pohľadu zamestnávateľov, ktorí riešia zosúladzovanie dopytu a ponuky pracovnej sily na ich regionálnom trhu, sa môže javiť, že dostatok kvalifikovanej pracovnej sily je jedna z úloh samosprávnych krajov z titulu zriaďovateľskej pôsobnosti väčšiny stredných škôl. Avšak efektívne fungujúci vzdelávací systém produkujúci kvalifikovanú pracovnú silu si vyžaduje systémové nástroje, jasné kompetencie a adekvátne financovanie, nastavené z centrálnej úrovne, ktoré prispievajú k jeho pružnému dlhodobému fungovaniu a nie je možné očakávať, že budú suplované lokálnymi aktérmi.

Táto kapitola obsahuje dve myšlienkové línie. V prvej stručne prezentujeme dostupné dáta pre stredné a vysoké školy. Sústreďme sa viac na stredné odborné školy kvôli postaveniu samosprávnych krajov ako ich dominantného zriaďovateľa. Ukazujeme, že k nižšiemu počtu absolventov stredných odborných škôl vstupujúcich na trh práce okrem demografického vývoja prispieva aj vysoký podiel týchto absolventov pokračujúcich v ďalšom štúdiu, ktorý je na jednej strane vítaný, avšak na strane druhej nesedí s očakávaniami o produkcii kvalifikovanej pracovnej sily na úrovni stredoškolsky vzdelaných pre súčasnú štruktúru ekonomiky. Napriek tomu, že Slovensko je jednou z krajín s vysokým podielom stredoškolského odborného vzdelávania, absentuje systémové prepojenie stredných odborných škôl s vysokými školami, napríklad posilňovaním vyššieho odborného vzdelávania na terciárnej úrovni. Pre regionálne politiky vo vzdelávaní, vrátane strategického plánovania, majú samosprávy dosah len na určitý podiel stredných škôl vo svojich krajoch a nedostatočné kompetencie na komplexnejšie riadenie ľudských zdrojov v ich regiónoch. Adresnejší prístup je ďalej komplikovaný rozmanitosťou stredoškolského systému vrátane siete zriaďovateľov.

Druhá línia sa venuje nástrojom pre zosúladzovanie vzdelávacích výstupov a potrieb sveta práce, a poukazuje na rastúci význam neformálneho vzdelávania dospelých. Neformálne vzdelávanie, čiže vzdelávanie mimo školského systému pre získanie stupňa vzdelania³², predstavuje nástroj s rastúcim významom pre flexibilné nadobúdanie alebo aktualizáciu zručností v dynamickom prostredí, vrátane získavania zručností v nedostatkových kvalifikáciách. Stredné odborné školy budú v tomto procese hrať významnú rolu a existuje priestor pre hlbšiu spoluprácu s MSP na regionálnej úrovni práve v tomto segmente.

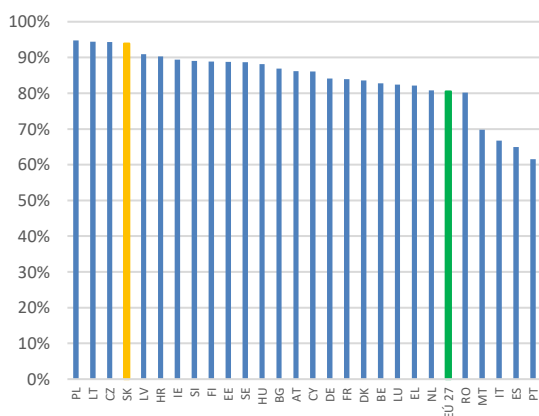
5.1 Stredné školy

Na úvod uvádzame postavenie Slovenska v kľúčových ukazovateľoch relevantných pre tému zručností a trhu práce. Podiel populácie s najmenej stredoškolským vzdelaním je na Slovensku v porovnaní s priemerom krajín EÚ jeden z najvyšších (graf č. 8). Tento vysoký podiel je príznačný pre postkomunistické krajiny, kde politiku nulovej nezamestnanosti sprevádzala vysoká dostupnosť vzdelania. Na druhej strane, meraná kvalita zručností je

³² Táto definícia nie je presná a rozdiely medzi formálnym a neformálnym vzdelávaním sa budú v budúcnosti stierať. Pre účely tejto diskusie je však dostačujúca.

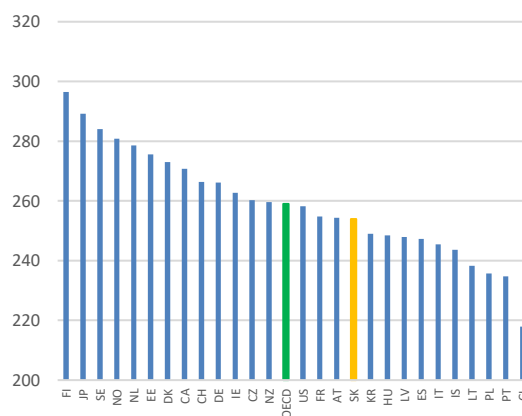
na Slovensku podpriemerná (graf č. 9). Podiel dospelých populácie s nízkou čitateľskou gramotnosťou nás síce nestavia na chvost, ale platí, že štvrtina dospelých populácie je funkčne negramotná³³. V rebríčku Európskeho indexu zručností, ktorý mapuje politiky v oblasti vzdelávania a trhu práce, sa Slovensko sa umiestnilo na 16. mieste spomedzi 27 krajín EÚ. Na prvom mieste sa umiestnila Česká republika. Keďže máme veľmi príbuzné inštitucionálne prostredie ako naši susedia, existuje priestor pre zlepšenie³⁴.

Graf. č. 8: Podiel populácie s minimálne stredoškolským vzdelaním (25-64 rokov), 2024

Zdroj: Eurostat, [edat_lfse_03]

Graf. č. 9: Výsledky meraní kompetencií dospelých PIAAC, čitateľská gramotnosť, 2022

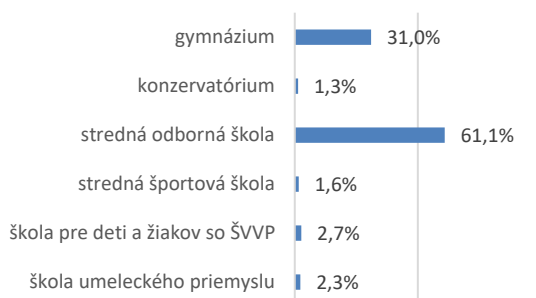
Zdroj: OECD

Stredné školy poskytujú vzdelávanie v dvoch prúdoch: gymnáziá s úplným stredným všeobecným vzdelaním s maturitou a stredné odborné školy poskytujúce odborné vzdelávanie a prípravu (OVP) na rôznych stupňoch vzdelania (viď rámček č. 1). Osobitnou kategóriou sú stredné špeciálne školy (školy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP)). Stredné odborné školy (SOŠ) sa v dátach klasifikujú na stredné odborné školy, konzervatória, športové školy, školy umeleckého priemyslu a špeciálne školy. V tomto členení SOŠ v školskom roku 2024/2025 navštevovalo 61 % žiakov, gymnáziá pokryli 31 % a zvyšných 8 % žiakov navštevovalo ostatné druhy stredných škôl (graf č. 10).

³³ Detaily ohľadom posledného merania PIAAC sú stručne uvedené v správe Medzinárodné meranie kompetencií dospelých PIAAC (ŠIOV, 2025) spolu s ďalšími zdrojmi ohľadom týchto meraní.

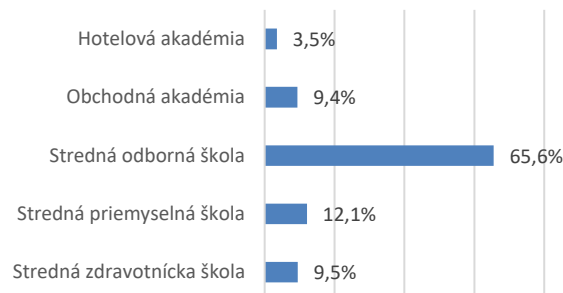
³⁴ Správa Európsky index zručností (ŠIOV, 2025) stručne popisuje výsledky posledného merania a poukazuje na limitácie indexu.

Graf. č. 10: Podiel žiakov v jednotlivých druhoch stredných škôl (2024/25), n = 222 068

Zdroj: CVTI SR

Graf. č. 11: Podiel žiakov v typoch stredných odborných škôl (2024/25), n = 135 574

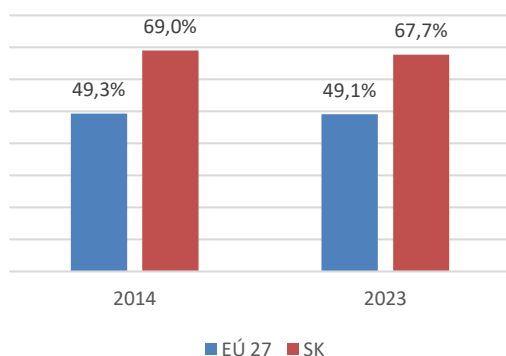

Zdroj: CVTI SR

Na ďalšej úrovni sa SOŠ delia na strednú priemyselnú školu, strednú odbornú školu, hotelovú akadémiu, obchodnú akadémiu a strednú zdravotnícku školu. V tejto podskupine dve tretiny pokrývajú školy v kategórii SOŠ, druhou najväčšou skupinou sú priemyselné školy (graf č. 11)³⁵.

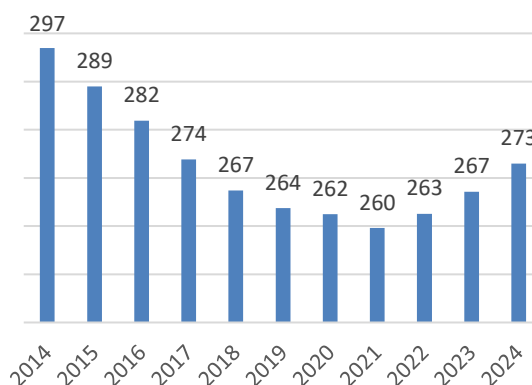
Slovensko má výrazne vyšší podiel OVP v porovnaní s priemerom krajín (graf č. 12)³⁶. Tento podiel je v čase stabilný podobne ako priemer v krajinách EÚ³⁷. Demografický pokles vo vekovej kategórii 15-19 rokov sa v roku 2021 ustálil a od roku 2022 pozorujeme nárast v celkovom počte mladých ľudí vo veku stredoškolskej populácie (graf č. 13). Javí sa tak, že demografia je jedným z faktorov ovplyvňujúcim dostupnosť stredoškolsky vzdelanej kvalifikovanej pracovnej sily.

Graf. č. 12: Podiel OVP na stredných školách

Zdroj: Eurostat, [educ_uoe_enra13]

Graf. č. 13: Vývoj vo vekovej kategórii 15-19 rokov v tis.

Zdroj: ŠÚSR

³⁵ Aby sme sa vyhli nejednoznačnosti, v tomto texte budeme pojem stredné odborné školy (SOŠ) používať ako vyššiu kategóriu, spolu so školami umeleckého zamerania, športovými a špeciálnymi školami.

³⁶ V anglickom jazyku vocational education.

³⁷ Dáta porovnávajú úroveň ISCED 3 (t. j. do maturity vrátane). Na Slovensku sa do stredoškolského OVP rátajú aj programy na úrovni ISCED 4 a 5, ak ich poskytujú stredné školy (pre detail viď [Národná klasifikácia vzdelania](#)).

Rámček č. 1: Stredné odborné školy a stupne vzdelania

Uvádzame počty žiakov (2024/2025) v jednotlivých stupňoch vzdelania a druhoch stredných škôl, ktoré ho poskytujú. Pre prehľadnosť sme z údajov odstránili špeciálne školy. Okrem skupiny odborov pod písmenom F sú všetky odbory priepustné, t. j. umožňujú ich absolventom pokračovať v štúdiu na vyššom stupni vzdelania poskytovanom strednou alebo vysokou školou. V ďalšej diskusii už používame kódy pre jednotlivé stupne vzdelania.

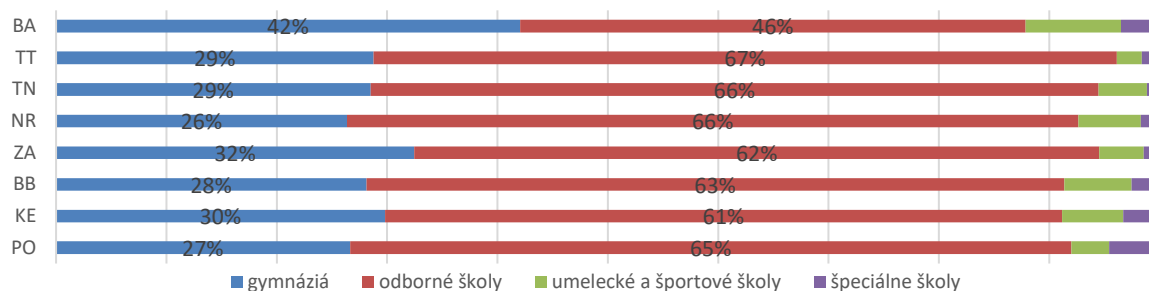
	kód	gymnázium	konzervatórium	stredná odborná škola	stredná športová škola	ŠUP	spolu	podiel žiakov
nižšie stredné odborné vzdelanie	F			4788			4788	2,2%
stredné odborné vzdelanie bez maturity s výučným listom	H			22502			22502	10,4%
Úplné stredné všeobecné vzdelanie s maturitou	J	68788			1953		70741	32,8%
úplné stredné odborné vzdelanie s maturitou a výučným listom	K			32649		8	32657	15,1%
úplné stredné odborné vzdelanie s maturitou bez výučného listu - nadstavbové (pre H odbory na doplnenie maturity)	L			6041			6041	2,8%
úplné stredné odborné vzdelanie s maturitou bez výučného listu	M			63417	1610	4772	69799	32,3%
postsekundárne vzdelanie - pomaturitné	N			5100			5100	2,4%
vyššie odborné vzdelanie s absolventským diplomom	Q		2983	1077		307	4367	2,0%
		68788	2983	135574	3563	5087	215995	

Zdroj: CVTI SR

Podiel OVP podľa počtu žiakov v jednotlivých krajoch sa výrazne nelíši, okrem Bratislavského kraja, ktorý má vyšší podiel osemročných gymnázií³⁸ (graf č. 14).

³⁸ Podiel všeobecno-vzdelávacieho prúdu je mierne nadhodnotený z dôvodu zahrnutia osemročných gymnázií, ktorých počty žiakov obsahujú aj vekovú skupinu žiakov zodpovedajúcu vzdelávaniu na druhom stupni ZŠ. Podiel žiakov osemročných gymnázií v Bratislavskom kraji bol 31 % zo všetkých osemročných gymnázií v krajine, čo môže vysvetľovať väčší podiel všeobecného prúdu.

Graf. č. 14: Podiel všeobecného a odborného vzdelávania v krajocho (2024/2025),
n = 222 068³⁹

Zdroj: CVTI SR

Sieť zriaďovateľov stredoškolského vzdelávania je rozmanitá. VÚC sú dominantný zriaďovateľ stredných odborných škôl a tiež zastrešujú zhruba polovicu gymnázií (tab. č. 29). Zriaďovatelia škôl a školských zariadení majú povinnosť zabezpečovať podmienky pre výchovno-vzdelávací proces a prevádzku škôl vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti vrátane materiálno-technického zabezpečenia a investícií do budov a majetku⁴⁰. Z tabuľky je zrejmé, že nedochádza k špecializácii zriaďovateľov pre jednotlivé druhy škôl, ktorá by znížila tlak na špecializované kapacity pre jednotlivých zriaďovateľov z titulu napríklad potrebnej metodologickej podpory škôl požadovanej legislatívou. Navyše, okrem stredných škôl, VÚC zriaďujú aj iné typy škôl (základné umelecké školy, jazykové školy, v niektorých prípadoch aj materské a základné školy) a školské zariadenia (jedálne, internáty, centrá voľného času a iné)⁴¹.

³⁹ Technicky vzaté, aj športové školy poskytujú všeobecné vzdelanie, niečo vyše polovica žiakov v tomto druhu škôl je v gymnaziálnom odbore (viď rámček č. 1). V grafe sme však chceli ilustrovať podiel OVP podľa škôl, preto sme sa vzdali členenia podľa odborov. Obdobne, špeciálne školy obsahujú kategóriu gymnázií pre nadaných žiakov. Týchto žiakov bolo 656.

⁴⁰ Zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve do konca roka 2025, nový zákon 321/2025 Z. z. o školskej správe účinný od januára 2026.

⁴¹ Detailný zoznam škôl a školských zariadení vrátane ich zriaďovateľov je dostupný na stránke [Registre v regionálnom školstve](#).

Tab. č. 29: Počet škôl podľa zriaďovateľov a podľa typu strednej školy škôl (2024/2025)

	Cirkev, nábožen- -ská spoloč- nosť	MPSVaR SR	Obec, mesto	Regionál- -ny úrad školskej správy	VÚC	Súkrom- ník	Zahranič- -ný subjekt	Spolu
spojená škola	5			41	32	7		85
gymnázium	47		7	15	107	33		209
konzervatóriu m	1				6	10		17
stredná odborná škola	19		1	4	276	60	2	362
stredná športová škola					6	7		13
škola pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno- vzdelávacími potrebami	4	1		58	1	9		73
škola meleckého priemyslu					9	9		18
špeciálne výchovné zariadenie (reedukačné)				4				4
Spolu	76	1	8	122	437	135	2	781

Zdroj: CVTI

Spojené školy spájajú rôzne typy škôl, ako napríklad strednú odbornú školu s gymnáziom, veľa z nich je tiež v kategórii špeciálnych škôl s internátom ako spojenou zložkou. Význam spojených škôl bude rásť, nová školská legislatíva podporuje racionalizáciu siete spájaním škôl. Sledovaním počtu žiakov⁴² sa ukazuje, že VÚC majú vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti 56 % všetkých stredných škôl, ktoré v školskom roku 2024/2025 vzdelávali 72 % žiakov (tab. č. 30). Vyšší podiel žiakov ako škôl v týchto školách súvisí s väčšou priemernou veľkosťou verejných stredných škôl.

⁴² Preklápame tabuľku s počtom škôl na žiakov s použitím odborov, aby sme mohli identifikovať žiakov v spojených školách.

Tab. č. 30: Počet žiakov podľa zriaďovateľa a podľa typu škôl (2024/2025)

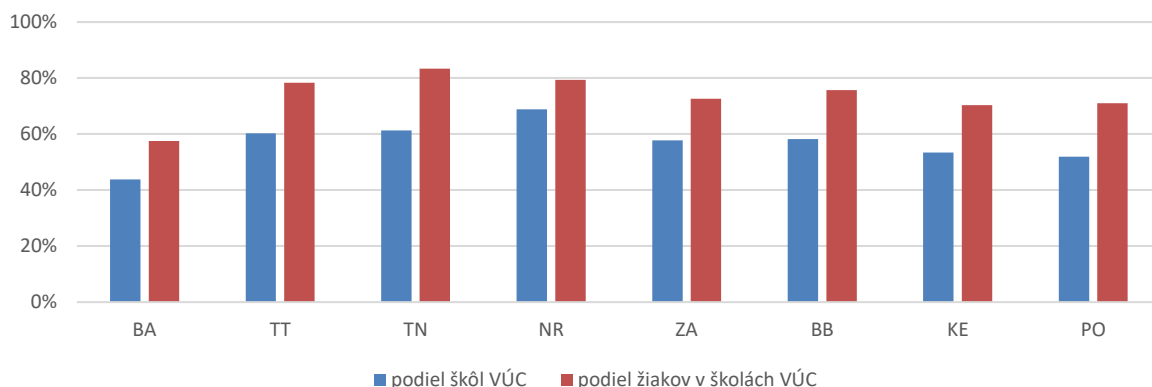
	cirkev, nábo- ženská spoločn osť	iný orgán štátnej správy	obec, mesto	regionál ny úrad školskej správy	VÚC	Súkro- mník	Zahranič -ný subjekt	spolu
gymnázium	11732		907	10515	40050	5738		68942
konzervatórium	177				1614	1192		2983
stredná odborná škola	5868		67	1458	111969	15498	714	135574
stredná športová škola					2685	878		3563
škola pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno- vzdelávacími potrebami	72	163		4685	457	542		5919
škola umeleckého priemyslu					3093	1994		5087
Spolu	17849	163	974	16658	159868	25842	714	222068

Zdroj: CVTI

VÚC majú svoje regionálne stratégie výchovy a vzdelávania v stredných školách vo svojej územnej pôsobnosti⁴³, avšak ich priamy vplyv je len na školy v ich zriaďovateľskej pôsobnosti. Najvyšší podiel škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti VÚC je v Nitrianskom kraji, najvyšší podiel žiakov v školách v zriaďovateľskej pôsobnosti VÚC je v Trenčianskom kraji (graf č. 15). V súčasnosti hlavným nástrojom regulácie pre koordináciu s potrebami trhu práce je určovanie žiakov prvých ročníkov SOŠ pre všetky školy v kraji, ktoré koordinujú VÚC. VÚC nemajú ďalší dohľad nad dianím v školách mimo ich zriaďovateľskej pôsobnosti, napríklad nemajú priamy dohľad nad počtom a odborovou štruktúrou škôl v kraji. Koordináciu OVP pre trh práce vykonáva tiež Krajská rada pre OVP, ktorú zriaďuje predseda samosprávneho kraja ako svoj poradný orgán. Stanovisko rád má len odporúčací charakter.

⁴³ Zákon 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave.

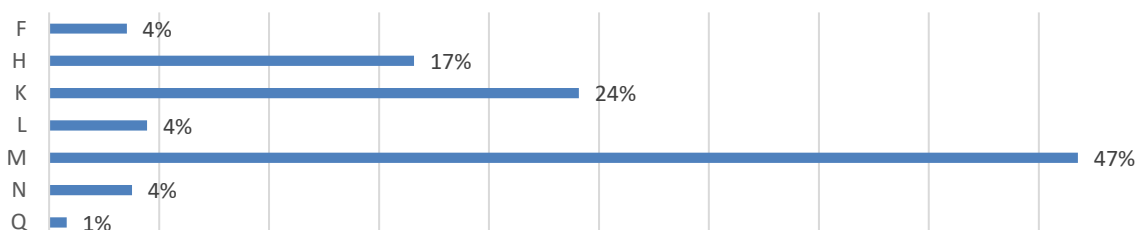
Graf. č. 15: Podiel stredných škôl a žiakov v zriaďovateľskej pôsobnosti VÚC (2024/2025)

Zdroj: CVTI SR

Podľa Revízie výdavkov pre základné a stredné školy⁴⁴ odborová sústava obsahuje 532 odborov, pričom 98 % žiakov navštevuje 45 % odborov. Uvádzame podiel žiakov v jednotlivých úrovniach podľa kódov odborov na SOŠ (viď rámček č. 1. Najpočetnejšie sú odbory skupiny M, K a H (graf č. 16). Zavádzanie alebo zmenu nových odborov si vyžaduje tzv. experimentálne overovanie. Platí tiež, že VÚC nemôžu predložiť návrh na experimentálne overovanie nového odboru⁴⁵.

Graf. č. 16: Podiel žiakov podľa stupňov vzdelania v SOŠ mimo gymnázií, konzervatórií, ŠUP a ŠŠ (2024/2025), n = 135 574

Zdroj: CVTI SR

Ďalej uvádzame tri najpočetnejšie skupiny odborov v týchto troch úrovniach v jednotlivých krajoch (tab. č. 31). Na úrovni H odborov evidujeme v danom školskom roku 82 odborov s nenulovým počtom žiakov. V skupine H odborov vo všetkých krajoch dominuje skupina odborov *Ekonomika a organizácia, obchod a služby II* v priemere na úrovni 37 % žiakov. Najpočetnejšie odbory v tejto skupine sú **kuchár, kaderník, a čašník, servírka**. Nasleduje skupina odborov *Strojárstvo a ostatná kovospracúvacia výroba II* (23 % žiakov v priemere). Najpočetnejšie odbory v tejto skupine sú **autoopravár - mechanik, autoopravár - elektrikár a strojný mechanik**. Treťou najpočetnejšou skupinou H odborov v krajoch je *Potravinárstvo* (11 % žiakov v priemere) s odbormi **cukrár, cukrár kuchár a cukrár pekáč**. Žilinský a Košický kraj majú tiež vyšší podiel žiakov v *Stavebníctve, geodézii a kartografii* s odbormi **murár, inštalatér a tesár**.

⁴⁴ Revízia výdavkov na základné a stredné školy (ÚHP, IVP, 2025).

⁴⁵ § 49a zákona č. 61/2015 Z. z. už po novelizácii. Zoznam v súčasnosti overovaných programov je dostupný [tu](#).

V skupine K odborov evidujeme 53 aktívnych odborov. Pre K odbory vo všetkých krajoch dominuje *Elektrotechnika* (28 %) s odbormi **mechanik elektrotechnik, mechanik mechatronik, a mechanik počítačových sietí**. Nasleduje *Ekonomika a organizácia, obchod a služby I* (17 % žiakov v priemere) a s dominantným odborom **hotelová akadémia**, a skupina *Ekonomika a organizácia, obchod a služby II* (18 % žiakov v priemere) s odbormi **obchodný pracovník, kozmetik, kaderník – vizážista**. *Strojárstvo a ostatná kovospracúvacia výroba II* predstavuje v priemere 17 % žiakov s odbormi **mechanik nastavovač, programátor obrábacích a zváracích strojov a zariadení, a autotronik**.

V skupine M odborov evidujeme 106 aktívnych odborov. Pre M odbory je dominantná skupina odborov *Ekonomika a organizácia, obchod a služby* v priemere na úrovni v priemere 27 % s odbormi **obchodná akadémia, obchodná akadémia – bilinguálne štúdium, a služby v cestovnom ruchu**. Nasledujú *Zdravotnícke odbory* v priemere na úrovni 16 % s odbormi **praktická sestra, masér, a farmaceutický laborant**. V štyroch krajoch je medzi početnými odbormi aj *Informatika a výpočtová technika* v priemere 10 % žiakov s dominantným odborom **informačné a sieťové technológie**. V Banskobystrickom a Prešovskom kraji je výrazné *Učiteľstvo*, najmä **učiteľstvo pre materské školy a vychovávateľstvo** a *Špeciálne technické odbory* v Trenčianskom kraji odbor **technické lýceum**.

Tab. č. 31: Podiel žiakov v skupine odborov v kraji podľa stupňa vzdelania

	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	KE	PO	
H	1913	2546	1797	3392	2735	2846	3039	4234	22502
22 Hutníctvo						0,4%			
24 Strojárstvo a ostatná kovospracúvacia výroba II	23,7%	24,7%	28,2%	21,8%	26,3%	17,7%	18,2%	18,1%	
26 Elektrotechnika	6,4%	8,1%	9,4%	6,2%	10,2%	1,7%	5,9%	6,7%	
27 Technická chémia silikátov			0,3%			0,5%			
28 Technická a aplikovaná chémia			0,0%					0,4%	
29 Potravinárstvo	8,8%	15,1%	10,2%	11,9%	7,2%	14,7%	6,3%	10,9%	
31 Textil a odevníctvo						0,9%	3,4%	2,5%	
32 Spracúvanie kože, kožušín a výroba obuvi								0,4%	
33 Spracúvanie dreva	4,8%	3,3%	4,1%	3,6%	2,9%	3,7%	1,9%	2,7%	
34 Polygrafia a médiá				0,7%	0,7%			0,0%	
36 Stavebníctvo, geodézia a kartografia	6,4%	8,2%	6,1%	10,6%	13,0%	8,7%	9,3%	15,7%	
37 Doprava, pošty a telekomunikácie					0,5%		0,7%		
45 Poľnohospodárstvo, lesné hospod. a rozvoj vidieka II	4,5%	4,1%	5,6%	6,6%	2,4%	14,0%	3,1%	3,5%	

53 Zdravotnícke odbory vzdelávania na SZŠ	1,6%	1,4%	2,6%	1,6%	4,0%	1,3%	2,7%	2,8%	
64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby II	39,3%	35,1%	33,3%	36,8%	32,8%	36,3%	48,5%	36,3%	
85 Umenie a umeleckoremeselná tvorba II	4,5%		0,2%	0,3%					
K	3309	3349	3770	3818	5114	4114	4030	5145	32649
21 Baníctvo, geológia a geotechnika						0,3%			
22 Hutníctvo							1,3%		
24 Strojárstvo a ostatná kovospracúvacia výroba II	12,5%	10,7%	26,2%	19,4%	16,3%	10,6%	22,0%	16,2%	
25 Informatika a výpočtová technika			1,5%			2,9%	1,8%		
26 Elektrotechnika	28,0%	25,1%	29,4%	28,3%	32,0%	24,7%	23,5%	31,9%	
28 Technická a aplikovaná chémia	0,4%		1,6%	0,8%	0,6%			0,9%	
29 Potravinárstvo									
33 Spracúvanie dreva				2,8%	4,7%	1,9%	2,3%	2,9%	
34 Polygrafia a médiá	13,3%	7,0%	3,7%	4,8%	2,8%	10,3%	7,1%	4,9%	
36 Stavebníctvo, geodézia a kartografia	2,1%	2,9%	1,6%	1,9%	7,7%	5,1%	5,6%	5,1%	
37 Doprava, pošty a telekomunikácie	4,4%	2,1%	12,2%	4,5%	2,1%	3,1%	3,5%	3,0%	
45 Poľnohospodárstvo, lesné hospod.a rozvoj vidieka II		0,3%	1,9%	0,2%	1,3%	4,6%	1,7%	1,3%	
63 Ekonomika a organizácia, obchod a služby I	16,1%	29,9%	13,1%	22,4%	14,1%	20,3%	14,0%	15,2%	
64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby II	23,2%	21,9%	8,5%	14,9%	18,4%	16,2%	17,2%	18,6%	
85 Umenie a umeleckoremeselná tvorba II			0,5%		0,2%				
M	10474	6576	6301	7905	9183	5812	8929	8237	63417
23 Strojárstvo a ostatná kovospracúvacia výroba I	1,6%	4,8%	8,3%	4,6%	3,4%	1,4%	4,2%	6,3%	
25 Informatika a výpočtová technika	10,8%	8,5%	8,1%	3,5%	12,3%	10,3%	16,9%	10,1%	
26 Elektrotechnika	4,1%	8,0%	5,4%	12,6%	4,3%	5,4%	4,5%	7,8%	

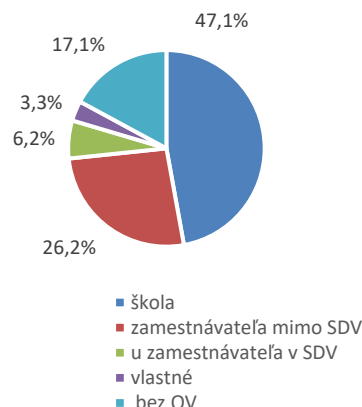
28 Technická a aplikovaná chémia	2,3%	1,2%	1,5%		0,5%	2,2%	0,6%	1,6%	
29 Potravinárstvo	0,5%	0,8%	0,8%	1,5%	0,6%	0,2%	1,5%	0,9%	
31 Textil a odevníctvo	0,1%		0,6%		0,3%			0,2%	
33 Spracúvanie dreva				0,8%	0,5%	2,8%	0,9%		
34 Polygrafia a médiá	0,7%							0,4%	
36 Stavebníctvo, geodézia a kartografia	3,7%	5,0%	7,5%	10,6%	7,9%	6,0%	3,6%	7,1%	
37 Doprava, pošty a telekomunikácie	3,8%	7,7%	4,9%	1,2%	2,2%	5,6%	5,6%	2,7%	
39 Špeciálne technické odbory	5,3%	3,9%	11,0%	3,6%	4,5%	3,1%	2,6%	1,1%	
42 Poľnohospodárstvo, lesné hospod. a rozvoj vidieka I	4,4%	5,5%	1,2%	6,2%	6,1%	6,3%	2,8%	2,8%	
43 Veterinárske vedy	2,8%	1,6%		5,7%	1,4%		3,5%	0,6%	
53 Zdravotnícke odbory vzdelávania na SZŠ	10,6%	14,5%	16,7%	12,1%	17,1%	17,6%	18,2%	20,5%	
63 Ekonomika a organizácia, obchod a služby I	32,1%	30,4%	24,8%	28,8%	29,8%	25,3%	22,1%	22,8%	
68 Právne vedy								2,7%	
72 Publicistika, knihov. a vedecké informácie	3,2%	1,9%		0,6%	1,9%		1,0%		
76 Učiteľstvo	7,9%	6,1%	9,0%	6,5%	7,1%	12,5%	9,6%	11,0%	
82 Umenie a umeleckoremeselná tvorba I			0,3%						
92 Bezpečnostné služby	5,8%	0,3%		1,7%		1,4%	2,4%	1,3%	
spolu	15696	12471	11868	15115	17032	12772	15998	17616	118568

Zdroj: CVTI SR, Údaje sú za školský rok 2024/2025; podiely sú počítané v rámci príslušného stupňa vzdelania v danom kraji.

SOŠ majú pre jednotlivé študijné a učebné odbory predpísaný počet hodín tzv. praktickej prípravy v rámcových učebných plánoch, ktoré špecifikujú štátne vzdelávacie programy⁴⁶. Praktické vyučovanie nie je limitované len na pracovisko zamestnávateľa, veľká časť sa odohráva v samotných školách ako odborné predmety v rámci vyučovania v dielnach alebo strediskách odbornej praxe (graf č. 17). Učebné odbory, t.j. odbory bez maturity, majú väčší dôraz na praktickú prípravu vzhľadom na menší objem všeobecno-vzdelávacích predmetov a zároveň viac praxe sa odohráva na škole (graf č. 18). Systém duálneho vzdelávania (SDV) predstavuje len jednu formu výkonu praktického vyučovania.

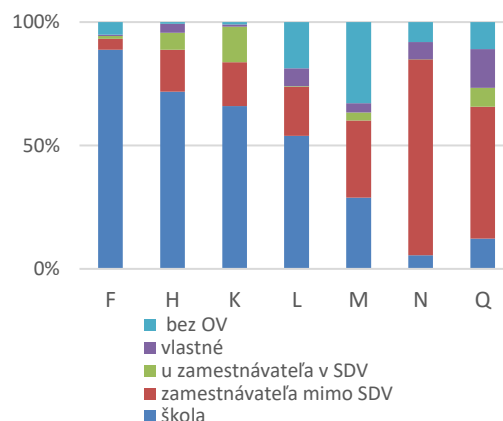
⁴⁶ Zoznam štátnych vzdelávacích programov pre SOŠ je na stránke ŠIOV.

Graf. č. 17: Podiel žiakov SOŠ v rôznych formách praktického vyučovania, 2024/2025

Zdroj: CVTI SR

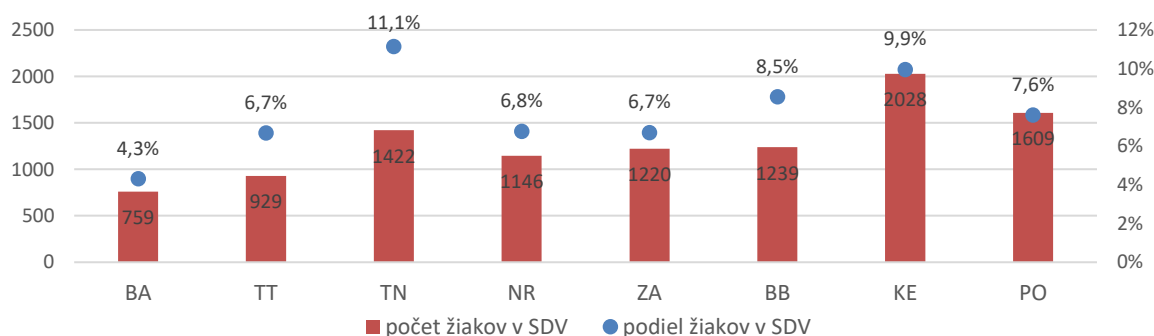
Graf. č. 18: Zastúpenie foriem praktického vyučovania podľa stupňov vzdelania, 2024/2025

Zdroj: CVTI SR

SDV bol zavedený na Slovensku v roku 2015. Jeho podstata spočíva v užšom prepojení vzdelávania a podnikov, čo má zabezpečiť rýchlejší prenos technologického vývoja do vzdelávania a tak lepšie pripraviť absolventov pre trh práce. Zmluvná spolupráce škôl s podnikmi existovala aj pred zavedením SDV a stále existuje. Zamestnávateľia participujúci v SDV dostali väčší priestor pre spoluvytváranie školských vzdelávacích programov⁴⁷, väčší podiel praktického vyučovania odohrávajúceho sa v podniku a v neposlednom rade štát spolufinancuje nároky na realizáciu praktického vyučovania u zamestnávateľa priamymi platbami⁴⁸. Napriek tomu, že systém funguje už takmer 10 rokov, v roku 2024/2025 bolo v SDV, t. j. s učebnou zmluvou, len 7,6 % žiakov SOŠ⁴⁹ (mimo konzervatórií, športových škôl, ŠUP a špeciálnych škôl). V grafe uvádzame podiel a počty žiakov v jednotlivých krajochoch.

Graf. č. 19: Počet a podiel žiakov v duálnom vzdelávaní v krajochoch pre SOŠ, 2024/2025, n = 135 574

Zdroj: CVTI SR

V posledných dekádach došlo k snahe zatriktívniť OVP rozšírením ponuky odborov s maturitou. To viedlo nielen k predĺženiu štúdia v niektorých odboroch a následne vyššími

⁴⁷ Štátny vzdelávací program obsahuje disponibilné hodiny, ktoré si školy pretavia do vlastného školského vzdelávacieho programu.

⁴⁸ Údaje o štruktúre podnikov v SDV, výške priamych platieb v kategóriách podnikov a podobne, nie sú verejne dostupné.

⁴⁹ Číslo sa líši, lebo nie všetci žiaci v SDV majú v danom roku predpísané praktické vyučovanie.

finančnými nárokmi na verejné zdroje, ale najmä k rastúcemu podielu absolventov SOŠ pokračujúcich v štúdiu na vysokých školách. Podľa Revízie výdavkov na základné a stredné školy (ÚHP, IVP, 2025) absolventi OVP pokračujúci v štúdiu na VŠ majú nižšiu pravdepodobnosť ukončiť VŠ vzdelanie oproti gymnazistom⁵⁰. To samozrejme neznamená nevyhnutne, že ich príprava na stredných školách nie je dostatočná, aj keď podiel všeobecno-vzdelávacích predmetov zvyšujúcich akademickú pripravenosť je nižší. Môže tiež ísť o vplyv selekcie podľa akademickej pripravenosti už na vstupe na stredné školy. Pretrvávajúci vplyv socio-ekonomického zázemia sa na nižších stupňoch vzdelania nedarí systematicky znižovať.

Vyššia priepustnosť umožňujúca pokračovať v ďalšom štúdiu na vysokých školách bola v súlade s národnou politikou zvyšovania podielu vysokoškolsky vzdelanej populácie. V rámci európskych politík tento indikátor bol jedným z kľúčových pre monitorovania úspešnosti krajín EÚ v oblasti vzdelávania⁵¹. Slovensku sa podarilo počas jednej dekády zdvojnásobiť podiel VŠ vzdelaných v sledovanej vekovej kategórii 30-34 rokov a dosiahnuť cieľ 40 % do roku 2020. Avšak táto zmena nebola sprevádzaná dostatočnými zmenami vo vzdelávacej ponuke vysokých škôl a to najmä poskytovaním vzdelávacích programov so zameraním na profesionálne uplatnenie (na rozdiel od akademickej dráhy). Na Slovensku oproti iným krajinám EÚ dominuje podiel magistrov (VŠ vzdelania II. stupňa). Revízia výdavkov od ÚHP už dávnejšie poukázala na neefektivitu takto nastaveného systému⁵².

Uplatnenie absolventov SOŠ je možné s vysokou presnosťou sledovať v databáze Uplatnenie absolventov pravidelne aktualizovanou analytikmi MPSVaR SR a MŠVVaM SR⁵³. V sledovanom období od roku 2018/2019 je podiel všetkých absolventov SOŠ pokračujúcich v ďalšom vzdelávaní vyšší ako podiel tých, ktorí našli uplatnenie na trhu práce. Pre jednotlivé kraje vrátane celkového podielu za Slovensko uvádzame uplatnenie absolventov pre prehľadnosť už len za rok 2023/2024 a pre maturitné odbory⁵⁴.

⁵⁰ Str. 30, Revízia výdavkov na základné a stredné školy (ÚHP, IVP, 2025).

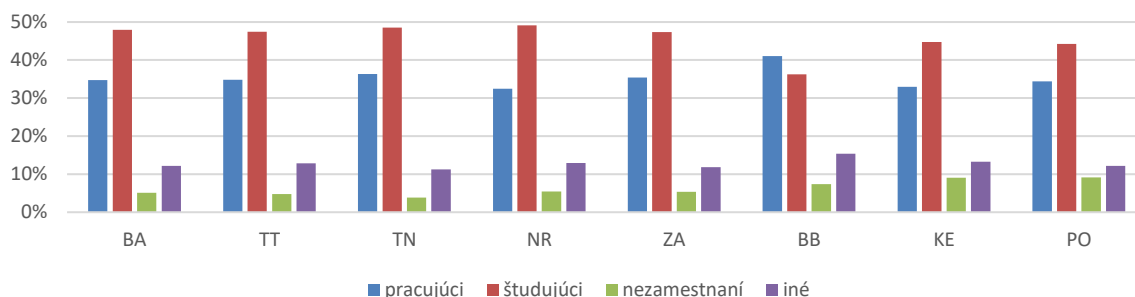
⁵¹ Vid' napríklad Národné programy reforiem v sledovanom období do roku 2020.

⁵² Str. 25, Revízia výdavkov zamestnanosti a odmeňovania vo verejnej správe, Záverečná správa, 2020

⁵³ Uplatnenie absolventov.

⁵⁴ Tu je dôležité upozorniť na fakt, že žiaci SOŠ majú vyššiu mieru predčasného ukončenia vzdelávania ako žiaci gymnázií. Vzhľadom na priestor, nevenujeme sa podrobne problematike predčasného vypadávania žiakov zo vzdelávania, a odkazujeme na diskusiu v Revízii výdavkov pre základné a stredné školy (2025). V analýze uplatnenia absolventov sa tak nenachádzajú, keďže údaje sú výhradne za absolventov škôl, t.j. s ukončeným vzdelaním daného stupňa. Problém predčasného ukončovania vzdelávania sa týka najmä F odborov a H odborov, čo sa dá opäť interpretovať ako pretrvávajúci vplyv socio-ekonomického zázemia žiakov na ich úspešnosť vo vzdelávaní. Predčasné ukončovanie vzdelávania na vysokých školách je tiež jedným z ukazovateľov kvality vzdelávania a je monitorovaný v rámci výkonnostných zmlúv (vid' diskusiu ďalej). Interaktívna aplikácia pre „drop-out“ rate na úrovni jednotlivých vysokých škôl je dostupná [tu](#).

Graf. č. 20: Absolventi maturitných odborov SOŠ⁵⁵ podľa postavenia na trhu práce v krajoch (12 mesiacov po ukončení štúdia) v roku 2023/2024

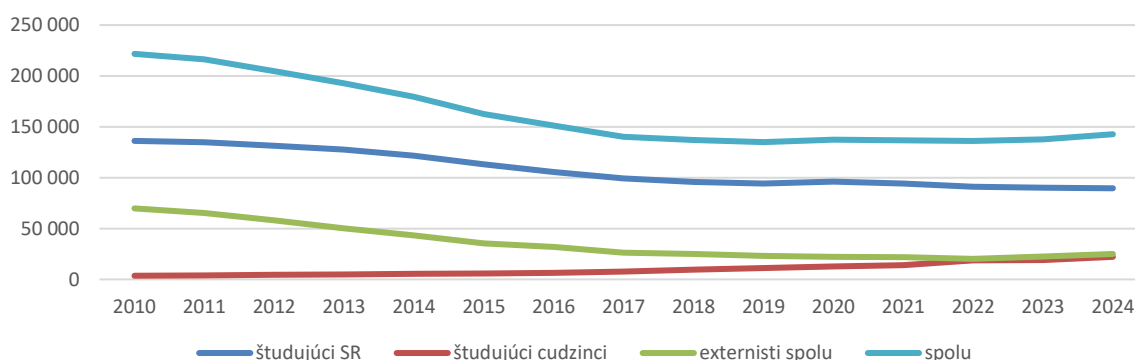

Zdroj: ISP, IVP

5.2 Vysoké školy

Často diskutovaná téma odlivu stredoškôľakov, najmä gymnazistov, na zahraničné vysoké školy znamená, že slovenské vysoké školy v snahe udržať si počty študentov otvárajú svoje dvere s relatívne nízkymi požiadavkami na zdokumentovanie akademickej pripravenosti uchádzačov. Dôsledkom je napríklad aj spomínaný jav, že vysoký podiel prijatých uchádzačov štúdium neukončí. Napriek snahám, počet študujúcich na vysokých školách klesá a tento pokles nedokáže vykryť ani niekoľkonásobný nárast počtu zahraničných študentov (graf č. 21)⁵⁶.

Graf. č. 21: Vysokoškolskí študenti

Zdroj: CVTI SR

Problém kvality terciárneho vzdelávania sa rieši v niekoľkých rovinách. Nové akreditačné procesy naštartované v roku 2018⁵⁷ na vysokých školách zaviedli vlastné vnútorné systémy zabezpečovania kvality vysokých škôl a s nimi súvisiacich sebahodnotiacich a aktualizáčnych procesov, do ktorých sú zapojené aj zainteresované strany vrátane absolventov vysokej školy a príslušných zamestnávateľov. Akreditácia sa zameriava na overovanie funkčnosti vnútorného systému vysokej školy namiesto

⁵⁵ K, M a L odbory.

⁵⁶ Počet vysokých škôl v roku 2025 bol 36. Vyhýbame sa diskusii o počte vysokých škôl, ktorý vnímame ako zástupný problém pre systémové nedostatky, ktoré sú verejnosti menej viditeľné. Vzhľadom na rozsah štúdie si ponechávame túto tému do budúcnosti.

⁵⁷ Zákon č. 269/2018 Z. z. o zabezpečovaní kvality vysokoškolského vzdelávania a o zmene a doplnení zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

administratívneho schvaľovania individuálnych študijných programov ako tomu bolo v minulosti. V centre pozornosti vnútorného systému je samotné vysokoškolské vzdelávanie, jeho jednotlivé kvalitatívne aspekty a tiež zabezpečenie, aby absolvent štúdia disponoval relevantnými vedomosťami, zručnosťami a kompetenciami.

Ďalším významným medzníkom sú výkonnostné zmluvy s verejnými vysokými školami, zavedené ministerstvom školstva v roku 2024, ktoré stanovujú vysokej škole plnenie cieľov a konkrétnych ukazovateľov na obdobie troch rokov (2024 – 2026). Plnenie stanovených cieľov je finančne odmeňované, pričom vysoké školy dostávajú príslušné zdroje vopred. K stanoveným cieľom patrí aj zníženie predčasného ukončovania štúdia na vysokých školách, nezamestnanosti absolventov, zvýšenie uplatniteľnosti absolventov prvého stupňa vysokoškolského štúdia a zavádzanie profesijne orientovaných bakalárskych študijných programov⁵⁸.

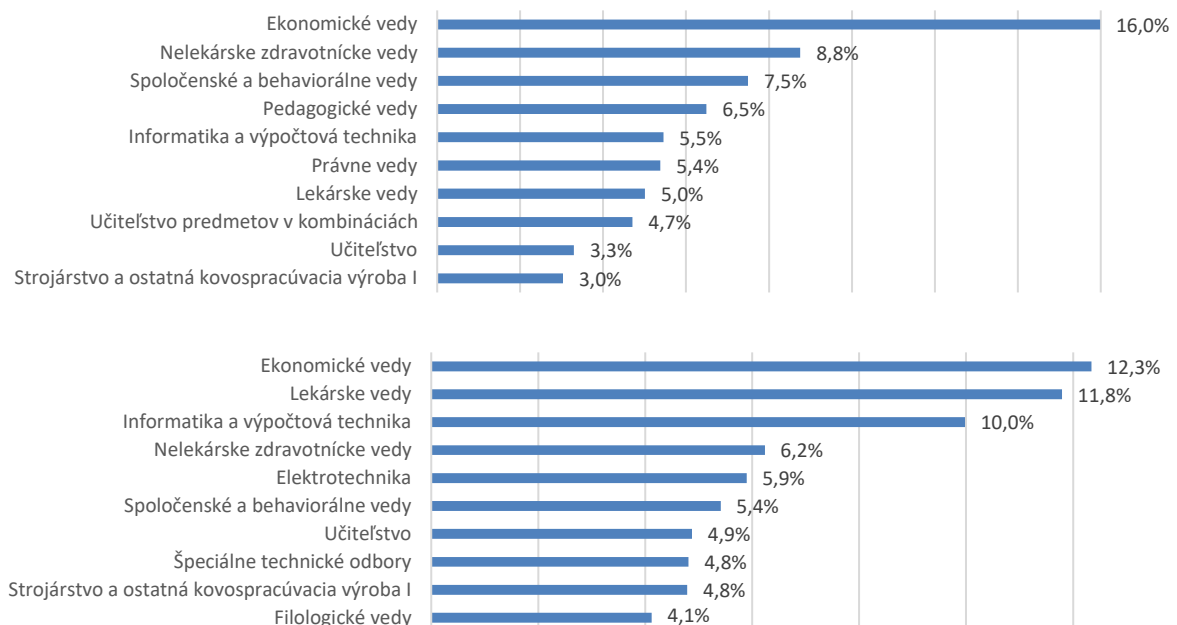
V grafe nižšie uvádzame najpočetnejších 10 odborových skupín, pre slovenských a zahraničných študentov zvlášť. V 10 najpočetnejších odborov podľa počtu slovenských študentov študujú dve tretiny. V prvých 10 najpočetnejších odborov podľa počtu zahraničných študentov študuje 70 %. Pre slovenských študentov dominujú spoločensko-vedné a zdravotnícke odbory, čo je v súlade s odborovou štruktúrou stredných škôl (viď tab. č. 31), avšak technické odbory dominujúce na stredoškolskej úrovni (napr. strojárstvo, elektrotechnika) majú nižší podiel na terciárnej úrovni⁵⁹. Revízia výdavkov vytvorila mapovanie zhody stredoškolského a vysokoškolského vzdelania v skupinách odborov pre študentov vysokých škôl. Najväčšia zhoda je v prípade pedagogických a zdravotníckych odborov⁶⁰.

⁵⁸ Výkonnostné zmluvy verejných vysokých škôl, MŠVVaM SR.

⁵⁹ Toto tvrdenie by bolo vhodné overiť podrobnejšou analýzou. Tiež, aj keď je možné zostrojiť podobnú odborovú štruktúru v krajinách ako pri SOŠ, takéto cvičenie je otázné, najmä kvôli vyššej geografickej mobilite vysokoškolákov oproti stredoškólakom. Poskytneme na požiadanie.

⁶⁰ Príloha č. 7, Revízie výdavkov pre základné a stredné školy (ÚHP, IVP, 2025).

Graf. č. 22: Vysoké školy, skupiny odborov podľa podielu študujúcich v akademickom roku 2024/2025 (SR – prvý graf, n=116 998, cudzinci – druhý graf, n=25 815)

Zdroj: CVTI SR

Napriek diskusiám o potrebe diverzifikácie vysokých škôl na školy univerzitného typu s dôrazom na všeobecný výskum a vysoké školy odborného typu s aplikovaným výskumom, k týmto zmenám neprišlo v dostatočnej miere. To znamená, že stále existuje priestor pre systémové prepojenie OVP na stredných školách s vysokými školami, napríklad využitím infraštruktúry v nadstavbových odboroch stredných škôl v prepojení s novou legislatívnou možnosťou pre zavádzanie krátkych vysokoškolských programov⁶¹ alebo zvyšovaním podielu profesijne orientovaných bakalárskych študijných programov nadväzujúcich na odborovú štruktúru stredných škôl. V prípade profesijne orientovaných bakalárskych študijných programov je súčasťou ich obsahu povinná odborná prax študentov v zmluvne spolupracujúcej organizácii v celkovom rozsahu aspoň jeden semester.

Lepšie prepojenie OVP s vysokými školami otvára väčší priestor aj pre tzv. tretiu misiu vysokých škôl. Ide o ich pôsobenie v regiónoch, užšia spolupráca so zamestnávateľmi, lokálnymi inštitúciami a podobne. Nový akreditačný proces vyžadovaním účasti zamestnávateľov alebo iného externého stakeholdera v roli zamestnávateľa (napr. štát v prípade učiteľských smerov) pri tvorbe a aktualizácii študijných programov do istej miery stimuluje prepojenie s OVP, ide však skôr o vedľajší produkt skvalitňovania študijných programov a nie systémové riešenie⁶².

⁶¹ § 66 zákona č. 300/2025 Z. z. o vysokých školách

⁶² Standardy pre študijný program, SAAVŠ. Vid' napr.

https://www.sbagency.sk/sites/default/files/buducnost_trhu_prace_z_pohladu_msp.pdf

5.3 Nesúlad medzi dopytom a ponukou na trhu práce

V tejto časti predstavujeme najviac diskutované formy nesúladu a nástroje pre ich znižovanie. Na nesúlad sa tu pozeráme ako systémový problém, t. j. ovplyvňujúcich všetkých na trhu práce. Inými slovami, neriešime nesúlad napríklad z pohľadu mzdovej politiky jednotlivých zamestnávateľov (napr. z titulu monopolného postavenia na lokálnom trhu práce⁶³), prípadne bariéry pre geografickú mobilitu pracovnej sily. Štruktúrovaný pohľad na nesúlad vymedzuje diskusiu o potrebných opatreniach, keďže univerzálne riešenia neexistujú. Túto diskusiu považujeme za potrebnú spomenúť pre premostenie s témou vzdelávania dospelých ako nástroja pre zmierňovanie nesúladu na trhu práce.

Nedostatok pracovnej sily

Prvým príkladom nesúladu na trhu práce je systémový nedostatok pracovníkov. Najčastejším systémovým riešením je lákanie pracovnej sily zo zahraničia. V prípade pracovnej imigrácie štát poskytuje legislatívny rámec pre znižovanie bariér pre príchod zahraničných pracovníkov a ich rodinných príslušníkov, vrátane opatrení pre integráciu cudzincov, riešenie jazykových bariér, rozpoznanie vzdelávacích výstupov z iných vzdelávacích systémov a pod. Tu sa nedá nespomenúť, že Slovensko má vlastné zdroje nevyužitej pracovnej sily v podobe dlhodobo nezamestnaných – diskusia o opatreniach v tejto oblasti je nad rámec tejto kapitoly. Slovensko bude musieť relatívne rýchlo riešiť nedostatok pracovnej sily z dôvodu starnutia obyvateľstva.

Nedostatok kvalifikovaných pracovníkov

Druhý typ nesúladu sa týka nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily. Inými slovami, pracovná sila je dostupná, avšak nemá požadovanú kvalifikáciu. Tiež predpokladáme, že zamestnávateľ nedokáže chýbajúcu kvalifikáciu jednoducho vykryť vlastnými prostriedkami, alebo len za vysoké náklady s rizikom, že sa investícia nevráti (napr. kvôli mobilitu pracovnej sily). Systémovým riešením je zvyšovanie atraktivity pre štúdium nedostatkových odborov a tiež lepšie plánovanie počtu žiakov na vstupe, čo si vyžaduje prognózy trhu práce. Ďalším systémovým prvkom je ponuka vzdelávacích programov v systéme vzdelávania dospelých koordinovaná štátom vrátane finančnej podpory⁶⁴. Kľúčovým prvkom je tu systematická anticipácia potrieb trhu práce⁶⁵.

Nedostatočné zručnosti v kvalifikáciách

Tretím nesúladom je nedostatok konkrétnych zručností v kvalifikácii, ktorá ako taká nie je nedostatková, ale získané zručnosti v kvalifikácii nezodpovedajú požiadavkám zamestnávateľov. Príkladom sú odbory, v ktorých sa žiaci zaučujú s použitím zastaralých technológií, prípadne im chýbajú jazykové alebo digitálne zručnosti⁶⁶. Tu sa vyžaduje kontinuálna aktualizácia štátnych vzdelávacích programov v úzkej spolupráci so zástupcami

⁶³ Ide o tzv. monopsony (analogicky k monopolom), kde na lokálnom trhu práce dominuje jeden zamestnávateľ. Keďže konkurenčné prostredie absentuje (napr. aj z dôvodu nízkej mobility pracovnej sily), zamestnávateľ nastaví mzdu pod úrovňou mzdy, ktorá by sa vytvorila v konkurenčnom prostredí. Výsledkom je vnímaný nedostatok pracovnej sily.

⁶⁵ Význam anticipácie požiadaviek trhu práce bol dobre rozpracovaný v dokumente *Učiace sa Slovensko* (2017). Tiež, na pozvanie Slovenska, OECD vypracovalo *Skill Strategy Slovak Republic*, kde je veľká časť venovaná anticipácii požiadaviek trhu práce v kontexte znižovania nesúladu na trhu práce.

⁶⁶ Prvý pokus merať subjektívny nesúlad medzi nadobudnutými a požadovanými zručnosťami absolventov je výsledkom pilotného trasovania absolventov SOŠ realizovaného v rámci NP prebiehajúceho na ŠIOV (*Národná správa z prvého kola*).

zamestnávateľov (napríklad aj formou zamestnávateľských prieskumov), posilnenie praktického vyučovania v podnikoch a v neposlednom prípade aj systémová podpora v oblasti vzdelávania dospelých pre prenositeľné zručnosti ako jazyky a digitálna gramotnosť, a tiež aktualizácia zručností v existujúcich kvalifikáciách.

Aká forma nesúladu dominuje na trhu práce, nie je úplne dôležité, pretože dynamika trhu práce predurčuje, že tieto formy nesúladu s najväčšou pravdepodobnosťou existujú súčasne, v rôznej miere, ktorá osciluje v čase. Nastavenie systémových riešení na úrovni verejných politík by tak malo pokryť všetky scenáre.

Rámček č. 2: **Kvalifikačný a odborový nesúlad**

Popri diskusii o typoch nesúladu, tu uvádzame ďalšiu dimenziu často diskutovaného nesúladu na trhu práce. Nesúlad povolania s úrovňou vzdelania predstavuje kvalifikačný nesúlad (tiež nazývaný vertikálny nesúlad), pričom človek môže mať vyššiu alebo nižšiu úroveň vzdelania ako požiadavky na výkon jeho povolania. Na druhej strane, horizontálny nesúlad, predstavuje stav, kedy vyštudovaný odbor nie je v súlade s odborom v povolaní.

Vertikálny a horizontálny nesúlad sa tak viažu k výkonu povolania. Mapovanie špecifického obsahu vzdelávacích programov na požiadavky na výkon povolania je inherentne problematické. Po prvé, vyžaduje sa jasne stanovený obsah vzdelávacích programov, čo neberie do úvahy rastúci tlak na zvýšenie podielu transverzálnych (prenositeľných) zručností, prípadne už určitá miera prenositeľnosti, ktorá nemusí byť známa⁶⁷. Po druhé, pre meranie nesúladu musia byť jasne definované požiadavky pre výkon povolania alebo skupiny povolaní. V meniacom sa prostredí automatizácie a digitalizácie, ale aj iných faktorov ovplyvňujúcich požiadavky pre výkon povolania je toto rovnako problematické. Ak by sme trvali na meraní zhody medzi odbormi vzdelávania a povolaniami, častá a synchronizovaná aktualizácia oboch by bola nevyhnutná.

Medzinárodná klasifikácia ISCO umožňuje posúdiť kvalifikačný nesúlad do nejakej miery. Niektoré metodiky využívajú dáta z PIAAC pre modálne vzdelanie pre jednotlivé povolania. Odborový nesúlad je možné merať len veľmi približne. Eurostat mal dočasne prístupné výsledky merania odborového nesúladu v kategórii experimentálnych štatistík, no tieto dáta boli stiahnuté. Pre príklad analýz vertikálneho a horizontálneho nesúladu v našich podmienkach odporúčame publikáciu IVP⁶⁸ a tiež analýzu IFP⁶⁹.

Príkladom pokročilejšieho nástroja pre meranie nedostatkových a nadbytočných zručností v medzinárodnom kontexte je databáza Skills for Jobs od OECD. Využíva „rozbitie“ povolaní na vedomosti, zručnosti a schopnosti potrebné pre jednotlivé povolania a zároveň aj ich objem. Tým sa vyhýba definovaní zručností vo vzdelávacích výstupoch (čo nemusí predstavovať skutočne získané zručnosti). OECD nástroj agregáciou poskytuje obraz o nedostatkových a nadbytočných zručnostiach na trhu práce. Výhodou tohto nástroja je, že okrem merania nesúladu poskytuje informácie o možnostiach efektívnej rekvalifikácie. Napríklad, pri nedostatkovom povolaní, ktoré je disagregované do zručností je možné porovnať zručností v nadbytočných povolaniach a nastaviť rekvalifikačný proces, t. j. nájsť najväčší prienik a umožniť jednotlivcom vyskladať si rekvalifikačný plán.

⁶⁷ Obdobné úvahy v zmysle požiadavky porozumieť prenositeľnosti zručností/kompetencií v meniacich sa podmienkach boli formulované v dokumente Učiace sa Slovensko (str. 110, časť Informácie o uplatnení absolventov OVP)

⁶⁸ Komentár IVP „Filozof úradníkom, učiteľ pokladníkom“ (2016).

⁶⁹ Komentár IFP „Čo sa za mladi naučíš...“ (2015).

Podobný nástroj – ESCO – Európska klasifikácia zručností, kvalifikácií a povolání – bol vytvorený aj na úrovni EÚ, avšak bez informácií o nadbytočných a nedostatkových zručnostiach⁷⁰. Jeho hodnota spočíva v jasnom popise požadovaných zručností pre jednotlivé povolania. Zároveň je zladený s Európskym kvalifikačným rámcom, ktorý definuje požiadavky pre uznanie zručností pre povolania. Slovensko tento nástroj preklapilo do Slovenského kvalifikačného rámca⁷¹ a bude využívaný pre uznávanie zručností získaných mimo formálneho vzdelania. Napríklad po niekoľkých rokoch praxe sa uzná, že jednotlivец nadobudol štátom uznanú expertízu bez nutnosti získavať doklad o vzdelaní zo školy (typickým príkladom je IT).

5.4 Nová legislatíva pre oblasť vzdelávania dospelých a rola stredných škôl

Akokoľvek dobre fungujúci formálny vzdelávací systém (t. j. školský) nevie okamžite reagovať na meniace sa požiadavky trhu práce už len z dôvodu času potrebného na úpravu počtu žiakov, štátnych a školských vzdelávacích programov, a podobne. Tiež platí, že nie je vhodné spoliehať sa len na produkciu kvalifikovanej pracovnej sily vo vekových kohortách typicky prislúchajúcim absolventov jednotlivých stupňov vzdelania v školskom systéme (tzv. iniciačné vzdelávanie, t. j. pred nástupom na trh práce). Vzdelávanie dospelých predstavuje vzdelávacie aktivity pre dopĺňanie zručností počas celého pracovného života, rekvalifikácie, aktualizácie existujúcich zručností a nadobúdanie nových. Dobre fungujúci systém vzdelávania dospelých má potenciál výrazne znížiť, alebo minimálne odľahčiť, všetky formy nesúladu diskutované v predchádzajúcej časti.

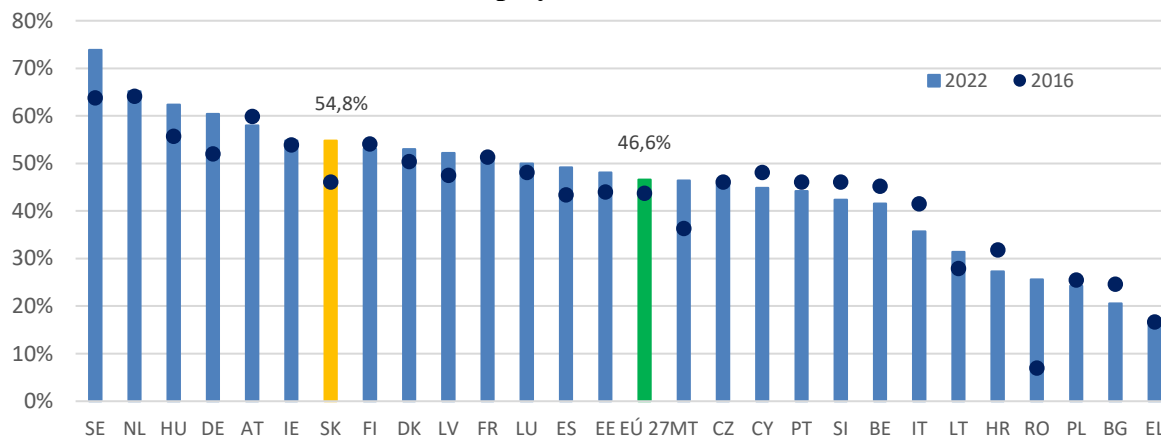
Na Slovensku je miera účasti dospelých na vzdelávaní nad priemerom krajín EÚ. Od predchádzajúceho merania tiež výrazne narástla (graf č. 24). Na druhej strane, oproti ostatným krajinám dominujú kratšie vzdelávacie aktivity, čomu nasvedčuje aj nízky počet hodín strávených vo vzdelávaní. Väčšina vzdelávacích aktivít podporujú zamestnávateľia a dáta naznačujú, že do značnej miery ide najmä o povinné školenia⁷².

⁷⁰ [European Skills, Competences, Qualifications and Occupations \(ESCO\)](#)

⁷¹ [Slovenský kvalifikačný rámec \(SKKR\)](#)

⁷² ŠIOV v spolupráci so SAV publikoval dve štúdie na tému vzdelávania dospelých využívajúce posledné európske merania: [Účasť na vzdelávaní dospelých \(2025\)](#) a [Vzdelávacie aktivity vo vzdelávaní dospelých \(2025\)](#).

Graf. č. 23: Účast' na vzdelávaní dospelých, 25-64 rokov

Zdroj: Eurostat [trng_aes_100]

Nové prvky odporúčané z európskej úrovne pre oblasť vzdelávania dospelých prináša nová legislatíva, účinná od 1. januára 2025⁷³. Zároveň, posilňuje postavenie stredných škôl v zapojení sa do prípravy dospelých pre trh práce. Okrem ich hlavnej úlohy, môžu sa stať centrami celoživotného vzdelávania vďaka legislatívnym zmenám, ktoré systémovo rozšírili nástroje vzdelávania dospelých a možnosti ich poskytovania školami. Zákon zaviedol aj celkom nové prvky v systéme získavania kvalifikácií a stredné školy, popri ďalších inštitúciách, oprávnil na ich poskytovanie. Ide o tréningové centrá, mikroosvedčenia, individuálne vzdelávacie účty a overovanie vzdelávacích výstupov, resp. predchádzajúceho učenia sa.

Stredné školy môžu získať status **certifikovanej vzdelávacej inštitúcie**, čo im umožňuje poskytovať akreditované vzdelávacie programy vedúce k profesijným kvalifikáciám⁷⁴. Certifikácia vyžaduje splnenie požiadaviek na systém zabezpečovania kvality vzdelávania, ale zároveň otvára prístup k verejným zdrojom z individuálnych vzdelávacích účtov a posilňuje dôveryhodnosť inštitúcie na trhu vzdelávacích služieb.

Pri stredných odborných školách môžu vznikať **tréningové centrá**, ktoré sú špecificky zamerané na vzdelávanie nízkokvalifikovaných dospelých v spolupráci s podnikmi a zamestnávateľmi. Spájajú vzdelávanie s praktickými potrebami zamestnávateľov a umožňujú rýchlu prípravu pracovnej sily pre konkrétne projekty alebo technológie.

Jednou z najvýznamnejších inovácií je v súlade s európskymi trendmi zavedenie **mikroosvedčení** – dokladov o vzdelávacích výstupoch získaných absolvovaním vzdelávania v rozsahu minimálne 25 hodín. Ich hlavným cieľom je rýchlo a efektívne získať praktické zručnosti pre požadované pracovné miesta, zvyšovať alebo meniť kvalifikácie pracovníkov a preklenúť priepasť medzi vzdelávaním a potrebami podnikov. Stredné školy môžu poskytovať vzdelávacie programy vedúce k mikroosvedčeniam vo svojich schválených odboroch vzdelávania po získaní súhlasu a zápise do registra. Zároveň môžu poskytovať súhlas na poskytovanie programov vedúcich k mikroosvedčeniu v zodpovedajúcom odbore

⁷³ Zákon č. 292/2024 Z. z. o vzdelávaní dospelých. Zavedeniu do legislatívy prebehla odborná diskusia, viď napríklad Nové prvky kvalifikačných systémov na rozvoj zručností (ŠIOV, 2023)

⁷⁴ Profesijná kvalifikácia je formálne potvrdenie vedomostí, zručností a kompetencií bez ohľadu na to, kde boli získané (viď popis subrámcov v SKKR).

vzdelávania pre iné inštitúcie, pričom posudzujú súlad navrhovaného vzdelávania s aktuálnymi potrebami trhu práce a so systémom zabezpečovania kvality. Výhoda mikroosvedčení spočíva v čase potrebnom na ich získanie – nie je nutné absolvovať celé viacročné programy pre získanie dokladu o nadobudnutých zručnostiach.

Zákon o vzdelávaní dospelých zavádza **individuálne vzdelávacie účty** (IVÚ) ako nástroj financovania vzdelávania pre všetkých občanov od 16 rokov. Prostriedky z týchto účtov môžu dospelí využiť výlučne v certifikovaných vzdelávacích inštitúciách na vzdelávanie v oblasti základných zručností, kľúčových kompetencií, záujmového vzdelávania alebo na kariérové poradenstvo. Stredné školy, ktoré získajú certifikáciu, sa tak stávajú oprávnenými prijímateľmi týchto verejných prostriedkov.

Nový zákon posilňuje možnosti **uznávania vedomostí, zručností a kompetencií**, ktoré dospelí získali praxou alebo neformálnym vzdelávaním. Stredné školy, ktoré získajú status autorizovanej inštitúcie, môžu prostredníctvom systému overovania vzdelávacích výstupov a portfólia uznať predchádzajúce učenie a skrátiť tak čas potrebný na získanie kvalifikácie. Tento princíp je kľúčový pre dospelých, ktorí už majú pracovné skúsenosti a potrebujú iba formálne potvrdenie svojich kompetencií. Týka sa tiež pracovnej migrácie zo zahraničia.

Legislatívne zmeny posilnili úlohu **Aliancie sektorových rád**, ktorá riadi a koordinuje činnosť sektorových rád⁷⁵. Úlohou sektorových rád je koordinovať a podporovať rozvoj jednotlivých sektorov hospodárstva z pohľadu zosúladenia potrieb zručností s potrebami trhu práce. Zákomom Aliancia prevzala právomoci pri akreditácii vzdelávacích programov a posúdenia ich relevantnosti pre trh práce. Spravuje Národnú sústavu kvalifikácií, pôsobí ako autorizovaná inštitúcia pre overovanie vzdelávacích výstupov dospelých, najmä v rámci profesijných kvalifikácií a má tiež kompetenciu viesť register poskytovateľov digitálnych a zelených zručností a stanovovať podmienky zápisu do tohto registra. Spracúva Barometer pracovných pozícií⁷⁶ - zoznam nedostatkových profesií, ktoré by mali ovplyvňovať tvorbu a akreditáciu vzdelávacích programov.

V roku 2024 sa na Slovensku začal pilotne overovať koncept **centier excelentnosti**. Vznik centier excelentnosti podporuje aj Európska komisia, podľa ktorej je centrum excelentnosti ekosystémom miestnych aktérov v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, ako sú poskytovatelia OVP, zamestnávateľia, výskumné centrá, rozvojové agentúry a služby zamestnanosti, ktorí spolupracujú na vytváraní vysoko kvalitných vzdelávacích programov a kvalifikácií zameraných na potreby zručností v konkrétnom odvetví a prispievajú k regionálnemu, ekonomickému a sociálnemu rozvoju a inováciám. Podobne, slovenský model centier excelentnosti je založený na spolupráci škôl s firmami, stavovskými organizáciami, regionálnymi partnermi, vysokými školami a ďalšími partnermi pri ich transformácii na centrá celoživotného vzdelávania zameraných na rozvoj zručností v regiónoch a podpore celoživotného vzdelávania v súlade s potrebami trhu práce. Centrá excelentnosti stimulujú miestny podnikateľský rozvoj a inovácie tým, že úzko spolupracujú s podnikmi (najmä MSP) na aplikovaných výskumných projektoch, vytvárajú inovácie a podporujú podnikateľské iniciatívy študentov.

Na pilotnú fázu metodiky bolo vybraných 16 stredných odborných škôl zo všetkých ôsmich krajov Slovenska – vrátane verejných (zriaďovaných VÚC) aj súkromných škôl.

⁷⁵ Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti.

⁷⁶ <https://www.alianciasr.sk/najziadanejsie-nedostatkove-pracovne-pozicie-na-trhu-prace/>

Výber bol koncipovaný tak, aby pokryl najvýznamnejšie sektory (strojárstvo, elektrotechnika, stavebníctvo, automobilový priemysel, drevárstvo, poľnohospodárstvo, lesníctvo, obchod a služby a pod.). Po implementácii pilotnej fázy v 16 stredných odborných školách v rôznych sektoroch sa očakáva postupné rozširovanie systému na ďalšie školy a sektory⁷⁷.

Na strane zamestnávateľov sú nástrojom na podporu rozvoja sektorových zručností v partnerstve so SOŠ **nadpodnikové vzdelávacie centrá**, ktoré ponúkajú kvalitné vzdelávanie a prax pre učiacich sa a profesijný rozvoj pedagógov v modernom prostredí v bezprostrednej blízkosti trhu práce.

5.5 Zhrňujúce poznámky

V tejto časti štúdie sme sa na relatívne malom priestore snažili poskytnúť argumenty pre posun v diskusii ohľadom požiadaviek na samosprávy pre riešenie pretrvávajúceho nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily. Súčasná štruktúra a nastavenie kompetencií v oblasti vzdelávania medzi centrom a samosprávami v praxi znamená, že samosprávy nemajú adekvátne nástroje pre komplexnejšie riadenie rozvoja ľudských zdrojov v ich regióne. Poukázali sme na možnosti prepojenia OVP s vysokými školami. Pri návrhoch opatrení na zmenu je tiež vhodné brať do úvahy, že význam formálneho vzdelávacieho systému bude ustupovať v prospech neformálneho vzdelávania minimálne v oblasti riadenia zručností relevantných pre trh práce.

V tejto kapitole bol relatívne limitovaný priestor pre detailnejší vhl'ad do témy riadenia zručností. Vybrali sme najviac relevantné body pre diskusiu o postavení samospráv v tejto problematike. Tiež sme sa vyhli replikovaniu diskusie o potrebnej úprave existujúceho modelu decentralizácie diskutovanej v iných dokumentoch⁷⁸.

Bez systémových zmien, z ktorých niektoré boli načrtnuté aj v tejto kapitole, nie je vhodné očakávať formuláciu zmysluplných odporúčaní pre aktérov na regionálnej úrovni. Zároveň upozorňujeme, že riešenie regionálneho nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily nie je možné riešiť výlučne na úrovni samospráv. V tejto fáze, na základe prezentovanej diskusie, môžeme odporúčať samosprávnym krajom ako zriaďovateľom stredných škôl aktívnejšiu rolu pri podpore svojich škôl v oblasti neformálneho vzdelávania dospelých, čo má potenciál prispieť k zmierňovaniu nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily v regióne.

Zmeny v systéme vzdelávania si možno predstaviť ako prechod od pevne nastavenej „výrobnej linky“ absolventov k flexibilnému „stavebníckemu systému“, kde si jednotlivci aj firmy môžu vyskladať potrebné zručnosti v reálnom čase podľa aktuálnych potrieb trhu.

⁷⁷ Národný projekt Centrá excelentnosti OVP.

⁷⁸ V rámci projektu „Návod pre úspešné Slovensko“ (2023) bola publikovaná aj štúdia „Bližšie k občanom“ s podtitulkom „Pokračovanie decentralizácie posilní potenciál i stabilitu Slovenska a všetkých jeho regiónov“. Tiež sa nedá nespomenúť dokument s odporúčaniami v projekte „To dá rozum“ (2020), ktorý navrhoval opatrenia pre efektívnejšie riadenie v školstve s presahom na samosprávy.

6 Efektivita verejnej podpory

Efektivita verejnej podpory pre MSP na Slovensku je úzko spätá s pretrvávajúcimi regionálnymi disparitami, ktoré sa prejavujú výraznou koncentráciou podnikateľskej aktivity v mestských oblastiach, predovšetkým na západnom Slovensku. Bratislavský kraj dominuje vo väčšine kľúčových ukazovateľov, od počtu právnických osôb až po hustotu podnikov na tisíc obyvateľov, ktorá je tu v porovnaní s Prešovským krajom až štvornásobne vyššia. Táto nerovnováha, podporená migráciou podnikateľov do formálnejších štruktúr v hlavnom meste, prehĺbuje rozdiely medzi centrom a perifériou, čo si vyžaduje špecificky zacielené politiky podpory.

Doterajšie analýzy národných podporných programov však prinášajú triezve zistenia o ich skutočnom dopade. Hoci podporené firmy často vykazujú rast tržieb a produktivity, kontrafaktuálne štúdie naznačujú existenciu tzv. „mŕtvej váhy“ – firmy, ktoré podporu nedostali, často rástli podobným tempom ako tie podporené. Účinok verejných dotácií na produktivitu práce býva zväčša krátkodobý a zvyčajne vyprchá približne rok po obdržaní podpory. Navyše sa nepreukázal systematický vplyv týchto schém na zvyšovanie zamestnanosti, čo otvára kritickú diskusiu o pomere nákladov a čistého prínosu štátnych zásahov.

Pre transformáciu slovenskej ekonomiky je nevyhnutné posunúť sa od izolovaných dotácií k budovaniu komplexných inovačných ekosystémov, ktoré integrujú mentorstvo, sieťovanie a transfer technológií z univerzít. Súčasné postavenie slovenských regiónov v rámci európskeho hodnotenia inovácií (EIS), kde väčšina krajiny patrí len do kategórie „vznikajúcich inovátorov“, podčiarkuje potrebu lepšieho cielenia zdrojov na zvyšovanie pridanej hodnoty. Úspech verejnej politiky preto nebude závisieť od objemu vyčerpaných prostriedkov, ale od schopnosti vytvoriť prostredie, v ktorom sa inovácie prirodzene škálujú a služby podpory prenikajú aj do menej rozvinutých okresov.

6.1 Východiská politiky regionálnej podpory pre MSP

MSP na Slovensku sa dlhodobo koncentrujú najmä v mestských oblastiach a najmä na západnom Slovensku. Nasledujúce tabuľky predstavujú vývoj počtu podnikateľských subjektov z hľadiska počtu fyzických osôb (FO) podnikateľov a právnických osôb (PO) za jednotlivé kraje. Predstavujú dlhodobé trendy, ktoré súvisia s vývojom regionálnej podpory pre MSP. Sú v dynamike vzniku/zániku MSP a ukazovateľoch podnikateľskej aktivity na obyvateľa a na tisíc obyvateľov.

Pri interpretácii treba mať na zreteli, že údaje sú agregované podľa krajov a neodrážajú vnútro-krajskú heterogenitu (mestá vs. vidiek) a časové odchýlky môžu byť ovplyvnené administratívnymi zmenami klasifikácií a formalizáciou podnikania.

Tab. č. 32: Počet FO – podnikateľov v krajoch SR

Kraj	2010	2015	2019	2024
Bratislavský	62 000	49 000	48 000	71 033
Trnavský	36 000	36 000	36 000	43 753
Trenčiansky	45 000	36 000	36 000	40 625
Nitriansky	43 000	45 000	46 000	48 386
Žilinský	58 000	54 000	56 000	60 225
Banskobystrický	46 000	36 000	37 000	36 931
Prešovský	50 000	55 000	58 000	61 991
Košický	43 000	35 000	35 000	40 944

Zdroj: Slovak Business Agency, Atlas MSP na Slovensku, 2021; Výpis aktívnych podnikateľov z Registra organizácií k 31.12.2024, FO – kódy právnych foriem 10x (živnostníci, SHR roľníci, FO-slobodné povolania), ŠU SR

Vychádzajúc z tejto tabuľky je vidieť významné regionálne posuny a zmeny štruktúry medzi regiónmi. Zmeny v štruktúre môžu znamenať premenu právnej formy (zo živnostníka na spoločnosť s ručením obmedzeným), rast formálnych podnikateľských štruktúr, alebo migráciu podnikateľov do iných foriem podnikania. OECD a národné analýzy ukazujú vysokú koncentráciu podnikateľskej aktivity v Bratislave a pretrvávajúce regionálne rozdiely (Bratislava výrazne nad priemerom, východ SR zaostáva). To podporuje interpretáciu, že regionálne štrukturálne faktory formujú tieto trendy (OECD, 2021).

Tab. č. 33: Počet MSP – PO v krajoch SR

Kraj	2010	2015	2019	2024
Bratislavský	49 000	64 000	82 000	93 572
Trnavský	12 000	16 000	22 000	26 086
Trenčiansky	15 000	17 000	18 000	21 465
Nitriansky	20 000	22 000	26 000	29 286
Žilinský	20 000	22 000	26 000	29 950
Banskobystrický	12 000	15 000	18 000	24 251
Prešovský	18 000	20 000	22 000	25 494
Košický	18 000	22 000	25 000	29 937

Zdroj: Slovak Business Agency, Atlas MSP na Slovensku, 2021; Výpis aktívnych podnikateľov z Registra organizácií k 31.12.2024, FO – kódy právnych foriem 10x (živnostníci, SHR roľníci, FO-slobodné povolania), ŠU SR, Poznámka: Údaje v tabuľke sú približné, koncoročné. Zohľadnené je kritérium zamestnanosti.

Z tab. č. 33 je vidieť silný rast počtu právnických osôb v Bratislavskom kraji, najvýraznejší absolútny nárast spomedzi všetkých krajov. Ostatné kraje rastú, ale pomalšie. Poukazuje to na zvyšovanie rozdielov medzi Bratislavským krajom a zvyškom Slovenska. Bratislava rastie oproti ostatným krajom rýchlejšie, čím ešte viac prehĺbuje koncentráciu firemných štruktúr (súkromný sektor, služby, vysoká hustota firiem).

Rýchly rast počtu PO v Bratislave podporuje hypotézu, že tam prebieha „scaling“ a formalizácia podnikania (väčší podiel firiem s vyššími obrátmi / zamestnanosťou).

To vyžaduje iné typy podpory (investície do infraštruktúry, podpora priameho zahraničného investovania, podpora scale-up programov).

Tab. č. 34: Počet vzniknutých MSP v krajoch SR

Kraj	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Bratislavský	10 578	13 061	15 296	15 844	16 446	17 229	20 657	20 849	22 285	20 747	16 483
Trnavský	4 778	5 461	6 596	6 719	7 345	7 816	9 412	9 735	9 795	8 025	7 147
Trenčiansky	4 495	4 953	6 127	6 145	6 716	6 588	7 261	7 501	8 333	7 160	6 282
Nitriansky	6 258	7 248	8 723	8 969	9 413	9 141	9 854	11 388	11 144	10 049	9 318
Žilinský	6 586	7 372	8 862	9 212	9 820	9 605	11 041	10 460	10 999	9 692	9 058
Bansko-bystrický	5 107	5 637	6 936	6 954	7 032	6 749	6 873	7 984	8 302	7 555	7 678
Prešovský	6 067	7 000	8 909	9 313	10 490	10 178	12 369	12 341	13 287	11 688	11 669
Košický	5 044	5 826	7 437	7 354	8 442	8 426	9 138	9 478	10 942	10 277	9 617

Zdroj: Register účtovných závierok aktualizovaný k 16. 12. 2025 (slovensko.digital)

Tab. č. 35: Počet zaniknutých MSP v krajoch SR

Kraj	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Bratislavský kraj	8 128	8 300	7 825	7 150	7 101	6 166	12 987	7 714	9 280	10 185	10 979
Trnavský kraj	4 280	4 168	3 861	3 750	4 319	3 649	5 767	4 624	5 655	6 175	6 167
Trenčiansky kraj	4 431	4 138	3 860	4 057	4 193	3 529	4 094	4 196	4 806	4 967	5 264
Nitriansky kraj	4 776	4 846	5 093	5 283	6 225	5 489	5 966	6 616	7 194	7 322	8 098
Žilinský kraj	5 796	5 562	5 276	5 273	5 897	4 999	5 490	5 515	6 397	6 777	6 968
Banskobystrický kraj	4 772	4 622	4 290	4 624	5 158	4 243	5 185	4 794	5 306	5 742	6 097
Prešovský kraj	5 283	5 154	4 994	5 244	6 479	5 419	6 553	6 721	7 973	8 630	8 730
Košický kraj	4 565	4 662	4 733	4 661	5 341	4 170	5 462	5 028	5 678	6 473	6 905

Zdroj: Register účtovných závierok aktualizovaný k 16.12.2025 (slovensko.digital)⁷⁹

Z tabuliek vzniknutých a zaniknutých MSP je vidieť dlhodobý rast. Veľká dynamika zmien nastala po roku 2020, teda počas a po pandemických rokoch. Jednak narástol počet vznikajúcich MSP, ale aj počet zanikajúcich. Súvisí zo zásadnými zásahmi štátu do fungovania ekonomiky. Neustále zásahy a zmeny zvýšili výrazne ekonomickú neistotu. Negatívne zmeny v daňovo-odvodovom-poplatkovom mixe štátu i územnej samosprávy zásadne zaťažili práve MSP. Vyšší počet vzniku MSP v Bratislave súčasne so stálym počtom zánikov znamená akumulčný efekt a rýchlejší rast podnikateľskej bázy v Bratislavskom kraji.

⁷⁹ Poznámka: MSP definované ako subjekty evidované v registri vo veľkostnej kategórii do 249 zamestnancov (aktuálny stav uvedený v registri k 16.12.2025) bez subjektov vo vlastníctve štátu a územnej samosprávy.

Tab. č. 36: Podiel podnikajúcich FO na obyvateľa v produktívnom veku (%)

Kraj	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Bratislavský	11,43	11,80	11,88	10,40	11,01	11,01	12,40	13,83	14,37	14,91
Trnavský	9,01	9,31	9,46	8,90	9,42	9,25	10,54	11,49	11,63	11,47
Trenčiansky	8,70	8,92	9,04	8,66	9,22	8,98	10,00	10,74	10,85	10,98
Nitriansky	8,94	9,39	9,61	9,25	9,92	9,69	10,27	11,18	11,08	11,05
Žilinský	10,66	11,04	11,13	10,99	11,71	11,37	12,64	13,46	13,34	13,31
Banskobystrický	7,98	8,16	8,19	7,85	8,21	7,91	8,66	9,30	9,29	9,27
Prešovský	8,58	8,84	8,95	9,06	9,85	9,68	11,16	11,97	11,83	11,77
Košický	6,19	6,33	6,40	6,09	6,43	6,28	7,25	7,77	7,88	8,05

Zdroj: ŠÚ SR (datacube), vlastné prepočty

Podiel podnikajúcich FO na obyvateľa v produktívnom veku je najvyšší v Bratislavskom a Žilinskom kraji, zatiaľ čo Košický kraj vykazuje najnižšie hodnoty (len približne 8 % v roku 2024). Nízka miera podnikajúcich FO je tiež napríklad v Banskobystrickom kraji (približne 9,3 % v roku 2024).

Tab. č. 37: Počet podnikov na tisíc obyvateľov

Kraj	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Bratislavský	103,44	112,97	116,73	119,05	125,30	130,46	120,44	123,11	119,45	127,23
Trnavský	30,51	33,26	34,50	36,44	39,24	41,43	40,62	42,09	41,99	44,84
Trenčiansky	26,24	28,38	29,38	30,82	33,30	34,35	34,83	36,08	36,07	37,86
Nitriansky	30,89	33,73	34,42	36,05	38,66	40,55	40,81	42,58	42,32	44,80
Žilinský	29,18	31,40	32,58	34,63	37,53	39,49	39,68	41,30	41,50	43,94
Banskobystrický	26,13	28,49	30,25	32,15	34,36	34,71	36,12	37,57	37,52	39,85
Prešovský	21,64	23,28	24,25	25,67	27,62	28,77	29,03	30,00	29,97	31,86
Košický	24,96	26,93	27,93	29,56	31,98	33,89	34,70	36,23	36,43	38,76

Zdroj: ŠÚ SR (datacube), vlastné prepočty, právnické osoby

Bratislavský kraj má tiež výrazne vyššiu hustotu podnikov na tisíc obyvateľov oproti všetkým ostatným krajom (tab. č. 37). Najnižšiu mal v roku 2024 Prešovský kraj (31,9), čím až 4-násobne zaostával za Bratislavským krajom, kde v roku 2024 bola táto hustota podnikov na úrovni 127,2. Hustota podnikov je pritom zástupný indikátor podnikateľského prostredia a lokalizačných výhod. Bratislava vystupuje ako magnet (väčší počet firiem na obyvateľa), čo koreluje s vyššou produktivitou, infraštruktúrou a prístupom k trhu. Periférne kraje síce rastú, no z nižšej základne. Regionálne rozdiely v rámci Slovenska sa prejavujú vo všetkých hodnotených oblastiach. Vo väčšine analyzovaných ukazovateľov sa potvrdzuje silná východno-západná miera nerovností, najmä v hlavných nákladoch na podnikanie (cena práce a cena kapitálu/nehnuteľností).

6.2 Verejná podpora MSP na národnej úrovni a jej efektívnosť

Celkovo je vidieť viacero pokusov o vyhodnocovanie efektívnosti verejnej podpory pre MSP na Slovensku. SBA vyhodnocovala niekoľko nástrojov podpory, vrátane mikropôžičiek. Podľa dostupných informácií väčšina podporených firiem zaznamenala rast tržieb a zlepšenie produktivity. Kontrafaktuálna analýza však ukázala, že firmám, ktoré podporu nedostali, rástli tržby podobným tempom (Slovak Business Agency, 2019, Prognostický ústav, 2021)⁸⁰.

Spomenuté analýzy nenaznačujú, že by štátna podpora dokázala podporiť zvyšovanie počtu zamestnancov. Tu je ale potrebné uviesť, že podporné programy sa orientujú predovšetkým na rast obratu a inováciu; dopad na zamestnanosť nebol identifikovaný. Zároveň sa zapojenie MSP do podporných programov líši podľa regiónov. Analýza OECD upozorňuje na koncentráciu aktivít v Bratislavskom kraji a strednom Slovensku, zatiaľ čo menej rozvinuté regióny sú slabšie pokryté (OECD, 2021).

Internacionalizácia slovenských MSP so sídlom mimo Bratislavského kraja bola podporená národným projektom „Podpora internacionalizácie MSP“, ktorej prijímateľom bola SARIO a partnerom SBA. Úlohou programu bolo posilnenie internacionalizačných kapacít MSP vrátane prezentácie podnikateľského potenciálu a poskytnutie bezplatných prezentačných, kooperačných, poradenských služieb MSP za účelom zvýšenia ich miery zapojenia sa do medzinárodnej spolupráce, stimulujúcej ich ďalší rozvoj a posilňujúcej ich konkurencieschopnosť a postavenie v národnom hospodárstve a zároveň vytvorenia predpokladov na úspešný prienik na zahraničné trhy (MH SR, 2023, s. 97). Úspešnosť jednotlivých meraných ukazovateľov v záverečnom vyhodnotení bola 88 až 99 % a očakávalo sa, že na základe týchto hodnôt dôjde v poslednom roku implementácie NP dosiahnutiu cieľových hodnôt (MH SR, 2023, s. 98).

Prostredníctvom projektu „Podpora internacionalizácie MSP“ zabezpečila SARIO v rokoch 2017 – 2023 podporu pre slovenské MSP pri vytváraní obchodných príležitostí so zahraničnými partnermi prostredníctvom účasti na medzinárodných veľtrhoch a výstavách, podnikateľských misiách, rozvoja dodávateľských reťazcov a exportne zameraných vzdelávacích seminárov. V rámci projektu bolo zrealizovaných 421 podujatí a poskytnutá nefinančná pomoc viac ako 3 200 malým a stredným podnikom so sídlom mimo Bratislavského kraja. Výška poskytnutej nefinančnej pomoci de minimis predstavuje viac ako 8 miliónov eur (SARIO, 2025).

Napríklad v prípade hodnotenia Národného projektu Podpora internacionalizácie MSP, ktoré bolo vykonané v rokoch 2020–2022, sa zistilo, že v nasledujúcom roku po skončení aktivít u väčšiny firiem nenastala systematická zmena finančných ukazovateľov. Niektoré typy aktivít (najmä podnikateľské misie a krátkodobé individuálne poradenstvo) prispeli k dočasnému zvýšeniu rastu tržieb a návratnosti aktivít podporených firiem. Zároveň viaceré národné projekty, napríklad kreatívne vouchre, poukázali na iný faktor. U kreatívnych voucherov sa preukázalo, že podporení žiadatelia mali výrazne vyšší nárast aktivít, vlastného imania a tržieb než bežná kontrolná skupina MSP. Ale tento rast nebol vyšší ako u podnikov, ktoré o podporu síce požiadali, ale nedostali ju. **To naznačuje silný vplyv iných faktorov – motivované firmy rastú aj bez dotácií.**

⁸⁰ https://www.opvai.sk/media/102927/zaverecna-sprava_posudenie-efektov-financnej-a-nefinancnej-pomoci.pdf

Podobné výsledky priniesli aj ďalšie NP (NPC, inkubátory, granty). Napríklad údaje zo SARIO ukazujú, že mieru rastu exportu u MSP po medzinárodných misiách nemožno pripísať iba dotáciám, keďže ovplyvnili ich i iné faktory. **Celkový záver prehodnotiť nastavenie programov a nastaviť lepšie ciele podpory na zvyšovanie jej efektivity** (MH SR, 2023).

Téme vplyvov podpory na produktivitu malých a stredných podnikov sa venuje viacero štúdií. Napríklad štúdia od Némethovej a kol. (2019) skúmala inovačné dotácie v menej rozvinutých regiónoch Slovenska. Výsledkom štúdie je zistenie, že podpora priniesla štatisticky významný krátkodobý nárast produktivity práce podporených firiem. Dôležitým zistením však je, že tento priaznivý vplyv netrvá dlho. Efekt podpory na produktivitu mizne približne rok po obdržaní dotácie. Po roku sa rozdiel medzi podporenými a nepodporenými firmami vyrovnáva.

Väčšina evaluácií sa zhoduje, že účinok verejnej podpory na rast MSP je krátkodobý. Firmy síce často rastú po zapojení do programov, no bez dlhodobiejšieho udržateľného rastu (napr. spomalenie efektu na produktivitu po približne jednom roku). **Podpora priťahuje ambiciózne firmy, ktoré by rástli aj bez dotácií.** Kontrafaktuálne štúdie ukazujú, že čistý prínos dotácií je často menší, ako naznačujú hrubé počty (dopyt firiem do programov skresľuje výsledky). Často spomínaným problémom tiež je, že krátkodobé efekty sa dosahujú za relatívne veľké dotácie. To poukazuje na otázku pomeru vynaloženej dotácie k jej prínosu – vysoké náklady redukujú celkovú ekonomickú efektívnosť.

Medzinárodné analýzy a strategické správy (napríklad OECD) zdôrazňujú potrebu systematického hodnotenia a zvyšovania efektivity inovačných programov. Konkrétne sa odporúča prehodnotiť existujúce daňové a dotačné schémy, lepšie cieľiť financie a podporovať partnerstvá verejného a súkromného sektora pri financovaní inovácií. **Preto je pri hodnotení efektívnosti dôležité všimnúť si nielen priamy vplyv, ale aj trvalosť, dopad na širší podnikateľský ekosystém, náklady na dosiahnutie výsledku a nepriame a dlhodobé dôsledky.**

6.3 Regionálne a miestne politiky

Nasledovná tabuľka sumarizuje Programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja, ktoré boli prijaté na úrovni jednotlivých krajov práve vo vzťahu k cieľom podpory malých podnikov a konkrétne opatrenia, ktoré boli prijaté na dosiahnutie tohto cieľa.

Tab. č. 38: Regionálne politiky VÚC v programoch hospodárskeho a sociálneho rozvoja krajov

Kraj	Strategický cieľ / Priorita (Podpora MSP)	Konkrétne opatrenia (Príklady)	Merateľné indikátory (Áno/Nie a príklady)
Banskobystrický (BBSK) PHSR 2022–2030	Strategický cieľ 2: Zlepšenie ľudského kapitálu pre inovácie a zvýšenie inovačnej výkonnosti, vrátane priamej podpory MSP a startupov.	Podpora vzniku a rozvoja nových MSP a startupov. Rozvoj inovačného podnikania a tvorba podnikateľských sietí (klastrov).	Áno. Definuje ciele ako pozitívny vývoj ekonomiky, rast HDP a zamestnanosti v BBSK.
Bratislavský (BSK) PHSR 2021–2027	Zvyšovanie konkurencieschopnosti MSP. Podpora technologického rozvoja a inovácií.	Finančné nástroje (úvery, granty) pre začínajúce MSP. Podpora podnikania a inkubácie. Podpora vzniku spin off/spin out podnikov.	Áno. Zamerané na tvorbu nových pracovných miest a zvýšenie objemu investícií do technologického rozvoja.
Trnavský (TTSK) PHSR 2022–2030	Vízia: Moderná, všestranne rozvinutá a konkurencieschopná župa. Strategický prístup: Podpora rozvoja inovatívneho podnikania.	Zriadenie a podpora Krajskej inovačnej rozvojovej agentúry (KIRA). KIRA Akadémia (vzdelávanie). Podpora lokálnych MSP komunit a sieťovania.	Áno. PHSR obsahuje definované merateľné ukazovatele v implementačnej časti.
Košický (KSK) PHSR 2023–2027	Posilnenie udržateľného rastu a konkurencieschopnosti MSP (prioritne RIS3 a inovatívne podniky).	Inovačné centrum Košického kraja, podnikateľský inkubátor, co-workingové priestory. Revitalizácia nevyužívaných objektov pre podnikateľov. Podpora start-upov a spin-offov.	Áno. Očakávané výsledky: zvýšenie inovačného potenciálu MSP, nárast inovatívnych riešení a zlepšenie prístupu k financovaniu.
Žilinský (ŽSK) PHSR (2021–2027)	Zvýšiť inovačnú výkonnosť ekonomiky a využívať inovatívne a udržateľné riešenia. Posilnenie udržateľného rastu a konkurencieschopnosti MSP.	Podpora podnikateľských zručností (cez Rozvojovú agentúru ŽSK). Startup fóra. Podpora internacionalizácie MSP a zdieľaných služieb.	Áno. Dokument obsahuje ekonomické ukazovatele a indikátory kvality života (KPI).
Nitrianský (NSK) PHSR (2021–2027)	Podpora MSP	Zriadenie a prevádzka podnikateľského inkubátora. Internacionalizácia MSP. Podpora start-upov a podnikov v oblasti obehového hospodárstva.	Áno. V akčnom pláne sú definované Kľúčové výkonnostné ukazovatele (KPI) a meracie jednotky pre jednotlivé projekty.
Prešovský (PSK) PHSR 2021–2027	Systematická podpora vytvárania MSP a živností a podpora zamestnanosti. Podpora ekonomického rastu.	Podpora integrovaných územných investičných projektov pre infraštruktúru podnikania (napr. hnedé parky). Podpora sociálneho podnikania.	Áno. Merané indikátormi ako tvorba pracovných miest a plánované tržby z podporených projektov.
Trenčiansky (TSK) PHSR 2022–2030	Rozvoj podnikania a zvýšenie konkurencieschopnosti MSP. Podpora uvedenia nového produktu/procesu na trh.	Podpora inovácií a inovačných riešení. Spolupráca so strednými odbornými školami. Implementácia Konceptie Smart TSK (inteligentný región).	Áno. PHSR schválený v roku 2023 obsahuje podrobné merateľné indikátory plnenia cieľov.

Zdroj: PHSR jednotlivých krajov, vlastné spracovanie

Tab. č. 39: Regionálne politiky krajských miest v programoch hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Mesto	Rieši tému MSP (podpora podnikania, inkubátor, coworking)?	Zosúladenie s PHSR kraja
Bratislava	Áno. Mesto je kľúčovým partnerom pre implementáciu rozvojových cieľov BSK. Podporuje inkubáciu, start-upy a technologický rozvoj v metropolitnej oblasti.	Vysoké zosúladenie. PHSR BSK bol spracovaný v partnerstve s Hlavným mestom SR Bratislava, pričom mesto je gestorm pre implementáciu UMR Bratislava.
Košice	Áno. Mesto je centrom aktivít, ktoré priamo podporujú MSP, vrátane Inovačného centra Košického kraja a budovania podnikateľských inkubátorov a co-workingových priestorov.	Vysoké zosúladenie. Mesto Košice a jeho funkčná oblasť sú definované ako Územie udržateľného mestského rozvoja (UMR) v PHSR KSK.
Banská Bystrica	Áno. Program rozvoja mesta 2024–2030 má za cieľ „Zvýšiť atraktivitu mesta pre investorov, podnikateľov“. Zameriava sa na nadpriemernú podnikateľskú aktivitu v obchode a cestovnom ruchu.	Vysoké zosúladenie. Mesto je jadrovou obcou UMR Banská Bystrica, ktorý je základom pre implementáciu PHSR BBSK (2022–2030).
Prešov	Áno. Program rozvoja mesta (a UMR Prešov) sa zameriava na rozvoj podnikania, podporu tvorby MSP a vytváranie vhodnej infraštruktúry pre podnikanie v mestskej oblasti.	Vysoké zosúladenie. Mesto Prešov a okolité obce tvoria UMR Prešov, ktorý je súčasťou implementačného rámca PHSR PSK a vzájomne nadväzuje na rozvojové priority kraja.
Nitra	Áno. Stratégia pre funkčnú mestskú oblasť (FMO) Nitra je zameraná na podporu MSP, budovanie podnikateľského inkubátora a podporu start-upov a obehového hospodárstva.	Vysoké zosúladenie. PHSR NSK a IUS FMO Nitra sú kľúčové dokumenty, ktoré sa navzájom dopĺňajú pre koordinované čerpanie regionálnych a európskych fondov.
Trnava	Áno. PHSR mesta Trnava prioritizuje prilákanie nových firiem, podporu sieťovania MSP (klastrov), a rozvoj kultúrneho a kreatívneho priemyslu.	Vysoké zosúladenie. PHSR mesta Trnava (a UMR Trnava) je v súlade s Rozvojovou stratégiou TTSK a rieši požiadavky na operácie v rámci IIB 4 – „Inovácie a podpora MSP“.
Trenčín	Áno. PHSR mesta Trenčín (2023–2029) bol aktualizovaný s cieľom prispieť k rozvoju lokálnej ekonomiky a rieši témy Smart City a kultúrneho a kreatívneho priemyslu.	Vysoké zosúladenie. Program rozvoja mesta Trenčín dopĺňa PHSR TSK. Aktualizácia bola vykonaná v súlade s Metodikou tvorby PHSR pre programové obdobie po roku 2020.
Žilina	Áno. PHSR mesta Žilina sa zameriava na internacionalizáciu MSP a zvyšovanie inovačnej kapacity MSP v digitálnej ekonomike (cez UMR Žilina).	Vysoké zosúladenie. Program rozvoja Žiliny dopĺňa PHSR žilinského kraja.

Zdroj: vlastné spracovania, Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja jednotlivých krajov a miest

Vo všeobecnosti platí, že krajské mestá a samosprávne kraje majú vysokú mieru spolupráce a snažia sa svoje aktivity koordinovať a spolupracovať, a to aj v otázkach rozvoja podnikateľského prostredia. Súvisí to s tým, že samosprávne kraje majú sídlo v krajskom meste. Kľúčové ale nie je posilňovať už aj tak silné krajské mestá, ale práve okresy a regióny, ktoré spadajú pod kraj a patria k málo podnikavým či rizikovým. Napríklad v Prešovskom kraji je vysoká miera spolupráce medzi mestom Prešov a PSK. Táto spolupráca však nejde ďalej od mesta Prešov, a z programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja ostatných okresných miest Prešovského kraja, teda Bardejov, Humenné, Kežmarok, Levoča, Medzilaborce, Poprad, Sabinov, Snina, Stará Ľubovňa, Stropkov, Svidník, Vranov nad

Topľou, je zrejmé, že spolupráca vo väčšine prípadov končí na úrovni kraj a krajské mesto. Iba pri PHSR mesta Kežmarok a Levoča sú vzájomné referencie na krajské PHSR v oblasti MSP a vzájomnej spolupráce. Pri ostatných mestách, aj keď majú často sekcie venujúce sa MSP a podnikateľskému prostrediu, nie sú previazané s aktivitami kraja a teda nie je možné ich vyhodnotiť, alebo reálne spolupráca je veľmi slabá či neexistujúca.

Veľmi podobná situácia je aj v Banskobystrickom kraji a obdobná aj v ostatných krajoch. Prienik býva s krajským mestom a občas medzi dodatočným jedným či dvoma okresnými mestami. To indikuje vysokú centralizáciu, namiesto penetrácie a difúzie aktivít medzi samosprávnymi kraji do okresných miest v kraji a opačne. Miera spolupráce je vyššia v Bratislavskom samosprávnom kraji, medzi krajom a Bratislavou aj mestami Pezinok a Senec, ale aj tu neplatí rovnaká miera prepojenia s mestom Malacky, ktoré pripomína „podivného muža“ v kraji. Zároveň toto indikuje, že je to aj problém zlej samosprávnej reformy, ktorá nereflektovala prirodzené prepojenia medzi ekonomicky a historicky prepojenými regiónmi a oblasťami, a samosprávne kraje postavila na báze umelých ôsmich krajov zdedených z mečiarizmu.

6.4 Porovnanie podporených projektov na úrovni krajov

Nasledovná tabuľka sumarizuje Počet podporených projektov, ktoré boli podporené na úrovni jednotlivých krajov.

Tab. č. 40: Počet podporných projektov v jednotlivých krajoch

Kraj	RPIC	BIC	RC SE	MIRRI regionálne centrá	Krajské inovačné centrá	Univerzitné centrá	MAS	RRA
Bansko-bystrický	1	1	1	1	1	1	17	2
Bratislavský	0	1	0	0	0	3	3	1
Košický	3	2	1	1	1	8	8	4
Nitriansky	2	0	1	1	0	12	12	8
Prešovský	2	0	1	1	1	15	15	3
Trenčiansky	2	1	1	1	0	10	10	4
Trnavský	2	0	1	1	0	6	6	2
Žilinský	1	1	1	1	1	8	8	3

Zdroj: SBA, MPSVR SR (RC SE), NS MAS SR, IS RRA, vlastné spracovanie

Univerzitné centrá, ktoré deklarujú spoluprácu s podnikmi, vrátane MSP:

- Banskobystrický kraj: Referát pre transfer technológií TUZVO — správa ochrany duševného vlastníctva a spolupráce s priemyslom
- Bratislavský kraj: Centrum transferu technológií STU (CTT STU), Centrum transferu technológií UK, Vedecký park UK
- Košický kraj: Univerzitné centrum inovácií, transferu technológií a ochrany duševného vlastníctva (TECHNICOM) – TUKE, Centrum transferu technológií UPJŠ (v rámci Technologického a inovačného parku UPJŠ - TIP UPJŠ)
- Nitriansky kraj: Kancelária projektových a transferových činností SPU — správa VaV, transferu a podpory akademického podnikania (SPU NR)

- Prešovský kraj: Centrum pre komercializáciu výstupov výskumu a manažment duševného vlastníctva PU
- Trenčiansky kraj: TnUAD — prevádzkuje CENTRATECH (Centrum transferu technológií)
- Trnavský kraj: Materiálovotechnologická fakulta STU - Univerzitný vedecký park Cambo Trnava; na UCM v TT tiež existuje referát zameraný na transfer, inovácie a spoluprácu s praxou
- Žilinský kraj: Centrum pre transfer technológií UNIZA

Tab. č. 41: **Silné a slabé stránky podporných centier**

Typ inštitúcie	Silné stránky	Slabé stránky
RPIC	Dostupné takmer všade, nízke vstupné bariéry	Rozdielna kvalita, chýba inovačné zameranie
BIC	Podpora inovácií, prax, skúsení poradcovia	Slabšie alebo neexistuje pokrytie v odľahlejších regiónoch
RC SE	Silná agenda 2023–2025, jasné pravidlá	Nevyvážené aktivity podľa kraja
MIRRI regionálne centrá	Dôležité pre eurofondy	Nie priamo “podnikateľské”, skôr projektové
Krajské inovačné centrá	Moderné, orientované na startupy	Nepokrývajú celé Slovensko a pôsobia skôr lokálnych ekonomických centrách
Univerzitné centrá	Mladí ľudia, nové nápady, dynamika	Nízka previazanosť s MSP a penetrácia, difúzia výsledkov do podnikov a ekonomiky
MAS	Silné na vidieku, veľmi lokálne prepojenie	Zaťažujúca administratíva, veľké rozdiely v kvalite
RRA	Kvalitné prepojenie s krajinami	Nižšia transparentnosť aktivít v niektorých krajinách zväzujúca hodnotenie

Zdroj: SBA, MPSVR SR (RC SE), NS MAS SR, IS RRA, vlastné spracovanie

Tab. č. 42: **Prínos k ekosystému MSP (2023–2025)**

Oblasť	Kto dominuje	Trend 2023–2025
Rozbeh podnikania (živnosti, mikropodniky)	RPIC, BIC	Digitalizácia, jednoduché poradenstvo
Inovácie & startupy	KIRA, BIC, univerzity	Rozvoj regionálnych akceleratorov
Sociálne podnikanie	RC SE	Rast, viac registrovaných sociálnych podnikov
Eurofondové investície	MIRRI centrá	V Programe Slovensko je v špecifickom ciele RSO1.3 – podpora udržateľného rastu a konkurencieschopnosti MSP s čiastkou 212 800 000 eur čo je 1,69 % z Programu Slovensko
Vidiek & poľnohospodárske MSP	MAS / LEADER	Oživenie vďaka novým schémam
Regionálny rozvoj a turizmus	RRA	Prepojenie MSP – samosprávy – región

Zdroj: SBA, MPSVR SR (RC SE), NS MAS SR, IS RRA, vlastné spracovanie

Tab. č. 43: Počet podporných projektov v jednotlivých okresoch

Typ inštitúcie / agentúra	Počet podporených projektov na okresnej úrovni
RPIC	11
BIC	5
RC SE	7
MIRRI regionálne centrá	7
Krajské inovačné centrá	4
Univerzitné centrá	12
MAS	79
RRA	27

Zdroj: SBA, MPSVR SR (RC SE), NS MAS SR, IS RRA, vlastné spracovanie

Vyhodnotenie účastníkov služieb SARIO podľa regiónu, v ktorom pôsobia, ukázalo, že najviac účastníkov (77) bolo z dvoch samosprávnych krajov – Trenčianskeho a Žilinského. Pokiaľ posudzujeme regióny podľa počtu účastí subjektov na službách, Žilinský samosprávny kraj bol o niečo aktívnejší (146). K týmto dvom regiónom sa počtom účastí na službách priblížil Banskobystrický samosprávny kraj (127). Najmenej početne zastúpený bol Košický samosprávny kraj (39), a to aj z pohľadu počtu účastí na vybraných službách (59).

Vyhodnotenie účastníkov služieb SBA podľa regiónu, v ktorom pôsobia, ukázalo, že najviac účastníkov bolo zo Žilinského samosprávneho kraja (102), nasledovaný Prešovským samosprávnym krajom (93). Pokiaľ posudzujeme regióny podľa počtu účastí subjektov na službách, opätovne najaktívnejší boli účastníci zo Žilinského samosprávneho kraja (146), hneď za ním Trnavský (139) a Prešovský (138) samosprávny kraj. Najmenej početne zastúpený bol Trenčiansky samosprávny kraj (73) a to aj z pohľadu počtu účastí na vybraných službách (98) (MH SR, 2023, s. 33).

Osobitnou kategóriou sú sociálne podniky a sociálne podnikanie. Ich deklarovanou úlohou je povzbudiť ekonomiku v chudobnejších oblastiach a v oblastiach obývaných marginalizovanými skupinami. Katalóg sociálnych podnikov eviduje v SR v roku 2025 takmer 7 tisíc ľudí zamestnaných v sociálnych podnikoch⁸¹. V roku 2023 štátna investícia vo výške asi 35 mil. eur viedla spolu v 550 podnikoch k tvorbe celkového zisku 13,15 mil. eur a tržbám 141,55 mil. eur. V rámci metodiky hodnotenia Národného projektu (Inštitút sociálnej ekonomiky II.) však vystupujú do popredia viac sociálne ako ekonomické ukazovatele.

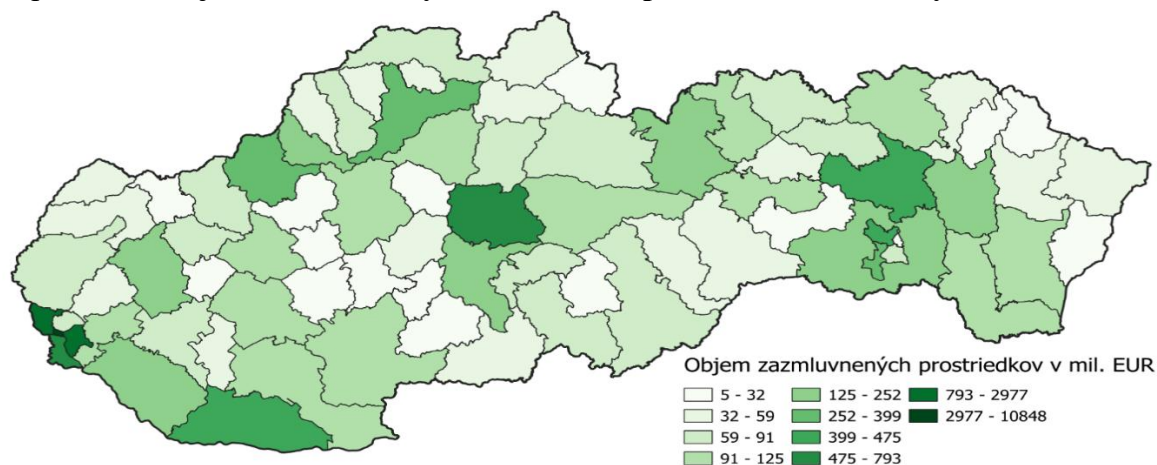
Z ekonomického hľadiska je diskutabilný údaj o pridanej hodnote sociálnych podnikov, ktorú v roku 2023 vyčíslili na 66,20 mil. eur. Regionálne centrá sociálnej ekonomiky vo všetkých mimo bratislavských krajoch pritom fungujú skôr na úradníckom princípe ako jedny z mnohých pracovísk v rámci ÚPSVaR. Problémom je podľa NKÚ to, že napriek tomu, že na podporu tejto oblasti sa z európskych finančných prostriedkov vynaložilo už viac ako 100 miliónov eur, MPSVR SR od roku 2018 nevykonalo hĺbkovú kontrolu ani v jednom podniku. Kvôli chýbajúcemu informačnému systému nemá rezort práce dostatočné dáta o zamestnancoch podnikov.

⁸¹ Pozri Katalóg sociálnych podnikov na <https://katalogsp.gov.sk>

NKÚ nebol preto schopný vyhodnocovať účinnosť jednotlivých podporných mechanizmov. **Väčšina foriem podpory znevýhodnených skupín tak vôbec nefungovala alebo nebola účinná.** Podľa NKÚ by bolo potrebné aj zredukovať niektorých administratívnych povinností a zjednodušiť procesy, podporiť možnosti v rámci verejného obstarávania, či posilniť možnosti pre sociálne podniky legislatívnou cestou (NKÚ, 2024, s. 13-14). Systémový problém „sociálnych podnikov“ a „sociálneho podnikania“ z dlhodobého hľadiska je, že subvencie prinášajú disproporcie v konkurencieschopnosti podnikov, vytváranie závislosti na štátnej podpore a narušenie konkurencie, tým aj podnikateľského prostredia. Po ostatnej zmene zákona o dani z pridanej hodnoty sociálne podniky na Slovensku môžu využívať zníženú sadzbu DPH (aktuálne 10 %, predtým 5 %), aby podporili svoju činnosť. Realitou však je, že tieto zmeny sú skôr zneužívané registrovaním fiktívnych sociálnych podnikov, ktoré ministerstvo nekontroluje.

Podpora a investície zo strany štátu sú realizované predovšetkým eurofondami (zdrojmi EÚ) a v malej miere priamo vlastnými rozpočtovými zdrojmi prostredníctvom štátneho rozpočtu. Nasledujúce mapy znázorňujú regionálne použitie zazmluvnených eurofondov.

Mapa č. 68: **Objem zazmluvnených eurofondov podľa okresov za roky 2014 až 2025**

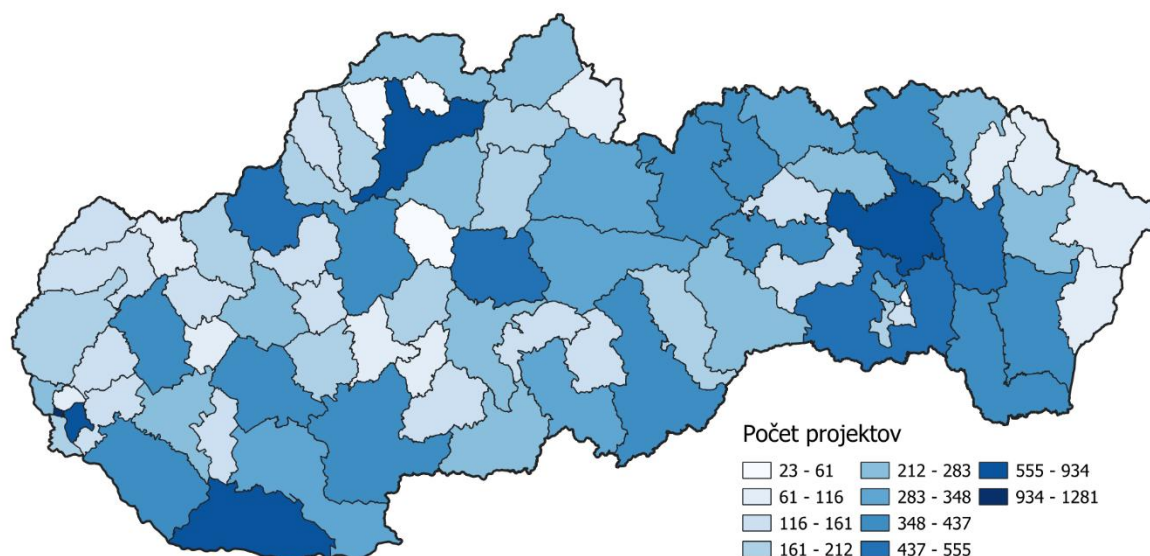

Zdroj: ITMS 2014+, vlastné spracovanie

Mapa č. 68 popisuje celkový objem zazmluvnených projektov z eurofondov od roku 2014, zverejnených v rámci otvorených dát systému ITMS 2014+ do dátumu poslednej aktualizácie (21.12.2025) podľa okresov prijímateľov, zverejnených na platforme slovensko.digital (priradenie k okresom sme uskutočnili na základe priestorovej analýzy podľa geosúradníc). Vyjadruje regionálne rozdiely v aktivite a úspešnosti prijímateľov/žiadateľov o nenávratný finančný príspevok. Ako vyplýva z mapy, tieto sú značne diferencované, pričom najviac prostriedkov bolo alokovaných žiadateľom z regiónov krajských miest.

Je potrebné upozorniť, že táto mapa nezobrazuje okresy, do ktorých pomoc z eurofondov skutočne išla. Takéto údaje nebolo možné získať z otvorených dát, keďže zverejnené miesta realizácie jednotlivých projektov obsahovali len zoznamy/vymedzenie regiónov, avšak nie presné sumy. V niektorých prípadoch išlo o celé Slovensko

Mapa č. 69: Počet podporených projektov z eurofondov podľa okresov za roky 2014 až 2025

Zdroj: ITMS 2014+, vlastné spracovanie

Veľký problém pri analýze dát je skutočnosť, že mnohé projekty sú zazmluvnené ministerstvami a aj sídlo protistrany je často v Bratislave, alebo krajskom meste. Priestorová informácia je tak deformovaná, aj keď zdroje majú celoslovenské použitie alebo použitie vo viacerých okresoch. Napriek tomu je zrejmé, že aj použitie eurofondov je centralizované na krajské mestá a iba niektoré regióny vo vyššej miere. Zároveň nie všetky zazmluvnené projekty aj boli realizované a pri kontrolách prijímateľ musel časť prostriedkov vrátiť, ak nepreukázal ich zmluvné použitie. Iné dáta zatiaľ bohužiaľ nie sú k dispozícii v dostatočne detailnej štruktúre na to, aby bolo možné presne vyčíslieť, do ktorých okresov išlo koľko z rozpočtových zdrojov z eurofondov. **Opäť sa opakuje systematický problém pomalého tempa zazmluvňovania zdrojov z fondov EÚ.**

Tab. č. 44: Objem zazmluvnených eurofondov do okresov s najnižšou odolnosťou MSP na Slovensku za roky 2014 až 2025

Okres	Celkový index odolnosti MSP	Zazmluvnené eurofondy 2014+ (v mil. eur)	% objemu
Bardejov	0.58	110.49	0.4%
Medzilaborce	0.58	15.53	0.1%
Trebišov	0.55	105.91	0.4%
Turčianske Teplice	0.45	4.66	0.0%
Svidník	0.39	42.36	0.2%
Pezinok	0.37	51.26	0.2%
Revúca	0.36	41.07	0.2%
Levoča	0.25	37.23	0.1%
Banská Štiavnica	0.18	16.49	0.1%
Krupina	0.00	22.75	0.1%

Zdroj: ITMS 2014+, vlastné spracovanie

6.5 Príklady dobrej praxe

Identifikovať príklady dobrej praxe na Slovensku, ale najmä v zahraničí, možno aj prostredníctvom ocenenia Európsky podnikateľský región roka (European Entrepreneurial Region - EER). Ide o projekt, ktorý identifikuje a odmeňuje regióny a mestá EÚ, ktoré preukazujú vynikajúcu a inovatívnu podnikateľskú politickú stratégiu bez ohľadu na ich veľkosť, bohatstvo a kompetencie. Regióny a mestá s najdôveryhodnejším a najsľubnejším víziovým plánom získavajú na konkrétny rok označenie „Európsky podnikateľský región roka“ (EER). EER vznikol v roku 2010 a každoročne (resp. každé dva roky, podľa cyklu) sa udeľuje regiónom alebo mestám v EÚ.

Trnavský kraj

Zatiaľ jediný slovenský región, ktorému sa podarilo získať toto ocenenie, bol Trnavský samosprávny kraj už v roku 2012 (EER, 2025; SITA, 2011). TTSK sa do tejto súťaže zapojil v tom čase ako jediný zo samosprávnych krajov Slovenska, pričom z krajín bývalého východného bloku sa do súťaže zapojilo iba päť uchádzačov. TTSK predstavil rozvoj v oblasti podnikania, siete škôl, vzdelávacích programov a ich vzájomného prepojenia, pričom prezentoval ciele a opatrenia pre jednotlivé podregióny, a to tiež v rámci rozvoja školstva a vzdelávania. Boli predložené aj ďalšie možnosti využitia štrukturálnych fondov EÚ a iných verejných prostriedkov na rozvoj kraja. Poslednou časťou prezentácie Trnavského samosprávneho kraja boli formy partnerstiev medzi verejným a súkromným sektorom s možnosťami vytvárania a udržiavania podnikateľského prostredia (Krajčovič, 2010).

V trnavskom kraji funguje od roku 2019 tzv. KIRA - Krajská inovačná rozvojová agentúra TTSK, ktorá funguje ako nezisková organizácia Trnavského samosprávneho kraja. Aktivity zameriava na vlastné programy ako KIRA Akadémia, KIRA Mentoring, ktoré sú zamerané na MSP. Programy ponúkajú mentoring, vzdelávanie, informovanie o grantoch a legislatívnych zmenách, podporu rozvoja podnikania a zlepšenie kvality produktov a služieb. Zaujímavým projektom je Business Buddy. Ide o 8-mesačný komunitný program mentoringový a podporný program pre mikropodnikateľov z Trnavského kraja v oblasti lokálnej produkcie, lokálnych služieb a turizmu, vďaka ktorému sa môžu mikropodnikatelia zlepšiť v riadení alebo v marketingu svojho podnikania a získať financie na inováciu rozšírenie alebo diverzifikáciu svojho podnikania v maximálnej výške 5 000 Eur.

Business Buddy je zároveň osoba, ktorá sa bude starať o podnikateľskú komunitu a sprevádzať mikropodnikateľa počas realizácie jeho rozvojového zámeru, na ktorý žiadal podporu. Program je určený pre mikropodnikateľov, ktorí podnikajú minimálne 2 roky v oblastiach ako potravinárstvo, poľnohospodárstvo, remeslá, cestovný ruch, umenie, informačné technológie a kreatívny priemysel. Pilotne v roku 2024 je určený pre mikropodnikateľov z okresov Piešťany a Hlohovec. Maximálny počet zamestnancov u mikropodnikateľa je 9, pričom mikropodnikateľ môže zamestnať aj sám seba. Obrat nie je limitovaný (KIRA, 2025a).

Problémy, ktoré projekt rieši, sú najmä nedostatok prístupu k financovaniu a zdrojom pre mikropodnikateľov, potreba vzdelávania a podnikateľských zručností medzi malými a strednými podnikmi, slabé prepojenie a sieťovanie regionálnych výrobcov (napr. producentov lokálnych produktov), ťažkosti s propagáciou, distribúciou, exportom, potreba mentoringu a praktických rád pri raste podnikania (financie, marketing, riadenie) a zmena legislatívy a byrokratické nároky, ktoré podnikatelia sledujú – potreba informácií

(KIRA, 2025b). Zdroje pre napĺňanie cieľov stratégie agentúry sú zahrnuté do rozpočtu TTSK, resp. sa opierajú o Operačný program Slovensko (KIRA, 2022, p. 48). Trnavský kraj so svojou KIRA má jasne zadaný systém regionálnej podpory MSP od prepojenia VÚC, univerzít, podnikov a samospráv, cez inkubáciu, mentoring, podporu až po aktívnu komunikáciu, či prehľadné služby. Tento systém možno považovať za najkomplexnejší regionálny model podpory MSP na úrovni kraja.

Žilinský kraj

Dobrým príkladom je aj Žilinský kraj, kde je hlavnou hybnou silou ekosystém okolo automotive, strojárstva a IT. Nachádzajú sa tu silné odvetvové klastre (automotive, strojárstvo, IT), rozvinutý dodávateľský reťazec od MSP k veľkým podnikom, Žilinská univerzita so svojimi výskumnými centrami. Región má silnú špecializáciu a je tu dostatočný dopyt po subdodávateľoch, MSP rastú najmä vďaka veľkým podnikom.

Funguje tu tiež inovačné centrum, ktoré vzniklo ako spolupráca kraja, univerzity a mesta, a ktoré má ambíciu rozvíjať podnikateľský a inovačný ekosystém v regióne. Od jeho vzniku v Žilinskom kraji poskytlo do roku 2022 nefinančnú pomoc v hodnote takmer 1,5 milióna eur. Inovačné centrum podporilo už viac ako 1 160 firiem a 950 záujemcov o podnikanie (Černek, 2022). V meste Žilina existuje tiež vedecko-technologický park (inkubátor), ktorý je orientovaný na podporu mladých podnikateľov, startupov, firiem vychádzajúcich z vedecko-výskumného prostredia, čo je dôležité hlavne pre technologické alebo inovačné MSP a začínajúcich podnikateľov z radov študentov a absolventov Žilinskej univerzity. S univerzitou a vedecko-technologickým parkom úzko spolupracuje Centrum eko-informácií a terminológie (CEIT). Toto inovatívne zoskupenie poskytuje komplexné riešenia na podporu produktivity a efektivity výroby v priemyselných podnikoch (Rezáková, 2014).

Trenčiansky kraj

V Trenčianskom kraji, podobne ako v Žilinskom, tvorí priemysel značnú časť krajskej ekonomiky. MSP tu majú v priemysle relatívne silné zastúpenie, je tu tiež silná zamestnanosť a podniky tu vykazujú dobré čísla v zhodnocovaní tradičných odvetví. MSP tu teda rovnako rastú vo veľkej miere ako subdodávatelia veľkých výrobných závodov. Trenčiansky samosprávny kraj predstavuje aktívny príklad regionálnej podpory malých a stredných podnikov (MSP) na Slovensku. Kraj systematicky podporuje MSP prostredníctvom pravidelných grantových výziev a dotačných programov, ktoré sú sprístupnené na oficiálnom portáli eGrant Trenčianskeho kraja (Trenčiansky samosprávny kraj, 2025).

Okrem finančnej podpory kraj zabezpečuje aj bezplatné poradenské a vzdelávacie služby pre podnikateľov, ktoré sú realizované napríklad prostredníctvom Národného podnikateľského centra v Trenčíne (Mesto Trenčín, 2025). Trenčiansky kraj zároveň aktívne implementuje národnú stratégiu inteligentnej špecializácie (RIS3), ktorá kladie dôraz na rozvoj inovácií a zlepšenie podnikateľského prostredia, čím podporuje konkurencieschopnosť MSP v regióne (Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR, 2021). Výsledkom tejto koordinovanej podpory je stabilné a dynamické podnikateľské prostredie, ktoré vytvára priaznivé podmienky pre rozvoj a rast malých a stredných podnikov.

Bratislavský kraj

Bratislavský kraj je silný najmä vďaka svojej ekonomickej štruktúre (viac služieb, vysoká koncentrácia firiem), infraštruktúre a univerzitám, ktoré tvoria prirodzené prostredie pre podnikanie a inovácie. Z pohľadu krajských dotácií disponuje skôr štandardnými nástrojmi regionálneho rozvoja (oficiálne programy, koordinácia, granty). Podpora MSP tu vyniká najmä prostredníctvom moderných prístupov, ako sú inkubátory, akcelerátory, startupové komunity a špecializované granty, ktoré nie sú priamo viazané na kraj, ale skôr na národné alebo súkromné subjekty.

Bratislavský startupový a inovačný ekosystém je jedným z najdynamickejších na Slovensku, s databázou približne 131 startupov, okolo 10 coworkingových centrá ako Base4work, Cvernovka či The Spot tvoria dôležitú infraštruktúru pre malých a stredných podnikateľov a startupy, čo dokumentuje Asociácia coworkingových centier na Slovensku (Coworking Slovakia, 2025).

Významnú úlohu zohráva aj komunita Startup Grind Bratislava, ktorá poskytuje networking, vzdelávanie a podporu podnikateľom v rámci globálnej siete startupov (Startup Grind, 2025). Celoslovenská iniciatíva Innovate Slovakia zhromažďuje a analyzuje údaje o startupoch, investičných kolách a inovačnom ekosystéme, vrátane bratislavských subjektov (SAPIE, 2025). Historicky dôležitý bol projekt RubixLab, ktorý sa zameriaval na seed financovanie a mentoring startupov v Bratislave, čo potvrdzuje archívna správa startupers.eu (2022).

Prešovský kraj

Prešovský kraj patrí medzi kľúčové turistické destinácie Slovenska vďaka lokalitám ako sú Vysoké Tatry, Slovenský raj či Pieniny a pamiatkam UNESCO (napr. Levoča, Bardejov). Cestovný ruch v regióne je už dnes jedným z motorov miestnej ekonomiky a vytvára priestor pre vznik a rozvoj malých a stredných podnikov (MSP) v odvetviach služieb, remesiel, agroturistiky a lokálnych zážitkových produktov (Prešovský samosprávny kraj, 2025).

Vo svete i na Slovensku sa pri rozvoji regiónov ukazuje, že MSP zohrávajú dôležitú úlohu pri generovaní zamestnanosti a podpore lokálnej konkurencieschopnosti vďaka svojej flexibilita, blízkosti ku komunitám a schopnosti vytvárať rôznorodé turistické produkty (OECD, 2021). Ďalšou významnou stratégiou je zavádzanie regionálnych značiek kvality, ktoré identifikujú miestne produkty a služby s jasným vzťahom k územiu a tradíciám.

Hoci Slovensko zatiaľ nemá jednotný celoštátny systém regionálneho značenia, miestne iniciatívy (napr. regionálne produkty podporované cez miestne akčné skupiny a LEADER partnerstvá) poskytujú MSP nízku bariéru pre vstup na trh a pomáhajú budovať silné lokálne značky spojené s konkrétnym regiónom či remeselnou výrobou (Regionálne značenie na Slovensku, 2025). Takéto regionálne značky a produkty zároveň podporujú dopyt cestovného ruchu po autentických zážitkoch, čím sa stávajú konkurenčnou výhodou aj v ekonomicky slabších častiach regiónu.

6.6 Príklady slabej praxe

Košický kraj

Košický kraj predstavuje typický prípad výrazných regionálnych rozdielov, kde je podnikateľská aktivita výrazne koncentrovaná v meste Košice, zatiaľ čo ďalšie okresy zápasia so slabou infraštruktúrou a nedostatkom podporných inštitúcií mimo krajského mesta. Tieto nerovnosti sa prejavujú vo výrazných rozdieloch v životaschopnosti malých a stredných podnikov (MSP) medzi jednotlivými okresmi. Regionálne disparity ovplyvňujú nielen ekonomické príležitosti, ale aj demografický vývoj a dostupnosť pracovnej sily.

Hoci Košický samosprávny kraj v rámci svojich koncepčných materiálov definuje priority rozvoja, chýba konzistentná regionálna politika zameraná na vyrovnanie týchto rozdielov, čo vedie k fenoménu „dva svety v jednom kraji“ — prosperujúce Košice a zaostávajúce periférne regióny (SEA, 2020; Košický samosprávny kraj, 2025; Štatistický úrad SR, 2025).

Identifikované slabé miesta v stratégiách **Košického kraja, Banskobystrického kraja a Nitrianskeho kraja**, ako aj iné problémy a riziká, ktorým sú MSP vystavené:

- slabé podnikateľské prostredie;
- vysoká miera nezamestnanosti v niektorých okresoch;
- nízke využitie inovačných schém a eurofondov;
- chýbajúce podnikateľské centrá v menších mestách;
- MSP bojujú s malým dopytom, slabou infraštruktúrou a odlivom ľudí;
- MSP sú silno naviazané na poľnohospodárske cykly;
- slabšia podpora inovácií;
- Agroregióny potrebujú modernizáciu. MSP sú tu citlivé na volatilitu trhu.

6.7 Zahraníčné inšpirácie podpory MSP na celonárodnej úrovni

Nemecko

Nemecko disponuje rámcom podpory malých a stredných podnikov (MSP), ktorý je zakotvený na štátnej úrovni a zároveň implementovaný prostredníctvom spolkových krajín (Länder). Základným konceptom hospodárskej politiky je princíp *Mittelstand*, ktorý vníma MSP ako chrbtovú kosť národnej ekonomiky a reflektuje ich špecifické potreby v oblasti regulácie, financovania a inovácií. Vláda uplatňuje tzv. SME test, ktorým sa systematicky hodnotí vplyv novej legislatívy na MSP ešte pred jej prijatím, čím sa znižujú negatívne administratívne a regulačné dopady na podnikateľské prostredie. Súčasťou celoštátnej politiky podpory MSP je aj sieť Mittelstand 4.0 – Centres of Excellence, ktoré poskytujú poradenské služby, školenia a technologickú podporu malým firmám v oblasti digitalizácie a inovácií v rámci celej krajiny (BMW, 2025a).

Významným nástrojom regionálneho rozvoja je tzv. Spoločná úloha na zlepšenie regionálnej hospodárskej štruktúry (GRW), ktorá je financovaná spoločne vládou a spolkovými krajinami. Tento program cielene podporuje investície do infraštruktúry, výrobných kapacít a konkurencieschopnosti MSP najmä v štrukturálne slabších regiónoch, čím prispieva k vyrovnávaniu regionálnych rozdielov (BMW, 2025b). Podľa OECD zohrávajú spolkové krajiny a regionálne inštitúcie v Nemecku kľúčovú úlohu pri implementácii hospodárskych politík, pričom značná časť podpory MSP je realizovaná

na regionálnej úrovni v spolupráci s miestnymi samosprávami, výskumnými inštitúciami a podnikateľskými sieťami (OECD, 2025a). Tento viacúrovňový model založený na princípe subsidiarity umožňuje prispôbovať nástroje podpory špecifickým regionálnym potrebám a zabezpečuje dlhodobú stabilitu podnikateľského prostredia.

Holandsko

Holandská vláda v spolupráci s odbornými agentúrami vytvára rámec pre daňové stimuly, financovanie, garančné schémy a špecifické granty pre MSP s cieľom zlepšiť ich konkurencieschopnosť, podporiť inovácie a znížiť finančné bariéry pri vstupe na trh. Medzi kľúčové nástroje patrí daňová úľava pre výskum a vývoj (napr. WBSO a innovation box), ktoré znižujú náklady MSP spojené s inovatívnymi aktivitami, a štruktúry verejných záruk za úvery, ako je Government Guaranteed Scheme for Loans to SMEs, ktoré pomáhajú podnikom, ktoré nemajú dostatočné zabezpečenie pre tradičné bankové úvery. Inovačný fond pre MSP (Innovation Fund for SMEs) zase podporuje transformáciu podnikateľských nápadov do komerčne životaschopných produktov a služieb cez programy Seed Capital, Fund-of-Funds a inovačné úvery. Holandsko taktiež poskytuje mikropôžičky pre začínajúce podniky a program Small Business Innovation Research (SBIR), ktorý cieľovo financuje krátkodobé projekty vývoja nových produktov tým, že štát dočasne zadáva kontrakty podnikateľom na ich pilotné overenie (Government of the Netherlands, 2025). Tento súbor politík vytvára systematický a viacvrstvový rámec podpory, ktorý je dostupný MSP vo všetkých častiach krajiny, a umožňuje im nielen prežiť, ale aj rásť a inovovať v stabilnom podnikateľskom prostredí.

Belgicko

Belgicko má výrazne decentralizovaný model podpory MSP, v ktorom sú hlavné kompetencie v oblasti podnikania, inovácií a regionálneho rozvoja prenesené na regionálnu úroveň (Flámsko, Valónsko a Bruselský región). Regionálne vlády majú vysokú mieru autonómie pri navrhovaní a implementácii politík pre MSP a prostredníctvom vlastných agentúr zabezpečujú grantové schémy, finančné nástroje, poradenské služby a podporu inovácií, zatiaľ čo federálna úroveň zohráva prevažne koordinačnú a rámcovú úlohu. hospodárskym štruktúram, no zároveň vedie k fragmentácii podnikateľského prostredia a rozdielom v dostupnosti podpory MSP medzi jednotlivými regiónmi. Podnikatelia tak čelia odlišným podmienkam v závislosti od regiónu, čo môže v konečnom dôsledku znižovať prehľadnosť systému a komplikovať jednotnú implementáciu národných stratégií rozvoja MSP (OECD, 2025b).

Dánsko

Dánsko patrí medzi európske lídrov v digitálnej transformácii, čo zásadne uľahčuje podnikanie pre MSP. Index Digital Economy and Society Index (DESI) 2023 vyzdvihuje vysokú úroveň digitálnej infraštruktúry, digitálnu gramotnosť obyvateľstva a dostupnosť digitálnych verejných služieb. MSP tak majú k dispozícii zjednodušené online procesy registrácie, elektronickú komunikáciu s úradmi a prístup k digitálnym financiám, čo výrazne znižuje administratívnu záťaž a zvyšuje konkurencieschopnosť (European Commission, 2023). Dánsko zároveň systematicky podporuje MSP aj cez štátny investičný fond EIFO, ktorý vznikol zlúčením Danish Growth Fund, Danish Green Investment Fund a Danish Export Credit Agency. EIFO poskytuje kapitálové investície, úvery a záruky pre MSP, ktoré plánujú expanziu, investície do inovácií alebo export. Tento fond významne znižuje

kapitálové bariéry, čím umožňuje firmám udržateľný rast a zvyšovanie konkurencieschopnosti na domácom aj medzinárodnom trhu (EIFO, 2025).

Írsko

Írsko je známe svojou proaktívnou podporou malých a stredných podnikov (MSP), ktorá sa sústreďuje najmä na rozvoj inovácií, technologický rast a podporu exportu. Kľúčovou podpornou inštitúciou je Enterprise Ireland, štátna agentúra zodpovedná za rozvoj a podporu domácich podnikov, ktoré majú potenciál rásť na medzinárodných trhoch. Enterprise Ireland poskytuje MSP rôzne finančné nástroje, vrátane grantov na inovácie, pôžičiek a poradenských služieb v oblasti marketingu, exportu a riadenia. Okrem toho sa zameriava na budovanie inovačných ekosystémov, podporu výskumu a vývoja, a spoluprácu medzi firmami a akademickou sférou (Enterprise Ireland, 2025). Írska politika zároveň podporuje MSP v digitalizácii a zelených technológiách, čím reaguje na globálne trendy udržateľnosti a digitálneho trhu. Týmto spôsobom Írsko vytvára prostredie priaznivé pre dlhodobý rast a konkurencieschopnosť MSP doma aj v zahraničí. Kľúčovým faktorom je aj nízke daňové-odvodové a poplatkové zaťaženie MSP ako kľúčový a rozhodujúci prvok stratégie Írska, a to aj napriek kritike iných krajín EU.

Izrael

Izrael sa vyznačuje vysokou koncentráciou inovačných firiem a podpore MSP v technologickom sektore. V tejto krajine je hlavnou podpornou inštitúciou Israel Innovation Authority (IIA), ktorá poskytuje financovanie, granty, inkubátory a technologickú infraštruktúru pre malé a stredné podniky zamerané na výskum a vývoj. Izrael podporuje MSP tiež cez programy na zlepšenie exportnej schopnosti, mentoring a prepojenie firiem s medzinárodnými trhmi. V krajine je výrazne rozvinutá sieť startupových akceleratorov a technologických parkov, ktoré spolupracujú s akademickou obcou a veľkými korporáciami, čo vytvára živé podnikateľské ekosystémy (Israel Innovation Authority, 2024). Vláda zároveň investuje do digitalizácie a zjednodušovania podnikateľského prostredia, čím znižuje administratívnu záťaž MSP a podporuje udržateľný rast.

6.8 Zahraničné inšpirácie podpory MSP na subnárodnej úrovni

Česko

Za hľadaním dobrých príkladov zo zahraničia nie je nutné chodiť ďaleko. V susednom Česku je držiteľom ocenenia EER za rok 2024 Juhomoravský kraj a Brno (EER, 2025). Hejtman Juhomoravského kraja J. Grolich pripisuje tento úspech prítomnosti troch silných univerzít – Masarykovej univerzity, Vysokého učení technického v Brne a Mendelovej univerzity v Brne, ktoré si v priebehu rokov vybudovali silný vzťah s podnikateľmi a vytvorili prepojenie medzi vedou a priemyslom. V súčinnosti s výkonom Juhomoravského inovačného centra (JIC), ktoré podporovalo známe spoločnosti, ako napríklad online cestovná kancelária Kiwi.com a spoločnosť Y Soft, ktorá sa zameriava na softvér a elektronický hardvér pre kancelárske účely, v minulosti získali podporu od JIC a programami JIC prešlo približne 3 500 študentov z miestnych univerzít (Brenth, 2023).

Poľsko

Z krajín V4 v počte ocenení EER absolútne dominujú poľské regióny. Medzi ne patria Malopoľsko (2016), Gdaňsk a Pomoransko (2020), Sliezske (2021-22), Západné Pomoransko (2023) a Mazovsko (2025).

Malopoľská víťazná stratégia bola založená na niekoľkých kľúčových oblastiach pre ďalší rozvoj podnikania, vrátane relatívne efektívneho riadenia európskych fondov, partnerstva pri príprave a realizácii aktivít a efektívneho využitia potenciálu Malopoľska, najmä v odvetviach ponúkajúcich príležitosti pre rýchly rozvoj tzv. inteligentných špecializácií. Ocenené boli aj plány na podporu podnikania založeného na nových technológiách vrátane startupov. Malopoľská vízia zdôrazňuje silné stránky regiónu, jeho potenciál, efektívne fungovanie a dialóg s obyvateľmi a podnikateľmi (Małopolska, 2016).

Mesto Gdaňsk a Pomoranské vojvodstvo predložili do EER spoločnú žiadosť, ktorá bola založená na ich dobrej stratégii v boji proti demografickým zmenám, starnutiu obyvateľstva a podpore rastu. Ocenenie získali vďaka konkrétnym opatreniam zameraným na mladé talenty, ktorým bolo poskytnuté podnikateľské vzdelávanie, startupy a inovatívne malé a stredné podniky (Dimitrova, 2019).

Sliezske, ktoré získalo ocenenie v rokoch 2021-2022, je vojvodstvo so starou tradíciou v baníctve a kovospracujúcom priemysle, ktorý od 19. storočia formoval jeho hospodárstvo. Štrukturálne reformy a strategická alokácia európskych fondov spustili hlbokú modernizáciu priemyselných odvetví regiónu a vytvorili podmienky pre vznik znalostnej ekonomiky s pevnými väzbami medzi univerzitami, výskumno-vývojovými inštitúciami a miestnymi podnikmi. Pandémia COVID-19, ktorá urýchlila transformáciu sliezskeho hospodárstva, poskytla regionálnej vláde podklad na zavedenie rozsiahleho programu modernizácie priemyslu (IEU, 2021).

V Západnom Pomoransku v roku 2022 vytvorili nástroj (aplikáciu) Innovation Broker na samohodnotenie úrovne rozvoja inovácií v spoločnosti, ktorý pokrýval 124 spoločností. V ďalšej fáze experti vykonali hĺbkové inovačné audity v 15 spoločnostiach s najväčším potenciálom pre inovatívny rozvoj. Tie okrem iného naznačili, aké bariéry existujú v činnosti podnikateľa, ktoré bránia implementácii inovácií a aké kroky môže podnikateľ spraviť na optimalizáciu procesov vo svojom podnikaní a zvýšenie svojho potenciálu pre spoluprácu s inovačným ekosystémom. Ďalej tieto audity poukázali na to, s ktorými západopomoranskými univerzitami môže daná spoločnosť spolupracovať a v akom rozsahu, aké externé financovanie môže podnikateľ získať na podporu inovatívnych aktivít (úvery, nenávratné dotácie, daňové oslobodenia a úľavy, bankové záruky) a aké sú technické, právne a organizačné aspekty súvisiace s transferom technológií do a z podniku. V rámci Innovation Broker bolo vykonaných celkovo 139 inovačných analýz (EER, 2023, s. 6-7).

Stratégia Mazovska sa zameriava na vytvorenie priaznivého prostredia pre startupy a malé a stredné podniky v mestských aj vidieckych oblastiach. Zahŕňa aj špecializované programy pre ukrajinských občanov, ktoré odrážajú záväzok regiónu podporovať hospodárske oživenie Ukrajiny. Mazovsko zosúladiť svoju stratégiu so stratégiou EÚ pre malé a stredné podniky tým, že poskytuje diverzifikované portfólio podpory pre malé a stredné podniky s využitím rôznych zdrojov financovania. Región tiež uprednostňuje udržateľný a odolný prístup k hospodárskemu rozvoju, ktorý je založený na medziregionálnej spolupráci a kolektívnom vedení (EER, 2024).

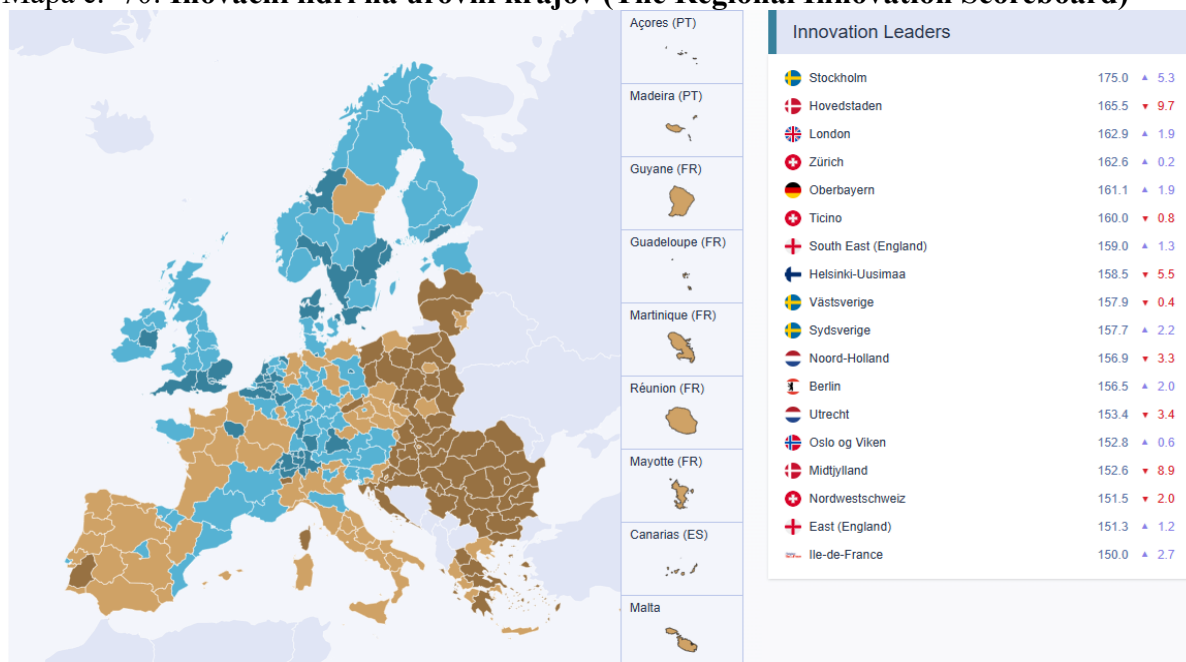
Rakúsko

Zo susedných krajín mimo bývalého východného bloku získalo ocenenie EER rakúske Štajersko (2013) a Dolné Rakúsko (2017). Štajersko bolo ocenené za svoju „komplexnú všeobecnú stratégiu“ podnikania v súlade so strategickými cieľmi EÚ — vrátane tzv. „Europe 2020“. Regionálna stratégia obsahovala silný sociálny rozmer napríklad opatrenia zamerané aj na migrantov. Veľký dôraz kládli aj na udržateľný a zelený rozvoj – obnoviteľné energie, podniky orientované na „zelený“ biznis a investície do environmentálne orientovaných odvetví. Štajersko sa prezentovalo ako stredisko pre učenie, zdieľanie poznatkov a sieťovanie v rámci obnoviteľných energií — teda nielen výroba, ale aj vzdelávanie a spolupráca (Tessier, 2012).

Top regionálni inovátori - European Innovation Scoreboard

Medzi indexy, ktoré napovedajú o podpore MSP v regiónoch, patrí aj Európska tabuľka hodnotenia inovácií (European Innovation Scoreboard - EIS). Používa údaje z 241 regiónov nielen v EÚ, ale v celej Európe na základe 23 z 32 ukazovateľov zahrnutých v Európskom prehľade výsledkov inovácií 2025. Európske regióny sú rozdelené do štyroch skupín inovačnej výkonnosti podľa ich regionálneho indexu inovácií: lídri v oblasti inovácií (38 regiónov), silní inovátori (69 regiónov), mierni inovátori (74 regiónov) a vznikajúci inovátori (60 regiónov). Najinovatívnejším regiónom v Európe je Štokholm vo Švédsku, nasledovaný Hovedstadenom v Dánsku, Londýnom v Spojenom kráľovstve, Zürichom vo Švajčiarsku a Horným Bavorskom v Nemecku (RIS, 2025).

Mapa č. 70: Inovační lídri na úrovni krajov (The Regional Innovation Scoreboard)

Zdroj: Európska komisia

Štokholm (Švédsko)

Úspech štokholmského regiónu, ktorý by sa dal označiť za európske Silicon Valley, je založený najmä na dlhodobých investíciách do výskumu, digitálnej infraštruktúry, rozvoja podnikania a udržateľného rastu. Štokholm stavia na silnej spolupráci medzi akademickou

obcou, podnikmi a verejným sektorom, ktoré majú dlhodobé spoločné priority. Ďalšími prispievajúcimi faktormi sú vysoký podiel investícií do výskumu a vývoja, najmä v oblasti technológií, zdravotníctva a udržateľnosti (Region Stockholm, 2025).

Prenositel'né prvky: dlhodobá koordinácia medzi univerzitami, firmami a verejným sektorom; stabilné investície do výskumu, vývoja a digitálnej infraštruktúry; spoločné regionálne priority v oblastiach s rastovým potenciálom.

Potrebné predpoklady: jasne určené sektorové priority, viacročné financovanie a silná koordinačná kapacita na regionálnej úrovni.

Zodpovedný aktér: ministerstvá, samosprávne kraje, univerzity a výskumné inštitúcie.

Očakávaný merateľný efekt: vyšší počet spoločných VaV projektov, vyššie zapojenie MSP do inovácií a rast súkromných investícií do výskumu a vývoja.

Hovedstaden (Dánsko)

V Dánsku funguje medziobecné kompetenčné centrum Erhvervshus Hovedstaden, ktoré pomáha podnikom realizovať ich potenciál prostredníctvom bezplatného nestranného poradenstva skúsených obchodných vývojárov, bez komerčných záujmov. Centrum pomáha MSP prostredníctvom špecializovaného poradenstva, workshopov a programových kurzov v oblastiach, ako je digitalizácia, udržateľnosť a internacionalizácia. Erhvervshus Hovedstaden spolupracuje s EÚ a dokáže podnikom pomôcť nájsť relevantné granty a sprevádzať ich procesom podávania žiadostí (Erhvervshus, 2025).

Prenositel'né prvky: bezplatné a nestranné regionálne poradenstvo pre MSP; tematické služby v digitalizácii, udržateľnosti a internacionalizácii; asistencia pri identifikácii grantov a podávaní žiadostí.

Potrebné predpoklady: koordinácia existujúcich podporných inštitúcií, odborné personálne kapacity v regiónoch a jednoduchý systém odporúčania firiem na relevantné služby.

Zodpovedný aktér: samosprávne kraje, regionálne rozvojové agentúry, SBA a ďalšie podporné inštitúcie.

Očakávaný merateľný efekt: vyšší počet MSP využívajúcich poradenstvo, vyššia úspešnosť v grantových výzvach a vyšší počet zavedených digitalizačných alebo inovačných opatrení.

Zürich (Švajčiarsko)

Ďalším európskym regiónom, ktorý svoj úspech stavia okrem iného aj na podporných inovačných agentúrach, je švajčiarsky Zürich. Agentúra Innosuisse je využívaná firmami v Zürichu a celom regióne ako platforma pre granty, spoluprácu a internacionalizáciu MSP. Jedná sa o štátnu inštitúciu verejného práva s vlastnou právnou subjektivitou. Poskytuje podporu podľa princípu subsidiarity: projekty podporuje v prípade, ak by inováciu nebolo možné uskutočniť a trhový potenciál by sa bez financovania nevyužil (Innosuisse, 2025).

V regióne Zürichu tiež existuje Nezávislé poradenské centrum Ahead, ktoré pod jednou strechou združuje platformy Startzentrum, GO! Mikrokredit, gruenden.ch a KMU und Innovation. Ahead ako neziskovú organizáciu s verejnoprospešným poslaním, ktorá poskytuje nezávislé poradenstvo financuje mesto Zürich, kantón Zürich a Zürcher Kantonalbank (Ahead, 2025). Oddelenie rozvoja podnikania kantónu Zürich, Švajčiarsko

inovačný park Zürich a marketingová agentúra oblasti Greater Zurich Area AG (GZA) založila tiež platformu Innovation Zurich, ktorá bola spustená v roku 2022. Spája výskum a podnikanie naprieč hranicami ekosystémov. Jej cieľom je zlepšiť prístup malých a stredných podnikov k univerzitnému výskumu a posilniť ich inovačnú kapacitu (Ti&m, 2023). Za úspechom regiónu stojí kombinácia špičkového výskumu, podnikania podporeného talentom a kapitálom, verejných agentúr a politik, ktorí vytvárajú priaznivé prostredie pre podnikanie.

Prenositel'né prvky: podpora inovácií podľa princípu subsidiarity; nezávislé poradenské centrum prepájajúce viaceré služby pod jednou strechou; platformy prepájajúce MSP s univerzitným výskumom a inovačnými partnermi.

Potrebné predpoklady: transparentné pravidlá podpory, odborné hodnotenie projektov, stabilné viacdrožové financovanie a dôvera podnikov v nezávislosť systému.

Zodpovedný aktér: MH SR, MŠVVaM SR, inovačné agentúry, samosprávy a univerzity.

Očakávaný merateľný efekt: vyšší počet MSP spolupracujúcich s akademickým sektorom, viac podporených inovačných projektov a vyššia miera komercializácie výskumu.

Londýn (Spojené kráľovstvo)

Na princípe podporných agentúr funguje podpora podnikateľov aj v regióne hlavného mesta Spojeného kráľovstva. Projekt Grow London Local poskytuje osobnú a online podporu MSP prostredníctvom agentúry pre rast podnikania London & Partners. Manažéri podpory podnikania pracujú v komunitách, aby pomohli podnikateľom prekonať prekážky prostredníctvom odbornej prípravy, odborného poradenstva a prepojenia s inými obchodnými lídrami s cieľom podporiť vzájomné učenie. Program Grow London Local oslovil viac ako štvrt' milióna podnikateľov a pomohol viac ako 16 000 ľuďom – čo je takmer dvojnásobok pôvodných cieľov. Hoci príjemcovia pochádzajú z každej londýnskej mestskej časti, 88 percent podporených podnikateľov pochádza z komunit, ktoré čelia ďalším prekážkam pri hľadaní pomoci vrátane etnických menšín, žien a ľudí so zdravotným postihnutím (Mayor of London, 2025).

Prenositel'né prvky: kombinácia online a osobnej podpory v komunitách; terénni poradcovia pracujúci priamo s podnikateľmi; cielené oslovovanie skupín, ktoré majú horší prístup k podpore.

Potrebné predpoklady: regionálne personálne kapacity, lokálne partnerstvá a systém identifikácie menej obslužených skupín podnikateľov.

Zodpovedný aktér: mestá, samosprávne kraje, regionálne podporné organizácie a národné agentúry.

Očakávaný merateľný efekt: vyšší počet podporených MSP mimo hlavných centier, vyššie zapojenie žien a znevýhodnených skupín a vyššia miera prežitia podporených podnikov.

Bavorsko - Oberbayern (Nemecko)

Z top európskych piatich lídrov je nám najbližšie Horné Bavorsko, ktoré za rok 2025 dosiahlo v tomto meraní index 161,1 a má neustále rastúcu tendenciu (Innovation Index, 2025a). Na porovnanie - Bratislavský kraj dosiahol v tom istom roku index 101,5. Kým medzi rokmi 2024-2025 malo hodnotenie nemeckých regiónov stúpajúcu tendenciu,

vo všetkých štyroch meraných regiónoch Slovenska s výnimkou západného Slovenska došlo k poklesu indexu (Innovation Index, 2025b).

Bavorsko má najmä silnú infraštruktúru v oblasti vedomostí a vzdelávania, ako aj vysokú hustotu súkromných a verejných výskumných inštitúcií. Existujúce klastrové štruktúry zjednodušujú výmenu know-how a prístup k relevantným partnerom a trhom. To otvára jasnú príležitosť pre malé a stredné podniky: môžu tieto štruktúry využiť na vlastné inovačné projekty – napríklad prostredníctvom spoločných výskumných projektov, transferu technológií alebo praktickej spolupráce s univerzitami. Bavorsko ponúka príležitosti nielen v oblasti tvorby vedomostí, ale aj vďaka svojim silným stránkam v ich využívaní. To sa prejavuje vo vysokom počte patentov v kľúčových technológiách, výdavkoch hospodárstva na výskum a vývoj a silnej pozícii v odvetviach orientovaných na budúcnosť. Počet zamestnancov v priemyselných high-tech odvetviach túto podstatu podčiarkuje. Bavorsko tiež profituje z vysokej synergie medzi regionálnym financovaním a fondmi EÚ, ktoré ďalej urýchľujú inovácie. To ponúka malým a stredným podnikom niekoľko výhod: profitujú zo spolupráce s veľkými spoločnosťami, môžu mobilizovať dodatočné zdroje prostredníctvom financovania EÚ a sú súčasťou prostredia, ktoré aktívne podporuje inovácie. Tí, ktorí cielene premieňajú vedomosti na produkty, služby alebo obchodné modely, majú najväčšiu šancu uspieť v medzinárodnej konkurencii (Bayern Innovativ, 2025).

Prenositel'né prvky: systematická podpora klastrov a inovačných sietí; silné prepájanie MSP s univerzitami a výskumnými inštitúciami; koordinované využívanie regionálnych, národných a európskych zdrojov financovania.

Potrebné predpoklady: funkčné klastrové organizácie, dlhodobá regionálna stratégia a lepšia koordinácia medzi hospodárskou, vzdelávacou a inovačnou politikou.

Zodpovedný aktér: štát, samosprávne kraje, klastre, univerzity a regionálne rozvojové inštitúcie.

Očakávaný merateľný efekt: vyšší počet MSP zapojených do klastrov, viac spoločných aplikovaných projektov a rast patentovej či inovačnej aktivity v regiónoch.

6.9 Zhrňujúce poznámky

Vyhodnocovanie verejnej podpory pre MSP na Slovensku prináša triezvy obraz. Podporené firmy po zapojení do programov často krátkodobo zlepšia tržby či produktivitu, no kontrafaktuálne analýzy ukazujú, že podobným tempom rastú aj podniky bez dotácie. Účinok sa pritom typicky oslabí približne do roka a v zamestnanosti sa systematický posun nepreukazuje. Problém nie je len „čo“ podporujeme, ale aj „kde“: aktivity a projekty sa koncentrujú v Bratislave a krajských mestách, zatiaľ čo okresy mimo centier často ostávajú mimo dosahu stabilných podporných služieb a koordinácie.

Spomenuté regióny – inovátori ukazujú, že efektívnosť rastie vtedy, keď sa podpora zmení na ekosystém. Trnavský kraj stavil na jasnú architektúru služieb (KIRA, mentoring, komunitné programy), ktorá znižuje bariéry a dáva podnikateľom čitateľnú trajektóriu rastu. Žilinský a Trenčiansky kraj ťažia z priemyselných väzieb, klastrov a univerzít, kde je pomoc prirodzene naviazaná na modernizáciu a produktivitu dodávateľov. Prešovský kraj môže rozvíjať MSP cez cestovný ruch a regionálne značky, no potrebuje premostiť rozdiely medzi centrom a perifériou. Košický kraj je zasa varovaním pred modelom „dva svety“, keď prosperuje metropola a ostatné okresy zaostávajú.

Záver je triezvy: peniaze samy o sebe nestačia. Verejná podpora MSP na Slovensku často prináša skôr krátky impulz než dlhodobý skok v konkurencieschopnosti. Kľúčový rozdiel preto robí to, či sa na projekt či dotáciu „prilepí“, alebo sa stane súčasťou ekosystému: siete služieb, mentorstva a prepojení na univerzity, klastre a trhy, ktorá podniky tlačí k rastu produktivity, nie len k čerpaniu. Úspech závisí od presného cielenia, difúzie služieb do okresov, prepojenia samospráv, škôl a firiem a od merania trvalých dopadov, nie len splnených indikátorov.

Lepšie regióny v EÚ pritom nevyhrávajú iba daňovou politikou – aj keď tá tvorí podstatnú súčasť ekosystému. Vyhrávajú tým, že štát a samosprávy vytvárajú stabilné pravidlá, jednoduché procesy, profesionálne inovačné centrá, dostupný transfer poznatkov, verejné obstarávanie otvorené inováciám a hlavne koncentráciu talentu, kapitálu a dopytu veľkých firiem – podmienky, v ktorých sa inovácie prirodzene škálujú.

Nepříjemný faktom je, že podľa Regional Innovation Scoreboard 2025 nie je žiaden slovenský región ani „Innovation Leader“, ani „Strong Innovator“ – Bratislavský kraj je len „Moderate+“ a zvyšok krajiny patrí medzi „Emerging+“. To je veľký problém pre Slovensko aj jeho ekonomiku. Výsledkom je slabšia schopnosť tvoriť produkty s vyššou pridanou hodnotou, nižšia produktivita a pretrvávajúci „odliv mozgov.“

7 Kvalitatívny prieskum

Cieľom prieskumu bolo zmapovať kľúčové faktory ovplyvňujúce podnikateľskú aktivitu, ktoré majú zásadný vplyv na konkurencieschopnosť a rozvoj podnikania MSP na Slovensku. Zamerali sme sa na oblasti ako kvalita a dostupnosť infraštruktúry, dostupnosť kvalifikovanej pracovnej sily, miestne zdaňovanie, efektívnosť verejnej podpory a dostupnosť finančných a kapitálových služieb v regióne.

7.1 Metodika prieskumu

Prieskum bol realizovaný formou riadených rozhovorov s predstaviteľmi MSP v rôznych regiónoch Slovenska. Oslovených bolo 512 firiem, rovnomerne rozložených medzi jednotlivé kraje, pričom špeciálna pozornosť bola venovaná podnikom pôsobiacim v cestovnom ruchu a okresom, ktoré sú menej rozvinuté. Do prieskumu sa aktívne zapojilo 14 firiem, ktoré poskytli podrobné odpovede. Respondenti odpovedali na desať okruhov otázok, pričom nie vždy sa ku každej otázke vyjadrili. Prieskum bol anonymný a z dôvodu ochrany údajov uvádzame iba počty zapojených firiem na krajskej úrovni. Zber dát prebiehal v mesiacoch november a december 2025 formou hovorov.

Tab. č. 45: Počet zapojených firiem do prieskumu

Kraj	Počet zapojených firiem
Bratislavský	2
Trnavský	3
Trenčiansky	0
Nitriansky	2
Žilinský	1
Banskobystrický	2
Prešovský	4
Košický	0

Zdroj: kvalitatívny prieskum realizovaný pre SBA

Okruh otázok štruktúrovaného rozhovoru je nasledovný:

Súčasný stav regionálneho podnikateľského prostredia

1. Ako by ste celkovo zhodnotili vývoj regionálneho podnikateľského prostredia z pohľadu MSP vo vašom regióne, prípadne na Slovensku ako celku, počas uplynulých rokov?
2. Pri pohľade do budúcnosti (krátkodobej, strednodobej a dlhodobej) by ste povedali, že súčasná úroveň regionálneho podnikateľského prostredia je pre MSP priaznivá?
3. Podporujú vyššie územné celky (VÚC) a/alebo krajské mestá aktívne podnikanie vo vašom regióne?
4. Podporujú VÚC a/alebo krajské mestá prepojenie školstva s regionálnou ekonomikou?
5. Aká je dostupnosť finančných a kapitálových služieb vo vašej obci či regióne/VÚC? Sú dostupné iba služby slovenských bánk a pobočiek zahraničných bánk? Pôsobí v regióne obchodník s cennými papiermi alebo crowdfundingová spoločnosť?

Národná a regionálna politika - opatrenia a inštitucionálny rozvoj

6. Aký vplyv má súčasný stav regionálneho podnikateľského prostredia na konkurencieschopnosť MSP, a to doma aj na zahraničných trhoch?
7. Ako súčasná legislatíva ovplyvňuje MSP pri vyhľadávaní a zamestnávaní nových pracovníkov? Vidíte v existujúcich politikách alebo predpisoch medzery či nedostatky, ktorých úprava by mohla zmierniť problémy firiem a podporiť zamestnávanie?

Výzvy a príležitosti - priestor na zlepšenie

8. Čo považujete za najvýznamnejšie prekážky podnikania a rozvoja MSP v regionálnom kontexte?
9. Považujete podporu podnikania VÚC a krajských miest za dostatočnú pre rozvoj MSP?

Očakávania - budúce perspektívy

10. Aké opatrenia by podľa Vás mali VÚC, krajské mestá a obce zaviesť aby zlepšili regionálne podnikateľské prostredie pre MSP?

7.2 Vyhodnotenie kvalitatívneho prieskumu

V tejto časti uvádzame detailne vyhodnotenie odpovedí respondentov na jednotlivé otázky kvalitatívneho prieskumu.

Vyhodnotenie otvorenej otázky č. 1: *Ako by ste celkovo zhodnotili vývoj regionálneho podnikateľského prostredia z pohľadu MSP vo vašom regióne, prípadne na Slovensku ako celku, počas uplynulých rokov?*

Z odpovedí MSP sa skladá obraz podnikateľského prostredia, ktoré je v posledných rokoch vnímané skôr neutrálne až kriticky. Vystupujú tri nosné oblasti, ktoré vplývajú na podnikanie:

- daňovo-odvodová záťaž a lokálne poplatky,
- dostupnosť a kvalita pracovnej sily,
- infraštruktúra a výkon samospráv vrátane komunikácia samospráv s MSP.

Samotnú ekonomickú situáciu na Slovensku respondenti hodnotia ako neistú. Táto neistota je výraznejšia v cestovnom ruchu a v stavebníctve. Na strane odbytových príležitostí je citelná „zdržanlivosť“: zákazníci váhajú a „čakajú na výzvy/eurofondy“, takže je menej nových zákaziek než pred „2–3 rokmi“. V kombinácii s nedostatkom remeselníkov vzniká dvojité tlak. Aj keď objednávky prídu, je problém zakontrahovať kapacity v potrebnej kvalite a čase.

Časť firiem opisuje celkovú daňovú záťaž ako „na hranici únosnosti“. Firmy čelia vysokému daňovo odvodovému zaťaženiu, čo komplikuje zamestnávanie pracovníkov. **Nové formy zdaňovania ako napr. transakčná daň vytvárajú dodatočnú záťaž, ktorá zhoršuje medzinárodnú konkurencieschopnosť. V prípade lokálnych daní a poplatkov sa najviac spomína ubytovacia daň.** Táto daň je pomerne vysoká a nedostatočne transparentne komunikovaná zo strany lokálnej samosprávy smerom k turistom. Napr. vo Vysokých Tatrách je táto daň 3,50 eur na osobu na deň, čo je vnímané ako výrazný výdavok zo strany rekreatantov, pričom „slabo sa komunikuje, že poplatok obsahuje aj

vysokohorské poistenie“, takže hostia túto daň často vnímajú len ako poplatok bez žiadnej pridanej hodnoty pre nich.

Lokálne samosprávy v niektorých prípadoch upravovali ubytovaciu daň krátkodobo a bez ohľadu na to, ako by to mohlo ovplyvniť podnikanie. Napr. v Prešove dočasné navýšenie tejto dane počas Majstrovstiev Európy vo futbale do 19 rokov „skomplikovalo poskytovanie ubytovania cez booking.com“ a vytvorilo rozdiel medzi dohodnutou a finálnou cenou. Klienti ubytovacích zariadení boli nespokojní a vzniknutú nepríjemnú situáciu museli vyriešiť podnikatelia, aj keď ju nespôsobili. V poslednom období rezonuje negatívny dopad konsolidácie na podnikateľské prostredie. MSP to stručne hodnotia tak, že sa „dane zvyšujú a pravidlá sa komplikujú“.

Naprieč odpoveďami zhodne zaznieva problém s nedostatkom kvalifikovanej pracovnej sily. MSP sa často musia spoliehať na agentúrne zamestnávanie. Aj keď v niektorých krajocho, ako napr. v Banskobystrickom alebo v Prešovskom kraji, je nezamestnanosť vyššia, situácia sa zo strany oslovených MSP opisuje ako „nie nezamestnanosť ale nezamestnatelnosť“. **Nezamestnaní nemajú potrebnú kvalifikáciu, teda je nesúlad zručností s potrebami MSP a dlhodobo nezamestnaní často ani nemajú záujem pracovať, aj keď sú evidovaní ako uchádzači o zamestnanie.** V regióne Trnava sa pridáva odliv pracovníkov do Bratislavy a do zahraničia (napr. Rakúsko a Česko). V stavebníctve momentálne dochádza k „odchodu jednej generácie remeselníkov, ktorá nie je nahradená novou“. Substitúciu domácej pracovnej sily zahraničnou vnímajú MSP ako nedostatočnú, keďže títo pracovníci často: „nezvládajú komplexné úlohy, nechcú používať ochranné pomôcky, nepoznajú pracovné postupy atď.“.

Respondenti vo všeobecnosti vnímajú pomalé budovanie novej dopravnej infraštruktúry. Napr. v okrese Dunajská Streda R7 citeľne zlepšila dostupnosť. Avšak „VÚC Trnava neudržiava dostatočne cesty“, údržba a opravy sú vnímané ako nedostatočné až kritické. **V oblasti budovania infraštruktúry chýba jasná a transparentná stratégia regionálneho rozvoja infraštruktúry** okrem možno autobusovej dopravy. V okrese Veľký Krτίš je „cestná infraštruktúra v nevyhovujúcom stave“, ako pozitívne je možné hodnotiť diaľnicu, ktorá však je „stále ďaleko od Veľkého Krτίša“. V horských lokalitách sa opakovane spomína nedostatočná zimná údržba „na cestných komunikáciách je neodhrnutý sneh, čo musia podnikatelia zabezpečiť sami“, aby hostia mali primerané podmienky.

Opakujúci sa problém je, že „jednotlivé úrovne samosprávy takmer vôbec nekomunikujú s MSP, ciele sa prezentujú, realizácia zaostáva“. Takáto situácia je typická naprieč celým Slovenskom. Napr. v Tatrách sa nedostatočne vysvetľuje pridaná hodnota ubytovacej dane, ktorá obsahuje aj vysokohorské pripoistenie, takže hostia poplatok interpretujú len ako výdavok. Pre prax to znamená, že MSP nemajú jasné kanály na zmeny, spätnú väzbu a konzultácie. Tento stav potom komplikuje rozvoj MSP a zvyšuje prevádzkovú neistotu. **V tejto oblasti by bolo potrebné, aby sa kraj, okresy a obce stali proaktívnymi a snažili sa s MSP rozvíjať komunikáciu a hľadať riešenia, ktoré by im pomohli v podnikaní.**

Slabá komunikácia má za dôsledok aj to, že MSP vo všeobecnosti majú nedostatok informácií o tom čo sa v regionálnej ekonomike deje, aké formy podpory existujú resp. nemajú možnosť komunikovať to, aké opatrenia by potrebovali pre svoj rozvoj. **Kriticky je vnímané fungovanie PPA.** Jej fungovanie MSP vnímajú ako neprehľadnú a financovanie za veľmi zdĺhavé a komplikované. Napr. poľnohospodári a potravinári často roky čakajú aj 4-5 rokov na refundácie, čo v prípadoch ak si museli zobrať úver na realizáciu projektu predstavuje výrazný náklad a ohrozenie prevádzkovej činnosti. MSP opakujú výhradu, že pri

stimulácii investícií „nové zahraničné investície sa často podporia, avšak domáce investície etablovaných podnikov iba zriedkavo”.

Popri kritike sú vnímané aj prínosy, napr. tzv. „Kilečko pomohlo“ a e-Slovensko „šetrí čas“ (napr. efektívne a rýchle vybavenie hygieny alebo zmien v živnostenskom registri). Ďalej, nie všetky skúsenosti sú negatívne, menšia stavebná firma zo Žilinského kraja hodnotí vývoj ako „relatívne stabilný“, infraštruktúru ako postupne sa zlepšujúcu.

Zhrnutie odpovedí – kľúčové oblasti a možné odporúčania

- Komunikácia regionálnej a miestnej samosprávy a štátnych orgánov s MSP:
 - zriadiť jasné kanály (napr. mesačný newsletter a webový kalendár zmien),
 - včas a zrozumiteľne komunikovať lokálne dane a opatrenia (napr. ubytovacia daň),
 - zvyšovať informovanosť MSP o aktivitách lokálnej a regionálnej samosprávy a štátnej správy,
 - zaviesť konzultačné možnosti pre MSP.
- Infraštruktúra:
 - adresne riešiť kritické miesta,
 - zabezpečiť primeranú úroveň zimnej údržby ciest,
 - pripraviť plán rozvoja a realizácia rozvoja.
- Dane a poplatky:
 - citlivo plánovať a včas komunikovať zmeny,
 - zvážiť stimuláciu existujúcich domácich MSP.
- Ľudské zdroje:
 - zosúladiť stredné školstvo s potrebami firiem (dôležitá je koordinácia VÚC a štátu),
 - podporiť rekvalifikácie a remeslá,
 - aktívne riešiť odliv pracovnej sily v dotknutých regiónoch.

Tab. č. 46: **Témy a ich frekvencia v odpovediach**

Téma	Výskyt v percentách	Krátka charakteristika
Daňové zaťaženie a poplatky	64 %	Daňovo-odvodové zaťaženie „na hranici únosnosti“, pravidlá sa komplikujú. Chýbajú stimuly pre domáce MSP. Ubytovacia daň vysoká a nedostatočne komunikovaná.
Kvalifikovaná pracovná sila	64 %	Nedostatok kvalifikovaných pracovníkov. Nízky záujem o manuálne práce. Agentúrne zamestnávanie. Odchod do Bratislavy a do zahraničia.
Cestná infraštruktúra a údržba	46 %	Miestami zlepšenie (napr. R7), inde „nedostatočná“ (Veľký Krtíš). Slabá zimná údržba (MSP ju supľujú napr. Vysoké Tatry).
Byrokracia a legislatíva	36 %	Vysoká administratívna záťaž, časté zmeny zákonov, krátke lehoty na adaptáciu sa na nové pravidlá, duplicity.
Informovanosť a podporné nástroje	27 %	Slabé informovanie o regionálnych podporách. Nefunkčné projekty úradov práce.
Komunikácia samospráv s MSP	27 %	Slabá až žiadna komunikácia s MSP. Deklarácie bez realizácie. Chýba regionálna stratégia (VÚC a obce).
Medzinárodná konkurencieschopnosť	9 %	Zaostávanie za Poľskom a Českou Republikou v dotáciách na export a na technológie.

Zdroj: kvalitatívny prieskum realizovaný pre SBA

Vyhodnotenie otvorenej otázky č. 2: *Pri pohľade do budúcnosti (krátkodobej, strednodobej a dlhodobej) by ste povedali, že súčasná úroveň regionálneho podnikateľského prostredia je pre MSP priaznivá?*

Pri pohľade do budúcnosti odpovede MSP vyznievajú skôr nepriaznivo, s odlišným tónom podľa dĺžky časového horizontu.

Krátkodobo viaceré firmy hovoria o zhoršení nálady a dopytu „z krátkodobého hľadiska sú očakávania MSP negatívne“, čo sa najzreteľnejšie prejavuje v cestovnom ruchu (napr. rastúca neistota príjmov a komplikácie na trhu práce). Obraz však nie je úplne uniformný: jedna firma zároveň konštatuje, že „krátkodobo je prostredie relatívne predvídateľné, čo nám umožňuje plánovať projekty“. **V niektorých vyjadreniach sa spomína aj časovanie dopadov konsolidácie, pričom intenzívnejší negatívny efekt sa očakáva až od roku 2026.**

Strednodobo sa do popredia dostávajú riziká na strane samospráv a administratívy. **Respondenti opisujú, že sa skracujú zdroje VÚC a obcí, čo vedie k slabšej schopnosti plniť úlohy včas a efektívne.** Zároveň sa časť bremena prenáša na MSP a návštevníkov „miestne samosprávy sa snažia získavať zdroje aj od MSP a v cestovnom ruchu aj od hostí“, čo tlmí cestovný ruch. Popri tom rastie obava z personálnych rizík ako napr. nedostatok kvalifikovaných pracovníkov a z administratívnej záťaže.

Dlhodobý výhľad je prevažne podmienený reformami a zjednodušením procesov. **Zaznieva želanie, aby prišli ekonomické reformy, ktoré prostredie zlepšia a naštartujú podnikanie** „bez takýchto reforiem sú očakávania negatívne“, až po potenciálne ukončenie podnikania. Iná firma konkretizuje, že veľa bude závisieť od toho, či sa podarí zjednodušiť

procesy, pritiahnúť mladých do technických odborov a zlepšiť spoluprácu medzi firmami a verejnou správou a štátnou správou.

Prierezo silno rezonuje konsolidácia a dane. Podľa viacerých odpovedí „konsolidácia, zameraná najmä na zvyšovanie daňového zaťaženia, predstavuje brzdu rozvoja a konkurencieschopnosti“, pričom konkrétne zaznieva aj „DPH zvyšuje ceny“ a „transakčná daň je citeľná finančná záťaž“. V kombinácii s výhodnejšími podmienkami v okolitých krajinách **niektorí predpokladajú aj odliv MSP do zahraničia.**

Na strane dopytu sa spomína oslabenie v kľúčových odvetviach. V stavebníctve „klesá dopyt po stavebných prácach“ a „vysoké ceny“ obmedzujú realizáciu nových projektov (napr. vlastné bývanie a výstavba domov). V cestovnom ruchu je vnímané, že dopyt je priamo viazaný na životnú úroveň „ak životná úroveň klesá, klesá aj dopyt“. Tento trend firmy už pociťujú a očakávajú jeho pokračovanie.

Pracovná sila je vnímaná ako dlhodobé riziko a problém. Odpovede hovoria o nedostatku kvalifikovaných pracovníkov a „odchodoch do zahraničia za lepšími podmienkami“. V strednodobej perspektíve sa preto očakáva, že bude rásť tlak na kapacity, kvalitu aj náklady práce.

Napr. v Prešovskom kraji sa ekonomická neistota prejavila „výrazne nižším dopytom po ubytovacích zariadeniach“. Hoci do regiónu prichádzajú subdodávatelia napr. pre Volvo, ktorí ubytovacie služby využívali, tak v poslednej dobe klesá dopyt aj z ich strany. Na miestnej úrovni vo Veľkom Krtíši je spomínané novo vybudované turistické centrum ako pozitívum, ktoré ale zatiaľ „funguje pomerne pasívne“ a nie je jasné, ako bude prakticky pomáhať cestovnému ruchu. Kriticky sa vníma aj to, že obce vyrubujú dane podnikateľom, no „často nevychádzajú v ústrety rozvojovým aktivitám MSP“, čo brzdí lokálne projekty.

Napokon, **odpovede upozorňujú na dynamiku legislatívy: časté zmeny bez primeraného času na adaptáciu** tvoria „významnú bariéru“ a **pridávajú administratívnu záťaž**. Viacerí sumarizujú aktuálny stav slovami „štát zanedbáva podporu MSP“ a efektivita podpory je vnímaná ako slabá. Celkový obraz teda vyznieva krátkodobo zmiešaný až negatívny, strednodobo rizikový (samosprávy, administratíva, pracovná sila, dopyt) a dlhodobo podmienený viditeľnými reformami, zjednodušením procesov a lepšou koordináciou medzi firmami a štátnou a verejnou správou.

Zhrnutie odpovedí – kľúčové oblasti a možné odporúčania

- Stabilita a predvídateľnosť legislatívneho procesu:
 - obmedziť časté zmeny a poskytnúť primeraný čas na adaptáciu,
 - zjednodušiť procesy (kľúčové pre dlhodobý výhľad).
- Dane a konsolidácia:
 - vnímať dopad DPH a transakčnej dane a daňového zaťaženia na dopyt a konkurencieschopnosť,
 - eliminovať motivácie k odlivu MSP.
- Pracovná sila:
 - pritiahnúť mladých do technických odborov, zvýšiť pripravenosť a udržanie pracovnej sily,
 - posilniť partnerstvá škôl a firiem na systematickej báze.
- Samosprávy a cestovný ruch:

- zosúladiť miestne príjmové opatrenia (poplatky a dane) s cieľmi rozvoja,
- oživiť už vybudované kapacity (napr. turistické centrum) a mať jasnú miestnu stratégiu rozvoja.
- Podpora MSP:
 - zvýšiť efektívnosť nástrojov podpory a obmedziť administratívnu záťaž.

Tab. č. 47: Témy a ich frekvencia v odpovediach

Téma	Výskyt v percentách	Krátka charakteristika
Konsolidácia a dane (vrátane DPH a transakčnej dane)	56 %	Vnímané zvyšovanie zaťaženia, brzda rozvoja a konkurencieschopnosti. Riziko odlivu podnikania mimo SR.
Dopyt klesá (napr. stavebníctvo a cestovný ruch)	44 %	Menej objednávok. Citlivosť na klesajúcu životnú úroveň. Dopad na ubytovanie a stavebné práce.
Pracovná sila	44 %	Nedostatok kvalifikovaných pracovníkov, odchod ľudí do zahraničia.
Strednodobý výhľad	33 %	Slabnúce kapacity samospráv, rast administratívy, dopytové a personálne riziká.
Dlhodobý výhľad	33 %	Očakávania viazané na reformy, zjednodušenie procesov, spoluprácu firiem a verejnej správy.
Byrokracia a časté legislatívne zmeny	33 %	Nevhodná dynamika zmien a krátke lehoty na adaptáciu. Rast administratívnej záťaže.
Samosprávy a ich zdroje a stratégie.	33 %	Skracujúce sa zdroje VÚC a obcí. Prenášanie záťaže na podnikateľov a hostí. Chýbajúca regionálna a miestna stratégia.
Krátkodobý výhľad.	22 %	Negatívne očakávania.
Rast nákladov (práca a energie)	22 %	Očakávané zdražovanie práce a energií.
Odliv resp. relokácia podnikania	11 %	Riziko odchodu a registrácie firiem mimo SR.
Pozitívne prvky (investícia a predvídateľnosť)	22 %	Lokálna investícia do turistického centra a krátkodobá predvídateľnosť.

Zdroj: kvalitatívny prieskum realizovaný pre SBA

Vyhodnotenie otvorenej otázky č. 3: Podporujú vyššie územné celky (VÚC) a/alebo krajské mestá aktívne MSP vo vašom regióne?

Celkový obraz je skôr skeptický: **MSP vnímajú, že podpora zo strany VÚC a krajských miest je limitovaná a často málo viditeľná.** Aj keď sa jednotlivé iniciatívy objavujú, ich účinok oslabuje slabšia komunikácia smerom k podnikom a vysoká administratívna záťaž pri realizácii projektov. Najvýraznejšie zaznieva motív pasivity a neprehľadnosti. Zaznieva: „nemám prehľad o nejakej pomoci regionálnej samosprávy, nepociťujem to“. Ďalší dopĺňa, že „neexistuje stratégia kraja a obce, ktorá by bola verejne známa a systematicky opatreniami cielená“. Z toho pramení dojem, že aj keď sa niečo robí, MSP sa o tom často nedozvedia alebo nevedia, ako to prakticky využiť.

Opakovane sa spomína administratívna náročnosť a dlhé povoľovania. Respondenti hovoria, že „opatrenia sú byrokraticky náročné“, a konkretizujú „dlhé povoľovacie procesy – napríklad stavebný úrad a naň nadväzujúce všetky ďalšie vyjadrenia, ktoré MSP výrazne spomaľujú“. Tieto skúsenosti posúvajú aj zmysluplné projekty do časovej neistoty.

Časť odpovedí upozorňuje na **rozdiel medzi plánmi a realizáciou**. Ilustratívne zaznieva: „aktivity ostanú v rovine plánov a stratégií alebo sa projekt začne a nedokončí sa“ v tejto súvislosti sa spomína „nedokončené Múzeum moderného umenia Andyho Warhola v Medzilaborciach“ a aj „kriticky nízka hladina Domaše“ s negatívnym dopadom na rekreáciu.

Objavujú sa aj konkrétne pozitívne príklady, najmä v doprave a cestovnom ruchu. Uvádza sa „nová letecká linka Gdansk–Poprad“, ktorá „výrazne zjednodušuje a zrýchľuje prístup poľských návštevníkov“ na Slovensko. Z Banskobystrického kraja zaznieva, že kraj „podporuje prepojenie školstva s MSP“ a bol „nápomocný pri zavedení autobusovej linky pre zamestnancov“. Respondenti uvádzajú, že „VÚC sa stará o cesty ako tak a zväčša realizuje aspoň rekonštrukcie“, no celkovo „chýba rýchlejšie rozhodovanie a flexibilnejší prístup“.

Prierezovo chýba mäkká, partnerská podpora zameraná na reálne potreby firiem. Podnikatelia to zhrnuli slovami: „nerobí sa tzv. mäkká strategická podpora pre MSP; je nesúlad medzi tým, čo verejný sektor ponúka a čo MSP potrebujú“. Súčasne sa spomínajú aj rozpočtové limity „centrálnej vlády regionálnej a miestnej samosprávy postupne skresáva zdroje“. Ako pozitívum je možné hodnotiť využitie nástrojov typu „štátny fond rozvoja bývania“ s priaznivým dopadom na sektor stavebníctva.

Podnikatelia dnes vidia skôr fragmentované snahy než ucelenú, dobre koordinovanú podporu. Tam, kde sa objaví konkrétny zásah (nová autobusová linka, rekonštrukcie), vedia ho oceniť, no rozhodujúce pre zlepšenie bude lepšie zviditeľnenie dostupných možností, skrátenie povoľovacích procesov a doplnenie „mäkkej“ podpory, ktorá zosúladí verejné služby s potrebami MSP.

Zhrnutie odpovedí – kľúčové oblasti a možné odporúčania

- Zviditeľniť a sprehľadniť komunikáciu:
 - krajské informačné uzly pre MSP a pravidelné informačné kanály s aktívnym prístupom (napr. newsletter, komunitné stretnutia).
- Zjednodušiť povoľovania:
 - interné záväzné termíny a štandardy na stavebných úradoch, koordinované jednotné kontaktné miesto a transparentné kroky a termíny.
- Doplniť mäkkú podporu:
 - prepojenie škôl a MSP,
 - poradenské služby pre MSP,
 - zosúladiť verejné služby s potrebami MSP.
- Práca so zdrojmi:
 - aktívne využívať národné a medzinárodné finančné programové zdroje,
 - podporiť iniciatívy zdola a ich napojenie na kraj.

Tab. č. 48: **Témy a ich frekvencia v odpovediach**

Téma	Výskyt v percentách	Krátka charakteristika
Pasivita a nedostatočná podpora samosprávy	70 %	Podpora je skôr slabá až pasívna.
Nízka informovanosť a komunikácia o aktivitách	40 %	Aktivity sú málo komunikované a podniky o nich nevedia.
Byrokracia a dlhé povoľovacie procesy	20 %	Administratívna náročnosť a dlhé povoľovania brzdia stavebné projekty.
Rozpočtové obmedzenia a skresané zdroje	20 %	Nedostatok zdrojov na úrovni samospráv a znižovanie financií.
Cestovný ruch	30 %	Podpory v cestovnom ruchu ako turistické informačné centrum, cyklotrasy alebo dopravné linky hromadnej dopravy.
Konkrétne pozitívne zásahy v doprave a v infraštruktúre	40 %	Jednotlivé projekty: letecká linka Gdansk-Poprad, autobusová linka pre zamestnancov v Banskobystrickom kraji, rekonštrukcie ciest.
Mäkká podpora a nesúlad ponuky služieb jednotlivých úrovní samosprávy a štátu a potrieb MSP	10 %	Chýba mäkká, strategická pomoc. Ponuka verejného sektora nezodpovedá potrebám podnikov.
Štátny fond rozvoja bývania	10 %	Podpora bývania nepriamo pomohla stavebníctvu.
Neadaptabilnosť samosprávy na nové výzvy	10 %	Samospráva sa ťažšie adaptuje na nové domáce aj medzinárodné výzvy.

Zdroj: kvalitatívny prieskum realizovaný pre SBA

Vyhodnotenie otvorenej otázky č. 4: Podporujú VÚC a/alebo krajské mestá prepojenie školstva s regionálnou ekonomikou?

Celkový obraz je prevažne kritický: respondenti uvádzajú, že **prepojenie školstva s regionálnou ekonomikou nie je riešené systematicky**. Spolupráca síce existuje, ale skôr ako individuálne iniciatívy buď podľa potreby firiem alebo konkrétnych škôl. **Nevnímajú, že by v tejto oblasti existovala ucelená regionálna politika.**

Za užitočné sa opakovane považuje duálne vzdelávanie a prax študentov. Zaznieva, že „vďaka duálnemu vzdelávaniu môžu študenti vykonávať prax priamo u zamestnávateľov a tak získavať prax aj zárobok“, pričom „zamestnávatelia získavajú kontakt s potenciálnou pracovnou silou, ktorá už bude disponovať praktickými skúsenosťami“. Ako doplnkové riešenie sa spomína aj nárazové zapojenie študentov do pracovného procesu počas väčších podujatí v ubytovacích zariadeniach. Takúto formu spolupráce MSP pôsobiace v sektore cestovného ruchu oceňujú najmä, keď je dopyt po službách vyšší a stály personál vyťaženejší.

Pomerne často respondenti uvádzajú nesúlad medzi vedomosťami a odborným zameraním absolventov a tým, čo potrebujú kľúčoví zamestnávatelia v regiónoch. Zaznieva, že **absolventi prichádzajú nepripravení** „chýba všeobecné vzdelávanie napr. v oblasti potravinárstva“ alebo „chýbajú remeslá a technické profesie“. **Popisuje sa neflexibilita školského systému**, zatváranie škôl a využívanie budov na iné účely, čo vnímajú MSP ako negatívny signál pre budúcu dostupnosť kvalifikovanej pracovnej sily.

Respondenti vidia limity systému aj v tom, že **chýba štandardizovaný mechanizmus, ktorý by zaručil zladenie učebných plánov s potrebami regionálnej ekonomiky**. Ďalej uvádzajú, že stredné školy pravdepodobne nesledujú, aká je skutočná uplatniteľnosť absolventov v odboroch štúdia. Bez takýchto údajov a analýz je ťažké prispôbiť ponuku vzdelávacieho systému tak, aby zodpovedala dopytu na trhu práce.

Komunikácia zo strany VÚC je vnímaná ako slabá. Firmy majú málo informácií o dostupných možnostiach praxe. **Spolupráca s vysokými školami prebieha skôr na báze individuálnych projektov, nie ako trvalé partnerstvá.** Zároveň zaznieva, že väčšiu iniciatívu často vyvíjajú súkromné a cirkevné školy alebo samotní MSP.

Popri kritických poznámkach sa objavuje aj **pozitívny príklad z Vysokých Tatier**, kde je snaha prepojiť školstvo a regionálnu ekonomiku „pomerné výrazná“. Duálne vzdelávanie tu prináša konkrétne pozitívne efekty pre študentov aj zamestnávateľov. Tento príklad naznačuje, že ak existuje jasný rámec a koordinácia, prepojenie môže fungovať.

Zhrnutie odpovedí – kľúčové oblasti a možné odporúčania

- Systematizovať duálne vzdelávanie na úrovni VÚC:
 - jasné rámce pre prax,
 - zoznam zapojených zamestnávateľov,
 - zmluvné podmienky a koordinácia.
- Zviditeľniť komunikáciu:
 - Napr. zrozumiteľný krajský portál a kontaktné miesto pre školy a MSP,
 - pravidelné informačné kanály (napríklad newsletter, pracovné stretnutia).
- Aktualizovať učebné plány:
 - doplniť všeobecné vzdelávanie napr. v potravinárstve a posilniť remeslá a technické profesie podľa potrieb regionálnych zamestnávateľov.
- Zaviesť sledovanie zamestnatel'nosti absolventov a vyhodnocovať výsledky:
 - pravidelne zverejňovať prehľad uplatnenia podľa odborov a používateľsky spracovať dáta pre školy aj MSP,
 - vyhodnocovať tieto dáta za účelom reflektovať potreby trhu práce.
- Podporiť partnerstvá:
 - Napr. dlhodobé dohody medzi školami a MSP (memorandá o spolupráci, príspevky na vybavenie dielní a laboratórií atď.).

Tab. č. 49: **Témy a ich frekvencia v odpovediach**

Téma	Výskyt v percentách	Krátka charakteristika
Absencia systémového prepájania školstva a regionálnej ekonomiky	90 %	Prevažuje vnímanie, že prepojenie nie je systematické, skôr fragmentované alebo chýba.
Duálne vzdelávanie a prax	40 %	Prax u zamestnávateľov a duálne vzdelávanie a zapojenie študentov sú vnímané ako užitočné a pozitívne elementy.
Iniciatíva najmä na strane podnikateľov a škôl	30 %	Prepojenie regionálnej ekonomiky so školstvom vzniká skôr zdola od firiem alebo konkrétnych škôl.
Nízka informovanosť	30 %	Respondenti uvádzajú, že nevedia o systematickej podpore prepojenia školstva s regionálnou ekonomikou. Predpokladajú, že aktivity sú slabo komunikované.
Nesúlاد výstupov školstva s potrebami trhu práce	40 %	Absolventi sú nepripravení. Chýbajú remeslá a technické profesie. Vzdelávací systém je málo flexibilný.

Zdroj: kvalitatívny prieskum realizovaný pre SBA

Vyhodnotenie otvorenej otázky č. 5: *Aká je dostupnosť finančných a kapitálových služieb vo vašej obci či regióne/VÚC? Sú dostupné iba služby slovenských bánk a pobočiek zahraničných bánk? Pôsobí v regióne obchodník s cennými papiermi alebo crowdfundingová spoločnosť? Mali ste dostupné produkty exportno-importnej banky Slovenskej republiky, produkty medzinárodných bánk (napríklad Európska investičná banka) či možnosť zapojiť sa do InvestEU, Horizon Europe, Enterprise Europe Network či European Digital Innovation Hubs?*

Vo všeobecnosti platí, že **najmä bežné služby komerčných bánk sú využívané MSP**. Dostupné sú hlavne pre etablované firmy s dobrou reputáciou, kvalitným účtovníctvom a dostatočným vlastným kapitálom. Zároveň majú podniky **skúsenosti s centralizáciou rozhodovania** komerčných bánk: „väčšie projekty sa riešia v centrálnych bankách v Bratislave, regionálne pobočky zabezpečujú najmä bežnú agendu“.

Prístup k financovaniu začínajúcich MSP k financovaniu nového MSP však často predstavuje problém. Skúsenosti sú, že „ak MSP má zdroje, vtedy mu banky požičajú; ak nie, rozbeh je veľmi komplikovaný“. Ďalší z respondentov dodáva: „možnosti financovania nových nápadov nebolo jednoduché“ a „banky požičajú iba solventným“. Väčšina respondentov uviedla, že „financovanie komerčných bánk je dostupné a aj využívané etablovanými MSP; začínajúce firmy majú problémy získať financie“.

Opakovane sa v odpovediach uvádza praktická **potreba krátkodobého predfinancovania** prostredníctvom úveru ako napr. nákup materiálu či mzdy pracovníkov pri nových projektoch. Podnikatelia majú skúsenosť, že „komerčné banky na takéto účely často neposkytujú zdroje“. Preto siahajú po nebankových riešeniach: „nebankové subjekty ponúkajú krátkodobé pôžičky, avšak za pomerne vysoké úroky“ alebo „pri väčších zákazkách sme ich museli využiť, lebo komerčné banky nevyšli v ústrety“. Sú však aj MSP spomedzi respondentov, ktorí financujú svoje podnikanie výlučne z vlastných zdrojov.

Pokiaľ ide o európske programy a financovanie, vnímanie je prevažne skeptické. Zaznieva, že „európske fondy a financovanie je málo využívané kvôli komplikovaným

schémam, zložitým pravidlám a administratívnej náročnosti“. Ďalej: „získavanie financovania zo zdrojov Európskej únie je komplikované, administratívne náročné a často konkrétne tematicky zamerané takým spôsobom, že to MSP nepomáha riešiť ich konkrétne problémy a rozvoj, výzvy vychádzajú málokedy a sú veľmi špecifické“. Opakovane sa pripomína problém s predfinancovaním európskych projektov: „predfinancovanie musia riešiť z vlastných zdrojov a z úverov; investované zdroje sú však refundované často v horizonte aj niekoľkých rokov“.

Napokon sa ozýva aj **širšia systémová kritika**: „nízka efektivita podpory MSP na Slovensku výrazne znevýhodňuje MSP v medzinárodnej konkurencieschopnosti“, pričom ako kontrast sa uvádza príklad zo zahraničia: „v Poľsku existujú regionálne agentúry, ktoré proaktívne pomáhajú podnikateľom“. Na druhej strane, crowdfunding je vnímaný ako „prístupný a funkčný nástroj“, teda doplnková možnosť mimo bankového sektora.

Dostupnosť bežných bankových služieb je dobrá, najmä pre etablované firmy. Tieto služby sú dostupné pre začínajúcich MSP v obmedzenom rozsahu. Absentujú dostupné produkty na krátkodobé predfinancovanie a európske financovanie naráža na administratívnu a predfinančnú bariéru. Alternatívne nebankové zdroje pomáhajú, ale sú spojené s vysokými nákladmi.

Zhrnutie odpovedí – kľúčové oblasti a možné odporúčania

- Krátkodobé preklenovacie produkty:
 - podporiť nástroje na predfinancovanie napr. materiálu a miezd.
- Zjednodušenie a zovšeobecnenie projektových výziev:
 - častejšie a menej úzko zamerané výzvy, aby MSP vedeli financovať to, čo je pre ich rozvoj najdôležitejšie,
 - znížiť administratívnu náročnosť.
- Mentoring pre európske programy a zdroje:
 - praktické poradenstvo k Európskej investičnej banke, InvestEU, Horizon Europe, Enterprise Europe Network alebo European Digital Innovation Hubs,
 - riešenia predfinancovania a refundácie.
- Lepšie dáta a podmienky v bankách:
 - motivovať banky k jednoduchším produktom pre začínajúcich MSP, napr. záručné mechanizmy, menšie požiadavky na kolaterál.

Tab. č. 50: **Témy a ich frekvencia v odpovediach**

Téma	Výskyt v percentách	Krátka charakteristika
Bežné bankové financovanie je dostupné najmä pre etablované firmy	70 %	Komerčné banky sú prítomné a využívané. Dostupnosť služieb a financovania rastie s reputáciou a s vlastným kapitálom.
Začínajúci podnikatelia a nové projekty majú problém získať financie	50 %	Banky požičiavajú najmä solventným a na rozbeh podnikania je financovanie častokrát komplikované až nedostupné.
Európske programy a zdroje	50 %	Schémy sú zložité, výzvy zriedkavé a úzko zamerané. Časté problémy s predfinancovaním.
Alternatívne nebankové financovanie je dostupné, ale drahé	30 %	Krátkodobé pôžičky mimo bánk pomáhajú preklenúť prevádzkový cash-flow, no za cenu vysokých úrokov.
Chýbajú produkty na krátkodobé predfinancovanie	20 %	Potreba preklenúť obdobie pred tržbami. Banky často neponúkajú vhodné nástroje.
Nízka efektivita podpory podnikania	10 %	Podpora je vnímaná ako slabá. Firmy sú znevýhodnené oproti zahraničiu.

Zdroj: kvalitatívny prieskum realizovaný pre SBA

Vyhodnotenie otvorenej otázky č. 6: *Aký vplyv má súčasný stav regionálneho podnikateľského prostredia na konkurencieschopnosť MSP, a to doma aj na zahraničných trhoch?*

Podnikatelia vnímajú konkurencieschopnosť MSP ako výrazne ovplyvnenú vysokým daňovým a odvodovým zaťažením, slabou podporou podnikania a administratívnou záťažou. V odpovediach sa často uvádza, že na domácom trhu sú všetci na „rovnakej lodi, pretože podmienky sú podobné naprieč regiónmi“. **Problém nastáva pri medzinárodnom porovnaní, kde Slovensko zaostáva za okolitými krajinami.** V cestovnom ruchu sa spomína, že vysoká úroveň miestnej dane vo Vysokých Tatrách zhoršuje konkurencieschopnosť oproti iným regiónom, pričom Poľsko poskytuje lepšiu infraštruktúru a služby. Hostia z Poľska dávajú spätnú väzbu, že služby a infraštruktúra na Slovenskej strane sa stávajú horšie ako na poľskej strane.

V odpvetiach, ako je vinárstvo, sa uvádza, že zahraniční producenti vyrobia rovnakú kvalitu za oveľa lepšie ceny, pretože majú lepšiu podporu a nižšie náklady. **Regionálne rozdiely sa prejavujú aj v infraštruktúre.** V Komárne nie je žiadny moderný priemyselný park, čo znižuje atraktivitu pre MSP.

Podnikatelia kritizujú slabú úroveň samospráv a potrebu odborného riadenia. Nedostatočná cestná infraštruktúra a komplikovaný stavebný zákon brzdia rozvoj, čo sa spomína napríklad v okrese Veľký Krtíš. Okrem toho MSP poukazujú na zaostávanie Slovenska v digitalizácii, inováciách, robotizácii a automatizácii. Podnikatelia čelia nárastu cien energií, čo im výrazne komplikuje prevádzku, pričom tento stav súvisí aj s európskou legislatívou. **Ak nenastane zásadná zmena v hospodárskej politike, slovenské podniky budú veľmi zaostávať v porovnaní s európskou a svetovou konkurenciou.** Niektoré názory sú neutrálnejšie „na domácom trhu sú MSP schopné fungovať a konkurovať“, regionálne rozdiely nevnímajú, problémom je však rast a rozvoj, najmä kvôli administratíve,

povoľovacím procesom a nedostatku kvalifikovaných pracovníkov, čo zvyšuje náklady a predlžuje realizáciu projektov.

Zhrnutie odpovedí – kľúčové oblasti a možné odporúčania

- Znížiť daňovo-odvodové zaťaženie a administratívnu záťaž.
- Posilniť podporu exportu a domácich MSP.
- Investovať do infraštruktúry a moderných priemyselných parkov v menej rozvinutých regiónoch.
- Zlepšiť komunikáciu a odbornosť samospráv.
- Podporiť digitalizáciu, inovácie a energetickú efektívnosť.
- Zlepšiť medzinárodný imidž Slovenska.

Tab. č. 51: **Témy a ich frekvencia v odpovediach**

Téma	Výskyt v percentách	Krátka charakteristika
Daňové zaťaženie a slabá podpora	64 %	Vysoké dane, odvodové zaťaženie, slabé stimuly, administratívna záťaž.
Regionálne rozdiely a infraštruktúra	36 %	Chýbajú priemyselné parky, slabá cestná infraštruktúra, neefektívne samosprávy.
Medzinárodná konkurencieschopnosť	46 %	Zaostávanie v inováciách, digitalizácii, negatívny imidž Slovenska, pokles záujmu zahraničných klientov.
Administratíva a povoľovacie procesy	18 %	Komplikované procesy, predlžovanie realizácie projektov.

Zdroj: kvalitatívny prieskum realizovaný pre SBA

Vyhodnotenie otvorenej otázky č. 7: *Ako súčasná legislatíva ovplyvňuje MSP pri vyhľadávaní a zamestnávaní nových pracovníkov? Vidíte v existujúcich politikách alebo predpisoch medzery či nedostatky, ktorých úprava by mohla zmierniť problémy firiem a podporiť zamestnávanie?*

Podnikatelia vnímajú, že **legislatíva im poskytuje len minimálnu podporu pri zamestnávaní** a vyhľadávaní kvalifikovanej pracovnej sily. Neexistujú takmer žiadne opatrenia, ktoré by pomáhali systematickým spôsobom, pričom prepojenie vzdelávacieho systému s praxou je označované ako veľmi slabé. **Opakovane sa spomína rastúca byrokracia.** Napríklad pri zamestnávaní zdravotne ťažko postihnutých osôb je v súčasnosti potrebné, aby aj zamestnanec aj zamestnávateľ vydokladovali zdravotný stav, pričom úrady vyžadujú adaptáciu za krátku dobu, hoci samotné úrady nie sú pripravené na zvládnutie dodatočnej administratívy.

V regiónoch, ako je Prešovský kraj, nájst' zamestnanca s vhodnou kvalifikáciou a skúsenosťami je veľmi problematické, skúsenosti podnikateľov naznačujú, že „uchádzači iba čakajú na prácu, ale v skutočnosti ju často ani nehľadajú“ a fluktuácia je preto vysoká. V profesiách, kde je potrebný test trhu práce na **zamestnanie cudzinca**, jeho zamestnanie je **veľmi komplikované** kvôli vysokému počtu čakateľov, ktorí však nemajú potrebné skúsenosti a často ani reálny záujem pracovať a po pár dňoch odchádzajú zo zamestnania alebo sú práceneschopní. **Pri zamestnávaní cudzincov sa uvádza neflexibilná komunikácia s úradmi práce a cudzineckou políciou.** Problémom sú aj legislatívne

paradoxy týkajúce sa cudzincov: napr. na podnikanie na živnosť je potrebný podnikateľský účet, banky vyžadujú povolenie na pobyt, ktoré úrady vydajú, iba ak je preukázané podnikanie. Nedostatočná kapacita úradov často núti cudzincov cestovať stovky kilometrov na vybavenie formalít.

Ďalšou bariérou je veľmi vysoké daňovo-odvodové zaťaženie, ktoré konsolidácia ešte zhoršila. Zamestnanec je pre firmu veľmi nákladný a aj ten zamestnanec má nízku čistú mzdu, čo vedie k odlivu kvalifikovanej pracovnej sily. **Preto oslovený podnikatelia preferujú zamestnávanie na živnosť.** Mať zamestnancov je extrémne administratívne komplikované a finančne náročné. **Zákonník práce je označovaný ako nevyvážený v prospech zamestnanca.**

Domáce pracovné zdroje sú takmer vyčerpané. Niektoré MSP kvôli dotáciám zamestnávajú nekompetentné osoby, pričom neexistujú dôveryhodné informácie o pracovnej minulosti uchádzača. Pri zamestnávaní cudzincov je úspešnosť nízka skúsenosti respondentov sú, že „zhruba jeden z desiatich zamestnancov bol vyhovujúci“. Je to dôsledok toho, že sa javí, že **väčšina kvalifikovaných cudzincov odchádza do krajín s vyššími platmi.** Niektoré firmy riešia nedostatok pracovníkov kontrahovaním cez agentúry alebo živnostníkov. V stavebníctve je bežná prax zamestnávať na živnosť kvôli vysokým odvodom. **Podnikatelia žiadajú prehodnotenie zdaňovania práce a zjednodušenie Zákonníka práce.**

Kľúčovým problémom je nedostatok vhodných pracovníkov. Pomohla by silnejšia podpora odborného vzdelávania a rekvalifikácií.

Zhrnutie odpovedí – kľúčové oblasti a možné odporúčania

- Znížiť daňovo-odvodové zaťaženie práce.
- Zjednodušiť Zákonník práce a odstrániť neflexibilné pravidlá.
- Zlepšiť prepojenie vzdelávania s praxou, podporiť rekvalifikácie.
- Zefektívniť administratívu pri zamestnávaní zdravotne postihnutých osôb.
- Zlepšiť procesy pri zamestnávaní cudzincov (kapacity úradov, legislatívne paradoxy).
- Posilniť transparentnosť informácií o uchádzačoch na úradoch práce.

Tab. č. 52: **Témy a ich frekvencia v odpovediach**

Téma	Výskyt v percentách	Krátka charakteristika
<i>Daňovo-odvodové zaťaženie</i>	55 %	Vysoké náklady na zamestnanca, nízka čistá mzda, preferencia živností.
<i>Zákonník práce a legislatívne bariéry</i>	46 %	Nevyváženosť v prospech zamestnanca, zastarané pravidlá, komplikácie pri rýchлом nábore.
<i>Zamestnávanie cudzincov</i>	36 %	Neefektívne procesy, legislatívne paradoxy, nízka úspešnosť, odchod kvalifikovaných pracovníkov do zahraničia.
<i>Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily</i>	64 %	Slabé prepojenie vzdelávania s praxou, vysoká fluktuácia, nezamestnateľnosť uchádzačov.
<i>Administratívna záťaž</i>	27 %	Byrokracia pri zamestnávaní, chránené dielne, krátke lehoty na adaptáciu.

Zdroj: kvalitatívny prieskum realizovaný pre SBA

Vyhodnotenie otvorenej otázky č. 8: Čo považujete za najvýznamnejšie prekážky podnikania a rozvoja MSP v regionálnom kontexte?

Podnikatelia najčastejšie uvádzajú **vysoké daňovo-odvodové zaťaženie, nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily, slabú infraštruktúru a komplikovanú legislatívu ako hlavné bariéry podnikania**. V odpovediach sa opakovane spomína, že proces zamestnávania cudzincov je komplikovaný a že nízka medzinárodná konkurencieschopnosť je dôsledkom slabej podpory v regiónoch.

Významným problémom je často sa meniaci **legislatíva, ktorá je nedomyslená a prax sa tvorí za pochodu, čo zvyšuje náklady MSP**. Administratívna záťaž je označovaná ako vysoká a spomína sa byrokracia a náklady spojené so zvládnutím tejto byrokracie. Podnikatelia kritizujú absenciu štátnej inštitúcie, ktorá by pomáhala rozbiehajúcim sa podnikateľom pri získavaní financií, pričom **štát je pomalý a neefektívny**.

Stavebný zákon je vnímaný ako zdĺhavý a komplikovaný, pričom zákon sa mení často a bez diskusie. Podnikatelia uvádzajú, že ak sa aj zmení, často nie sú nové inštitúcie ustanovené a neexistuje ustálená prax. **Úradníci sú vnímaní ako neproaktívni, pričom radi udeľujú pokuty namiesto pomoci podnikateľom**. Ďalšou bariérou je „zlá hospodárska politika štátu a nepriaznivý ekonomický vývoj“, ktorý sa prenáša do podnikateľského prostredia. **Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily je opakovaným motívom, rovnako ako slabé prepojenie školstva s regionálnou ekonomikou**.

Podnikatelia kritizujú aj neúplné zákony v stavebníctve, vyhodnocujú to tak, že chýba kontinuita pri ich tvorbe. **Slabá infraštruktúra, najmä cestná, je označovaná ako významná prekážka**. Spomína sa aj spoločenská nálada proti rozvojovým projektom. Medzi konkrétne bariéry patria **dlhé a neprehľadné stavebné a povoľovacie procesy, časté dopĺňanie požiadaviek zo strany úradov a rast nákladov spôsobený časovými posunmi projektov**.

Pozitívne pohľady sa v odpovediach takmer nevyskytujú; **prevažuje kritika legislatívy, infraštruktúry a administratívnych bariér**.

Zhrnutie odpovedí – kľúčové oblasti a možné odporúčania

- Znížiť daňovo-odvodové zaťaženie a stabilizovať legislatívu.
- Zjednodušiť stavebný zákon a povoľovacie procesy.
- Zlepšiť infraštruktúru (cestnú, priemyselnú).
- Posilniť prepojenie školstva s praxou a podporiť odborné vzdelávanie.
- Zmeniť prístup úradov – proaktívna komunikácia namiesto represie.
- Zaviesť systémovú podporu pre rozbiehajúcich sa podnikateľov.

Tab. č. 53: **Témy a ich frekvencia v odpovediach**

Téma	Výskyt v percentách	Krátka charakteristika
Daňovo-odvodové zaťaženie	55 %	Vysoké náklady, negatívny vplyv na rozvoj MSP
Legislatíva a stavebný zákon	64 %	Časté zmeny, neprehľadné procesy, nedostatok odbornosti
Administratívna záťaž	46 %	Vysoká byrokracia, neefektívne úrady, pokutovanie namiesto pomoci
Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily	36 %	Slabé prepojenie školstva s praxou, odliv pracovníkov
Slabá infraštruktúra	27 %	Nedostatočná cestná sieť, chýbajúca podpora rozvoja regiónov

Zdroj: kvalitatívny prieskum realizovaný pre SBA

Vyhodnotenie otvorenej otázky č. 9: Považujete podporu podnikania VÚC a krajských miest za dostatočnú pre rozvoj MSP?

Podnikatelia vo väčšine odpovedí uvádzajú, že podpora zo strany VÚC a krajských miest je „slabá alebo takmer neexistuje“. Viacerí respondenti uvádzajú, že „nemajú vedomosť“, že by takéto niečo existovalo alebo nemajú pocit, že by im niekto pomáhal. V niektorých regiónoch je možné vnímať snahu o zlepšenie, napríklad VÚC Banská Bystrica sa snaží. Podpora sa spomína aj v Žilinskom kraji, kde existuje najmä pre startupy a neziskový sektor, avšak pre menšie firmy má len obmedzený praktický dopad.

Podnikatelia kritizujú, že miestne samosprávy nevyvíjajú aktivitu na vytvorenie prostredia pre posilnenie priemyslu, čo brzdí rozvoj okresov, ako je Komárno. Iniciatíva musí prichádzať od podnikateľov, ktorí musia presvedčať o dôležitosti spolupráce. Ako pozitívny príklad sa spomína Liptov. Vo všeobecnosti však chýbajú konkrétne systematické opatrenia, ktoré by reálne pomáhali MSP v každodennej praxi.

Pozitívne je vnímaná snaha o zlepšenie v niektorých VÚC (napr. Banská Bystrica) a podpora startupov v Žilinskom kraji, avšak ide skôr o výnimky než o systémové riešenia.

Zhrnutie odpovedí – kľúčové oblasti a možné odporúčania

- Zjednodušiť a sprístupniť možnosti čerpania fondov na podporu podnikania.
- Posilniť spoluprácu medzi samosprávami a podnikateľmi.
- Vytvoriť systémovú podporu rozvoja priemyslu v regiónoch.
- Zlepšiť komunikáciu VÚC a miest s podnikateľmi.

Tab. č. 54: **Témy a ich frekvencia v odpovediach**

Téma	Výskyt v percentách	Krátka charakteristika
Slabá alebo neexistujúca podpora	64 %	Väčšina podnikateľov nevníma žiadnu pomoc zo strany VÚC a miest.
Snaha o zlepšenie	18 %	Vnímaná najmä v Banskobystrickom kraji.
Podpora startupov a neziskového sektora	9 %	Žilinský kraj, nízky praktický dopad na MSP.
Nedostatok spolupráce	27 %	Iniciatíva prichádza od podnikateľov, samosprávy sú pasívne.
Potreba systémových opatrení	36 %	Chýbajú konkrétne kroky na podporu MSP v každodennej praxi.

Zdroj: kvalitatívny prieskum realizovaný pre SBA

Vyhodnotenie otvorenej otázky č. 10: *Aké opatrenia by podľa Vás mali VÚC/ krajské mestá/ obce zaviesť aby zlepšili regionálne podnikateľské prostredie pre MSP?*

Z odpovedí respondentov vyplýva, že navrhované opatrenia sa sústreďujú na **päť hlavných oblastí, ktoré by mohli zlepšiť podnikateľské prostredie v regiónoch:**

- Zníženie daňovo-odvodového zaťaženia a menej regulácií.
- Rozvoj infraštruktúry a lepšia koordinácia samosprávy a štátnej správy s podnikateľmi.
- Modernizácia školstva a prepojenie s praxou.
- Efektívnejšie dotácie a projekty s nižšou administratívnou záťažou.
- Profesionalizácia samospráv a proaktívna komunikácia.

Daňová politika a regulácie

Podnikatelia opakovane zdôrazňujú potrebu zmierniť daňové zaťaženie a znížiť počet regulácií. V cestovnom ruchu sa napr. spomína citlivosť dopytu na pokles príjmov obyvateľstva, čo súvisí s konsolidáciou a rastom daní.

Infraštruktúra a koordinácia

Významným opatrením je investícia do budovania novej infraštruktúry a údržby existujúcej. Podnikatelia žiadajú lepšiu koordináciu medzi samosprávou a podnikateľmi, napríklad zosúladienie dopravných spojov v turistických oblastiach a prípravu na sezónne náporové situácie.

Školstvo a vzdelávanie

Respondenti zdôrazňujú potrebu modernizácie školstva a jeho prepojenia s praxou. Navrhujú koncepciu rozvoja na dlhšie obdobie, ktorá by bola stabilná bez ohľadu na politické zmeny.

Dotácie a projekty

Podnikatelia požadujú viac projektov s flexibilnými podmienkami a nižšou administratívnou záťažou. Dotácie by mali byť dostupné pre aktivity, ktoré sú pre MSP kľúčové, nie len pre úzko definované oblasti.

Profesionalizácia samospráv

Opakovane sa spomína potreba zmeniť pasivitu štátnych inštitúcií na proaktívny prístup. Samosprávy by mali zamestnávať pripravených a aktívnych pracovníkov, mať jasnú stratégiu a aktívne komunikovať s MSP.

Pozitíva a odlišné pohľady

Niektoré návrhy sú vnímané ako realistické a nízko nákladové, napríklad zlepšenie koordinácie medzi MSP a samosprávou. Objavujú sa aj podnety na vytvorenie regionálnych inštitúcií pre podporu spolupráce.

Zhrnutie odpovedí – kľúčové oblasti a možné odporúčania

- Znížiť daňovo-odvodové zaťaženie a obmedziť nadmerné regulácie.
- Investovať do infraštruktúry a zosúladiť dopravné spojenia.
- Modernizovať školstvo a prepojiť ho s praxou.
- Zjednodušiť administratívu pri čerpaní dotácií a projektov.
- Profesionalizovať samosprávy a zlepšiť komunikáciu s podnikateľmi.
- Podporovať inovácie a technologický rozvoj v regiónoch.

Tab. č. 55: **Témy a ich frekvencia v odpovediach**

Téma	Výskyt v percentách	Krátka charakteristika
Daňová politika a regulácie	46 %	Zníženie daňového zaťaženia, menej regulácií.
Infraštruktúra a koordinácia	36 %	Budovanie infraštruktúry, zosúladenie dopravných spojov.
Školstvo a vzdelávanie	27 %	Modernizácia školstva, stabilná koncepcia rozvoja.
Dotácie a projekty	27 %	Flexibilné podmienky, nižšia administratívna záťaž.
Profesionalizácia samospráv	18 %	Proaktívny prístup, jasná stratégia, kompetentní pracovníci.

Zdroj: kvalitatívny prieskum realizovaný pre SBA

7.3 Zhrňujúce poznámky

Prieskum sa zamerl na identifikáciu hlavných faktorov, ktoré ovplyvňujú podnikateľské prostredie a konkurencieschopnosť MSP na Slovensku. Hodnotené boli oblasti ako infraštruktúra, dostupnosť pracovnej sily, miestne zdaňovanie, efektívnosť verejnej podpory a prístup k finančným službám. Oslovených bolo 512 firiem, pričom podrobné odpovede poskytlo 14 podnikov.

Podnikatelia najčastejšie upozorňovali na vysoké daňovo-odvodové zaťaženie a časté legislatívne zmeny, ktoré znižujú predvídateľnosť podnikateľského prostredia. Výrazným problémom je nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily, najmä v technických odboroch a službách cestovného ruchu, pričom spolupráca školstva s praxou je nedostatočná. V menej rozvinutých regiónoch sa prejavuje slabá dopravná a digitálna infraštruktúra, čo obmedzuje investície. Respondenti kritizovali aj komplikovanú administratívu pri čerpaní podpory, nízku

transparentnosť procesov a obmedzený prístup k financovaniu, najmä pre začínajúcich podnikateľov.

Na základe týchto zistení je odporúčané stabilizovať legislatívu a zjednodušiť administratívne postupy, modernizovať školstvo a podporiť odborné vzdelávanie vrátane duálneho systému, investovať do dopravnej a digitálnej infraštruktúry v menej rozvinutých regiónoch, zlepšiť komunikáciu medzi samosprávami a podnikateľmi prostredníctvom pravidelných platforiem a zvýšiť dostupnosť kapitálu prostredníctvom regionálnych finančných nástrojov a mikroúverov.

Respondenti ďalej zdôraznili potrebu mäkkých partnerských podpor, ktoré posilnia spoluprácu medzi podnikateľmi, samosprávami a školami. Dôležitá je aj zmena atmosféry v spoločnosti smerom k väčšej dôvere a podpore podnikania, ako aj vyššia proaktivita samospráv pri koordinácii aktivít, poskytovaní informácií a vytváraní podmienok pre dialóg. Podnikatelia očakávajú, že samosprávy budú aktívnejšie komunikovať, koordinovať regionálne iniciatívy a zapájať podnikateľov do tvorby rozvojových plánov. Kľúčovým predpokladom úspechu je prehĺbenie profesionalizácie úradníkov na všetkých úrovniach samosprávy, aby dokázali efektívne riadiť procesy, poskytovať kvalitné služby a reagovať na potreby podnikateľského sektora.

TOP 10 bariér vyplývajúcich z prieskumu a analytickej časti:

1. Vysoká sektorová koncentrácia → vyššia zraniteľnosť voči šokom → Žilinský, Trenčiansky kraj; okresy Púchov, Košice II, Šaľa → regionálna diverzifikácia → MH SR, VÚC.
2. Vysoký podiel zamestnanosti v MSP v riziku a v ťažkostiach → riziko prudkého rastu nezamestnanosti → Poltár, Krupina, Gelnica, Sabinov, Detva, Veľký Krtíš → cielený monitoring a stabilizačné nástroje → MH SR, MPSVR SR, VÚC.
3. Nízka miera podnikavosti → slabá lokálna podnikateľská báza → Trebišov, Sobrance, Snina, Revúca, Medzilaborce, Kežmarok, Gelnica → podpora lokálnych ekosystémov a rozvoja služieb → VÚC, mestá, SBA.
4. Slabá dopravná infraštruktúra a verejná doprava → vyššie náklady mobility a nižšia dostupnosť práce → juh a východ Slovenska, periférne okresy → strategické dopravné investície a lepšia koordinácia spojov → MD SR, VÚC.
5. Koncentrácia inovačnej a digitálnej infraštruktúry do veľkých miest → slabší prenos inovácií do regiónov → najmä mimo Bratislavy a Košíc → regionálne inovačné centrá a cloudové uzly → MIRRI SR, MŠVVaM SR, VÚC.
6. Neprimerané miestne daňové a poplatkové zaťaženie → vyššie fixné náklady MSP → najmä Bratislava a veľké mestá → väčšia predvídateľnosť a metodické usmernenie obcí → MF SR, ZMOS, mestá.
7. Demografický pokles a starnutie → zúženie trhu práce a dopytu → juh stredného a západného Slovenska, napr. Komárno, Myjava → politika udržania produktívnej populácie → MPSVR SR, VÚC.
8. „Mzdový lievik“ a odliv pracovnej sily → vysávanie talentu z periférií → zázemie Bratislavy ako absorpčné centrum, juhovýchod ako zdrojový priestor → tvorba lepších pracovných miest v regiónoch → MH SR, VÚC.
9. Nesúlad vzdelávania a trhu práce → nedostatok kvalifikovaných pracovníkov → celoslovensky, výrazne v priemyselných a periférnych regiónoch →

posilniť regionálne riadenie zručností a duálne vzdelávanie → MŠVVaM SR, VÚC, zamestnávateľia.

10. Administratívna záťaž a slabá kvalita verejnej podpory → nižšie využívanie schém podpory, frustrácia MSP → celoslovensky, silnejšie mimo krajských centier → zjednodušenie procesov, SME test, profesionalizácia samospráv → vláda SR, rezorty, VÚC, obce.

8 Návrh odporúčaní

Cieľom tejto kapitoly je predstaviť ucelený súbor strategických odporúčaní, ktoré smerujú k posilneniu **stability, diverzity a konkurencieschopnosti** slovenských regiónov a úlohy MSP v nich. Súčasný stav ukazuje, že mnohé oblasti sú nadmerne závislé od úzkeho spektra priemyselných odvetví, čelia demografickému poklesu a zápasia s infraštruktúrnymi dlhmi. Navrhované zmeny sa preto nezameriavajú len na izolované riešenia, ale usilujú sa o **systémovú transformáciu** – od reformy verejnej správy a daňovej politiky až po modernizáciu vzdelávacieho systému a digitálnej infraštruktúry. Kľúčovým pilierom je podpora malých a stredných podnikov (MSP), ktoré tvoria chrbticu lokálnej ekonomiky, no v súčasnosti narážajú na vysokú administratívnu záťaž a sťažený prístup k financovaniu. Implementácia týchto opatrení má vytvoriť prostredie, kde regióny nebudú len pasívnymi prijímateľmi pomoci, ale aktívnymi hýbateľmi vlastného rozvoja.

8.1 Štruktúra podnikania v regiónoch a jej diverzita a odolnosť

Pre dosiahnutie dlhodobej prosperity je nevyhnutné riešiť **vysokú závislosť regiónov na dominantných sektoroch**, akým je napríklad automobilový priemysel, čo zvyšuje riziko pri ekonomických šokoch. Navrhované opatrenia v tejto oblasti sa sústreďujú na **ekonomickú diverzifikáciu**, posilnenie kompetencií samospráv pri podpore lokálnych firiem a vytvorenie férovejšieho daňového a regulačného prostredia, ktoré bude reflektovať špecifické potreby mikropodnikov a MSP. Nasledujúca tabuľka sumarizuje kľúčové oblasti zmien potrebné pre zvýšenie systémovej odolnosti regionálneho podnikania:

Oblasť zmeny	Čo sa má zmeniť	Ako sa to má zmeniť	Bariéry / Vplyv na MSP
Ekonomická diverzifikácia (MH SR)	Vysoká závislosť regiónov na jednom dominantnom sektore (napr. automobilový priemysel), ktorá zvyšuje zraniteľnosť voči šokom.	Implementovať ciele regionálne stratégie diverzifikácie , ktoré vytvoria „nové podnikateľské nohy“ a znížia systémove riziko koncentrácie.	Vplyv: Vyššia stabilita zamestnanosti a príjmov; šoky sa „rozlejú“ do viacerých častí ekonomiky.
Verejná správa a samospráva (VÚC, obce)	Centralizované riadenie podpory z ministerstiev a neschopnosť samospráv efektívne podporovať lokálne MSP.	Vykonanie municipálnej reformy , posilnenie kompetencií územnej samosprávy a aktualizácia zastaraných územných plánov obcí a VÚC.	Bariéra: Nedostatočné financovanie prenesených kompetencií a formálna príprava programov rozvoja.
Regulačné prostredie (štátna správa)	Vysoké transakčné náklady podnikania spôsobené byrokraciou a zbytočnými licenciami.	Debyrokratizácia , zjednodušenie právnych predpisov a budovanie jednotných kontaktných miest pre podnikateľov.	Vplyv: Rýchlejší a jednoduchší proces zakladania a rozširovania biznisu.
Investičné stimuly (MH SR)	Orientácia investičných stimulov primárne na veľkých zahraničných investorov .	Reorientácia stimulov smerom k domácim MSP a podpora inovácií v existujúcich regionálnych MSP.	Vplyv: Efektívnejší lokálny rozvoj a zníženie rizika odchodu veľkých korporácií.
Školstvo a trh práce (MŠVVaM SR)	Nesúlad medzi štruktúrou absolventov a reálnymi potrebami regionálnej ekonomiky.	Prepojenie vzdelávacieho systému s regionálnymi potrebami pre podporu rastu miestnych MSP.	Bariéra: Demografické zmeny a migrácia pracovnej sily z chudobnejších regiónov do západnejších krajov.

8.2 Analýza podnikateľskej infraštruktúry v regiónoch

Kvalitná infraštruktúra predstavuje základný predpoklad pre prepájanie ekonomických centier a znižovanie regionálnych disparít. Aktuálnym problémom je najmä **absencia vysokorýchlostných tratí**, neúplné cestné prepojenie východu a západu južnou trasou a digitálna priepasť medzi mestami a vidiekom. Odporúčania smerujú k dobudovaniu strategických dopravných koridorov, modernizácii logistických uzlov a vytvoreniu **regionálnych inovačných centier**, ktoré umožnia prenos technológií z akademickej pôdy priamo do praxe lokálnych podnikov. Detailný prehľad navrhovaných krokov v oblasti infraštruktúry uvádza tabuľka nižšie:

Oblasť zmeny	Čo sa má zmeniť	Ako sa to má zmeniť	Bariéry / Vplyv na MSP
Železničná doprava (MD SR)	Absencia vysokorýchlostných tratí (VRT).	Postupná integrácia do európskej siete (smer Rakúsko/Česko) a následné prepojenie západ – východ SR.	Bariéra: Súčasné trate limitované na 160 km/h. Vplyv: Posilnenie ekonomických väzieb regiónov.
Cestná infraštruktúra (MD SR)	Neúplné prepojenie ekonomických centier a chýbajúci južný ťah.	Prednostne dobudovať rýchlostné cesty R7 a R2 spájajúce Bratislavu s Košicami južnou trasou.	Vplyv: Zníženie rizika nízkej podnikavosti v juho-východných regiónoch a zvýšenie ich odolnosti.
Logistika a nákladná doprava (MD SR)	Riedka sieť intermodálnych terminálov a zastaraná technika.	Vybudovať centrálny hub (napr. Leopoldov) a regionálne terminály v spolupráci so súkromným sektorom.	Vplyv: MSP by mohli lacnejšie a efektívnejšie exportovať tovar po železnici.
Priemyselné parky (MIRRI SR)	Nízka efektívnosť, nízka obsadenosť (iba 38 % po 10 rokoch) a zameranie na veľké firmy.	Prijať jasnú Koncepciu rozvoja priemyselných parkov a zamerať sa na prípravu pozemkov pre okamžitú výstavbu.	Bariéry: Nerealistické harmonogramy, byrokracia a formálny dohľad MH SR.
Inovačný ekosystém (VÚC, MIRRI SR, obce)	Koncentrácia vedecko-technologických parkov (VTP) a startupov len v Bratislave a Košiciach.	Vytvoriť regionálne inovačné centrá v spolupráci s vysokými školami v každom kraji (model Fraunhofer).	Vplyv: Prenos inovácií z akademickej pôdy priamo do praxe MSP v regiónoch.
Digitálna infraštruktúra (VÚC, MIRRI SR, obce)	Digitálna priepasť medzi mestom a vidiekom; chýbajúce dátové kapacity v regiónoch.	Vybudovať regionálne cloudové uzly mimo Bratislavy a dokončiť pokrytie optikou a 5G v odľahlých oblastiach.	Vplyv: Zabezpečenie kyberbezpečnosti a prístupu k vysokému výpočtovému výkonu pre lokálne startupy.
Letecká dostupnosť (MD SR)	Obmedzená prevádzka regionálnych letísk a slabá medzinárodná konektivita.	Oživiť regionálne letiská (napr. Žilina, Sliač) a zväziť ich privatizáciu pre zlepšenie služieb.	Vplyv: Zlepšenie dostupnosti regiónov pre zahraničných partnerov a lokálny biznis.

8.3 Nákladovosť podnikania z pohľadu miestnych daní a poplatkov

Vysoké daňovo-odvodové zaťaženie a komplikovaná administratíva sú často hlavnými bariérami, ktoré brzdia rastový potenciál malých a stredných podnikov. Reforma v tejto oblasti navrhuje inšpiráciu úspešnými modelmi zo zahraničia, ako sú **nízke dane podľa írskeho vzoru** alebo estónsky model nezdaňovania reinvestovaného zisku. Okrem finančnej záťaže je cieľom aj **debyrokratizácia a digitalizácia**, ktoré by umožnili založenie a správu firmy online bez zbytočných prietahov. Nasledujúca tabuľka definuje zmeny v nákladovosti a kultúre podnikania, ktoré sú nevyhnutné pre ozdravenie podnikateľského prostredia:

Oblasť zmeny	Čo sa má zmeniť	Ako sa to má zmeniť	Bariéry / Vplyv na MSP
Daňové a odvodové prostredie (MF SR)	Zaviest' výhodnejšie podmienky a legislatívnu stabilitu aspoň na 10 rokov.	Implementovať nízke dane (vzor Írsko), nezdaňovať reinvestovaný zisk (estónsky model) a zjednodušiť administratívu (paušálne dane).	Bariéra: Súčasný systém zaťažuje MSP rovnako ako korporácie, čo brzdí ich rastový potenciál.
Administratíva a digitalizácia (MF SR, MIRRI SR)	Urýchliť digitálnu transformáciu verejnej správy a odbúrať regulácie.	Zaviest' princíp „one-in-more-than-one-out“, zrušiť „Gold-plating“ a vytvoriť jednotné digitálne kontaktné miesta.	Vplyv: Cieľom je založenie firmy do pár dní a vybavovanie agendy (povolenia, licencie) efektívne online.
Inkubátory a akceleraátory (MIRRI SR, VÚC, obce)	Vytvoriť systémovú podporu pre začínajúcich podnikateľov na úrovni samospráv.	Využiť programy EÚ (Horizon, Eureka) na budovanie regionálnych inovačných centier a znižovanie úmrtnosti startupov.	Vplyv: Absencia týchto štruktúr v regiónoch vedie k nízkej podnikavosti a migrácii do ekonomických centier.
Prístup k verejným zákazkám (štátna správa)	Zabezpečiť vyšší podiel MSP na štátnych zákazkách.	Zaviest' povinné subdodávky od lokálnych MSP pri veľkých tendroch alebo deliť zákazky na menšie časti podľa smerníc EÚ.	Vplyv: Dnes MSP často nedokážu konkurovať veľkým firmám v náročných podmienkach obstarávania.
Kapitálové trhy (MF SR)	Zjednodušiť prístup k rizikóvnemu kapitálu a alternatívnemu financovaniu.	Privatizovať burzu v Bratislave, podporiť crowdfunding a emisie firemných dlhopisov (vzor poľský program Catalyst).	Vplyv: MSP sú dnes limitované takmer výhradne na vlastný kapitál alebo bankové úvery.
Lokálne bankovníctvo (MF SR)	Zrušiť „Gold-plating“ v zákone o bankách a umožniť vznik menších bánk.	Znížiť povinné vlastné imanie pre banky zo 16,6 mil. eur na 1 až 5 mil. eur v súlade so smernicou EÚ.	Vplyv: Umožní to vznik regionálnych finančných inštitúcií a zvýši kvalifikovanú zamestnanosť v regiónoch.
Podnikateľská kultúra (MF SR)	Systematicky viesť spoločnosť k samostatnosti a podnikavosti už od školy.	Zaviest' biznis uvažovanie do školských osnov, organizovať startup súťaže a verejne oceňovať úspešných podnikateľov.	Vplyv: Chýbajúca výchova k podnikavosti udržiava v spoločnosti kultúru závislosti na štáte.
Reforma tripartity (Vláda SR)	Ukončiť politické rozhodovanie v tripartite a prijať zákon o lobingu.	Posilniť hlas MSP v legislatívnom procese na úkor veľkých korporácií a odborov reprezentujúcich štátny sektor.	Vplyv: Súčasná tripartita deformuje prostredie rastom nákladov a regulačných bariér pre súkromný sektor.
Privatizácia štátnych firiem	Ukončiť podnikateľské aktivity štátu odpredajom jeho	Zastaviť dotovanie neefektívnych „zombie“ podnikov, ktoré sú často	Vplyv: Štátne firmy deformujú trh, vyžadujú vyššie dane a odčerpávajú

(MF SR, MH SR)	podnikov.	riadené politickými nominantmi.	kvalifikovanú silu z MSP.
Pozemkový fond a lesy (MF SR, MH SR, MPRV SR)	Privatizovať pôdu a lesy v správe štátu v prospech lokálnych podnikateľov.	Rozdeliť štátne lesy na menšie subjekty a vysporiadať pozemky neznámych vlastníkov do roku 2030 pre potreby regiónov.	Vplyv: Štátny monopol na pôdu bráni rozvoju podnikania v prvovýrobe a spôsobuje trhové deformácie.

8.4 Populačný potenciál regiónov a dochádzka za prácou

Demografické trendy naznačujú výrazný úbytok populácie v produktívnom veku v mnohých krajoch, čo v kombinácii s migráciou do ekonomických centier vytvára tlak na trh práce. Aby sa zabránilo vyľudňovaniu periférií, je nutné zvýšiť **atraktivitu trhu práce** mimo Bratislavy a Košíc a zabezpečiť dostupnú a efektívnu verejnú dopravu. Odporúčania sa zameriavajú na znižovanie socio-ekonomickej polarizácie a podporu tvorby pracovných miest s vyššou pridanou hodnotou priamo v regiónoch. Prehľad opatrení na riešenie populačných a mobilitných výziev je uvedený v tabuľke:

Oblasť zmeny	Čo sa má zmeniť	Ako sa to má zmeniť	Bariéry / Vplyv na MSP
Demografická udržateľnosť a stabilita (MPSVR SR)	Zmierniť dôsledky očakávaného poklesu a starnutia produktívnej populácie (15–64 rokov).	Zamerať regionálne politiky na zvýšenie atraktivity a udržanie mladých a produktívnych kohort v regiónoch (ktoré inak strácajú obyvateľstvo migráciou a vyľudňovaním). Týmto sa má zmierniť výrazná redukcia populácie v produktívnom veku (napr. v Nitrianskom a Trenčianskom kraji až o 30 % do roku 2050).	Hrozba úbytku kvalifikovanej pracovnej sily v ekonomicky slabších regiónoch v dôsledku starnutia a migrácie.
Dostupnosť a náklady na dopravu (MD SR, VÚC, obce)	Zlepšiť dostupnosť verejnej dopravy a znížiť dominanciu individuálnej automobilovej dopravy (IAD) v dochádzke.	Rozšíriť, zvýšiť frekvenciu a zlepšiť cross-regionálne prepojenie verejnej dopravy (vlak/autobusy) tak, aby efektívne spájala periférne regióny s centrami práce. Riešiť nedostatočnú verejnú dopravu v periférnych a ekonomicky zaostávajúcich regiónoch, kde je miera používania IAD najvyššia.	Pre nízko kvalifikovaných pracovníkov a nízke mzdy predstavujú náklady na dlhé dochádzanie autom bariéru, ktorá robí mobilitu „menej rentabilnou“.
Regionálne disparity a trh práce (MPSVR SR)	Znížiť socio-ekonomickú polarizáciu a zvýšiť atraktivitu trhu práce mimo veľkých ekonomických centier (Bratislava, Košice).	Podporovať cieľenú tvorbu pracovných miest s vyššou mzdovou úrovňou, kariérnym potenciálom a ekonomickou výkonnosťou v okresoch s nízkou atraktivitou.	MSP v zaostávajúcich regiónoch čelia odlivu kvalifikovanej pracovnej sily , ktorá hľadá lepšie ekonomické príležitosti v iných okresoch.
Konkurencia v kľúčových centrách (VÚC, obce)	Manažovať tlak na rast miezd a s tým spojené problémy s nákladmi na bývanie v prosperujúcich centrách.	Podporovať rozširovanie sub-centier a disperziu ekonomickej aktivity, aby sa uvoľnil tlak koncentrovaný v Bratislave a prosperujúcich centrách FDI.	MSP v rastúcich centrách (napr. zázemie Bratislavy) čelia silnému tlaku na zvyšovanie miezd a nákladov.

8.5 Prepojenie vzdelávania a trhu práce

Efektívny rozvoj regiónov nie je možný bez úzkej previazanosti vzdelávacieho systému s reálnymi potrebami zamestnávateľov. Navrhuje sa preto **posilnenie kompetencií VÚC** v oblasti riadenia ľudských zdrojov a podpora spolupráce medzi strednými odbornými školami a univerzitami pri vytváraní profesijne orientovaných programov. Premena vybraných škôl na **Centrá excelentnosti** má zabezpečiť, aby absolventi aj existujúci zamestnanci získavali zručnosti priamo využiteľné v regionálnych podnikoch. Konkrétne návrhy na zlepšenie kontinuity a kvality vzdelávania sú zhrnuté v nasledujúcej tabuľke:

Oblasť zmeny	Čo sa má zmeniť	Ako sa to má zmeniť	Bariéry / Vplyv na MSP
Regionálne riadenie zručností (MPSVR SR, VÚC)	Kompetencie samosprávnych krajov (VÚC) v oblasti ľudských zdrojov.	Posilniť kompetencie VÚC na komplexnejšie riadenie ľudských zdrojov, vrátane priameho dohľadu nad štruktúrou škôl a zriaďovateľov v kraji.	Bariéra: Nejasné kompetencie krajov vrátane zodpovednosti za výstupy v súčasnej forme decentralizácie. Vplyv: MSP získajú kvalifikovanú silu adresnejšie podľa potrieb regiónu.
Kontinuita vzdelávania (MPSVR SR, MŠVVaM SR)	Prepojenie stredných odborných škôl a vysokých škôl.	Podporovať spoluprácu stredných a vysokých škôl pri zavádzaní krátkych vysokoškolských programov a profesijne orientovaných bakalárskych programov nadväzujúcich na odbory SOŠ.	Bariéra: Kvalifikačné požiadavky požadujúce druhý stupeň VŠ vzdelania ako dominantná požiadavka pre terciárne vzdelaných (t.j. slabá akceptácia iných foriem terciárneho vzdelania). Vplyv: Pracovná sila s vyšším odborným vzdelaním bližšie k odvetvovej štruktúre v kraji.
Vzdelávanie dospelých (MŠVVaM SR)	Rola SOŠ v regionálnom rozvoji.	Pokračovať v transformácii vybraných SOŠ na Centrá excelentnosti a podporovať spoluprácu s firmami.	Vplyv: Spolupráca vrátane vzdelávania zamestnancov MSP v odvetvových inováciách.

8.6 Efektivita verejnej podpory

Verejná podpora musí prejsť transformáciou od krátkodobých dotácií k zabezpečeniu **dlhodobej udržateľnosti a pridanej hodnoty**. Odporúča sa eliminovať efekt „mŕtvej váhy“ a sústrediť sa na projekty, ktoré skutočne stimulujú inovácie a rast produktivity. Dôležitým aspektom je aj **decentralizácia podpory** z krajských miest do okresov a zjednodušenie administratívnych procesov cez implementáciu tzv. „SME testu“. Tabuľka nižšie špecifikuje cesty k dosiahnutiu vyššej efektivity pri využívaní verejných zdrojov:

Oblasť zmeny	Čo sa má zmeniť	Ako sa to má zmeniť	Bariéry / Vplyv na MSP
Efektivita a ciele podpory (MF SR, MH SR)	Odklon od krátkodobých dotácií k dlhodobej udržateľnosti.	Zaviest' lepšie ciele podpory a pravidelné kontrafaktuálne analýzy, ktoré eliminujú efekt „mŕtvej váhy“ (podpora firiem, ktoré by rástli aj bez nej).	Bariéra: Vysoké náklady na dosiahnutie krátkodobých výsledkov. Vplyv: Vyššia pridaná hodnota a trvalý rast produktivity.
Regionálna rovnováha (MIRRI SR)	Zníženie koncentrácie podpory v Bratislave a krajských mestách.	Penetráciou a difúziou aktivít zo samosprávnych krajov do okresných miest; posilnením spolupráce medzi župami a menšími mestami.	Bariéra: Centralizácia služieb v krajských mestách a slabé prepojenie na periférne okresy. Vplyv: Zníženie regionálnych disparít.
Inovačný ekosystém (MIRRI SR, VÚC, obce)	Prechod od izolovaných projektov k funkčným ekosystémom.	Budovaním sietí služieb, mentorstva a transferu technológií z univerzít; inšpiráciou modelom KIRA v Trnavskom kraji alebo zahraničnými lídrami.	Bariéra: Nízka previazanosť univerzít s praxou v niektorých regiónoch. Vplyv: Prirodzené škálovanie inovácií a zastavenie odlivu mozgov.
Administratívna záťaž (MIRRI SR, VÚC, obce)	Zníženie byrokratických nárokov pri čerpaní podpory.	Implementáciou tzv. „SME testu“ pri tvorbe legislatívy a zjednodušením procesov pre sociálne podniky a Miestne akčné skupiny (MAS).	Bariéra: Zaťažujúca administratíva a nedostatočné kontrolné systémy (napr. pri sociálnych podnikoch). Vplyv: Vyššia motivácia MSP zapájať sa do programov.
Sociálne podnikanie (MPSVR SR)	Odklon od závislosti na subvenciách k reálnej ekonomickej hodnote.	Zavedením hĺbkových kontrol efektivity a znížením administratívy; posilnením inklúzie cez verejné obstarávanie namiesto fiktívnych podnikov.	Bariéra: Riziko narušenia konkurencie a vytváranie závislosti na štátnej pomoci. Vplyv: Skutočná podpora chudobnejších oblastí a marginalizovaných skupín.
Financovanie inovácií (MF SR, MIRRI SR)	Diverzifikácia finančných nástrojov.	Rozšírením daňových stimulov pre VaV, inovačných voucherov a schém štátnych záruk za úvery (inšpirácia Holandskom a Dánskom).	Bariéra: Nedostatok prístupu k rizikovému kapitálu a vysoké náklady na digitalizáciu. Vplyv: Zvýšenie konkurencieschopnosti na medzinárodnom trhu.

Zoznam použitých zdrojov a literatúry

- Ahead. (2025). *Independent advisory centre*. Ahead Zürich Genossenschaft. <https://ahead-zh.ch/en/about-us/organisation/>
- Arbolino, R., Lantz, T. L., & Napolitano, O. (2023). Assessing the impact of special economic zones on regional growth through a comparison among EU countries. *Regional Studies*, 57(6), 1069–1083. <https://doi.org/10.1080/00343404.2022.2069745>
- Barcelona Activa. (2025). *Get to know Barcelona Activa*. The official portal of Barcelona City Council. <https://www.barcelonactiva.cat/en/get-to-know-barcelona-activa>
- Bayern Innovativ. (2025). *The underestimated resource: Regional structures as drivers of innovation*. Agentúra Bayern Innovativ GmbH. <https://www.bayern-innovativ.de/en/emagazine/detail/the-underestimated-resource-regional-structures-as-drivers-of-innovation>
- BMWE. (2025a). *SME policy and support for digitalisation and competitiveness in Germany*. Bundesministerium für Wirtschaft und Energie. <https://www.bundeswirtschaftsministerium.de/Redaktion/EN/Dossier/sme-policy.html>
- BMWE. (2025b). *Regional policy and the Joint Federal/Länder Scheme for the Improvement of Regional Economic Structures (GRW)*. Bundesministerium für Wirtschaft und Energie. <https://www.bundeswirtschaftsministerium.de/Redaktion/EN/Dossier/regional-policy.html>
- Brenth, T. (2023). *South Moravia eyes global recognition after winning EU entrepreneurship award*. Science Business. <https://sciencebusiness.net/news/start-ups/south-moravia-eyes-global-recognition-after-winning-eu-entrepreneurship-award>
- Burjan, V., et al. (2017). *Učiaci sa Slovensko: Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania*. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. https://www.minedu.sk/data/files/6987_uciace_sa_slovensko.pdf
- Centrum vedecko-technických informácií SR. (2024). *Dáta o stredných a vysokých školách za školský rok 2024/2025* [Dátový súbor].
- Coworking Slovakia. (2025). *Asociácia coworkingových centier – Coworking Slovakia*. <https://coworking-slovakia.sk/>
- Černek, A. (2022). *INOVA rozbieha spoluprácu so Slovak Business Agency (SBA)*. Inovia. <https://inovia.sk/2022/06/03/inovia-rozbieha-spolupracu-so-slovak-business-agency-sba>
- Dimitrova, A. (2019). *See who won the European Entrepreneurial Region Award*. The Mayor. <https://www.themayor.eu/en/a/view/see-who-won-the-european-entrepreneurial-region-award-2948>
- EER. (2023). *Best practices for SME support in EU regions and cities*. European Committee of the Regions. <https://cor.europa.eu/sites/default/files/2024-07/eer-best-practices-sme-report-december-2023.pdf>
- EER. (2024). *EER Award 2025*. European Committee of the Regions. <https://cor.europa.eu/en/plenaries-events/eer-award-2025>
- EER. (2025). *Leaflet EER Award 2027*. European Committee of the Regions. https://cor.europa.eu/sites/default/files/2025-11/leaflet_eer_award_2027.pdf
- EIFO. (2025). *About EIFO: Supporting SMEs and green investments*. Export and Investment Fund of Denmark. <https://eifo.dk>

- Enterprise Ireland. (2025). *Enterprise Ireland*. <https://enterprise-ireland.com/en/>
- Erhvervshus. (2025). *About Us*. Erhvervshus Hovedstaden. <https://ehhs.dk/content/ydelsers/about-us/37296e8e-bd15-48ff-a997-1d7962702259/>
- European Commission. (2023). *European Digital Economy and Society Index (DESI) 2023 – Denmark*. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi-denmark>
- Eurostat. (2024a). *Participation in adult learning* [trng_aes_100] [Dátový súbor].
- Eurostat. (2024b). *Population with at least upper secondary education* [edat_lfse_03] [Dátový súbor].
- Eurostat. (2024c). *Share of VET in upper secondary education* [educ_uoe_enra13] [Dátový súbor].
- Finstat. (n.d.). *Finančné dáta a databáza podnikov za roky 2023, 2024 a 2025* [Dátový súbor].
- Gábor, Š., & Pregi, L. (2023). Spatial differentiation of daily commuting to work in Slovakia by modes of transport. *Geographia Cassoviensis*, 17(2), 150–175. <https://doi.org/10.33542/GC2023-2-04>
- Gállová, Ľ., Habodászová, Ľ., Ondreička, P., & Vantuch, J. (2023). *Nové prvky kvalifikačných systémov pre rozvoj zručností*. Štátny inštitút odborného vzdelávania. <https://europass.sk/wp-content/uploads/2023/03/EUROPASS-DOKUMENT-NOVE-PRVKY.pdf>
- Gállová, Ľ., Habodászová, Ľ., & Studená, I. (2025a). *Účasť na vzdelávaní dospelých – výsledky Zisťovania o vzdelávaní dospelých z roku 2022*. Štátny inštitút odborného vzdelávania. https://siov.sk/wp-content/uploads/2025/07/VD-v-cislach_final.pdf
- Gállová, Ľ., Habodászová, Ľ., & Studená, I. (2025b). *Vzdelávacie aktivity vo vzdelávaní dospelých – výsledky Zisťovania o vzdelávaní dospelých z roku 2022*. Štátny inštitút odborného vzdelávania. https://siov.sk/wp-content/uploads/2025/09/VD-v-cislach_aktivity_final.pdf
- Gállová, Ľ., Habodászová, Ľ., & Turcsek, P. (2025). *Európsky index zručností 2024*. Štátny inštitút odborného vzdelávania. <https://siov.sk/wp-content/uploads/2025/07/Europsky-index-zrucnosti-final-SK.pdf>
- Gállová, Ľ., et al. (2025). *Národná správa k pilotnému trasovaniu absolventov stredných odborných škôl na Slovensku*. Štátny inštitút odborného vzdelávania. <https://siov.sk/wp-content/uploads/2025/01/Narodna-sprava-k-pilotnemu-trasovaniu-absolventov-2024-final.pdf>
- Government of the Netherlands. (2025). *Support for small and medium-sized enterprises (SMEs)*. Government.nl. <https://www.government.nl/topics/enterprise-and-innovation/support-for-small-and-medium-sized-enterprises-smes>
- Gurová, P., & Vanišová, L. (2023). Cezhraničná dochádzka do zamestnania v spojitosti so súčasným a trvalým pobytom podľa SODB 2021. *Slovenská štatistika a demografia*, 33(2), 50–71.
- Habodászová, Ľ. (2025). *Medzinárodné merania zručností dospelých PIAAC*. Štátny inštitút odborného vzdelávania. https://siov.sk/wp-content/uploads/2025/07/Medzinarodne-meranie-kompetencii-dospelych_druhy-cyklus.pdf

- Habrman, M. (2015). *Čo sa za mladi naučíš... Medziodborová mobilita a kvalifikačná uplatniteľnosť na slovenskom trhu práce*. Inštitút finančnej politiky. https://www.mfsr.sk/files/archiv/priloha-stranky/20319/21/2015_2_cosazamladinaucis.pdf
- IDA Ireland. (2025). *Annual Report 2024*. <https://www.idaireland.com/annual-reports/annual-report-2024>
- IEU. (2021). *Six European Regions awarded for their entrepreneurial vision of a sustainable recovery – Committee of the Regions*. Insight EU Monitoring. <https://ieu-monitoring.com/editorial/six-european-regions-awarded-for-their-entrepreneurial-vision-of-a-sustainable-recovery-committee-of-the-regions/3409>
- Innovation index. (2025a). *Country regional profile - Germany. European Innovation Scoreboard*. European Commission. https://projects.research-and-innovation.ec.europa.eu/en/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard/eis#/ris/countries/DE?region=DE21&compare_year=2025
- Innovation Index. (2025b). *Country regional profile - Slovakia. European Innovation Scoreboard*. European Commission. <https://projects.research-and-innovation.ec.europa.eu/en/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard/eis#/ris/countries/SK?region=SK01>
- Innosuisse. (2025). *Mission*. Innosuisse Swiss Innovation Agency. <https://www.innosuisse.admin.ch/en/mission-innosuisse>
- Inštitút sociálnych politík & Inštitút vzdelávacej politiky. (2024). *Uplatnenie absolventov stredných škôl* [Dátový súbor]. <https://institutsocialnejpolitiky.sk/absolventi/datatable.html>
- Investičná holdingová agentúra Ministerstva hospodárstva SR. (2023). *Metodika hodnotenia investícií pre výstavbu priemyselných parkov*. <https://www.economy.gov.sk/uploads/files/OrPbbiSo.pdf>
- Israel Innovation Authority. (2025). [Homepage]. <https://innovationisrael.org.il/en>
- KIRA. (2022). *Stratégia rozvoja MSP v TTSK pre roky 2022 až 2027*. Kiuub s.r.o. https://podnikamvkraji.sk/wp-content/uploads/2022/11/KIRA_strategia_MSP_final_web.pdf.pdf
- KIRA. (2025a). *Business Buddy*. Trnavský samosprávny kraj. <https://podnikamvkraji.sk/business-buddy/>
- KIRA. (2025b). *Podnikám v kraji*. <https://kira.sk/projekty/podnikam-v-kraji>
- Košický samosprávny kraj. (2025). *Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického kraja 2023–2027*. <https://www.kosickazupa.sk/samospravny-kraj/kompetencie/regionalny-rozvoj/koncepcne-materialy-kraja>
- Krajčovič, I. (2010, 16. február). *Trnavský kraj ocenili v Bruseli*. Piešťanský denník. <https://www.piestanskydennik.sk/2010/02/16/trnavsky-kraj-ocenili-v-bruseli>
- Małopolska. (2016). *Małopolska - Europejski Region Przedsiębiorczości 2016*. Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego. <https://www.malopolska.pl/kampaniearchiwum/2016/erp>
- Martinák, D. (2016). *Filozof úradníkom, učiteľ pokladníkom – Analýza nesúladu kvalifikácie a zručností s požiadavkami na trhu práce*. Inštitút vzdelávacej politiky. <https://www.minedu.sk/data/att/bc9/9645.e6645c.pdf>

- Mayor of London. (2025). *More than a quarter of a million local businesses benefit from Mayor of London's new support service*. London Assembly.
<https://www.london.gov.uk/More%20than%20a%20quarter%20of%20a%20million%20local%20businesses%20benefit%20from%20Mayor%20of%20London%E2%80%99s%20new%20support%20service>
- Mesto Trenčín. (2025). *Podpora podnikania v Trenčíne*. <https://trencin.sk/pre-obcanov/podnikanie>
- MH Invest II. (2025). *Aktualizovaný prehľad Priemyselných zón a parkov*.
<https://www.priemyselneparkyslovenska.sk>
- Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky. (2023). *Hodnotenie národného projektu „Podpora internacionalizácie MSP“: Záverečná správa*. Sekcia podporných programov, Odbor riadenia OP a metodiky. https://www.opvai.sk/media/103709/zs_hodnotenie-np_podpora-internationalizacie-msp_final.pdf
- Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR. (2021). *Stratégia inteligentnej špecializácie SR (RIS3)*. <https://vaia.gov.sk/sk/strategia-inteligentnej-specializacie-ris3-2/>
- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR. (2025). *Sociálne podnikanie v regiónoch - mediálna kampaň 2025*. <https://www.mpsvr.sk/sk/praca-zamestnanost/socialna-ekonomika-socialne-podniky-rodinne-podniky/kampane-publicita/socialne-podnikanie-regionoch-medialna-kampan-2025.html>
- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR & Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR. (2024). *Databáza Uplatnenie absolventov*.
- Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, Analytické centrum. (2020). *Odporúčania pre tvorbu novej súdnej mapy*. http://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2020/sudna_mapa/nova_sudna_mapa_3_0_final.pdf
- Národný kontrolný úrad SR. (2024). *Príprava a realizácia priemyselných parkov v Rimavskej Sobote a Valalíoch*. <https://www.nku.gov.sk/-/vystavba-priemyselných-parkov-valaliky-a-rimavska-sobota-bola-zle-manazovana>
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (n.d.-a). *Skills for Jobs database* [Dátový súbor]. <https://www.oecdskillsforjobsdatabase.org/#SK/>
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (n.d.-b). *Štatistiky a odporúčania pre politiky v oblasti malých a stredných podnikov* [Analytické údaje].
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2020). *OECD skills strategy Slovak Republic: Assessment and recommendations*. OECD Publishing.
<https://doi.org/10.1787/bb688e68-en>
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2021). *SME and entrepreneurship policy in the Slovak Republic*. Ministerstvo hospodárstva SR.
<https://www.mhsr.sk/uploads/files/ccx8EHCr.pdf>
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2025a). *OECD economic surveys: Germany 2025 – Fostering regional development in times of structural change*.
https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-surveys-germany-2025_b395dc9b-en.html

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2025b). Social economy in Europe: Belgium. In *Social economy in Europe*. OECD Publishing.

https://www.oecd.org/en/publications/social-economy-in-europe_12970cca-en/belgium_1cd734b0-en.html

Prešovský samosprávny kraj. (2025). *Prešovský kraj: Kľúčová dynamika regionálneho rozvoja cestovný ruch*. https://psk.sk/files/dokumenty-odborov/O_RR/cu-ri/Iniciativa-curi/slovakia-presov-region-sk-01-2-web.pdf

Prognostický ústav CSPV SAV. (2021). *Posúdenie efektov finančnej a nefinančnej pomoci MSP poskytovanej prostredníctvom národných projektov implementovaných v gescii MH SR v rámci OP Integrovaná Infraštruktúra*. https://www.opvai.sk/media/102927/zaverecna-sprava_posudenie-efektov-financnej-a-nefinancnej-pomoci.pdf

Region Stockholm. (2025). *Stockholm är Europas mest innovativa region*. <https://www.regionstockholm.se/nyheter/2025/08/stockholm-ar-europas-mest-innovativa-region>

Regionálne značenie na Slovensku. (2025). *Regionálne značky – systém regionálneho označovania výrobkov a služieb*. <https://produktnovohrad.sk/Region%C3%A1lne-zna%C4%8Denie-na-Slovensku.php>

Rezáková, V. (2014). *Primátor mesta Žilina: Podpora podnikania je návratnou investíciou*. Podnikajte.sk. <https://www.podnikajte.sk/podpora-podnikania/zilina-podpora-podnikania>

RIS. (2025). *Regional innovation scoreboard*. European Commission. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/statistics/performance-indicators/regional-innovation-scoreboard_en

SAPIE. (2025). *Innovate Slovakia – platforma pre slovenský inovačný ekosystém*. <https://sapie.sk/innovate-slovakia>

SARIO. (2025). *Podpora internacionalizácie malých a stredných podnikov (MSP)*. <https://www.sario.sk/sk/podpora-msp/podpora-internationalizacie-malych-strednych-podnikov-msp>

SEA. (2020). *Regionálne disparity a ich vyrovňovanie*. Agentúra pre vzdelanie a vedu. https://www.avv.sk/wp-content/uploads/2020/06/1Regionalne_disparity_a_ich_vyrovnavanie.pdf

SITA. (2011, 15. február). *Trnavský kraj získal ocenenie za víziu*. SME. <https://my.sme.sk/trnava/c/trnavsky-kraj-ziskal-ocenenie-za-viziu>

Slovak Business Agency. (2019). *Evaluačná analýza za 7-12 2018: Národný projekt NPCII BA – kraj*.

StartupBlink. (2025). *The Startup Ecosystem of Bratislava*. <https://www.startupblink.com/startup-ecosystem/bratislava-sk>

Startup Grind. (2025). *Startup Grind Bratislava*. <https://www.startupgrind.com/bratislava/>

startupers.eu. (2022). *RubixLab inkubátor v Bratislave*. <https://www.startupers.eu/v-bratislave-bude-novy-inkubator-slovenske-startupy-chce-podporit-rekordnou-sumou/>

Šprocha, B., Vaňo, B., & Bleha, B. (2019). *Kraje a okresy Slovenska v demografickej perspektíve: Populačná prognóza do roku 2040*. INFOSTAT – Výskumné demografické centrum.

- Štatistický úrad Slovenskej republiky. (2022a). *Nezamestnanosť v okresoch SR za rok 2022* [Štatistický prehľad].
- Štatistický úrad Slovenskej republiky. (2022b). *Vývoj populácie vo vekovej kategórii 15-19 rokov* [Dátový súbor].
- Štatistický úrad Slovenskej republiky. (2023a). *Ekonomické determinanty medziregionálnej mobility (z údajov SODB 2021)*. Štatistický úrad SR v spolupráci s TREXIMA Bratislava.
- Štatistický úrad Slovenskej republiky. (2023b). *Input – Output tabuľky slovenskej ekonomiky 2022* [Ekonomické matice].
- Štatistický úrad Slovenskej republiky. (2023c). *Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021: Národná analytická správa*.
- Štatistický úrad Slovenskej republiky. (2024). *Produktivita MSP podľa regiónov*. <https://statistics.sk/statistiky/produktivity-msp>
- Štatistický úrad Slovenskej republiky. (2025). *Región Košický kraj – základné štatistické údaje*. <https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/themes/regional/kosicky%20kraj>
- Tessier, E. (2012). *Green Energy Business in Austria: Styria Named a European Entrepreneurial Region for 2013*. Location4Business/PR Newswire. <https://www.prnewswire.co.uk/news-releases/green-energy-business-in-austria-styria-named-a-european-entrepreneurial-region-for-2013-182182211.html>
- Ti&m. (2023). *Creating innovative ecosystems with open networks*. Ti&m special Innovation 2023. <https://www.ti8m.com/en/blog/innovationsoekosysteme-schweiz>
- Trenčiansky samosprávny kraj. (2025). *Dotácie a granty Trenčianskeho kraja*. <https://dotacietsk.egrant.sk/>
- USP. (2025). *Employer representation / Austrian Federal Economic Chamber (Wirtschaftskammer Österreich)*. Das Unternehmensserviceportal. <https://www.usp.gv.at/en/themen/mitarbeiter-und-gesundheit/interessenvertretung/arbeitgebervertretung.html>
- Útvar hodnoty za peniaze. (2020). *Revízia výdavkov zamestnanosti a odmeňovania vo verejnej správe: Záverečná správa*. https://www.mfsr.sk/files/archiv/53/mzdy_zaverecna_20200305.pdf
- Útvar hodnoty za peniaze & Inštitút vzdelávacej politiky. (2025). *Revízia výdavkov pre základné a stredné školy: Záverečná správa*. https://www.mfsr.sk/files/sk/financie/hodnota-za-peniaze/revizie/revizia-vydavkov-regionalne-skolstvo_zaverecna.pdf
- Vaňo, B., Pilinská, V., Šprocha, B., & Bleha, B. (2024). *Populačná prognóza krajov a okresov Slovenska (2023–2050)*. INFOSTAT – Výskumné demografické centrum.